

DON BOSKO
DON BOSKO

GENÇLİĞİN BABASI VE ÖĞRETMENİ

T.BOSKO

DON BOSKO

Türkçeye Çeviren
GIOVANNI SCOGNAMILLO

SALESIENS SAINT JEAN BOSCO

Ölçek Sokak, 82

80230 Harbiye - İSTANBUL

ÖNSÖZ

İstanbul'daki Salesyenler, bu yayını Türkçe olarak sunmaktan memnundur.

Onların yaşamları kurucuları ve babalarıdır Aziz Giovanni BOSKO.

Bu büyük eğitimciyi Türkiye'deki gençlerin de tanımaları ve onu sevmelerini arzuluyorlar.

Örneklerini ve eğitimini izleyerek iyi yolda değişmeye ve namuslu bir halk olmaya gayret gösteriniz.

İstanbul, Temmuz 1992

ON İKİ YAŞINDA BİR GÖÇMEN

O gece, mutfakta, ekmekle birlikte acı sözler de yutuldu. Can yakan sözlerdi bunlar. Giovanni'yi ve tabağının yanından hiç eksik olmayan kitabını gören Antonio sesini yükseltti:

- O kitabı ben ateşe atarım.

Anne Margherita, her defasında olduğu gibi uzlaşmayı denedi:

- Giovanni diğerleri gibi çalışıyor, kitap okumak istiyorsa sana ne bundan?

- Beni ilgilendirir çünkü bu kulübeyi ayakta ben tutuyorum. Tarlada canım çıkıyor benim. Herhangi bir küçük beyi de beslemek niyetinde değilim. O, günün birinde, yolunu bulacak, biz ise burada çorba ile yetineceğiz.

Giovanni şiddetli bir tepki gösterdi. Karşılık vermesini bilirdi ve diğer yanağını uzatacak insan hiç değildi. Antonio elini kaldırdı.

Giuseppe korku içinde bakıyordu. Margherita araya girmeye çalışmasına rağmen Giovanni yine fazlasıyla dayak yedi. Daha on iki yaşında olduğundan, kendinden yedi yaş büyük olan Antonio'ya karşı koyamıyordu.

Giovanni yatağında, acıdan değil de öfkeden ağladı. Biraz ötesinde, o gece hiç uyumayan annesi ağlıyordu. Sabah Margherita kararını vermişti. Giovanni'ye yaşamının en acılı sözlerini söyledi:

- Evden uzaklaşırsan iyi olur. Antonio artık seni çekemez oldu. Günün birinde sana kötülük bile yapabilir.

- Nereye gideceğim?

Giovanni'nin yüreği sızlıyordu, Margherita'nın ki de. Ona, Morion'da ve Moncucco bölgesinde, bir kaç çiftlik önerdi.

- Beni tanırılar. Sana bir süre için iş verebilirler. Sonrasını düşünürüz.

Sis ve Bohça

O gün bohçasını hazırladı. Birkaç gömlek, iki kitabını ve bir somun ekmeğini koydu içine. Aylardan Şubat'tı. Yolda ve civardaki tepelerde kar ve buz vardı.

Ertesi sabah Giovanni yola koyuldu. Anne Margherita kapıda durup ona baktı, sis küçük göçmenini yutuncaya kadar arkasından el salladı.

Annesinin önerdiği küçük çiftliklerden iş istedi. Bir çocuğa uygun işleri olmadığını söylediler. Öğleden sonra umutlarını da, somun ekmeğini de tüketmişti. Artık baş vurabileceği bir Moglia'lar kalmıştı. "Bay Luigi'yi iste" demişti annesi.

Avluya açılan kapının önünde durdu. Yaşlı biri kapıyı kapatmak üzereydi. Ona baktı:

- Ne arıyorsun küçük?

- İş!

-İyi. Çalış. Hoşçakal, ve kapatmak için ağır kapıyı çekmeyi sürdürdü. Giovanni kalan cesaretine sığındı.

- Bay Luigi'yi görmeliyim. Girdi. Moglia ailesi kapının hemen yanında dağlarda kullanacakları sazları temizlemekle meşguldü-ler.

28 yaşında genç bir köylü olan Luigi Moglia, hayretler içinde ona baktı.

- Bay Luigi Moglia'yı arıyorum.

- Benim.

- Annem gönderdi. Size gelip ahırda çalışmamı söyledi.

- Bu küçük yaşta, neden seni evinden dışarı gönderiyor? Hem

annen kim senin?

- Margherita Bosko. Ağabeyim Antonio bana eziyet ediyor. Annem de buraya gelmemi, çırak olarak iş aramamı söyledi.

- Zavallı çocuk, kış mevsimindeyiz. Ahır için yardımcılarını biz Mart sonunda tutarız. Sabırlı ol ve evine dön.

Giovanni kendini yorgun ve ezik hissetti. Umutsuzca ağlamaya başladı.

- Yalvarırım beni kabul edin. Ücret vermeyin ama evime geri göndermeyin. İşte, dedi umutsuzluğun verdiği bir güçle, ben buraya yere oturacağım ve kıılmamayacağım. Bana ne isterseniz yapın, ben buradan ayrılmayacağım. Ağlayarak etrafa dağılan sazları toplayıp temizlemeye koyuldu.

25 yaşında güzel bir kadın olan Bayan Dorotea çocuğa baktı, duygulandı.

- İşe al onu Luigi. En azından bir kaç gün deneyelim.

15 yaşında bir genç kız olan Teresa da Giovanni'ye acıdı. Çiftlik sahibinin kız kardeşi idi, ineklere o bakardı.

- Ben sizinle birlikte tarlalarda çalışabilecek kadar büyüğüm, ahır için bu çocuk iyi olur.

Böylece 1827 yılının Şubat ayında, Giovanni Bosko ahır yardımcısı olarak yaşamına başladı. Sabah akşam her işe yetişmelerine karşın, Moglia'lar varlıklı bir köylü ailesi idi. Bağlarda, tarlalarda çalışır, öküzler ve ineklerle uğraşırlardı. Birlikte dua ederlerdi. Akşam vakti aile şöminenin etrafına toplanır, tesbih dualarını okurlardı. Pazar günleri Bay Luigi, Moncucco'da Başrahip Francesco Cottino'nun düzenlediği "Büyük Ayın"e herkesi götürürdü.

Ahır yardımcısı Giovanni'nin işi, ne küçük düşürücü, ne de olağanüstü idi. Mart sonunda civar çiftliklerde onun gibi onlarca yardımcı bulunuyordu. Bu yoksul ailelerin çocukları için normal bir yoldu. Annunziata Bayramında (25 Mart) çiftlik sahipleri köyleri dolaşır, pazar yerlerini tarar ve bir yıl süreyle çocukları işe alırlardı. Mevsimlik yada "Au pair" işçiler 8 aylık sağlam bir çalışma (Nisan-Kasım) karşılığında yemek, yatacak yer ve giysilerle beraber 15 Liret alırlardı.

Çırac Giovanni Bosko diğerlerinden farklıydı, daha çok gençti. (12 yaşını doldurmasına daha 6 ay vardı). Özellikle içinde bir düş taşıyordu. Gece vakti, kapalı gözlerle gördüğü gerçek bir düştü bu. Bu düşü kendisi şöyle anlattı.

Geleceği İşaretleyen Bir Düş

"9 yaşında iken, yaşamım boyunca beni derinlemesine etkileyen bir düş gördüm. Düşümde evime yakın bir yerde oyun oynamakla meşgul olan bir çocuk grubunun toplandığı oldukça geniş bir avluda buldum kendimi. Bazıları gülüyor, bir kaçı da sövüyordu. O küfürleri duyar duymaz hemen aralarına katıldım, onları susturmak için yumruklarımı ve ağızımı kullandım.

O an, soylular gibi giyinmiş, saygıdeğer bir "İnsan" göründü. Yüzü öylesine aydınlıktı ki ona bakamıyordum. Beni adımla çağırdı ve şöyle dedi:

- Bu arkadaşlarını döverek değil de yumşaklık ve sevgiyle kazanmalısın. Hemen onlara günahın kötülüklerini ve erdemin değerlerini anlatmaya başla.

Şaşkınlık ve korku içinde yoksul ve cahil bir çocuk olduğumu söyledim. O an kavgalara ve şamataya son veren çocuklar konuşanın etrafında toplandılar. Neler söylediğimi fark etmeden sordum:

- Bana olanaksız şeyler emreden siz kimsiniz?

- Bunlar sana olanaksız görüldüğü içindir ki itaat etmekle ve bilgiye sahip olmakla bunları olası hale getirmelisin.

- Bilgiye nasıl sahip olabileceğim?

- Ben sana bir ÖĞRETMEN HANIM vereceğim. O'nun yönetiminde bilgili olabileceksin.

- Kimsiniz siz?

- Annenin sana günde üç kez kutsamanı öğrettiğinin OĞLU'yum. Adımı annene sor.

O an yanında görkemli görünüşlü bir KADIN gördüm. Güneş

gibi parlayan bir cübbe giyyordu. Şaşkınlığımlı görerek yaklaşmam için işaret etti. Sevecenlikle elimden tuttu.

– Bak..., dedi, baktığımda tüm o çocukların yok olduklarını gördüm. Yerlerinde keçi, köpek, kedi, ayı ve başkaca hayvan kalabalığı duruyordu.

– İşte tarlan, çalışacağın yer burası. Alçak gönüllü, güçlü ve dayanıklı ol. Bundan sonra hayvanlara yapılacak olanı sen çocuklarım için yapacaksın.

Başımı çevirdim, ve işte: Vahşi hayvanların yerine bir sürü uslu kuzu gördüm. Sıçrayıp sesler çıkarıyorlardı. O İNSAN'ı ve O HANIM'ı kutlamak istercesine. Düşümde, o zaman ağlamaya başladım ve anlamını kavrayamadığım için O KADIN'a açık şekilde konuşması için ricada bulundum. O elini başıma koydu ve şöyle dedi:

– Vakti geldiğinde her şeyi anlayacaksın.

Bu sözleri söylemişti ki bir gürültü beni uyandırdı ve her şey yok oldu. Şaşkındım. Ellerim salladığım yumruklardan dolayı sanki acıyordu, yüzüm o sokak çocuklarından yediğim tokatlar yüzünden sanki yanıyordu. Sabahleyin düşümü ilk önce gülmeye başlayan ağabeylerime sonra anneme ve nineme anlattım. Herkes ten bir yorum çıkıyordu.

– Çoban olacaksın, dedi Giuseppe.

– Bir haydut reisi..! diye alay etti Antonio. Annem:

– Belki papaz olursun dedi fakat kesin yorum ninemden geldi:

– Düşlere aldırmamalısın.

Ben ninem gibi düşünüyordum. Yine de o düşün aklımdan hiç çıkartamadım. Sonraki yılların tümü derin şekilde o düşün izlerini taşıdılar. Margherita anne bunun bir yol işareti olduğunu anlamıştı. Giovanni de bunu kısa sürede anladı.

Anımsamak İçin 180 Sayfa

58 yaşına varıldığında hiç kimse 5 yıl önce başına gelenleri

anımsayamaz. Oysa ki herkes bir önceki günmüş gibi, 9, 11, 15 yaşını anımsar. Dizlerinde tırmandığı ağaçların sert kabuğunu hisseder. Sanki çılgınca yanımızda koşan köpeğin sıcak tüylerini daha dün okşamışız gibi.

58 yaşında iken, Papa'nın emri ile, Don Bosko ilk on yılının öyküsünü yazdı. Bir sinema aygıtına benzer o belleği ile (az "mantık" ve çokca "görsellik") üç kalın defteri doldurdu. (180 sayfa). Tarihleri biraz karıştırdı, fakat olaylar, anılar, ayrıntılar özel bir canlılık taşımaktalar.

Bunun içindir ki, bugün o "anı" defterlerinde köylü çocuğu Giovanni Bosko'nun yaşadıklarını en ince ayrıntılarına kadar izleyebiliyoruz.

KÜÇÜK VE BÜYÜK TRAJEDİ

"Annemin adı Margherita Occhiena di Capriglio idi, Babamın ise Francesco. Ekmeklerini çalışarak, az ile yetinerek, dürüstçe kazanan köylülerdi".

Giovanni Bosko 16 Ağustos 1815'te dünyaya geldi. Annesi ona, Piemonte'de çok kullanılan kısaltılmış bir ad olan Givanin ismini takmıştı.

İlk anısı babasının ölümüdür. Francesco Bosko küçük bir ev ile bir kaç karış toprak satın almıştı. Oysa evdeki beş kişiyi geçindirebilmek için varlıklı bir çiftçi olan komşusunun yanında çalışmak zorundaydı.

Bir, Mayıs akşamı, işten kan ter içinde dönerken, iş sahibinin mahzenine girmek gafletinde bulundu. Bir kaç saat sonra yüksek bir ateşle, ihtimal zatürre'ye tutuldu. 4 gün sonra öldüğünde daha 35 yaşındaydı.

"Henüz 9 yaşına basmamıştım ki..." diye anlatıyordu Don Bosko, "Babam öldü ve yüzünü bile anımsamıyordum. Yalnızca annemin sözlerini anımsıyorum."Artık babasız kaldın Givanin..."

Herkes ölünün odasından çıkıyordu bense kalmakta kararlıydım. "Gel Givanin "diye ısrar ediyordu annem tatlılıkla .

"Babam gelmezse, ben de gelmek istemiyorum" diye yanıtlıyordum.

"Hadi gel yavrucuğum, baban yok artık". Bu sözleri söyledikten sonra o aziz kadın, göz yaşları dökerek beni alıp götürdü. O ağladığı için ben de ağlıyordum. O yaştaki bir çocuk ne anlayabilir ki? Oysa o "Artık babasız kaldın" lafı daima belleğime saplandı kaldı. Yaşamımda anımsadığım ilk olaydır.

Büyülü Bir Mevsim

Giovanni'nin ikinci anısı aynı yıl içinde olan açlıktır. Becchi Köyü, Bosko ailesine ait evin bulunduğu yer, kocaman ve dalgalı tarlaların içinde bir tepede yükselen on kulübecik bir mekandı. Etrafta bağlar, ormanlar vardı. Bucak merkezi Castelnovo D'Asti'den 5 kilometre mesafedeki Morialdo bölgesine dahildi.

1817 yılında Monferrato tepeleri (Castelnovo Monferrato bölgesinin kuzeyindedir) tüm Piemonte ile birlikte ciddi bir kıtlıkla karşılaştı. İlk yazda çığ düştü, sonradan uzun bir kuraklık geldi ve tüm hasat yitirildi.

Köylerde açlık görüldü. Gerçek bir açlıktı bu, yol kenarlarında, ağzları otla dolu dilencilerin cesetlerine rastlanıyordu. Döneme ait bir belgede Piemonte'nin başkenti olan Torino'yu istila eden göç anlatılıyor: Soluk yüzlü, paçavralara bürünmüş sıra sıra insanlar tarlaları terk ediyorlardı. Ovalardan ve tepelerden aileler kente doğru iniyor, kiliselerin, malikhanelerin önünde kamp kuruyor, dileniyorlardı.

O büyümevsimdedir ki tüm aile Margherita'nın üstüne kaldı. Evde kötürüm, koltuğundan kalkamayan kaynanası (Francesco'nun yaşlı annesi), Francesco'nun bir önceki evliliğinden olan Antonio (9 yaşında) ve iki çocuğu Giuseppe ve Giovanni (4 ve 2 yaşlarında) yaşıyordu. Okuması yazması olmayan bu köylü kadını, o aylar boyunca en iyi yeteneğini sergiledi. Enerjik kişiliğini.

"Evde yemek olduğu sürece annem aileyi besledi" diye anlatıyor Don Bosko. "Sonra komşumuz olan Bernardo Cavallo'ya yiyecek getirmesi için bir miktar para verdi. Adam bir çok pazar gezdi, fakat fahiş fiyatlarla bile hiç bir şey bulamadı. İki gün sonra, akşam üzeri geri döndü. Herkes onu bekliyordu. Hiç bir şey bulamadığını söyleyip parayı iade ettiğinde dehşete kapıldı. O gün daha hiç bir şey yiyememiştik. Annem hiç endişe etmeden konuştu:

- Ölüm döşeğinde Francesco bana Tanrıya güvenmemi söylemişti. Diz çöküp dua edelim. Kısa bir duadan sonra ayağa kalktı ve şöyle dedi:

- Olağanüstü durumlarda aşırı çarelere baş vurmali. Bernardo Cavallo'nun yardımıyla ahıra gitti bir dana kesti. Bir kısmını pişirdi ve açlığımızı giderdi. Sonraki günlerde uzak köylerden fahiş fiyatlarla sebze de getirdi.

Birkaç on yıl öncesine kadar köylü Piemonte ailelerinde dana kesmek bir umutsuzluk işaretiydi. Ahırda semiren dana pazarda satılmakla zor bir durumu örneğin bir hastalığı çözülemeye yarayan bir yatırımdı.

Dünyanın Gidişatını Değiştirebilecek Bir Olay

Ölüm, açlık, zorluklar. Çokça öksüzün babası olup, evlerinde sayısız yoksul çocukları besleyecek olan bir çocuğun ilk anıları.

Gözlerden uzak bir tepedeki Bosko ailesinin küçük trajedisi o, son on yılda Avrupa ve İtalya'yı bir fırtına gibi darmadağın eden büyük trajediye ekleniyordu.

20 yıl önce (1789) Paris'te Fransız Devrimi patlak vermişti ve bu, dünyanın gidişatını değiştiren bir olay olmuştu. Amacımız bunun tarihini çizmek değildir fakat, Giovanni Bosko'nun yaşamını da derin şekilde etkileyen olayların, bazı yönleri üzerinde durmamızın gerekli olduğu görüşündeyiz.

Tüm Avrupa'da ortam birden yenilikler ve beklentilerle dolup taşıyordu. İtalya'da da olağanüstü değişimler her yanda yankılanıyordu. Kralların ve soyluların mutlak iktidarı altında yüz yıllarca taşlaşmış toplumda feodal ayrıcalıklar yıkılıyordu. "Özgürlük, eşitlik, kardeşlik" sözleri artık fısıldaşma şeklinde değil de apaçık haykırılıyordu. "İnsan Hakları" ve "Halkın Hakimiyeti" ilan ediliyor ve (Bir Kralın hakları için değil de) onlar için mücadele ediliyordu.

Köklü değişimler, yaşanan her dönemde olduğu gibi, olağanüstü ve haklı kararlar ile nedensiz şiddet eylemleri birbirine karışıyordu. Giyotin, kurallara göre parlamento tartışmalarında sonuçlandırılması gereken bir çok soruna çözüm getiriyordu. En fanatik "Halk Temsilcileri" (yani Jacoben'ler) 1793'te devrimi bir

kan deryasına dönüştürdüler. Salt o yılın Temmuz ayında 1285 kişi giyotinde can verdi. Bu döneme **terör** adı verildi.

Aynı zamanda, hristiyanlığı ortadan kaldırmak amacı ile, toplu bir harekete geçildi. Hristiyan dini yasaklandı, papazlara baskı uygulandı, Tanrı inancının yerine "us inancı" yerleştirildi, (ve Paris Katedralinde aşağılayıcı maskaralıklara yer verildi).

Avrupa olan bitene hayretler içinde bakıyordu. O aylarda Paris'te kopan olaylar toplu bir çılgınlığın belirtileri gibiydi. İlk başta devrimden yana çıkan en ilerici kişiler bile dehşet içindeydiler.

1794'te Jacobenler'in diktatörlüğü, ölüne mahkum edilmeleri ile sona erdi ve "Terör" durdu. Devrim yeniden "Kent-soyluların" eline geçti ve bunlar oy verme hakkını yalnızca 30 bin Fransız'a tanıdılar. (Paris'in nüfusu ise 600 000 idi).

27 Yaşında Bir General: Napolyon

1796. 27 yaşındaki bir generalin, Napolyon Bonaparte'nin yönettiği bir devrim ordusu İtalya'dan geliyor. Po Nehri vadisinde kanlı çarpışmalarla Avusturyalılar'ı yener. Fransız askerleri kardeşlikten, eşitlikten, özgürlükten söz ediyorlar. "Terör"ün gölgesine rağmen bu sözcükler genç kuşaklar arasında büyük heyecanlar yaratıyor. Sardinya Krallığı (Piemonte-Savio-Sardinya) alt-üst olmuştur. Kral sürgüne gönderilir.

Fakat Napolyon huzursuz bir dehadır. Devrim'in zaferinden çok askeri başarısının parlak ve kanlı safhalarını izliyor.

O yıllardaki İtalya'nın trajik olayları, bugün orta üçüncü sınıfta öğretiliyor. 1799'da Napolyon Mısır'da ve Avusturyalılar'la Ruslar yeniden Kuzey İtalya'yı istila ederler. Bozkırların ufacık atlarına binmiş Kazaklar (uzun, kabarık sakallar, tehdit edici kazmalar) kentlere dalar. Napolyon geri döner ve Po Vadisinin zengin topraklarını sefaletle boğan savaş yeniden patlar.

Sonra Napolyon İtalya'nın her bölgesinden para ve asker toplar: İspanyada'ki gerilla ve Rusya seferi için bunlara ihtiyacı vardır. Tüm zamanların en büyük ordusunun başında uzak ve

gizemli Rusya'yı istila eder. Moskova'nın sert kışında büyük bir çözüme ve felaketli geri çekilme.

Napolyon'un yanibaşında 600.000 kişi ölür. Bunlardan 25.000'i İtalya'da, 20.000 kişi de İspanya'da öldürülür. 16 ile 18 Ekim 1813'te Lipsia ovasında kocaman "Ülkeler Savaşı" büyük Fransız İmparatorluğu'nun sonunu getirir ve de (birçoklarının aklında) devrim ideallerinin toprağa gömülmesini.

Bir kez daha, Alp Dağlarından ve İsonzo Nehriyi aşarak Avusturyalılar, Almanlar ve Hırvatlar Po ovasına doğru inerler. Hepsi de "İtalya'yı kurtarmaya" geldiklerini söylerlerse de tüm "kurtarıcılar" gibi onları çağıran olmadı ve tarlaları, kentleri talan ederek ücretlerini alırlar. "Yüz Gün"ün son sarsıntısından ve Waterloo Savaşından sonra Napolyon, Atlantik'in bir adasında günlerini tamamlar.

Avrupa ve İtalya yorgun, yıkıntılar ve öksüzlerle dolu. Tarlalar savaş tarafından soyuldu, gençleri zorla toplayıp uzaktaki savaş alanlarında ölmeye götüren askere alınmalarla boşaltıldı.

Yıllarca "özgürlük" diye bağırın insanlar artık yalnızca barış arıyorlar. Halkların bu büyük trajedisi içinde Bosko Ailesi 1817'de kendi küçük fakat yoğun trajedisini yaşar.

Kral Saati 15 Yıl Gerisine Ayarlıyor

Giovanni Bosko tarih kitaplarından Restorasyon adının yeni bir dönemin başında doğduğunu öğrenecektir. 1 Kasım 1814'te Viyana'da zafer kazanan ülkelerin kongresi ile başlamıştı ve İtalya'nın büyük bir kısmında 1847'de yani "Rissorgimento"nun, "Diriliş"in başlangıcına kadar sürecekti.

Onarım, (Restorasyon) büyük yanıltmaların dönemidir. Devrim ve Napolyon tarafından tahtlarından indirilen krallar, kongrenin iradesi ile saraylarına döner ve birkaç satırla 25 yıllık bir tarihi silmeye yeltenirler.

Viyana şenliğinde İtalya bir pasta gibi 8 dilime ayrılır: Sardinya Krallığı (Piemonte, Sardinya, Savoia ve Nis'i kapsar, ek olarak Genova Cumhuriyeti de ona verilmiştir), Lombardiya-Venedik

Krallığı (sıkıca Avusturya'nın buyruğu altındadır), Modena Dükalığı, Parma, Piacenza Dükalıkları, Toscana Büyük Dükalığı, Lucca Prenslığı, Papalık, İki Sicilya Krallığı.

I. Vittorio Emanuele Torino'ya döner. Görkemli arabasında durur, eski tarzda giyinmiş soyluların arasından başında pudralı kuyruklu perukası ile...

Yolda insanlar Kralı alkışlıyorlar. Özellikle köylerde yaşayanlar her şeyden önce barış istiyorlar. Nedir ki soyluların pudralı perukaları barışı, her şeyi "eskiden olduğu gibi" inşaa etmekle garantiye almak istiyorlar. Napolyon'un kanlı savaşların içinden doğan ve İtalya'da sağlamlaşan yeni olumlu gerçeklerini tanımıyorlar.

Tarih yürüdü ve hiç bir şey onu geri döndüremez. Kent-Soylular, yeni bir sınıf olarak kendilerini gösterdiler. Ticaret ve insanlar Napolyon'un mühendisleri tarafından inşaa edilen sağlam yollar da yolculuk ediyorlardı.

Yüzyıllar boyunca İtalyan halkının büyük çoğunluğu aynı çiftlikte, aynı köyde küçük ayrıcalıkları yüzyıllık adetleri içinde doğdu, yaşadı, öldü. Napolyon'un orduları bu durgunluğu parçaladılar. İç göç çoğu kez trajik olaylardan kaynaklanıyorsa bile toplu bir olay halini aldı. Posta arabalarında gazeteler ve kitaplar da yolculuk ediyor. Okuma bilenler azınlıkta fakat merak artık yaygın bir niteliktedir. Az sayıdaki okurlar haberleri yayıyor, ufuklar genişliyor

Piemonte'de tarım yeni verimli bir gelişimi çok çabuk elde edecektir. Düzlüklerde ve tepelerde son ormanlar yoktu. Yeni, geniş alanlar ekilebilecek duruma geldi. İpek böceği yetiştiriciliğine hızlı bir gelişim sağlayacak olan binlerce dut ağacı ekildi. Kısa süre içinde her yerde fabrikalar, atelyeler açıldı. Endüstri yerleşti, fiyatlar istikrar kazandı.

I. Vittorio Emanuele dönüşünden bir gün sonra son 15 yılın yasalarını iptal edip, Napolyon öncesinden kalma olanları yürürlüğe koyar. Soylular ve papazlar tüm ayrıcalıklarına yeniden sahip olurlar. Kentsoylular bir anda zorla edindikleri bir çok haklarını yitirirler. Sonuç olarak kral, saatini 15 yıl gerisine ayarlarken kentsoylu aydınlar (Silvio Pellico gibi) Milano'ya göç ediyorlar. En sayılı ailelerin gençleri direnirler, gizli örgütlere

katılırlar ve umutlarını yeni çağlara duyarlı görünen Savoia-Carignano sülalesinden pek genç bir prens Carlo Alberto'ya bağlar.

Bu olayların yansımaları Giovanni Bosko'nun çocukluğunun yoksul ve huzurlu yıllarını yaşadığı Monferrato tepelerine bir hayli dağılarak ulaşıyorlar.

AİLE YILLARI

Kocası öldüğünde Margherita 29 yaşındaydı. Böylesine bir yük için oldukça gençti. Yine de kendine acılamakla fazla zaman kaybetmedi. Paçaları sıvayıp işe koyuldu. Evde yıkanacak tabaklar, düzenlenecek bir mutfak, kuyudan çekilecek su, temizlenecek odalar vardı. Bunları boş vakitlerinde yapmalıydı. Çünkü idare edilecek tarla ile ahır da vardı.

Yörenin diğer kadınları gibi otları keser, çift sürer, buğday toplar, istif edip elerdi. Bağlarda çalışır, üzümleri toplar, şarap hazırlardı. Elleri çok çalışmaktan pütür pütür olmuştu fakat çocuklarını sevecenlikle okşamayı biliyordu. Bir emekçiydi o, oysa ve özellikle çocuklarının annesiydi.

Tatlılıkla, Ciddiyetle büyüttü onları. Yüzyıl sonra psikologlar çocuğun iyi bir yaşam içinde büyüebilmesi için babanın "çok şey isteyen" sevgisi ile annenin "huzurlu" ve "sevinçli" sevgisine gereksinim duyduğunu yazacaklardır. Öksüz olmanın duygusal olarak tek bir yöne kayma tehlikesini doğurduğunu söyleyecekler: Ana kuzuları için güçsüz bir yumuşaklığa, babasının oğulları için gerilimli bir verimsizliğe.

Margherita anne kendinde içgüdüsel bir denge bularak sakin sağlamlığı ve huzurlu sevinci buldu. Bir eğitimci olarak Don Bosko annesinden çok etkilenecektir.

Yüce Bir Kişi

"Tanrı seni görüyor", Margherita'nın en sık tekrarladığı sözlerden biriydi. Çocuklara, yakın tarlalarda oynamaları için izin verir ve uzaklaştıklarında onlara "Tanrının sizi gördüğünü unutmayın"

derdi.

Fakat çocuklarının akıllarında oluşturduğu tanrı bir jandarma değildi. Gece güzel ve gökyüzü yıldızlı olduğunda kapının önünde serinlediklerinde: "Dünyayı yaratan ve yukarılara bunca yıldızı yerleştiren Tanrıdır" derdi. Tarlalar çiçeklerle dolup taşdıklarında da: "Rab, bizler için ne kadar güzel şeyler yapmıştır" diye mırıldanırdı. Hasattan, bağ bozumundan sonra, bir an durup nefes aldıklarında şöyle derdi: "Rab'ba şükredelim. Bize karşı iyi davrandı. Günlük ekmeğimizi verdi".

Herşeyi mahveden fırtınadan ve doludan sonra bile anne: "Rab verdi, Rab aldı. Nedenini o bilir. Kötü davrandıysak Tanrı ile alay edilemeyeceğini anımsayalım" deyip çocuklarını düşünmeye yöneltirdi.

Annesinin, kardeşlerinin, komşularının yanında Giovanni böylece başka bir kişiyi de, Tanrı'yı görmeyi öğrendi. Yüce bir kişiydi. Görünmez fakat her yerde var olan. Gökte, tarlalarda, yoksulların yüzünde, "iyi ettin, kötü yaptın" diyen vicdanın sesinde. Annesinin sonsuz ve tartışılmaz şekilde güvendiği bir kişi. İyi ve öngörüşlü bir baba idi, günlük ekmeği temin ederdi, bazan anlaşılması zor olan şeylere de izin verirdi. (Babanın ölümü, bağdaki dolu). Oysa "O", nedenini bilirdi ve bu yetmeliydi.

Top ve Kan

Giovanni 4 yaşında iken annesi ilk kez ona iplik yapılacak 3-4 islatılmış kenevir demeti verdi. Önemsiz bir işti, ama işti. Böylece, herkesin çalışması ile geçinen aileye kendi küçük katkısını vermeye başladı.

Daha sonra ev işlerinde kardeşlerine katıldı. Odun toplamak, küllerin altında korunan korağa yavaş yavaş üfleyerek ateşi yakmak (böylece kükürte bastırılmış odun çöplerinden tasarruf etmek) kuyudan su çekmek, sebzeleri temizlemek, ahırını silip süpürmek, inekleri otağa götürmek, fırında pişen ekmeklere göz kulak olmak.

Fakat (annenin denetimi altında yürütülen) küçük işlerden sonra, hemen oynamaya koşardı. Mekân aramak gerekmezdi. Et-

rafta göz boyu tarlalar uzanıyordu. Arkadaşlar bekliyor. Güçlü, canlı, bazen kaba çocuklar. Köstebek, kırlangıç yuvalarını ararlar, bitmez tükenmez oyunlar oynarlardı. En hareketli oyunlardan biri Lippa denenilen, bir çeşit ilkel beyzbol idi.

Bir öğleden sonra Giovannino eve erken döndü. Yüzü kan içindeydi. Lippada kullanılan tahta silindir sertçe bir yanağına çarpmıştı. Margherita endişeliydi, tedavi ederken de söyleniyordu.

- Günün birinde sakatlanmış bir gözle döneceksin. Neden o çocuklara katılıyorsun? Biliyorsun, bazıları işe yaramaz.

- Memnun olacaksınız artık katılmam. Fakat inanın anne, ben varken daha uslu oluyorlar. Bazı sözleri söylemiyorlar.

Margherita gitmesine izin verdi. Giovanni'nin cesareti boyundan daha hızlı bir şekilde büyüyordu. Giovanni 5, Giuseppe 7 yaşındaydı. Margherita onları ufak bir hindi sürüsünü otlatmaya gönderdi. Hayvanlar, cırcır böceklerini kovalarken kardeşler oynuyorlardı. Birden parmaklarını sayarak Giuseppe bir hindinin yok olduğunu, bağırarak belirtti. Giovanni çitin arkasına geçti ve o anda bir adam gördü. Hemen "Bu çaldı..!" diye düşündü. Giuseppe'yi yanına çağırdı ve kararlı bir şekilde yaklaşarak:

- Hindiyi bize geri verin, dedi yabancı hayretler içinde onlara baktı:

- Bir hindi? Hindiyi gören kim?

- Onu siz çaldınız. Hemen verin yoksa hırsız diye bağırırım ve gelip sizi döverler.

Adam bir iki tokatla çocukları uzaklaştırabilirdi ama ikilinin kararlılığı onu huzursuz ediyordu. Biraz ilerde çalışan köylüler vardı ve çocuklar yaygarayı basarsa her şey olabilirdi. Çitin arkasına geçti, bir torba alıp içinden hindiyi çıkarttı.

- Ben sadece size bir şaka yapmak istemiştim.

- Dürüst insana yakışır şaka değil bu, diye karşılık verdi çocuklar. Akşam her defasında olduğu gibi annelerine rapor verdiler.

- İyi bir tehlike atlatmışsınız.

- Neden?

- Çünkü onun çaldığından emin değildiniz. Sonra siz küçük-sünüz. O ise bir erkek. Ya kötülük yapsaydı?

- Hindiyi ona mı bırakacaktık?

- Cesur olmak iyidir de dayak yemektense bir hindiyi gözden çıkartmak daha iyidir.

- Hım.. diye mırıldandı Giovanni düşünceli bir şekilde. Dediğiniz gibi olmalı anne. Oysa semiz bir hindiydi.

Köşedeki Değnek

Margherita çok tatlı fakat enerjik ve güçlü bir anneydi. Çocukları bilirdi ki hayır dendiğinde hayır idi. Hiç bir kapris kararını değiştiremezdi. Mutfağın bir köşesinde "değnek" dururdu. İnce, eğilebilen bir baston. Onu hiç bir zaman kullanmadı ama oradan da kaldırmadı.

Günün birinde Giovanni kocaman bir halt işledi. Belki de oyun oynamak acelesine kapılarak tavşanların kafesini açık bıraktı. Tavşanlar tarlalara dağıldılar. Tümünü toplayabilmek için çok uğraşmaları gerekti. Mutfağa yorgun argın döndüklerinde Margherita köşeyi gösterdi:

- Giovanni, o değneği bana getir.

Çocuk kapıya doğru kaydı...

- Ne yapacaksın onunla?

- Getir de görürsün.

Ses kararlıydı. Giovanni değneği aldı ve uzaktan uzatarak:

- Omuzlarımda mı kullanmak istiyorsun?

- Neden olmasın? Böyle hatalar karıştırdığına göre...

- Anne... Bir defa daha yapmam.

Annesi gülümsedi. O da öyle.

Güneşin kavurucu olduğu bir gün, Giovanni ve Giuseppe su-

suzluktan bayılmak üzere bağdan dönüyorlardı. Margherita kuyuya gitti, bir kova serin su çekti ve bakır kepçe ile ilkin Giuseppe'ye su verdi.

Giovanni surat astı. O, tercih yüzünden incinmişti. Annesi kepçeyi ona da uzattığında "istemem" diye başını salladı. Margherita birşey söylemedi. Kovayı mutfığa götürdü ve kapıyı kapattı. Bir saniye sonra Giovanni içeri girdi.

- Anne...

- Ne var?

- Bana da su verir misin?

- Artık susamadığımı sanmıştım.

- Bağışlayın anne..

- Şimdi oldu, dopdolmuş kepçeyi ona uzatır.

8 yaşına geldiğinde Giovannino sağlıklı, kahkahaları ile etrafı çınlatan bir çocuktur. Kısa boylu ve sağlamdır. Gözleri siyah, saçları kıvrıkcık ve kuzunun yünü kadar da boldu. Maceradan ve tehlikeden hoşlanır, yara bere içindeki dizlerinden hiç şikâyet etmezdi.

Kuş yuvaları peşinde bir kaç ağaca tırmanmayı bile becermiştir. Yalnız bir keresinde çok kötü oldu. Yuvalardan biri, gövdenin bir çatlağında derinlerde bulunuyordu. Kolunu dirseğine kadar soktu fakat geriye çekemedi. Bir kaç kez denedi ancak o çengelin içinde kolu şişti. Alttan ona bakan Giuseppe koşup anneye haber vermek zorunda kaldı.

Margherita bir merdivenle geldi fakat o da başaramadı. Gidip neşteri olan bir köylüyü çağırdı. Bu arada Giovanni'nin altında ter taneleri birikmişti, aşağıdan ondan daha da çok korkan Giuseppe bağıırıyordu:

- Dayan, neredeyse geliyorlar.

Köylü, küçük çocuğun kolunu Margherita'nın önlüğüne sardı sonra da neşterle kazmaya başladı. 7, 8 darbeden sonra kol dışarıya kayd. Margherita onu azarlamak cesaretini bulamadı. Yağmurun altında kalmış bir köpek yavrusu gibi utanmıştı. Yalnızca şunu dedi:

- Her defasında yeni bir halt karıştırma.

Tavanarasındaki Şeytan

Bir sonbahar gecesi Giovannino annesi ile birlikte Capriglio'da oturan dedesinin yanına gitti. Akşam yemeğinde kalabalık aile yağ kandilinin bir parça dağıttığı karanlıkta sofranın etrafında toplanmışlardı. Birden başlarının üstünde kuşku uyandıran bir gürültü duydular. Ses bir, iki, üç kez tekrarlandı. Herkes soluğunu tutarak yukarı baktı. Bir anlık sessizlikten sonra gizemli gürültü uzun bir sürüklenme sesi ile tekrarlandı. Kadınlar haç çıkardılar. Çocuklar korkuyla annelerine sarıldılar.

Yaşlı bir kadın dikkatli sözlerle eskiden tavan arasında uzayıp giden gürültüler, inlemeler, korkunç feryatlar duyulduğunu anlatmaya başladı. "Şeytandı, şimdi de geri döndü" diye mırıldandı, haç çıkartarak. Giovanni gayet rahat sessizliği bozdu:

- Bence bu şeytan değil sansar, dedi.

Ama onu hemen edepsiz diye susturdular. Yeniden gürültü, uzun sürüklenme ve inilti duyuldu. Herkesin korku ile baktığı tavanın üstünde buğday ambarı olarak kullanılan bir tavanarası bulunmaktaydı. Giovannino yeniden sessizliği bozdu ve iskemlesinden fırladı:

- Gidip bakalım.

- Çıldırдың mı? Margherita durdur onu. Şeytanın şakası yoktur.

Ama çocuk ayağa kalktı, bir lamba alıp yaktı ve sonra da en yakındaki bastonu kaptı.

- Yarını beklesek daha iyi olmaz mı? diye sordu ona Margherita.

- Anne... Yoksa siz de mi korkuyorsunuz?

- Hayır. Birlikte gidip bir göz atalım.

Birlikte tahta merdivenden çıktılar. Diğerleri de onlara katıldı. Ellerinde lambalar ve bastonlarla. Giovanni kapıyı itti, daha iyi

görebilmek için lambayı kaldırdı. Birden bir kadının boğuk fer-yadı duyuldu:

– İşte... O köşede... Bakın!

Herkes o yöne baktı. Bir buğday sepeti ters dönmüş sallanıp hareket ediyor ve ilerliyordu. Giovanni bir adım attı.

– Yapma... Dikkat et! Bu sepet büyülü.

Giovanni bir eli ile sepeti kaptı ve kaldırdı. Semiz, tüyleri karışmış bir tavuk, kimbilir kaç saatten beri orada mahpus kalmıştı. Bir tüfek mermisi gibi öterek fırladı. Şimdi Giovanni'nin etrafında herkes çılgıncasına gülüyordu. Şeytan sandıkları bir tavuktu. Hafif sepet dengesiz bir şekilde duvara yaslanmıştı. Kamışlar arasında arpa taneleri sıkışıp kaldığından tavuk onları gagalamaya gitmiş sepet de üzerine devrilmiş ve tutsak kalmıştı. Sepetin altında kalmaktan sıkılan aç ve zavallı hayvan kurtulabil-mek umudu ile sepeti kâh şuraya kâh buraya itiyordu. Sepetse tavan arasındaki diğer eşyalara çarparak gürültüler, sürtünme sesleri çıkartıyordu.

Yağ Lekesi Büyüyor

Her hafta perşembe günleri Margherita Castelnuovo pazarına giderdi. Beraberinde iki bohça taşırdı. Bunların içine satacağı peynirleri, tavuk ve sebzeleri doldururdu. Döndüğünde ise bez, mum, tuz ve patika boyunca koşup duran, güneş batarken onu karşılamaya gelen çocuklar için ufak tefek hediyeler getirirdi. Yine bir perşembe günü mücadeleli lippa maçından sonra oyun aracı küçük tahta silindir evin damına uçtu ve orada kaldı.

– Mutfak dolabında bir tane daha var, dedi Giovanni. Almaya gidiyorum diyerek koşarak gitti. Ancak dolap onun için çok yük-sekti ve bir iskemleye çıkmak zorunda kaldı. Ayakucuna bastı, kolunu uzattı ve bang..! Dolapta duran zeytinyağı çömleği yere düşüp kırılmıştı. Zeytinyağı durmadan kırmızı zeminde yayılı-yordu. Kardeşinin oyuna dönmediğini gören Giuseppe son hızla yetiştii. Felaketi gördü ve elini ağzına götürdü.

– Bu akşam annemiz neler söyleyecek?

Ortalığı toplamaya çalışıyorlardı. Süpürgeyle çömlek parçaları çabucak toplanıyordu fakat yağ lekesi yerindeydi ve git gide büyüyordu.

Giovanni yarım saat kadar sessiz durdu. Sonra cebinden çakısını çıkarttı, çite kadar gitti. İnce bir dal kesti, bir köşeye çekildi ve çalışmaya koyuldu. Bu ara kafasını da çalıştırıyordu ve annesine söyleyeceği sözleri hazırlıyordu. Sonunda dalın kabuğu çizimlerle, resimlerle süslendi. Günbatımında annelerini karşılamaya gittiler. Kararsız olan Giuseppe biraz geride kaldı. Giovanni ise annesine doğru koştu.

- İyi akşamlar anne, nasılsınız?

- İyi. Ya sen, uslu durdun mu?

- Hımm.. Anne baksanıza.., diyerek işlemeli dalı uzatır.

- Neler yaptın?

- Bu kez dayak yemeyi hak ettim. Kaza oldu. Zeytinyağı çömleğini kırdım. Bir solukta herşeyi anlattı ve sonuca vardı.

- Hak ettiğim için size bir değnek getirdim. Alın anne, değneği uzattı. Alttan bakıyordu yarı pişman, yarı kurnaz gözlerle.

Margherita bir kaç saniye ona baktı ve sonra bir kahkaha patlattı. Giovanni de güldü. Annesi elinden tuttu birlikte eve doğru yürüdüler.

- Giovanni çok kurnaz olmaya başladığını biliyor musun? Zeytinyağı çömleği için üzüldüm fakat bana yalan söylemediğin için memnunum. Yalnız, bundan böyle dikkatli ol çünkü zeytinyağı pahalıdır.

Korktuğu fırtınanın geçtiğini gören Giuseppe de artık annesine yaklaşır. 10 yaşındaki Giuseppe sakin ve rahat şekilde büyümektedir. Giovanni gibi hareketli ve yaramaz değildir. Sabırlı, ısrarlı ve beceriklidir. Annesini ve küçük kardeşini çok sever, Antonio'dan ise biraz korkar. Antonio, Giovanni'den 7 yaş daha büyüktü. İçine kapanık şiddet dolu ve kaba bir delikanlı idi. Bazen küçük kardeşlerini vahşice döverdi ve Margherita onları elinden kurtarmak için koşardı. Büyük bir olasılıkla aşırı hassas, birbirini izleyen annesinin ve babasının ölümleri ile travmalar geçiren bir çocuktur.

MART HAVASI

Bosko ailesi yoksul bir yaşam sürmekteydi. Becchi Köyü'nün az sayıdaki evleri içinde Boskolar'ın en yoksul olanıydı. Ev, samanlık ve ahır olarak kullanılan tek katlı bir yapıydı. Mutfakta mısır çuvalları durur, ince bir duvarın arkasında ise iki inek geviş getirirdi. Aynı zeminde, tam damın altında yatak odaları vardı küçük ve karanlık.

Gerçek yoksulluk, fakat sefalet değildi. Çünkü herkes çalışıyordu köylünün çalışması az verimli olsa bile, verimlidir. Duvarlar çıplaktı ama kireçle bembeyaza boyanmıştı. Mısır çuvalları da azdı. Fakat azar azar boşalır ve sonunda herkese yeterdi. İneklerin arabayı ve sapanı çekmeleri gerekiyordu. Bu yüzden de az ve yağsız süt verirlerdi. Fakat azı bile aile için yeterliydi.

İşte bu nedenle Bosko ailesinin çocukları üzüntü ve saldırganlık nedir bilmezlerdi. Yoksullukta bile sabırla mutlu olunabilir.

8 ile 9 yaşları arasında Giovanni daha faal bir şekilde ailenin işlerine katılmaya, sert ve yalın yaşamını paylaşmaya başladı. Şafaktan günbatımına kadar çalışıyordu ve yazın özellikle güneş çabuk doğuyordu. "Uyuyan insan balık tutamaz" derdi çocuklara Margherita şafakta onları uyandırarak.

Sabah kahvaltısı sade, basit bir beslenmeydi; bir dilim kuru ekme ve serin su. Giovanni toprağı çapalamayı, otları kesmeyi, orak kullanıp inekleri sağmayı öğreniyordu. O gerçek bir köylüydü.

Yolculuklar yürüyerek yapılırdı. Posta arabası uzaktan geçerd, ta Casanuovo yolundan üstelik masraflıydı. Gece olduğunda ise mısır yaprakları ile doldurulmuş döşekte yatılırdı.

Yoksulun Ayakları

Yakın evlerde ağır bir hasta olduğunda gelip Margherita'yı uyandırıyorlardı. Yardım etmekten hiç çekinmediğini biliyorlardı. O da, eşlik etmesi için oğullarından birini uyandırırđı.

- Gidelim. Yapılacak hayırlı iş var.

"Hayırlı bir iş yapmak". Bu basit ifade ile o zamanlar bu gün cömertlik, hizmet, başkalarına katkı, somut sevgi, özgeçicilik dediğimiz birçok değerler bir araya getiriliyordu.

Şöyle anımsıyor Don Bosko: "Kış vakti kapımızı sık sık bir dilenci çalardı. Etrafta kar vardı ve samanlıkta uyumak için izin isterdi. Margherita adam ayrılmadan ona bir tabak sıcak çorba verirdi. Sonra ayaklarına bakardı. Çoğu kez kötü durumdaydılar. Yıpranmış nalınları su alıyordu. Ona vereceği başka nalınları yoktu ama ayaklarını bezlerle sarar, elinden geldiği kadar bağlardı.

Becchi Köyü'nün bir evinde Cecco oturuyordu. Bir zamanlar zengindi fakat her şeyini harcamıştı. Çocuklar onun peşini bırakmazdı. Ona Ağustos böceği derlerdi. Nitekim anneler çocuklarına gösterip karınca ile ağustos böceğinin öyküsünü anlatıyorlardı. "Bizler karınca gibi çalışırken o şarkı söyler eğlenirdi. Bir ağustos böceği kadar neşeliydi. Bir de şimdiki haline bak ve öğren".

O yaşlı adam dilenmekten utanır ve çoğu kez açlık çekerdi. Margherita gece vakti, penceresinin dışına bir tas sıcak çorba bırakırdı. Gece karanlıkta ilerleyerek gelir çorbayı alırdı.

Giovanni öğreniyordu. Tasarruftan çok merhameti öğreniyordu. Yakın bir çiftlikte yardımcı olarak çalışan bir çocuk vardı. Adı Secondo Matta idi. Sabah vakti patronu eline bir dilim siyah ekme k koyar iki ineği ona teslim ederdi. Öğle vaktine kadar otlatması gerekiyordu. Vadiye indiğinde inekleri otlağa götüren elinde bir dilim beyaz ekme k olan Giovanni ile karşılaşırđı. O zamanlar bu tür ekme k çok incelikli sayılırdı. Günün birinde Giovanni ona:

- Bana bir iyilik yapar mısın?

- Seve seve.

- Ekmeklerimizi değiş tokuş etmemizi istiyorum. Seninki benimkinden daha lezzetli olmalı.

Secondo Matta buna inandı ve 3 mevsim boyunca -kendi anlatmıştır- her karşılaştıklarında ekmeklerini değiş tokuş ettiler. Büyüdüğünde Bay Matta bu işi çok düşündü ve Giovanni BOSKO'nun iyi bir insan olduğunu anlattı.

Ormandaki Haydutlar

Evin yanında bir orman vardı. Birçok kez gece vaktinde Margherita'nın kapısını peşlerinde jandarmaların bulunduğu ufak haydut grupları çalardı. Bir tas çorba ve yatmak için biraz saman istemeye gelirlerdi. Margherita bu ziyaretlerden kesinlikle korkmazdı. Alışmıştı. Napolyon'un zamanında orduya alınmamak için kaçan gençlerin sayısı bir hayli kabarıktı. Tarihçilere göre son yıllarda % 70'e ulaşmışlardı. Toplu şekilde ormanlarda veya dağlarda yaşıyorlardı.

Asıl endişe veren haydutların arkasında sık sık ortaya çıkan (ve o yıllarda I. Vittorio Emanuele tarafından atanan) jandarmalar idi. Oysa Boskolar'ın evinde bir çeşit uzlaşmalı ateşkes yaşanıyordu. Tırmanmaktan yorgun düşen jandarmalar Margherita'dan bir bardak su, değilse bir yudum şarap isterlerdi. Samanlıktaki haydutlar seslerini duyar usulca uzaklaşırlardı. " Evde kimlerin gizlendiğini bildikleri halde fark etmemiş gibi davranıp hiç bir zaman tutuklamayı denemediler" diye yazıyor, Don Bosko'nun başlıca biyografyacısı ve Torino yıllarında onunla uzun konuşmalar yapmış olan Giovanni B. Lemoyne.

Giovannino her şeyi izleyerek anlamaya çalışıyordu. Annesinden öğrendiğine göre eskiden DEMOKRATİK REJİMİN askerleri KRAL'a BAğLI KALMIş olanların peşine düşerlerdi. şimdi ise avcılar avlanan oldular. Kralın jandarmaları Demokratların peşindeler. Kısa zamanda durum değişecektir. Demokratlar bakan, polis şefi, iktidar olacaklar ve öbürlerini avlayacaklardır.

Bu taraf değişikliklerine alışkın olan Margherita anne kapısını çalan herkese bir tas çorba ve bir dilim ekmek ikram ederdi hem de hangi taraftan olduğunu sormadan. Bu olayların Giovanni Bos-

ko'da siyasete ve partilere karşı bir güvensizlik doğurduğunu düşünebiliriz. Yaşamında daha sağlam ülküleri amaçlayacaktır. Kurtarılacak ruhlr, beslenilecek, eğitilecek yoksul gençler, "babamazın siyaseti" diye adlandırdığı şeyler.

"Annem Dua Etmemi Öğretti"

Becchi Köyü'nde sadaka duygusallıktan değil de Tanrı sevgisi için yapılırdı. Margherita'nın okuması yazması yoktu fakat "Kutsal Tarih"in, "İncil'in uzun bölümlerinden bazılarını ezbere biliyordu. Yaşama gücüne sahip olmak, iyilik yapmak için duanın, yani Tanrı ile konuşmanın, gereksinimine inanıyordu.

"Daha küçükken" diye yazıyor Don Bosko, "Bana duaları kendi öğretti. Sabah akşam, kardeşlerimle birlikte, diz çöktürürdü ve duaları hep birlikte okurduk".Papaz uzaklardaydı ve Margherita çocuklarına din dersi vermesi için vakit bulmasını beklemeydi. Margherita'nın küçükken öğrendiği ve Giovanni, Giuseppe ve Antonio'ya öğrettiği HRİSTİYAN ÖĞRETİSİNİN ÖZETİ'nden bazı soru ve yanıtlar:

Soru : Sabah uyanır uyanmaz iyi bir hristiyan ne yapmalı?

Yanıt: Haç çıkartmalı.

Soru : Yıkandıktan ve giyindikten sonra iyi bir hristiyan ne yapmalı?

Yanıt: Mümkünse kutsal bir resmin önünde diz çökmeli ve yüreğinde Tanrı'nın huzurunda inanç duasını yenileyip din-darlıkla "size tapıyorum Tanrım..." demeli.

Soru : Çalışmadan önce ne yapmalı?

Yanıt: Çalışmayı Tanrı'ya sunmalı.

Giovannino'nun katıldığı ilk "Dinsel çalışmalar"dan biri tesbih duası oldu. O zamanlarda tüm hristiyanların akşam duasını oluşturuyordu. "Selam sana, Meryem Ana" (Ave Maria)'yı 50 kez tekrarlayarak Becchi Köyü'ndekiler, kraliçeden çok bir anne olan Meryem Ana ile konuşurlardı. Tesbihi çevirerek çocuklarını, talarlarını, yaşamı, ölümü düşünürlerdi. Giovanni, Meryem Ana ile

bu şekilde konuşmaya başladı ve ona baktığını, onu dinlediğini biliyordu.

"Anılar"ında Don Bosko ilk günah çıkartmasını da anımsıyor. "Beni annem hazırladı. Kiliseye benimle geldi. Önce o günah çıkarttı. Günah çıkartan papaza beni tanıttı. Sonra şükran duasını okumam için bana yardım etti".

Ölü Mevsimde Okul

İlkokulun birinci sınıfını Giovannino büyük bir olasılıkla 9 yaşındayken okudu, 1824-1825 yıllarının kışında. Köyün "ölü mevsimi" idi. Daha önce ve daha sonra ise küçük çocukların cılız kolları bile evde ve tarlalarda gerekliydi.

Castelnuovo'nun bucak okulu 5 km. uzakta bulunduğundan ilk öğretmeni okumasını bilen bir köylü oldu. Daha sonra Margherita'nın ablası ve Capriglio'daki papaz öğretmenin hizmetçisi olan teyzesi Marianna Occhiena okulunda yeğenine bir yer bulması için papaza ricada bulundu. Papaz Don L'acqua isteğini yerine getirdi ve Giovanni olası olarak bir kaç ay süreyle teyzesinde kaldı. Aynı durum 1825-1826 kışında tekrarlandı. Nedir ki, o mevsimde 17 yaşındaki Antonio şikayet etmeye başladı.

- Neden okula gidecekmiş? Okumasını, imza atmasını öğrendikten sonra gerisine ne gerek var? O da benim gibi kazmaya sarılısın.

Margherita onu ikna etmeye çalışıyordu.

- Yılların geçmesi ile eğitim daha da gerekli oluyor. Görmüyor musun? Kunduracılar ve terziler bile okula gidiyorlar. Evde hesap bilen birinin bulunması işe yarayacaktır.

Okumayı öğrenir öğrenmez kitaplar bir tutku haline geldi. Don L'acqua'dan ödünç kitap istiyor ve yaz mevsiminin bir çok öğleden sonrasını ağaçların gölgesinde, sayfaları yutarcasına okumakla geçiriyordu. Otlığa gittiğinde arkadaşlarının ineklerine de göz kulak olmaya razıydı. Yeterki rahatça okumasına izin versinler. Ama işi azıtmadı. Okumaktan hoşlanırdı, oynamaktan, ağaçlara tırmanmaktan da her zaman hoşlanırdı.

Bir öğleden sonra, arkadaşları ile birlikteyken kocaman bir meşe ağacının dalında saka kuşu yuvası gördü. Tırmandı ve yavruların bulunduğunu gördü, tıpkı kafese girmeye hazır bekliyormuş gibi. Yuva, yere paralel olan kalın ve uzun bir dalın ucundaydı. Giovanni biraz düşündükten sonra yukardan dostlarına seslendi:

– Gidiyorum..! Yavaş yavaş, gitgide incelen, eğilen dal boyunca kaydı. Elini uzattı, dört yavruyu aldı, göğsüne gömleği ile teni arasına yerleştirdi.

Şimdi ağırlığı altında öne doğru eğilen daldan geri dönmek vardı. Yavaşça ilerledi fakat birden ayakları kaydı. Korkunç bir yükseklikte ellerinden dala asılı kaldı. Bir bel hareketi ile yeniden bacakları ile dala sarıldı fakat bundan başka bir şey yapamadı. Başaşağı, dal boyunca uzanmaya çalıştıysa da başaramadı. Alnında ter damlaları birikmişti. Aşağıda arkadaşları zıplayıp bağıryorlardı ama ona yardım edemiyorlardı.

Kolları artık tutmaz hale geldiğinde kendini boşluğa bıraktı. Korkunç bir darbe yedi. Bir kaç dakika sanki cansız kaldı. Az sonra oturabildi.

– Canın acıdı mı?

– Umarım hayır, diye mırıldandı güçlkle.

– Ya yavru kuşlar?

– Buradalar, yaşıyorlar. Gömleğini açıp çıkarttı. Ama bana pahalıya mal oldular.

Eve doğru yürümeye çalıştı fakat her tarafı titrediğinden oturmak zorunda kaldı. Dönmeyi başardığında Giuseppe'ye:

– Kötüyüm ama anneme bir şey söyleme, dedi. Gece uykusu ona iyi geldi oysa o korkunç düşüşün etkilerini bir kaç gün boyunca hissetti.

Ufacık Bir Kara Tavuk

Kuşlara tutkundu. Yuvadın ufacık bir kara tavuk almış onu yetiştirmişti. Söğüt dalları ile ördüğü kafeste ıslık çalmasını öğ-

retti. Kuş da öğrendi. Giovanni'yi gördüğünde uzun bir ıslıkla selam verir, kafeste neşe içinde zıplar, siyah parlak gözleri ile ona bakardı.

Fakat bir sabah kara tavuk ıslık çalmadı. Bir kedi kafesi kırıp onu yemişti. Geriye kanlı bir kaç tüy kalmıştı. Giovanni ağlamaya başladı. Annesi başka kara tavuk yavruları bulacağını söyleyerek onu yatıştırmaya çalıştı.

Giovanni yine de hüngür hüngür ağlamayı sürdürdü. Diğer kara tavuklar umurunda değildi. Öldürülen "O" küçük dostunu artık göremeyecekti.

Bir kaç gün üzgün durdu ve hiç kimse onu neşelendiremedi. "Sonunda" diye anlatıyor Lemoyne, "dünya işlerinin boşluğu üzerinde düşünmeye koyuldu ve yaşını aşan bir karar aldı. Bundan böyle dünyasal bir şeye yüreği ile bağlanmayacaktı". Aynı sözleri bir kaç yıl sonra en sevdiği dostunun ölümünde ve bir çok kez daha tekrarladı.

Giovanni Bosko'nun bu niyetini hiç bir zaman uygulamadığını görmek memnuniyet vericidir. Onun da bizler gibi küçük ve büyük şeyleri sevmek gereksinimini duyan et'ten bir yüreği vardı. Yüreği parçalanarak Don Calasso'nun, Luigi Comollo'nun ölümünde, hapishaneye düşen ilk çocukların karşısında ağlayacaktı. Çocuklarına kötülük edenler için:

"Günah olmasaydı ellerimle boğardım" diyecekti. Çocukları adeta tek düzenli bir ısrarla ona tanıklık edeceklerdi: "Beni severdi". Onlardan biri, Luigi Orione şöyle yazacaktı: "Onu bir kez daha görebilmek, ona teşekkür edebilmek uğruna kor halindeki kömürden bir yol üzerinde yürümeye razıyım".

O dönemin "Tinsel öğretmenleri", "yaratıklara bağlı olmanın" kötü olduğunu öğretirlerdi. Riske girmemek için az sevmek. Vatikan Konsili'nin (1962-1965) öğretileri, yaratıkların putlara dönüştürülmeyeceğini, sevgimizi arıtmamız gerektiğini, oysa korkusuzca sevebilmemiz için Tanrı'nın bize bir yürek verdiğini söyleyeceklerdi. Felsefecilerin tanrısı kayıtsızdır. Kutsal Kitabın Tanrısı ise değildir: Seviyor ve kızıyor, acı çekiyor ve ağlıyor, mutlulukla titriyor ve sevecenlikle gülümsüyor.

Toprağı

9 yaşına bastığında çocuk, ailenin sıcak kabuğundan çıkıp etrafına bakmaya başlar. Giovannino da bakıyor ve toprağını keşfediyordu. Güzeli, dalgalı, sakin. Dut ağaçları, bağlar, mısır ve kanaviçe yetişiyordu. Sürüler otluyordu. Geniş ve i içe ormanlar parlak yeşil lekelerdi. Güneşin altında toprağı ağır ağır kazan köylüler sabırlı, ısrarlı insanlardı. Ağaçlar gibi kök saldıkları toprağına sadık insanlar. Papazın ve Tanrının önünde şapkalarını çıkartmaktan utanmazlardı ve evlerinin kapısını kapattıklarında, ailelerinin içinde kendilerini birer kral gibi hissederdilerdi.

Giovanni Bosko Tanrı'nın ve bu dünyanın yüce bir oğlu oldu. Eğilimi (vokasyonu) gökten geldi. Fakat onu şekillendiren, besleyen bu iklim, bu hava, bu insanların kişilikleri oldu. Sesinde daima tepelerinin yerel vurgulamalarını taşıyacaktı ve ruhunda da insanların damgasını.

KÜÇÜK CAMBAZ

Giovannino'nun 9. yaşı, ilk sayfalarda anlattığımız, Büyük Düşün, çocuk kalabalığının "dövmekle değil de yumuşaklıkla" diye ona uyarıda bulunan insanın, "Vakti gelince her şeyi anlayacaksın" kehanetinde bulunan kadının damgasını taşımaktadır.

Büyük annesinin tedbirli sözlerine rağmen o gece geleceği aydınlanmıştır. 9 yaşında kurduğu düş Giovanni Bosko'nun tüm yaşam ve düşünce şeklini şartlandırdı. Sonraki aylar ve yıllarda annesinin davranışlarını da şartlandırdı. Onun için de, üstün bir iradenin belirtisi, oğlunun papazlık eğiliminin açık bir işaretidir. Giovannino'yu sunağa çıkartacak yoldan geçirmesindeki ısrar, salt bu şekilde açıklanabilir.

Düşünde Giovanni bir çocuk ordusunu gördü ve ona, onlara iyilik yapması emredildi. Neden hemen başlaması? Bir çok çocuk tanıyordu. Onun arkadaşları, etraftaki çiftliklerde yaşayan küçük yardımcılar. Çoğu iyi çocuklardı ama diğerleri kaba ve küfürbazdı.

Kış mevsimlerinde bir çok aile akşamları, öküz ve ineklerinin merkezi ısıtma görevini gördükleri, büyük bir ahırda birlikte geçirirlerdi. Kadınlar iplik çeker, erkekler pipolarını tüttürürken Giovanni, Don L'acqua'nın ona ödünç verdiği kitapları Guerin Meschino'yu, Bertoldo'nun Öyküsü'nü, Fransa Kralları'nı arkadaşlarına okumaya başladı. Anında korkunç bir ilgi uyandırdı. "Herkes beni ahırda istiyordu" diye anlatıyor, "Arkadaşlarıma her yaş ve çeşitten insanlar katılıyordu". Herkes neşeliydi, geceyi hareketsizce, herkesin onu görebilmesi için bir sıranın üzerinde dik duran zavallı çocuğu dinlemekle geçireceklerdi.

O akşamlarda en çok istenilen kitap Fransa Kralları idi. Büyük Şarıl'ın ve şövalyeleri Roland'ın, Olivier'in harika maceraları

rını, Hain Gain'in, Piskopos Turpin'in, Büyülü Kılıç Durandal'ın katliamlarını, oldukça ağdalı bir şekilde anlatıyordu. "Öykülerimden önce ve sonra herkes haç çıkartıp Meryem Ana duasını okurdu" diye anlatıyor Don Bosko.

Tepeden Borazanlar

Havalar düzeline durumlar değişti. Öyküler artık etkili olmuyordu. Giovanni arkadaşlarını bir arada tutabilmek için şahane birşeyler yapmak zorunda olduğunu anlamıştı. Fakat ne..?

Yakın bir tepede cambazların borazanları ötüyordu. Fuar günüydü. Giovanni annesi ile birlikte gitti. Alış-veriş yapıldı, tartıldı ve aldatıldı ve de eğlendi. İnsanlar sihirbazların ve cambazların etrafını sarıyordu. Sihirbazlık oyunları, hokkabazlıklar karşısında köylülerin ağızları açık kalıyordu. İşte, bunları kendisi de yapabiliirdi. Cambazların gizlerini ve sihirbazların oyunlarını öğrenmesi gerekiyordu.

Büyük gösteriler ise salt kasabanın koruyucu Azizi'nin bayramında yer alıyordu. Cambazlar ip üstünde dans ederler, sihirbazlar en görkemli oyunlarını sergilerlerdi. Şapkalardan güvercinler, tavşanlar çıkartmak, bir insanı yok etmek, ikiye ayırıp sonradan eski haline getirmek, "acısız diş çekenler" de büyük bir hayranlık topluyorlardı.

Fakat bu gösterileri izleyebilmek için bilet almak gerekiyordu. Nereden bulacaktı? Baş vurduğu Margherita şöyle dedi:

- Başının çaresine bak ama benden para isteme. Param yok.

Giovanni başının çaresine baktı. Kuş tutu, sattı. Sepet ve kafes hazırladı, gezginlere sattı. Şifalı otlar topladı, Castelnuovo'daki eczacıya götürdü. Böylece gösterilerin ilk sıralarına kadar varabildi. Herşeyi dikkatle izliyordu. "Dengeleyici" denilen o ince, uzun değneğin ip üzerinde verdiği dengeyi anladı. sihirbazın marifetini gizleyen hızlı parmak hareketlerini fark etti. Kabaca oyunları çözmeyi bile başardı.

Çürük bir dişi aldırma o dönemlerde herkes için bir işkenceydi. İlk anestetik Amerika'da 1846'da deney konusu olacaktı.

1825'de yer alan bir fuarda Giovanni sihirli bir tozun sayesinde gerçekleşen acısız diş çekimine tanık oldu.

Bu deneye katlanan köylünün azı dişi gerçekten acı veriyordu. sihirbaz, parmaklarını toza batırdıktan sonra bir borazan ve davul gürültüsü içinde kolundan aşağıya kaydıracağı ingiliz anahtarının sert bir darbesi ile dişi çekti. Köylü acıdan feryat ederek ayağa fırladı. Fakat borazanların gürültüsü artıyordu. Sihirbaz ona sarıldı, soluğunu kesercesine bağırdı: "Sağol, sağol, deney başarılı oldu". Giovanni ingiliz anahtarının kaydığını gören az kişilerden biriydi ve gülere uzaklaştı.

Evde ilk oyunları denedi. Öğreninceye kadar günlerce çalışıyordu. Bir şapkadan tavşanlar çıkartabilmek, ip üzerinde yürüyebilmek için aylarca uğraşmak, sebat etmek ve düşüp kalkmak gerekiyordu. "Belki bana inanmayacaksınız" diye yazıyor Don Bosko, "Ama 11 yaşında hokkabazlık yapıyor, çift perende atıyor, ellerimin üzerinde yürüyor, ip üstünde yürüyüp dans ediyorum"

Tarlada Gösteri

Bir pazar akşamı tam yazın ortasında Giovanni ilk gösterisini arkadaşlarına bildirdi. Çimenlere serilmiş çuvallardan oluşan bir halıda boş kavanozlar ve burnunun ucuna asılı tencerelerle mucizevi dengeler kuruyordu. Küçük bir seyircinin ağzını açtırıp içinden düzinelerle renkli toplar çıkarıyordu. Gösterinin sonunda ise ipe atlıyor ve arkadaşlarının alkışları arasında yürüyordu.

Haber evden eve yayıldı. Seyircilerin sayısı artıyordu. Küçükler ve büyükler, kızlar ve delikanlılar, hatta yaşlılar. Ahırda "Fransa Kralları"nın ağzından dinleyenlerdi bunlar. Şimdi ise saf bir köylünün koca burnundan bir dizi para akıttırıyor, suyu şaraba dönüştürüyor, yumurtaları çoğaltıyor, bir kadının çantasını açıp içinden canlı güvercin çıkartıyordu. Onlar da onu izliyor gülüp alkışlıyorlardı.

Ağabeyi Antonio da gösteriyi izlemeye geliyordu. Fakat ilk sıralara hiç geçmiyordu. Bir ağacın arkasında gizleniyor, bir görünüp bir kayboluyordu. Bazen de küçük cambazla alay ediyordu.

- İşte soytarı... İşte tembel...! Ben tarlada canımı çıkarıyorum,

o ise şarlatanlık yapıyor.

Giovanni buna üzülyordu. Bazen gösteriye ara veriyor, 200 metre ilerde devam ediyordu, ta ki Antonio onu rahat bırakıncaya kadar. O çocuk "özel" bir şarlatandı. Son oyundan önce cebinden tesbihini çıkartıp diz çöküyor ve herkesi dua etmeye çağırıyordu. Ya da sabahleyin kilisede dinlediği vaaz'ı tekrarlıyordu. Seyircisinden istediği bağış, küçüklere ve büyüklere ödettirdiği biletti.

Giovanni Bosko yaşamında uğraşısını vermekte çok cömert olacaktı fakat iyi bir Piemonte'li olduğundan her zaman bir ücret isteyecekti. Para olarak değil, Tanrı ve yoksul çocuklar için bir katkı olarak. Ve nihayet parlak bir son geliyordu. İki ağaç arasında bir ip geriyor, elinde ilkel bir dengeleyici tutarak ani sessizlikler ve çılginca alkışlar arasında yürüyordu.

"Bu eğlencelerle birkaç saat geçirdikten sonra" diye yazıyor, "iyice yorulduğumda şamata kesiliyor, dua okunuyor ve herkes evine dönüyordu".

İlk Komünyon

1826 yılında Paskalya 26 Mart'a rastlıyordu. O gün Giovanni, Castelnuovo cemaatinin kilisesinde, ilk kez kutsal ekmeği, komünyonu aldı. Şöyle anımsıyor:

"Annem yanımda duruyordu. Oruç döneminde (Karem'de) günah çıkartmaya götürmüştü. Bana, Giovanni dedi, Tanrı sana büyük bir armağan hazırlıyor. Sen de kendini iyi hazırla. Her şeyi itiraf et, tövbe et ve gelecekte daha iyi olacağına dair Tanrı'ya söz ver. Her şey için söz verdim, sonradan sözümü tutup tutmadığımı Tanrı bilir.

O sabah benimle kutsal sofraya geldi, benimle birlikte hazırlığı ve teşekkürü yaptı. O gün, hiç bir işe çalışmamamı ve dua etmemi istedi. Bir çok kez şunları tekrarladi: Senin için büyük bir gün oldu. Tanrı yüreğine sahip oldu. Yaşamının sonuna dek iyi kalabilmen için elinden geleni yapacağına dair ona söz ver. Bundan böyle sık sık kutsal ekmeği al, günah çıkarttığında her şeyi itiraf et, daima itaat et, din derslerine ve vaazlara isteyerek git. Fakat Tanrı aşkına kötü konuşanlardan, vebadan kaçır gibi uzak dur.

Annemin önerilerini uygulamaya çalıştım. Kanımca, o günden sonra yaşamımda bir düzelme oldu. Özellikle itaat etme ve hep tiksindiğim başkalarına başeğme konusunda".

Yaşamın En Kara Kışı

Bir sonraki kış Giovanni için yaşamının en kara kışı oldu. Babaanne (Francesco'nun annesi) ölmüştü ve 18 yaşındaki Antonio aileden gitgide uzaklaşıyordu. Şiddet nöbetleri ise durmadan sıklaşıyordu. Ekim'in son günlerinde Margherita, Giovanni'yi bir yıl daha Don L'acqua'nın okuluna gönderme olasılığından sözetti. İlk Latince derslerini alabildi. Antonio sert bir tepki gösterdi.

- Ne Latincesi? Latinceyi ne yapacağız? Çalışsın...Çalışsın..!

Büyük bir olasılıkla Margherita ona Giovanni'nin papaz olma durumundan söz etti. Fakat Antonio bunu olanaksız bir tasarı olarak yorumladı. "Papaz olabilmek için 10.000 Liret gerekiyor" dedi. Giovanni bunu sık sık dinleyecekti. O dönemde yaşayan bir köylü ailesi için bu aşırı bir paraydı. Capriglio'da yaşayan Marianna teyzesine ve büyük babasına bir şeyler getirmek bahanesiyle Giovanni 1826-1827 kışında da birkaç kez Don L'acqua'ya gitmeyi becerdi. Antonio ise bozuk çalışıyordu ve günün birinde durum açık bir savaşa dönüştü. Bunu Don Bosko kendisi anlatıyor:

"Önce anneme daha sonra kardeşim Giuseppe'ye emreden bir sesle şöyle dedi: Artık yeter. Bu dilbilgisi işine bir son vermek istiyorum. Ben boylu poslu yetiştirdim ve yaşamımda hiç kitap görmedim. Üzüntüye ve öfkeye kapılarak yapılmayacak şekilde yanıt verdim: Eşeğimiz de hiç okula gitmedi ve senden daha büyüktür.

Bu sözleri duyar duymaz parladı ve bir yumruk, tokat yağmurdan zor kurtulabildim. Annem çok üzgündü, ben ağlıyordum".

Durum birkaç gün daha hınç dolu bir gerilim içinde sürüp gitti. Antonio inatçı idi. Giovanni altta kalmak istemiyor, hırslı tepkiler gösteriyordu. Sonra, Giovanni'nin sofrada tabağının yanına koyduğu bir kitap yüzünden bu sayfaların başında alattığımız kavgaya koştuk. Giovanni kaçmadı ve ağabeyinden dayak yedi.

Ertesi sabah Margherita ona o çok acı sözleri söyledi:

– Evden uzaklaşsan iyi olur.

Sisli bir Şubat gününde Giovanni Moglia çiftliğine vardı. Umutsuzca ağladığı için de yardımcı olarak işe kabul edildi.

ÇİFTLİKTE ÜÇ, KİLİSEDE BİR YIL

Birkaç gün geçmişti. Luigi Moglia:

– O çocuğu almakla hiç te kötü bir iş yapmadık, dedi Dorotea'ya.

Giovanni Bosko bağlılıkla çalışmaya koyulmuş, iyi niyetli ve söz dinler olduğunu göstermişti. Görevi ahırla uğraşmaktı. İşin en ağır tarafı her sabah ineklerin "döşeğini" taze samanla yenilemek, çatal ve el arabası ile pislikleri toplamaktı. Sonra hayvanları temizlemek, suyun başına götürmek, samanlığa çıkmak ve yemliklere günlük samanı atmak, inekleri sağmaktı.

Pek tabii ki tüm bu işleri Giovanni tek başına yürütmüyordu: "İnekçi"nin emrindeydi, o da bir çocuğa en uygun işleri ona aktarıyordu.

Akşam vakti Giovanni dua etmekte de iyi bir çocuk gibi davrandı ve bayan Dorotea, ara sıra tesbih duasını yönetmeye davet etti.

Uyuması için Moglialar ona temiz bir oda ve rahat bir yatak tesis etmişlerdi. Becchi'de bu kadarına bile sahip değildi. Odayı Giuseppe, belki de Antonio ile paylaşmak zorunda kalıyordu. İlk geceler geçtikten sonra Giovanni bir mum parçasını yakmayı ve Don L'acqua'dan ödünç aldığı kitaplardan birini okumayı denedi. Kimseden itiraz gelmediği için devam etti.

Cumartesi akşamı patronundan ertesi sabah erkenden Moncucco'ya gitmek için izin istedi. Dorotea çocuğun nereye gideceğini görmek istedi, annesine karşı sorumluydu çünkü.

Şafaktan önce Moncucco'ya gitti ve bir kız arkadaşının evinde gelişini ve kiliseye girişini gördü. Orada günah çıkarttığını, ilk ayini izlediğini ve kutsal ekmeği aldığını gördü.

O dönemde kutsal ekmeğe ender alınıyordu. Komünyon ender yapılıyordu. Köyün tüm halkının katıldığı "Büyük Ayin"de bile dağıtılmıyordu. Kutsal ekmeği almak isteyen, papazın çok erken düzenlediği "Küçük Ayin"e katılmak zorundaydı.

Papaz Don Cottino'ya günah çıkartan Giovanni papaz olma arzusunu ve bundaki güçlüklerini itiraf etti. Don Cottino günah çıkartması, her hafta kutsal ekmeği alması, gün boyunca dua etmesi ve Rab'ba güvenmesi için onu yüreklendirdi: Rab'bin isteği ile güçlükler halledilecekti. Eğitimini tümünden bırakmamasını da önerdi. İlerde, işi ile uygun düştüğünde ona birkaç Latince ders de verebilirdi. Bu ara birkaç kitabı ödünç verebilirdi.

İki Buğday Tohumu ve Dört Başak

Patronun amcası olan yaşlı Giuseppe birgün, ter içinde ve kazması omuzunda tarladan dönüyordu. Öğlen vaktiydi ve Moncucco'daki çan kulesinde çan çalıyordu. Yorulmuş olan yaşlı adam soluk almak için bir saman yığınının oturdu. Biraz ötede Giovanni'yi gördü. O da samanların üstündeydi. Fakat diz çökmüştü. Anne Margherita'nın sabah, öğlen ve akşam onu dua etmeye alıştırdığı gibi öğlen duasını (Angelus'u) okumaktaydı. Yarı şaka yarı ciddi Giuseppe homurdandı:

- Şu işe bak..! Biz patronların sabah akşam canı çıkıyor, dayanmıyoruz. Yardımcı ise ağırdan alıp huzur içinde dua ediyor.

Giovanni de yarı şaka yarı ciddi şöyle yanıtladı:

- İş olunca geri çekilmediğimi bilirsin Giuseppe amca. Oysa annem bana dua edildiğinde 2 buğday tohumundan 4 başak doğduğunu öğretti. Ama dua edilmezse 4 tohumdan sadece 2 başak doğar.

- Yaşadık, dedi yaşlı adam. Artık evde papazımız bile var.

Güzel havaların gelmesinden itibaren yardımcının görevi inekleri otlığa götürmektir. Başkalarının otlığa girmemelerine, fazla yaş ot yememelerine, birbirlerini boynuzlamamalarına dikkat etmeliydi.

Hayvanlar etraftaki otları kemirirken ağaçların gölgesine otur-

muş Giovanni kitapları için biraz zaman buldu. Luigi Moglia şikayet etmiyordu fakat başını sallıyordu:

- Neden bu kadar okuyorsun?

- Papaz olmak istiyorum.

- Bilmez misin ki, bugün eğitim görebilmek için 9.000-10.000 Liret gerekiyor? Nereden bulacaksın?

- Tanrı dilerse birileri çaresine bakacaktır.

Tarlalara zaman zaman oynamak için Mogliolar'ın ilk kızı Anna geliyordu. 8 yaşındaydı, oyunlarını izlemek yerine kitap okuyan Giovanni'ye bakıp nazlanırdı:

- Bırak şu okumayı Giovanni.

- Ben bir papaz olacağım, vaaz vereceğim, günah çıkartacağım.

- Evet, papaz, dedi alay ederek küçük kız. Sen inekçi olacaksın.

Giovanni bir gün şöyle dedi:

- Anna, bugün sen benimle alay ediyorsun, fakat gün gelecek bana gelip günah çıkartacaksın.

(Bayan Anna evlendi ve uzun süre Morion'da yaşadı. Bu olayı bir çok kez çocuklarına anlattı. Yılda 4-5 kez Don Bosko'ya günah çıkartmak için Valdöcco'ya giderdi. O da sevinçle, bir kızkardeşi karşılar gibi karşılıyordu).

Kış geri geldiğinde patronları ara sıra Don Cottino'nun okulu-
luna gitmesine izin verdiler. Fakat bunlar az sayıda derslerdi,
üstelik birbirinden o kadar uzaktı ki sonuçsuz kaldılar.

Buna karşın papazın dostluğu Moncucco'daki çocuklarla dostluk kurmasına yardımcı oldu. Bayram günlerinde okul görevini gören, kilise binasının giriş salonu pazar günlerinde küçük bir dua yerine dönüşüyordu. Giovanni Bosko sihribazlık oyunlarını yapıyor, Kutsal Kitabın en hareketli sayfalarını okuyor, küçük arkadaşlarına dua ettiriyordu.

Hava kötü olup Montecucco'ya kadar gitmenin olanaksız olduğunda çiftliklerdeki bazı çocuklar Mogliolar'ın evinde toplanı-

yorlardı. Giovanni onları samanlığa götürür, eğlendirir, din derslerini onlara açıklardı.

Giovanni, Moglia çiftliğinde yaklaşık olarak 3 yıl geçirdi. 1827'nin Şubat'ından 1829'un Kasım'ına kadar. Eğitimi açısından yitirilen yıllar. Acaba Tanrının onu çağırdığı görev için de boş muydu bu yıllar?

Pietro Stella ilk bakışta önemsiz gibi görülen bir olayı anımsatıyor: "Bayan Dorotea ve eniştesi Giovanni bir gün onu diz çökmüş durumda buldular. Elinde bir kitap, gözleri kapalı, yüzü gökyüzüne çevrilmiş ve düşüncelerine öylesine dalmıştı ki onu sarsmak zorunda kaldılar". Bunu şöyle yorumluyor: "Demek ki bunlar boş yıllar olmadı. Giovanni'de, Tanrının ve derin düşüncecinin (Kontemplasyon'un) anlamı daha derin şekilde kol sardı. Tarlalarda çalışırken Tanrı ile bir ikili kurmaya girebildi. Bu yıllar, Tanrı'ya ve insanlara yönelik kendini verme ve yalvarış dolu beklenti yılları olarak tanımlanabilir".

1827, Milano'da Alessandro Manzoni Nişanlılar'ın (İ Promessei Sposi) ilk baskısını yayınladı. 1828'de Recanatide, Giacomo Leopardi yüce Aşıklar'ını (İdilli) yazmaya başladı. 1829'da Paris'te Gioacchino Rossini başyapıtı olan Wilhelm Tell'i (Guglielmo Tell) sahneye koydu. Bu 3 yıl boyunca Giovanni Bosko Monferrato'nun gözlerden uzak bir çiftliğinde inekleri temizledi. Fakat Tanrı ile konuşmaya başladı.

Michele Amca

Giovanni'nin Moglia çiftliğinde kalması Margherita Annenin yüreğine bir diken gibi batıyordu. Büyük bir olasılıkla Ağabeyi Michele ile dertleşmiş olmalı ki, adam, kırsal anlaşmaların bitiminde (11 Kasım) yeğeni ile görüşmeye gitti. Rastladığında Giovanni inekleri ahırdan çıkarmakla meşguldü.

- Anlat Giovanni, burada kalmaktan memnun musun, değil misin?

- Değilim. Bana iyi davranıyorlar fakat ben öğrenim görmek istiyorum. Yıllar geçiyor, 14 yaşımdayım ve hep aynı noktada kaldım.

- Öyleyse hayvanları yeniden ahıra sok ve Becchi'ye geri dön. Ben Patronla konuşurum, sonra da Chieri pazarına gitmeliyim. Bu akşam eve uğrar her şeyi hallederiz.

Giovanni bohçasını topladı, Bayan Dorotea, Bay Stefano, Giuseppe Amca, Teresa ve Anna ile vedalaştı. Dost olmuşlardı ve yaşam boyunca öyle kalacaklardı.

Becchi yolunu tuttu. Uzaktan gelişini gören Margherita anne, koşar adımlarla onu karşılamaya geldi.

- Antonio evde. Sabırlı ol, Michele Amca gelinceye kadar gizlen. Antonio seni görürse bir komplodan kuşkulanır ve yapacaklarını bir Tanrı bilir, dedi.

Giovanni bir çitin arkasına geçti ve hendeğin yakınlarında yere oturdu. Demek olay kapanmamıştı. Yeniden mücadeleye hazır olması gerekiyordu.

Amca gece vakti yetişti, soğuktan perişan yeğenini aldı, eve götürdü. Ortalık gergindi ama savaş kopmadı. Antonio 21 yaşını bitirmiş ve bir aile kurmaya hazırlanıyordu. Giovanni'nin bakımı ve eğitimi ona yük olmayacağı garantisini aldıktan sonra hiç itiraz etmedi.

Öğrenci yeğenini yanlarına yerleştirebilmek amacı ile Castelnovo ve Buttigliera'daki papazlarla temas kurdu. Fakat büyük güçlüklerle karşılaştı. Çözüm beklenilmeyen şekilde oldu.

Bir Vaiz'e Dört Kuruş

1829'un Eylül ayında, 70'ine varmış, sağlıksızlığı yüzünden Bruino bölgesinden yıllar önce vazgeçmiş olan Don Giovanni Melghiorre Calosso, Morialdo'ya rahip olarak yerleşmeye geldi. Saygıdeğer, yaşlı, deneyimli bir papazdı.

Kasım ayında, Buttigliera Köyü'nde bir Vaaz Misyonu yapıldı. Giovanni ve Don Calosso da katıldılar. Evine dönerken yaşlı papaz tek başına yürüyen, o 14 yaşındaki çocuğu farketti.

- Nerelisin oğlum?

- Becchi'den. Misyonerlerin vaazına gittim.

- Bütün o Latince alıntılarla kim bilir neler anladın. Sonra gülümseyerek bembeyaz başını salladı. Belki de annen sana daha uygun bir vaaz verebilirdi.

- Doğru. Annem bana sık sık iyi vaazlar verir. Fakat sanırım misyonerleri de anlayabildim.

Giovanni gayet sakin, bir kitaptan okurmuş gibi papaza tüm vaazı tekrarladı. Don Calosso, heyecanını belirtmeden sordu:

- Adın ne?

- Giovanni Bosko. Babam daha ben küçükken öldü.

- Hangi okulda okudun?

- Okumayı ve yazmayı Capriglio'da, Don L'acqua'dan öğrendim. Daha da öğrenmek isterdim fakat ağabeyim buna yanaşmıyor. Castelnuovo ve Buttigliera'daki papazların ise bana yardımcı olabilmek için yeterli zamanları yok.

- Neden öğrenim görmek istiyorsun?

- Papaz olmak için.

- Annene söyle, Morialdo'ya gelip beni görsün. Yaşlı olmama rağmen belki sana yardım edebilirim.

Don Calosso'nun karşısına oturmuş Margherita şu sözleri duydu:

- Oğlunuz bir hafıza harikası. Hiç zaman kaybetmeden hemen eğitim görmesi gerekiyor. Ben yaşlıyım fakat ne yapabilirsem yapacağım.

Karara vardılar: Giovanni Becchi'den uzak olmayan, papazın yanında eğitim görecekti. Evine yalnızca yatmaya gidecekti. Fakat tarımsal çalışmaların ağırlıklı olduğu dönemlerde ailesine yardımcı olacaktı.

Giovanni bir anda çoktandır eksikliğini duyduğu şeylere kavuştu. Bir babalık içtenliği, emniyet duygusu, güven.

"Hemen Don Calosso'nun ellerine teslim oldum" diye yazıyor. "Kendimi tümünden tanıttım. Her sözümü, her düşüncemi ona açtım. O zaman, çoktandır eksikliğini duyduğum sürekli bir rehberin, ruhen sadık bir dostun ne olduğunu anladım. Başkaca şeyler

arasında yapmayı sürdürdüğüm fakat yaşıma uygun olmayan bir çileyi bana yasak etti. Sıkça günah çıkartmam, kutsal ekmeği almam için beni yüreklendirdi ve hergün kısa bir meditasyon daha doğrusu tinsel okumayı yapmamı bana öğretti".

Onunla Her Umut Yokoluyordu

1830 yılının Eylül'ünde (belki de Antonio ile olan gerginlik kırıntılarını ortadan kaldırmak için) geceleri de Don Calosso'da geçirmeye başladı. Haftada bir çamaşır değiştirmek için eve dönüyordu.

Öğrenim hızla ve iyi bir şekilde ilerliyordu. Don Bosko bu günleri heyecanlı sözlerle anımsıyor: "Kimse memnuniyetimi hayal bile edemez. Don Calosso'yu bir baba gibi seviyor, her konuda ona hizmet ediyorum. O Tanrı insanı beni öylesine seviyordu ki, bir çok kez şunu tekrarladı: Gelecek için hiç endişen olmasın. Yaşadığım sürece hiç bir eksikliğin olmayacaktır. Ölürsem de yine seni destekleyeceğim. Tümünden mutluydum ki bir felaket umutlarımı yıktı".

1830'un Kasım ayında bir sabah Giovanni evinde çamaşır bohçasını değiştirmekle meşgulken biri gelip Don Calosso'nun rahatsızlandığını bildirdi.

"Koşmadım, uçtum" diye anımsıyor Don Bosko. Bir enfarktüs geçirmişti. Giovanni'yi tanıdı fakat onunla konuşamadı. Bir çekmecenin anahtarını gösterdi, işaretlerle kimseye vermemesini söyledi. Bu kadardı. Çocuk ikinci babasının cesedi üzerinde, umutsuzca ağlamaktan başka şey yapamadı. "Onunla her umudum yok oluyordu".

Bir umut daha kalmıştı o evde, anahtar... Çekmecede 6000 Lire vardı. Don Calosso'nun işaretlerinden kendi için, geleceği için olduğu açıkça anlaşılıyordu. Can çekişenin yanında bulunanlar da bunu teyit etmekteydiler. Başkaları ise ölmek üzere olan birinin hiç anlam taşımadığı görüşündeydiler. Hakları veren yada alan yasal bir vasiyetnamedir.

Don Calosso'nun yeğenleri geldiklerinde dürüst insanlar gibi davrandılar. Soruşturdular sonra da Giovanni'ye şöyle dediler:

- Amcamız bu parayı sana bırakmak niyetindeymiş, istediğini al.

Giovanni biraz düşündü sonra da kararını verdi:

- Hiç birşey istemiyorum.

Anılarında Don Bosko olayı bir tek cümle ile özetliyor: "Don Calosso'nun varisleri geldi. Ben de onlara anahtarı ve herşeyi teslim ettim". Her hesabı halleden kesin bir davranıştı. Papaz olduğunda, parola olarak Kutsal Kitabın aynı şekilde kesin olan bir cümlesini seçecekti: *Da mihi animas, coetera tolle*. (Bana ruhları ver, gerisi beni ilgilendirmiyor).

Giovanni yeniden yalnızdı. 15 yaşındaydı ve öğretmensiz, parasız, gelecek için amaçsız kalmıştı. "Hiç teselli bulmadan ağlıyordum" diye yazıyor.

CASTELNUOVO YOLU

Ancak devam etmek gerekiyordu. Antonio'nun herhangi bir karşı koymasını önlemek için Margherita, Baba Francesco tarafından bırakılan malları onunla paylaşmaya karar verdi. Yabancılara hoş görünmeyecek olan bu durumu "örtebilecek" iyi bir neden de vardı. Antonio evlenmek üzereydi. 21 Mart 1831'de Castelnuovo'lu Anna Rosso ile kilisede nikahı yapılacaktı.

Tarlalar paylaşıldı, Becchi'deki ev ayrıldı. Antonio doğuya bakan kısmına, (ilk kata çıkan ahşap merdivenle) sahip oldu. Diğer yarısında Margherita, Giuseppe ve Giovanni yaşamayı sürdürdüler.

Aralık'ta Giovanni yola koyuldu. Castelnuovo'daki kamu okullarının derslerini izleyecekti. İlk öğrenimin yanında bucak, 5 sınıfa ayrılan, bir latince kursunu da açmıştı. Nedir ki her sınıfın az sayıdaki öğrencileri tek bir odada toplanıyorlar ve tek bir öğretmen, Don Emanuele Virano ile çalışıyorlardı.

Çantadaki Yemek

Becchi'yi Castelnuovo'dan ayıran 5 kilometre ilk başta Giovanni'nin canlı 15 yaşına aşılabilecek bir engel gibi görüldü. Dersler iki dönemde yapıldığından sabah üç buçuk ve öğleden sonra üç saat, çocuk sabahleyin elinde bir dilim ekmekle yola koyuluyor öğlen yemeği için dönüyor öğleden sonra yeniden yollara düşüyor ve akşam evine dönüyordu. Günde yaklaşık olarak 20 kilometre yürüyordu. Bu çılgın bir tempoydu ve bir kaç gün sonra, (belkide ilk kar yağdıktan hemen sonra) değiştirildi.

Michele amca köyün terzisi olan müzikçi Giovanni Roberto

adlı iyi bir kişinin yanında ona bir yarım pansiyon buldu. Giovanni her gün çantasında taşıdığı öğle yemeğini artık onda yiyordu.

Yinede sabah 5 km., akşam 5 km., özellikle kış mevsiminde şaka değildi. Giovanni hırsla yürüyor ve yol yağmur altında, bir bataklığa veya kar yağdığında buz kesilmiş bir patikaya dönüşmediğinde tüm köylüler gibi ayakkabılarını çıkartıp sırtına atıyordu. Yağmur ve rüzgar güneş ve toz günler boyunca ona arkadaşlık ediyorlardı.

Fakat bazı Ocak akşamlarında dönüş yolunu, fırtınanın içinde katetmeyi göze alamıyor ve akşam yemeklerinden vazgeçmek pahasına, Bay Roberto'dan merdiven altında yatmak iznini istiyordu.

Margherita anne oğlunun kış boyunca o yolda sağlığından olacağını anladı ve terzi ile anlaşmaya geldi. Mantıklı bir ücret karşılığında (sebze ve şarap olarak da ödenebilirdi) Bay Roberto tam pansiyon olarak Giovanni'yi kabul etti. Öğlen ve akşam ona bir tas çorba ve uyumak için merdiven altını verecekti. Ekmeği ise annesi temin edecekti.

Castelnuovo'ya kadar 18 yaşındaki bir delikanlıya gerekli olan öteberiyi de çantasında taşıyarak kendisi de geldi. Bay Roberto'ya "ona göz-kulak olmasını, gerekirse kulağını çekmesini" önerdi. Giovanni'ye ise "Meryem Ana'ya duacı ol ki seni iyi yetiştiresin" dedi.

Giovanni, okulda 10-11 yaşındaki çocuklarla birlikteydi. O güne kadar kültürel hazırlığı bir hayli basit olmuştu. Boyundan büyük cübbesini ve kaba ayakkabılarını buna katarsak okul arkadaşları tarafından neden alay ve şaka konusu olduğu kolayca anlaşılıyordu. Ona, "Becchi'lerin inekçibaşısı" adını takmışlardı.

Morialdo ve Moncucco'da çocukların göz bebeği olan Giovanni acı çekiyordu. Onu seven öğretmeninin yardımı ile kendini derslerine verdi, elinden geldiği kadar... Don Virano yetenekli ve nazik bir insandı. İyi niyetini fark ettiğinden onunla yakından ilgilendi ve kısa sürede ilerlemesine neden oldu. Giovanni, Elyezer'in Kutsal Kitaptaki kişiliği ile ilgili iyi bir ödev yazdığında Don Virano bunu sınıfta okudu ve şöyle bir sonuca vardı:

- Bu tür ödevleri başarabilen, dilerse inekçibaşı ayakkabılarını

da giyebilir. Yaşamda önemli olan ayakkabılar değil, kafadır.

Don Bosko anlatıyor: "O yılbaşı arkadaşlarla başım derde girdi. Okul vaktinde onlarla kumar oynamamı istiyorlardı. Param olmadığını söylediğimde bana, artık uyanma vaktin geldi. Yaşamayı öğrenmelisin. Patronundan ve annenden çal diyorlardı. Annem beni çok seviyor, onu üzmem istemiyorum diye yanıtladığımı anımsıyorum".

Becchi'de Sadece Eşekler Yetişir

Nisan ayında Giovanni geri kaldığı derslerde iyi durumdaydı. Ama bu onun için acı sonuçlar doğuran bir şey oldu. Don Virano Mondonio'ya başrahip olarak atandı ve okulu Don Nicola Moglia'nın ellerine bırakmak zorunda kaldı.

Bu papaz dindar ve iyilik severdi, fakat aynı zamanda da 75 yaşındaydı. Okulunda biraraya gelen 5 sınıfı düzene sokamıyordu. Sonuçta bir gün kızdı, disiplini kurdu. Haftanın geri kalan günlerinde ise şamataya göz yumuyordu.

Sürekli düzensizliğin nedenini büyüklerde buluyor ve onlarla tartışıyordu. En büyükleri olan "Becchi'nin inekçibaşısı"na özel bir antipati besliyordu. Oysa ki Giovanni de kolektif disiplinsizlikten çok şikayetçiydi. Onu utandırmak için hiç fırsat kaçırmıyordu:

- Latince'den ne anlarsın sen? Becchi'de yalnızca eşekler yetişir. Doğrusu çok iyi eşekler, ama ne de olsa eşek. Sen git mantar topla. Kuş yavrularını avla. İşin bu, Latinceyi öğrenme.

Don Virano'nun takdiri yüzünden sınıf arkadaşları yeniden saldırıya geçtiler. Giovanni umutsuz günler geçirdi. Fakat bir kez karşılığını vermek istedi. Don Moglia Latince sınıfında bir ödev vermişti. Çeviriyi birinci sınıftakilerle yapmak zorunda olan Giovanni, öğretmenden üçüncü sınıftaki ödevi denemesi için izin istedi. Öğretmen bozuldu:

- Kendini ne zannediyorsun? Hemen ödevine dön ve her zaman olduğu gibi, eşek gibi davran.

Fakat Giovanni ısrar edince Don Moglia sonunda razı oldu.

- Dilediğin olsun. Ama saçmalıklarını okuyacağımı sanma.

Çocuk acısını yuttu ve çeviriye girişti. Oldukça zordu ama başarabileceğini hissediyordu. İlkler arasında ödevini verdi. Öğretmen sayfayı aldı ve bir kenara koydu.

- Rica ediyorum. Okuyun ve yanlışlarımı bana söyleyin.

- Yerine dön ve canımı sıkma.

Giovanni nazik ve inatçı, vazgeçmedi:

- Sizden büyük bir fedakarlık istemiyorum, sadece okuyun.

Don Moglia okudu. Çeviri iyi, çok iyi idi. O kadar ki yeniden sabrı tükendi:

- Hiç bir işe yaramadığını söylemiştim. Bu ödevi A'dan Z'ye kadar kopye ettin.

- Kimden kopye edecektim? Yanımdaki arkadaşlar son cümlelere takılıp kalemlerini ısıyorlardı.

- Bu saygısızlık, diye patladı papaz. Hemen yerine dön ve okuldan kovmadığıma şükret.

O dönemlerde damar sertleşmesi de, ön yargılar da öldürücü idi. Giovanni için o öğrenim yılının son ayları bir utanç kaynağı oldular. Anılarında Don Bosko, Don Moglia'nın adını vermiyor. Çünkü yaşlılara karşı büyük bir saygısı vardı. "Disiplini kuramadığı için önceki aylarda öğrendiklerimi az kalsın duman edecek olan biri" diye söz ediyordu.

"Ayrımcı" Bir Siyah Giysi

O aylarda başka bir acı daha Giovanni'yi üzdü. 2 harika papazla tanışmıştı. Don Calosso ve Don Virano. Diğerlerinin değişik olmalarını hazmedemiyordu. "Bazen yolda başrahiyle papaza rastlıyordum, onları uzaktan selamlıyordum. Hizalarına vardığımda giysilerinin karşısında eğiliyordum. Onlarsa mesafeyi sürdürüyor, gezintilerini kesmeden, nazik bir şekilde selamıma karşılık veriyorlardı". Ölçü ve ciddiyet. Kayıtsızlık.

"Ben buna çok üzülüyordum. Arkadaşlarıma da, şayet papaz

olursam tam aksini yapacağım. Çocuklara yaklaşacağım, onlara güzel sözler söyleyip güzel önerilerde bulunacağım". Giovanni bu kararının gelecek 80 yılda papazlar arasında sessiz bir devrim yaratacağını hayal bile edememişti. Papaz okullarında o çocuğun haklı olduğunu anlayacaklardı. Yeni papaz kuşaklarını "mesafeli" ciddiyetle değil de mesafeleri yok eden, gülümseyen bir iyilikle eğiteceklerdi.

Morialdo'da Giovanni, derslerinden kalan zamanı, Don Calosso ile sakin sohbetlerle geçirmişti. Yaşlı papaz geçmişini anımsıyor, çocuk geleceği hakkında hayal kuruyordu. Sonra gidip kiliseyi süpürüyor, mutfağı düzenliyor, merakla kitaplığı karıştırıyordu. Burada, Castelnovo'da, papazlar onunla konuşmak istemiyorlardı. Boş vaktini nasıl dolduracaktı?

Giovanni'nin Hobileri

İlk hobisi müzik oldu. Bay Roberto kilisenin baş şarkıcısı idi. Evinde bir *epinet* (az çok piyanoya benzeyen eski bir çalgı aleti) bulunuyordu. Giovanni bir kaç kez onunla birlikte koroya gitmiş ve Bay Roberto'nun yardımcılarıyla önce *epinet'in*, sonra da org'un tuşlarında talim yapmıştı. Fakat Roberto öncelikle kasabanın terziydi ve Giovanni'nin ikinci hobisi onun yanında oturup düğme dikmek, kenar hazırlamak, mendil dikmek, yelek kesmek oldu. Öylesine başarı gösterdi ki, Bay Roberto okulu terk edip yardımcısı olmasını teklif etti.

Nisan ayında Don Moglia onu hedef almaya başladı ve okuldaki karmaşa, onu boşuna zaman kaybettiğine ikna etti. Annesi ile anlaşarak, günde bir kaç saat için nalbant ve demirci Evasio Savio'nun yanında çalışmaya başladı. Böylece çekiçle törpüyü kullanmayı ve demiri dövmeği öğrendi.

Giovanni Bosko hiç düşünmezdi ki günün birinde bu işler Torino'nun kenar mahallelerinden yoksul çocukların hizmetine açacağı laboratuarlarda işe yarayacaktı. O anda tek derdi kenara birkaç kuruş atmaktı. Yakında gerçekten ihtiyacı olacaktı. Margherita anne ile birlikte bir sonraki yılda riskli fakat kesin bir adım atmaya kararlaştırmıştı. Chieri'deki okul.

BEN EĞİTİM GÖRMELİYİM

Bohçasını toplayıp Bay Roberto'dan ayrıldığında Giovanni Becchi'ye dönmedi. Kardeşi Giuseppe'nin, Giuseppe Febraro ile birlikte işletmeye aldığı bir çiftlik olan Sussambrine'ya gitti. Annesi Margherita da oğlu ile birlikte Becchi'yi terk etti.

Yaz aylarını Giovanni hızla okumaya ayırdı. Chieri'de dezavantajlı durumda olmak istemiyordu. Fakat kardeşine de fazla yük olmak istemiyordu. Bunun için ona tarla işlerinde yardımcı oldu. İlkel bir nalbant atölyesinde ziraat aletlerini tamir etti. İnekleri otlağa götürdü. Bu son uğraşı ona okumak ve çalışmak fırsatını veriyordu.

Giuseppe'nin kızı Rosa Febrare Giovanni'nin sık sık kitaplarına daldığını, ineklerin başlarını alıp gittiğini anımsıyor. 10 yaşında bir kızcağızken tarlalarda, mısırların arasında, koşar ve patron şikayet etmeden önce inekleri öğrenciye geri götürürdü.

- İneklerin buğdayları yiyor.
- Sağ ol Rosa. Küçük kız ona uzun uzun bakar, sonra:
- İlgilenmediğine göre neden onları sen otlatıyorsun derdi.
- Çalışmam gerekiyor Rosa. Ara sıra dalıyorum.
- Papaz olacağın doğru mu?
- Evet.
- Öyleyse, istersen ineklerine ben bakarım. Nasılsa benimkilere de bakmalıyım.

Giovanni teşekkür edip yeniden kitabına dalıyordu.

Direğin Tepesindeki 20 Liret

Yaz mevsiminde Montafia köyü koruyucu Azizinin bayramını kutluyordu. Tarih yakındı. Giovanni meydanda direk dikileceğini, armağanların arasında içinde 20 lirketin bulunduğu bir cüzdanın olacağını öğrendi. "İşime yarar" diye düşündü ve şenliğe katıldı.

Direk çok yüksekti. İyice yağlanmıştı. Köyün delikanlıları, paketlerin, salamların, şarap şişelerinin ve cüzdanın sallandığı tepedeki demir çembere bakıyorlardı. Ara sıra biri, halkın feryatları arasında ellerine tükürüp tırmanmayı deniyordu. Hızla başlıyorlardı fakat yarı yolda yorulup alaylı sesler ve ısıklarla aşağıya kayıyorlardı.

Birden, durumu iyice inceledikten sonra Giovanni öne çıktı. O da ellerine tükürdü ve direk boyunca tırmanmaya koyuldu. Ağır ağır ve sakin bir şekilde çıkmaya başladı. Ara sıra ayak bileklerine yaslanıp soluk alıyordu. Millet sabırsızlıkla bağırıyordu.

Vazgeçmesini bekliyorlardı. Fakat Giovanni için o para çok önemliydi. Moncucco'da 15 lirket karşılığında bir yıl çalışıyordu. Orada ise başının birkaç metre ötesinde 20 lirket vardı. Gerekliğinde tüm günü o direkte geçirmeye razıydı.

Yavaş yavaş ilerleyerek direğin inceldiği noktaya vardı. Bir soluk aldı, son mesafeyi katetti. Halk sessizce yukarıya bakıyordu. Giovanni elini uzattı, çemberden içinde 20 lirketin bulunduğu cüzdanı çekti. Dişlerinin arasına aldı. Sonra bir salamla bir mendil aldı ve aşağıya kaydı.

El Uzatmanın Nefreti

Armağan direğindeki 20 lirket Chieri'ye yerleşmek için yeterli değildi hiç kuşkusuz. Giysi, ayakkabı, kitap almak gerekiyordu. Her şeyden önce aylık pansiyon ücretini ödemek şarttı. Sussabrine'deki işletmeye alınan çiftlik de bir altın madeni değildi. Ekim ayında Giovanni annesine:

- İtirazınız yoksa iki torba alıp köydeki ailelerden yardım

toplamaya çıkarım.

Onuru için zor bir fedakârlıktı. Don Bosko 19. yüzyılın en büyük dilencisi oldu fakat sadaka istemek onu daima rahatsız edecekti. Ekim ayında, ilk kez elini uzatmaktan duyduğu nefreti aşabildi.

Morialdo bölgesi, küçük köylerin, aralı çiftliklerin toplamı idi. Giovanni evden eve dolaştı. Kapıyı çalıyordu ve:

- Margherita Bosko'nun oğluyum. Chieri'ye papaz olmak için öğrenim görmeye gidiyorum. İmkanınız varsa bana yardım edin, diyordu.

Onu herkes tanıyordu. Oyunlarını izlemiş, vaazlarını dinleyip onu çok sevmişlerdi. Oysa çok azı varlıklıydı. Ona yumurta, mısır, birkaç ölçek arpa veriyorlardı.

Dul Lucia Matta, öğrenci olan oğlunun yanında bulunmak için Chieri'ye yerleşmek üzereydi. Margherita onunla konuştu ve Chieri'de Giovanni'nin onunla ve oğlu ile kalması için anlaştılar. Pansiyon ücreti ayda 21 lireden olacaktı. Margherita tamamını nakit olarak ödeyemezdi fakat un ve şarap tedarik etmeyi kabul etti ve Giovanni de hizmet etmeye söz verdi. Suyu getirmek, ocak ve mutfak için odun hazırlamak, çamaşırları asmak..

Tarih Yürümüştü

Giovanni Bosko, Castelnuovo tepeleri arasında zor çocukluğunu yaşarken tarih yürümüştü. Niyetimiz (önceki sayfalarda olduğu gibi) İtalyan tarihinin ayrıntılı bir tablosunu çizmek değil. Fakat bizce, bazı temel noktalarına değinmek kaçınılmaz çünkü Giovanni Bosko'nun çok kişisel öyküsü bu ortamda oluşuyordu. Ve bu tarihten o da (tüm insanlar gibi) izlenimler, düşünceler, duyarlılıklar edindi.

Katı ve tutucu restorasyona karşı, 1815-1820 yıllarında tüm İtalya'da ayaklanmalar ve devrimler hazırlayan "Gizli Cemiyetler" çoğalmıştı. 1820 yılının Ocak ayında İspanya'da bir pırıltı olmuştu. Cadiz'de askeri bir "Anayasa"yı tanımaya zorlamıştı. Yani her kişiye temel özgürlükleri ve oy verme hakkını garanti

eden bir yasa. "Anayasaya" sadık kalmaya kral da, yemin etmek suretiyle mecbur oluyordu.

Bu pırlıltı 6 ay sonra İtalya'da yangının kopmasına neden oldu. İki Sicilya krallığında küçük bir atlı taburu "Yaşasın özgürlük, yaşasın anayasa" deyip ayaklandı. 8 gün içinde Napoli kralı Fardinando, krallığını yitirmemek için Cadiz anayasasını kabul etti ve onu sayacağına dair İncil'e el basarak and içti.

10 Mart 1821'de (Giovanni Bosko 6 yaşındaydı), Kont Santorre di Santarosa'nın başını çektiği askeri ayaklanma Piemonte 'de patladı. Alessandria kenti Savoialar'ın gök mavisi bayrağını indirip (Fransız devrimini ve onun ilan ettiği insan haklarını anımsatıyordu) 3 renkli (yeşil, beyaz, kırmızı) bayrağı kaleye çekti. Pinerolo ve Verceili'deki garnizonlar da ayaklandı. Fossano'dan bir albay, bir alayın başına geçerek, Torino'ya yürüdü. Kral Vittorio Emanuele şaşkınlık içinde Moncalieri'den Torino'ya geçti. Taç kurulunu topladı ve her şeyi yitirmemek için anayasayı kabul etme önerisi ile karşılaştı. Bunu yapmak üzereydi ki Avusturya'nın "düzeni yeniden kurmak" amacı ile İtalya'da müdahale edeceği haberi ona ulaştı.

Olaylarla başa çıkamayan Vittorio Emanuele tahttan vazgeçip yerine kardeşi Carlo Felice'yi bıraktı. Kardeşi kayınpederi yanında Modena'da bulunduğuından genç prens Carlo Alberto'yu (23 yaşındaydı) Naip tayin etti.

Prens'e Bildirin

Carlo Alberto bir kaç kez Kont Santarosa ile temas etmiş, fikirlerini takdir etmiş fakat baskı yada Liberaller konusunda hiç bir zaman karara varamamıştı. İleride Kararsız Kral adını kazandıracak olan kararsızlık onda şimdiden belirliyordu. Her ne pahasına olursa olsun istediği birşey vardı: Tahttaki hakkını kaybetmemek, onu Avusturyalılar'dan da Liberaller'den de korumak.

Carignano sarayının pencereleri altında Anayasa'yı isteyen (kimbilir kaç bunun ne olduğunu biliyordu?) büyük bir kalabalığın önünde Carlo Alberto çöktü. 13 Mart akşamı Cadiz anayasa-

sını imza etti ve 2 gün sonra ona bağlı kalacağına dair and içti. Santarosa'nın savaş bakanı olduğu yeni bir hükümet kurdu.

Carlo Felice, Modena'da Carlo Alberto'nun ona herşeyi bildiren mektubunu alınca öfkeye kapıldı: "Prese şunu söyleyin, damarlarında halen bir tek damla krallık kanımızdan kaldıysa hemen Novara'ya hareket etsin ve orada emirlerimi beklesin".

Carlo Alberto, önce karşı koymaya kararlı göründü. Fakat Napoli'den felaket haberleri geldi. Bir Avusturya ordusu Liberaller'i bozguna uğratmıştı, parlamento lağvedilmişti. Anayasal rejim yıkılmıştı. Genç prens Novara'ya çekildi. Orada, Naip'likten vazgeçtiğini bildiren ve herkesi krala başegmeye davet eden bir bildiri yayınladı. Hemen sonra da Firenze'ye sürgüne gitti.

Carlo Felice'nin Piemonte'ye dönüşünden önce bir Avusturya ordusu Santarosa'nın gönüllülerini dağıttı ve düzeni yeniden kurdu. Ayaklanmanın 70 şefi ölüme mahkum edildi. (68'i zaten İsviçre ve Fransa'ya kaçmışlardı). 300 subay ve 300 devlet memuru görevlerinden alındı.

Tarih kitaplarının deyimi ile 1821 hareketleri yalnızca kentsoyluları, halkın orta sınıflarını alt üst eden olaylar oldu. Köylü ve işçi kalabalıkları tümü ile ilgisiz kaldılar, bazen de düşman kesildiler. Orta sınıflar (Tüccarlar, küçük müteşebbisler, küçük sanayiciler, devlet memurları ve ordu görevlileri) Liberal Devrim'le eski aristokrasinin yerine bir iktidar grubu olmayı amaçlıyordu. Oy verme hakkı yalnızca belirli bir servete sahip olanlara tanınırdı. Yalnızca onlar kendi çıkarlarını savunmaları için temsilcilerini parlamentoya gönderebiliyorlardı. Fransız Devrimi gibi Liberal Devrim de tüm ayrıcalıkları iptal etmek istiyordu, biri hariç: Zenginlik.

Başka Kimsenin Değil de Salt Tanrı'nın İnayeti İle Kral

Carlo Felice, Torino'ya 1821 yılının Ekim ayından önce dönmedi. Bugün incelendiğinde bu kişilik ilginç ve acıptır. Hiç bir zaman kral olmayı istememiştir. Basit ve herkesten uzak bir yaşam severdi ve çok dindardı. Tahtı salt bir vicdan görevi olarak

kabul etti.

Fakat kabul ettiği andan itibaren sonuna kadar **sert mutlakiyet** görüşlerine uydu. Kendini **başka kimsenin değil de salt Tanrı'nın inayeti** ile kral sayıyordu ve ulusunu haylaz çocuklardan oluşan bir aileyi yöneten sert bir baba gibi yönetmeyi istiyordu.

Her ölüm cezasının tüm heyecanlı kafalara yararlı bir ders olmasını istedi ve bu yüzden darağacına götürölen mahkuma kızgın kerpetenle dağlanmayı kabul etti. Bu durumdan dolayı **Vahşi Carlo** lakabı takıldı.

Massimo D'Azeglio 10 yıllık krallığıını 7 sözcökle tanımladı: Doğru ve dürüst niyetlerle dolu bir baskı, 1831 yılının Nisan ayında öldü ve tahtı ailemizin soysuz koca horozu dediği Carlo Alberto'ya bıraktı.

Oruç Kadar Uzun ve Üzgün

Torino tahtına yerine, 35 yaşında olan Carlo Alberto geçti. İspanya da Liberallere karşı savaşarak mutlakiyetçiler ve gerici-lerin gözünde kendini aklamıştı.

Suluk yüzlü ve çok uzun boylu (204 cm.) biriydi ve Piemonte halkı onun için **Oruç kadar uzun ve üzgün** derdi. Artık Anayasayı imza eden prens olmadığını herkese kanıtlamak için 1833'te 7 Mazzini taraftarını Alessandria'da ve 12'sini Genova'da kurşuna dizdirecek, 70 kadarını da ağır hapse mahkum ettirecekti.

Tarihi durdurmak teşebbüslerine rağmen Piemonte ve İtalya değişiyordu. Kentsoylular gerçekten önemli bir sınıf oldular ve **Demokratik Özgürlük**'ün ne olduğunu anlamıyorlarsa bile tüm ülkeye daha büyük bir refahı yayabilmek için Ticari Özgürlük'e muhtaçtılar.

Piemonte'de kanallar açıldı, bataklıklar kurutuldu. Langhe ormanları açıldı, dut ağacının, kanaviçenin, bağların tarımı genişletildi. Patates ekimi yayıldı ve sonunda kuraklık dönemlerinde korkunç ve tekrarlanan açlığa son verildi.

Kısa bir süre içinde yol ağlarının arttırılması acilleşti. Demiryollarının inşaasına başlandı. Siyasal düşünce de kaçınılmaz ola-

rak bir değişim eğilimi gösterdi. 1831 yılının son aylarında, Marsilya'da Mazzini **Genç İtalya** cemiyetini kurdu. Kendi ulusal ve kültürel geleneklerine bir İtalya'nın, bir ulusal devletin fikri yayıldı.

1832'de Torino'da Silvio Pellico İtalya'yı sarsan ve değişik şekilde düşünmeye iten bir kitapçık yayınladı: **Hapishanelerim**. O zamana kadar toplumsal düzenin ve rahat yaşamının koruyucusu sayılan Avusturya rezil oldu. İmparatorluğun hapishanelerinde 10 yılını geçirmiş olan Saluzzo doğumlu yazarın sakin ve alçakgönüllü sayfalarında Avusturya hükümeti baskı uygulayan, işkenceci diktatörlüğün vahşî yüzünü gösterdi.

CHIERİ'DE YEŞİL YILLAR

4 Kasım 1831. Aziz Martino Yazı'nın açık bir günü. Giovanni Bosko, yaşıtı Giovanni Filippello ile birlikte, Chieri'ye doğru yürüyor. Yol boyunca Giovanni ile arkadaşı dertleşmektedir. Giovanni yakında göreceği eğitimden söz ediyor, geçmiş olayları ve yaptığı deneyleri anlatıyor. Birden saf bir çocuk olan Filippello:

- Koleje şimdi girmeye hazırlanıyorsun ve bunca şeyi biliyorsun. Çok yakında başrahip olacaksın.

Giovanni ciddileşti:

- Başrahip olmanın anlamını biliyor musun? Çok ağır sorumluluklar yüklenirsin. Öğlen veya akşam yemeğinden kalktığında şöyle düşünmen gerekir: Ben yemek yedim fakat cemaatim açlığını giderebildi mi? Elindekileri yoksullarla paylaşman gerekir. Sevgili Filippello, ben asla başrahip olmayı kabul etmeyeceğim. Tüm yaşamımı gençlere adamak istiyorum.

Delikanlılar yürürken bir yandan da açlıktan ve yoksulluktan söz ediyorlardı. Tam bu sırada 250 kilometre ötede bulunan Lyon kentinde ipek işçilerinin başkaldırısı başlamıştı. Binlerce kişi sokaklara döküldü, düşük ücretleri ve günde 18 saati bulan acımasız çalışma şartlarını protesto ettiler. Ayaklanma, sokaklarda günlerce sürdürülen çatışmalardan sonra, Fransız hükümetince gönderilen ordu tarafından bastırıldı ve 1000 kayıp verildi.

Bir sonraki yıl ayaklanma 800 ölü vererek Paris'te patladı. 1834'ün yazında Lyon ve Paris'teki işçiler Çalışarak yaşamak yada savaşarak ölmek parolası ile birlikte ayaklandılar, onlara karşı ise toplar kullanıldı.

Giovanni Bosko bunlardan habersizdi. Sert bir sansürün uygulandığı Piemonte krallığının basınında tek bir haber bile çıkmı-

yordu. Alçak sesle ara sıra sözü edilen Devrim İtalya'ya bir Anayasa vermek isteyen devrimdi. Yakında diriliş (Risorgimento) adını alacaktı.

Kuzey Avrupa'yı değiştirmekte olan ve İtalya'ya da girmek üzere olan başka, daha derin, daha köklü bir devrim hakkında da hiç bilgisi yoktu. İşçi Sorunu'nun bağlı olduğu Sanayi Devrimi idi bu. 10 yıl sonra, Torino'ya vardığında ilk dramatik sonuçlarını görecekti.

Küçüklerin Arasında Bir Sütun

"Pansiyonum" diye yazıyor Don Bosko," tek çocuklu bir dul olup oğluna bakmak ve yardım etmek için o kente gelen Lucia Matta'nın evindeydi".

Giovanni'den kısa bir süre sonra Chieri'ye gelen Margherita onunla birlikte Bayan Lucia'yı ziyaret etmeye gitti. Bir arkadaşı, arabası ile ona iki çuval buğday getirmişti.

"İşte oğlum" dedi "Bu da pansiyon ücreti. Ben görevimi yaptım, oğlum da kendine düşeni yapacaktır. Umarım ondan şikayetçi olmazsınız".

"Tanıdığım ilk kişi, sevgi ile andığım Don Placido Valimberti oldu. Bana iyi öneriler verdi, okullar müdürüne götürdü, öğretmenlerle tanıştırdı. O zamana kadar izlediğim eğitim bir hayli karışık ve pek bir sonuca varamayan türden olduğundan 6. sınıfa (Bugünkü ortabir'in uzak bir akrabası) gitmemi önerdi.

Öğretmenim Don Valeriano Pugnetti çok anlayış gösterdi. Okulda destek oldu, evine davet etti ve yaşıma, iyi niyetime acıyarak yararım olacak hiç birşeyi esirgemedi. Yaşımdan (16 yaşımı tamamlamıştım) ve boyumdan dolayı küçük arkadaşlarım arasında bir sütun gibi görünüyordum. O durumdan kurtulmak endişesi ile, 2 ay altıncı sınıfta okuduktan sonra sınavı başardım ve 5'e geçtim. (Sıra tersten idi, 5. sınıftan 4'e, sonra 3'e vb. geçilirdi).

Yeni sınıfa memnuniyetle girdim çünkü öğretmen o iyi insan Don Valimberti idi. 2 ay geçtikten sonra ve bir kaç kez sınıfın birincisi olduğumdan, özel olarak başka bir sınava alındım ve

dördüncü sınıfa geçtim. Bu sınıfın öğretmeni, sıkı bir disiplin uygulayan Vincenzo Cima idi. Yılın ortasında sınıfına benim kadar iri yarı birinin geldiğini görünce dersin ortasında:

– Bu gelen ya kocaman bir köstebek yada büyük bir yetenektir.

O ciddi görünüşünün karşısında şaşırarak yanıtladım.

– İkisi arasında birşey. Görevini yapmaya ve eğitiminde ilerlemeye niyetli yoksul bir gencim.

Sözlerim hoşuna gitti ve beklenmeyen bir nezaketle ekledi.

– İyi niyetliyseniz iyi ellerdesiniz. Sizi boş bırakacak değilim. Cesur olun. Herhangi bir güçlkle karşılaşırırsanız bana söyleyin, size yardım edeceğim.

Tüm yüreğimle teşekkür ettim.

"Küçük Bir Olay Olunca..."

Chieri, Torino'dan 10 kilometre uzaklıkta bir kasabadır. Piemonte'nin başkenti Torino'nun karşı tarafında Torino tepesinin ayaklarında uzanır. Giovanni oraya geldiğinde 9000 nüfuslu. Manastırlardan, örücülerden ve öğrencilerden oluşan bir kasabaydı.

Öğrenciler Monferrato ve Asti taraflarından oraya akın edip zar zor geçiyorlardı. Dersler kısmen ücretsizdi fakat eğitim bursları yoktu. Pansiyon ücretlerini ödeyebilmek için bir çokları kahramanca fedakârlıklar yapmak zorunda kalıyorlardı. Okul sonrası işler çok aranılıyordu. Yazıcılar yanında yarım günlük çalışmalar, eşraf evlerinde hizmetçilik, özel dersler, atların, arabaların bakımı gibi. Tasarruf edebilmek için kışın bile ateş söndürülür, ağır battaniyelere sarınılarak ayaklar nalınlara sokularak ders çalışılıyordu.

Giovanni Bosko yoksul öğrencilerin arasında, aynı yoksulluğa katlanarak yaşadı. Ara sıra, Sussambrino'dan Margherita gelip Lucia'dan haber alırdı. İyi yürekli kadın hep iyi haberler verirdi. Giovanni ev işlerine bakıyordu, dindar ve çalışkandı. Ondan daha büyük olan oğluna bile yardım ediyordu.

Giovanni pansiyon ücretine katkıda bulunabilmek için, her fırsatı değerlendirmeye bakıyordu. Marangoz olan bir tanıdığıının atelyesinde birkaç kuruş kazanabilmişti. Planyayı, marangoz kalemını, rendeyi kullanmayı öğrendi.

"Yaklaşık olarak 2 aydan beri 4. sınıftaydım ki küçük bir olay dikkatleri üzerime çekti. Latince öğretmeni Cornelius Nepote tarafından yazılan (Agesilaius'un yaşamını anlatıyordu) kitabı o gün unutmuştum ve öğretmenin fark etmemesi için dilbilgisi kitabını önümde açık tutuyordum. Arkadaşlarım bunu fark ettiler. Biri yanındakini dirseğiyle dürttü, başka biri gülmeye başladı.

- Ne var? diye sordu öğretmen Cima. Birçoklarının bana baktığını görünce, Cornelius Nepote'nin latince metnini okuyarak, açıklamasını tekrarlamamı istedi. Dilbilgisi kitabımı elimde tutarak ayağa kalktım ve latince metin ile açıklamaları ezberden okumayı başardım. Arkadaşlarım içgüdüsel olarak beni alkışladılar.

Öğretmen iyice kızdı: İlk kez bağırdı. Disiplini kuramıyordu. Bir tokat attı, eğildim. Sonra, elini dilbilgisi kitabıma koyarak yakınımdakilerden "o düzensizliğin" nedenini öğrendi.

- Bosko'da Cornelius Nepote yok. Sadece dilbilgisi var. Yine de, elinde Cornelius varmış gibi okudu ve açıkladı.

O zaman öğretmen elinin altındaki kitaba baktı ve "okumamı" sürdürerek iki cümle daha eklememi istedi. sonra da:

- Başarılı hafızanız yüzünden sizi bağışlıyorum. Şanslısınız. Onu iyi kullanmaya dikkat edin.

O şaşırtıcı hafızasını daha önce Don Calosso'ya da kanıtlamıştı. Fakat Chieri'de garip olaylar da olmaya başladı. Bir gece düşünde latince sınıfında bir ödevi yaptığını gördü. Uyanır uyanmaz çok iyi anımsadığı metni yazdı ve arkadaşı olan bir papazın yardımıyla çevirdi. Sınıfta öğretmen gerçekten aynı metni verdi ve Giovanni çeviriyi çok kısa bir sürede teslim etti.

Olay bir kez daha tekrarlandı, fakat bazı karışıklıklarla. Giovanni çeviriyi çabucak, hatta "fazla çabuk" teslim etti. Öğretmen okudu, müsveddeye baktı ve şaşırdı: O katlanmış sayfada vermek istediği, fakat son anda ona çok uzun geldiği için atladığı ödev kısmı da vardı.

- Bu metni nereden buldun?

- Rüyamda gördüm.

Bir rüya. İnsanların yaşamında fazla önemi olmayan bir olay. Fakat Giovanni Bosko'nun yaşamında "Rüya" sayılı bir önem kazanmıştı. Yılların geçmesi ile bu sözcük önem kazanacaktı. Gerek o zamanlarda gerekse bugün insanları şaşırta bir durum bu. Valdocco'da Don Bosko'nun, sakın sakın "bir rüya gördüm" diye mırıldandığını duyan her kimse kulaklarını kabartıyordu. O garip papaz düşlerinde çocukların günahlarını okuyor, kralların ölümünü öngörüyor, bilye oyununa dalmış bir yumurcağın görkemli geleceğini "tahmin" ediyordu.

Neşeli Şirket

"ilk dört sınıfta" diye yazıyor Don Bosko, "arkadaşlarımla anlaşabilmem için gayret göstermek zorunda kaldım".

Okulun uyguladığı sert hristiyan yaşama rağmen (herkes aylık günah çıkartmanın "makbuz"unu teslim etmek zorundaydı) kötü olanlar da vardı. "Biri öylesine yüzsüzdü ki Bayan Lucia'nın değerli bir eşyasını çalmamı önerdi."

Giovanni başlangıçta kedinin pençesinde kalan farenin durumuna düşmemek için o zavallı çocuklara kesinlikle katılmadı fakat kısa süre içinde okuldaki başarıları onu, onlarla değişik prestijine dayanan, bir ilişkiye girme durumunu getirdi. Onlara iyilik etmek için neden bundan yararlanmayacaktı?

" Beni düzensizliğe itmek isteyen arkadaşlar derslerinde en tembel olanlardı" diye anımsıyor, "bu yüzden de ödevlerinde onlara yardımcı olmam için bana başvurmaya koyuldular"

Onlara yardım etti. Aşırıya bile kaçtı, eksiksiz çevirileri sıra altından dağıtarak (1833 yılının son sınavında böyle bir durumda suçüstü yakalanacak ve Latince çeviriyi ona tekrarlatan bir öğretmenin dostluğu sayesinde paçayı kurtaracaktır).

"Böylece arkadaşlarımla ilgisini ve sevgisini kazanabildim. Teneffüslerde, ödevleri için yanıma gelmeye başladılar, sonra ise öykülerimi dinlemek için, nihayet hiç bir neden olmaksızın". Bir-

likte hoş vakit geçiriyorlardı. Bir çeşit grup kurdular. Ve Giovanni buna Neşeli Şirket adını verdi. Son derece basit bir yönetmelik çizdi:

1- Bir hristiyanın yüzünü kızartacak hiç bir davranış, hiç bir konuşma olmayacak.

2- Okul ve dinsel görevler yerine getirilecek.

3- Neşeli olunacak.

Neşe Don Bosko'nun saplantısı olacaktır. En sevdiği öğrencisi olan Domenico Saverio şöyle diyecektir: "Bizim için azizlik çok neşeli olmaktır. Yüreğimizdeki mutluluğu çalan günahattan uzak kalmaya çalışıyoruz".

Don Bosko için neşe, Tanrının ellerinde, yani iyi ellerde olmaktan doğan derin bir hoşnutluktur. Büyük bir değeri tanımlamak için kullanılan küçük bir sözdür: Hristiyan umudu.

"1832'de arkadaşlarımla arasında ufak bir ordunun komutanı gibi olmuştum". Taşlarla, tahtalarla oyunuyorlardı, atlayıp koşuyorlardı. Heyecanlı, çok neşeli maçlardı bunlar yorulduklarında Giovanni, yeşil otlara yerleştirdiği küçük bir masada, sihirbazlık yapıyordu.

"Ufak bir kaseden 100 renkli top, boş bir teneke kutudan onlarca yumurta çıkartırdım. Seyircilerin burunlarından ufak toprak akıtır, ceplerindeki parayı tahmin eder, parmaklarımla dokunup her hangi bir madenden yapılmış paraları toz haline getirirdim".

Becchi'de olduğu gibi tüm o neşenin sonucu dua edip, "her bayramda Aziz Antonio kilisesine giderdik. Orada Cizvitler harika din dersleri verir halen anımsadığım çeşitli örnekler açıklarlardı".

Cambaza Meydan Okuma

Nedir ki bir pazar günü Aziz Antonio kilisesinde dinleyiciler azdı. Pazar öğlen sonlarında gösteri yapan ve kasabanın en çevik delikanlılarına koşma ve atlamada meydan okuyan bir cambaz gelmişti. Millet oraya koşuyordu.

Arkadaşları tarafından terk edildiği için canı sıkılan Giovanni biraz bakmaya gitti. Adam gerçek bir atletti. Güçlü bir makine gibi koşup atlıyordu ve niyeti de kasabada uzun bir süre kalmaktı. Giovanni en iyi arkadaşlarını topladı:

- Adam pazar öğle sonlarında gösteri yapmayı sürdürürse şirketimiz dağılmak tehlikesiyle karşılaşabilir. Meydan okuyanlardan birinin onu yenmesi gerekiyor. Belki anlaşmayı kabul eder.

- Kim yenebilir onu?

- Biri bulunabilir. Dünyanın sonu değil ya. Koşuda, örneğin ben kendimi ondan aşağı görmüyorum.

Giovanni 17 yaşındaydı ve kendini güçlü hissediyordu. Fakat "anılar"ında hemen şunları ekliyor: "O sözlerimin doğurabileceği sonuçlara dikkat etmemiştim. Boşboğaz arkadaşlardan biri söylediklerimi cambaza bildirdi ve kendimi bir meydan okumanın içinde buldum. Profesyonel bir atlete karşı bir öğrenci".

Karşılaşma için seçilen yer Torino kapısının yolu oldu. Kasabanın tümü koşarak katedilecekti. Bahis 20 lired tutarındaydı, bir aylık pansiyon ücreti. Giovanni'nin bu kadar parası yoktu ama şirket'teki arkadaşlar aralarında topladılar. "Bir insan kalabalığı hazır bulunmuştu" diye anımsıyor Don Bosko.

Start verildiğinde cambaz 10 metrelik bir avantaj kazandı. Hızlı bir koşucuydu. Giovanni ise daha dayanıklıydı. "Hemen arayı kapattım ve onu öylesine geride bıraktım ki yarışın ortasında durdu ve kazandığımı kabul etti".

Her şey bitmiş gibiydi ki cambaz bir rövanş istedi. Kabul etmemek bir onur meselesiydi. "Atlayışta sana meydan okuyorum" dedi, "ama 40 lired bahisle". Kabul ettim. Yerini o seçti: Kenarında bir parmaklığın bulunduğu küçük bir ırmağın üzerinden atlanacaktı. Cambaz zıplıyor ve parmaklığa çok yakın bir yere düşüyor. Daha ötesine gidilemezdi, diye hatırlıyor Don Bosko. Kaybedebilirdim de kazanabilirdim de. Yine de bir çare düşündüm. Aynı şekilde atladım fakat elimi parmaklığa dayayarak, daha da ileriye gittim". İlkel bir sırık atlama yani ve kazandım.

Cambazın canı sıkılmıştı hem para hem de onunla alay etmeye başlayan kalabalık yüzünden. "Bir kez daha sana meydan okumak istiyorum herhengibir hokkabazlık oyununu seç. Kabul ettim".

Sihirli değneği seçtim ve bahis 80 lirete çıktı.

İnce bir değnek aldım, bir ucuna şapka yerleştirdim. Sonra diğer ucunu avucuma dayadım. değneği küçük parmağım, yüzük parmağım, orta parmağım, işaret parmağımın, baş parmağımın ucunda zıplattım. Sonra elimin tersinde, dirseğimde, omuzumda, çenemde, dudaklarımda, burnumda, alnımda. Aynı yoldan değnek avucuma döndü.

- Bu kez yenilmeyeceğim, dedi cambaz. Kendinden emindi. Aynı değneği aldı ve harika bir beceri ile dudaklarına kadar yürüttü. Fakat burnu çok uzundu, değnek burnuna çarptı ve yere düşmemesi için değneği elinle tutmak zorunda kaldı.

Bu noktada Giovanni aslında iyi bir emekçi olan o adama acıdı. "O zavallı sermayesinin battığını gördü ve öfkeyle bağırdı: 100 Frank'ım daha kaldı. Bir tırmanışa bahse girelim o ağacın tepesine en yakın yere ayaklarını dayayan (ve yola yakın bir karaağacı görterdi) kazanacak". Kabul ettik ve bir bakıma kazanmasını diliyorduk onu mahfetmek istemediğimizden.

Önce o tırmanacaktı. Tırmandı ve ayaklarını öylesine yukarıya dayadı ki, bir adım daha gitmiş olsaydı ağaç eğilecek ve kendisi de aşağıya düşecekti. Herkes daha yukarılara çıkmanın olanaksız olduğunu söylüyordu sıra bana geldi. Onun ulaştığı yere kadar çıktım. Sonra da ellerimle ağacı tutarak gövdemi dikey olarak kaldırdım ve ayaklarımı onun vardığı noktadan 1 metre kadar öteye uzattım.

Aşağıdan alkışlar yükseldi. Arkadaşlarım birbirlerine sarılıyor, mutluluktan havaya zıplıyorlardı. O zavallı ise ağlayacak kadar üzgündü. Biz de, bir şartla parasını iade ettik: Muletto hanında bize bir yemek ikram edecekti.

Don Bosko anılar defterinde o toplu yemeğin ücretini de yazıyor, 25...

Cambazın cebine yeniden koyabildiği para ise 215 liredir ve o atletin (meydandan çekilmeyi kabul ettikten sonra) çocuklara söylediklerini de kaydediyor: "Bu parayı bana iade etmekle mahfolmamı engellediniz. Sağolun. Sizi zevkle anımsayacağım fakat bundan böyle öğrencilerle bahse girmeyeceğim".

İlk Kez Torino'ya

O meydan okuma olayından sonra Şirket daha da güçlendi ve ünlendi. Tatil günlerinde ortaklar, Superga tepelerinin yolunu tutuyorlardı. Mantarlar, şarkılar, manzaralar ve belki de Kraliyet sarayının merdivenlerindeki Mermer At'ı görmek için Torino'ya kadar hızlı bir koşu. Gidiş geliş arasında yaklaşık olarak 30 kilometre. Korkunç bir iştahla ve daha tembel olan arkadaşlarına anlatacak başkent'in harikaları ile dönüyorlardı.

Giovanni Bosko ilk kez Torino'yu o gezintilerde gördü. Kent büyümekteydi. Nüfus artışı hayret vericiydi. 10 yılda neredeyse 1/3 artış olmuştu. Evlerin fiyatı ve kiralara başdöndürücü bir hızla yükseliyordu. Hastahane, yaşlılar yurdu, yuva ve okul gereksinimi dramatik bir şekilde artıyordu.

Giovanni Bosko ve arkadaşlarının Torino tepelerinde gezindikleri yazda, tüm hastanelerin geri çevirdiği 35 hasta ile birlikte Rahip Cottolengo kent'in bir kenar mahallesine yerleşti. 27 Nisan 1832 günüydü. Rahip, Valdocco bölgesinde han tarzı bir ev kiralamıştı ve bir eşek, bir araba ve iki rahibe ile gelmişti. Kapıya bir levha astı: Tanrısal inayetin küçük evi. Bu Torino'nun mucizesi olacaktı. Herkes tarafından geri çevrilen tedavi edilmeyen 10.000 hastayı konuk etmeyi başaracaktı.

Haziranda, Giovanni Bosko ilk kez Vincenzo Gioberti adını duydu. Üniversitede felsefe öğretmeni olan Torino'lu genç bir papazdı bu. Antimonarşik gizli bir örgütün üyesi olduğu için tutuklanmıştı. Sürgün cezasına çarptırıldı ve jandarma eşliğinde Fransa sınırına götürüldü. 10 yıl sonra, Bruxelles'de ünlü bir kitap yayınladı: İtalyanlar'ın Ahlaksal ve Toplumsal Üstünlüğü. 18 yıl sonra Carlo Alberto'nun başbakanı oldu.

Neşenin ortaklarının Mermer At'a dokunmaya gittikleri kraliyet sarayında kral, çok ağır bir şekilde korkular ve endişeler içinde ilk reformları damla damla çıkartıyordu. İlk reform 1831'in Mayıs ayında tarafından imza edildi. İşkence, barbar dönemlerden arta kalan bu insafsız kalıntı iptal edildi.

DOSTLUK MEVSİMİ

1832'nin sonbaharında Giovanni Bosko "Üçüncü Gramer" sınıfına başladı. Sonraki 2 yılda öğrenimini düzenli bir şekilde sürdürdü ve Hümanizm (1833-1834) ile Retorik (1834-1835) adlarını alan sınıflarda da okudu.

Son derece iyi, kitap tutkunu ve harika bir hafızaya sahip olan bir öğrenci olarak dikkat çekmeyi sürdürüyordu. "O zamanlar -bir nebze üzülererek anlatıyor- okumakla ders görmek arasında bir ayırım yapmıyordum. Okuduğum bir kitabın konusunu rahatlıkla tekrarlayabiliyordum. Annem sayesinde çok az uyumaya alıştığım için gecenin üçte ikisini bir kandilin ışığında okumakla geçirebiliyordum. Elia adında Musevi bir kitapçı vardı. Bana İtalyan klasiklerini ödünç veriyordu. Kitap başına bir kuruş. Nereyse günde bir tane okuyordum.

Giovanni 18 yaşındaydı, derin dostlukların yaşında. "Ufak bir ordunun" reisi kalmakla birlikte etrafına dar bir içtenlikli dost çevresini toplamıştı.

Luigi Comollo İçin İki Tokat

Birinci okuldaki bir şamata sırasında tanıdı. O zamanlar bile tüm öğretmenler dakik değillerdi ve bir çok dersin ilk dakikaları şamataya dönüşüyordu. En çok rağbet gören de birdirbir oyunuydu. "Öğrenimden daha az hoşlananlar" diye belirtiyor alay edersesine Don Bosko, "en ünlü şampiyonlardı". 15 yaşında görünen, yeni gelen bir çocuk tüm o patırdının içinde rahat rahat yerine geçip kitaplarını açıyordu.

Bir kez ukalanın biri yanına gelip kolundan çekti.

- Gel, sen de oyna.
- Beceremiyorum.
- Öğrenirsin. Tekmeyle yola getirmeyelim seni.
- Dayak atacaksan at. Ben gelmem.

Görgüsüz çocuk ona, tüm sınıfta yankılanan iki tokat attı. Bunu gördüğümde kan tepeme çıktı. Hakarete uğrayanın, daha güçlü olduğundan gerektiği gibi öcünü almasını bekledim. Yüzü kıpkırmızı:

- Memnun musunuz? Öyleyse beni rahat bırak. Seni affediyorum.

Giovanni çarpıldı kaldı. Bu "kahramanca" bir davranıştı. O çocuğun adını öğrenmek istedi: Luigi Comollo idi.

"O günden sonra daima en içtenlikli dostum oldu: Ve bir hristiyan olarak yaşamayı ondan öğrendiğimi söyleyebilirim".

Görünürdeki zayıflığın altında büyük bir tinsel zenginlik keşfetti. İçgüdüsel olarak kaba ve şiddetli çocuklara karşı koruyucu oldu.

İnsan Sopası

Günün birinde bir öğretmen her zamanki gibi geç kaldı. Sınıfta olağan şamata koptu. "Bazıları Comollo'yu ve başka bir iyi çocuk olan Antonio Candelo'yu dövmek istiyorlardı. Rahat bırakmaları için sesimi yükselttim fakat bana kulak asmadılar. Küfürler yükselmeye başladı.

- Bundan sonra küfreden olursa kozunu benimle paylaşacak.

En uzun boylu ve yüzsüz olanlar önüme dizilerek sıralandılar. Bu arada içlerinden biri Comollo'nun yüzüne iki tokat patlattı. Artık gözüm hiç bir şeyi görmedi. Elime geçireceğim bir sopa yada sandalye olmadığından o delikanlılardan birini omuzlarımdan tuttum ve onu bir sopa gibi kullanarak diğerlerini dövmeye başladım dördü yere yıkıldı, diğerleri bağırarak kaçtılar. O an öğretmen içeri girdi ve korkunç bir patırdının içinde inip kalkan

kolları, bacakları görünce feryadı basarak sağa sola tokat yağdırmaya başladı.

Fırtına biraz dindikten sonra o karışıklığın nedenini sorup öğrendi ve inanmadığından olayı tekrar etmemi istedi. Sonrada gülmeye başladı, diğerleri de güldü ve öğretmen bizi cezalandırmayı unuttu.

- Dostum, dedi Comollo, başbaşa kalırkalmaz. Gücün beni korkutuyor. Tanrı bu gücü arkadaşlarını parçalaman için sana vermedi affetmemizi ve bize kötülük yapanlara iyilik etmemizi istiyor. Giovanni dinliyor, Comollo'yu izleyerek günüh çıkartmaya gidiyordu. Fakat İncil'de ki "yanağına bir tokat atana diğer yanağını da çevir " emrini pek çabuk öğrenecek değildi irade gücü ile bunu kendine empoze edecek ama huyuna uymayacaktı. Rüya-daki sözleri bir çok kez kendine tekrarlamak zorunda kalacaktı: "Arkadaşlarını dayakla değilde sevgi ile kazanacaksın".

Gece Bilardo'da

1832-1833 yılının sonunda Lucia Matta'nın oğlu öğrenimini tamamlamış oldu. Giovanni şimdi yeni bir pansiyon aramaktaydı. Bir aile dostu olan Giovanni Pianta, Chieri'de bir kahve açtı ve barmenlik teklif etti. Sabah, okula gitmeden önce lokali süpürecek,akşam saatlerini de önce içki tezgahında sonrada bilardo salonunda geçirecekti. Karşılığında Bay Pianta ona günde 2 kez çorba ikram edip yatacak yer temin edecekti.

Daha iyisini bulamadığı için Giovanni kabul etti. Günler ağır bir çalışma içinde geçiyordu. Geceleri geç vakte kadar bilardonun yanında durup kara tahtada puanları not ediyordu.

1888'de (yani 50 yıl sonra) Bay Pianta hala anımsıyordu: "Giovanni Bosko'dan daha iyi bir delikanlı bulmak olanaksızdı. Her sabah Aziz Antonio kilisesinde ayine yardım etmeye gidiyordu. Evde yaşlı ve hasta annem vardı. Ona gösterdiğim sevgi hayran olunacak bir şeydi".

Bu iğrenç adamın 18 yaşındaki genç yardımcısına uygun gördüğü davranış ise hiç de hayran olunacak bir şey değildi: Kahveyi ve kakaoyu, pastaları ve dondurmaları hazırlatır, fakat sadece

çorba ile beslerdi. Margherita anne Becchi'den ekmek ve yemek getirmek zorunda kalıyordu. Ona ayrılan yer tatlıların pişirildiği küçük bir fırının üstüne açılan daracık bir aralıktı, bir merdivenle çıkılıyordu. Döşegine uzandığında ayakları hem rahatsız döşekten hem de o aralıktan taşıyordu.

Giona Denilen Giacomo Levi

Chieri'de kalabalık bir Musevi topluluğu yaşıyordu. Carlo Felice'nin yasalarına göre kentteki museviler hristiyanların yaşadığı mahallelerden ayrı bir mahallede, Geto'da yaşamak zorundaydılar. Onlara Müsamaha gösteriliyordu. Yani 2. sınıf vatandaşlardı. Oradaki gençler her hafta ağır şekilde rahatsız oluyorlardı, cumartesi günlerinde yasaları her çeşit çalışmayı, ders okumayı bile yasaklıyordu. Seçmek zorunda kalıyorlardı. Ya kendi vicdanlarına karşı gelmek ya da kötü notlara ve arkadaşlarının alaylarına katlanmak...

Giovanni bir çok kez onlara yardımcı oldu, onların yerine cumartesi ödevlerini yaptı. Arkadaşları tarafından Giona diye adlandırılan, onlardan biri olan Giacomo Levi yakın dostu oldu. Ortak bir noktaları vardı: İkisi de babalarını yitirmişlerdi.

Ateşli, aydınlık bir dosttu: "Oldukça iyi bardo oynuyordu. Onu çok severdim ve bana gösterdiği dostluk bir çılgınlık gibiydi. Tüm boş zamanlarını gelip odamda geçiriyordu. Birlikte şarkı söyler, piyano çalar, kitap okuyup sohbet ederdik".

Belli olmayan, kötü sonuçları olabilen kavgalı bir taşkınlık, genç museviyi buhrana soktu. Giovanni din propagandası değil de şefkatinden, dostuna sahip olduğu en iyi şeyi sunuyordu: İnanıcı... Din dersi kitabını ona ödünç verdi."Bir kaç aylık bir süre içinde dinin temel doğrularını öğrendi. Çok memnundu ve her geçen günle konuşmasında ve davranışlarında daha iyiye doğru gidiyordu".

Aile dramı (ki kaçınılmazdı) annenin, oğlunun odasında Hristiyan din dersi kitabını bulmasıyla koptu. Kocasını yitirdikten sonra oğlunu da yitirmek korkusuna kapıldı zavallı kadın. Giovanni'nin karşısına dikildi ve acı içinde ona "Siz oğlumu mahfet-

tiniz" dedi.

Giovanni bildiği en iyi sözleri kullandı. Fakat hiç bir sonuca varamadı. Akrabaları ve haham tarafından tehdit edilen Giona, bir süre ailesinden uzaklaşmak zorunda kaldı. Sonra yavaş yavaş ortalık yatıştı. 10 Ağustos günü Chieri'nin Duomo'sunda genç musevi vaftiz oldu. Arşivlerde korunan resmi belge şöyle beyan ediyor: "Ben tanrıbilimci ve başpapaz Sebastiano Schioppo, sayın Torino baş piskoposu'nun izniyle 18 yaşındaki Giacomo Levi'yi vaftiz edip kendisine Luigi adını verdim".

"Giona" daima, Don Bosko'ya bağlı bir dost olarak kaldı. Daha 1880'de Valdocco'da ki kiliseye onu ziyaret etmeye gider, birlikte geçmiş güzel günleri anarlardı.

Blanchard'ın Elmaları

Bay Pianta'nın çorbası hiç kuşkusuz 18 yaşındaki Giovanni Bosko'nun güçlü iştahını sakinleştirmeye yetmiyordu. Arkadaşlarından biri olan bir delikanlı, Giuseppe Blanchard , sık sık bunun farkına varıyor, meyve satan annesine gidip ceplerini elma veya kestane ile dolduruyordu. İyi kalpli kadın görüyor fakat görmemezliğe geliyordu. Aynı nedenden dolayı sofrada Giuseppe sık sık meyve tabağını boşaltıyordu. Bir gün kardeşi Leandro sesini yükseltti:

- Anne, sen hiç bir şey görmüyorsun. Giuseppe kilolarca meyve yürütüyor. Sen ise farkına bile varmıyorsun.

- Farkındayım, diye yanıtladı. Fakat nereye gittiğini biliyorum. O Giovanni iyi bir çocuktur ve onun yaşında açlık kötü bir şeydir.

Aç olmasına rağmen Giovanni musevi Elia'nın kitaplarını kiralamak için gerekli kuruşları bulmayı beceriyordu. Geceleri okumayı sürdürüyordu. Bay Pianta da farkındaydı ve böylece doğruladı: "Sık sık geceyi ders çalışmakla geçiriyordu ve sabahları onu yanan kandilin altında okur ve çalışır bulurdum".

Acaba onu şaşırtan delikanlının okuma isteği mi yoksa kandilde sarfedilen yağın miktarı mıydı?

Don Bosko da o geceleri şöyle anımsıyordu: "Birçok kez kalkma saati geldiğinde ben halen elimde bir akşam önce başladığım kitabı tutuyor oluyordum" hemen ekliyor: "Bu durum sağlığıma iyice bozdu. Bunun içindir ki fazlasını değil de yapılabileni yapmayı önereceğim. Gecenin dinlenmek için olduğunu zor yoldan anladım".

Giovanni Bosko bir fenomen değildi. İrade ve sabırsızlıkla dolu bir delikanlıydı. Sabrı ve ölçü duygusunu herkesin başına geldiği gibi, yaşamdan öğrenecekti.

YİRMİ YAŞ

Mart 1834. Hümanizm yılını bitirmek üzere olan Giovanni Bosko tarikatlarına kabul edilmek için Fransisken rahiplere talebini sundu. Okul arkadaşı olan Eugenio Nicco, ona cevabı getirdi:

– Seni sınav için Torino’da bekliyorlar. Meleklerin Meryem Ana’sı Manastırında.

Oraya yürüyerek gitti. Manastırın kabul defterinde şunlar yazılıdır: "Castelnuovo’lu genç Giovanni Bosko, tüm istenilen niteliklere sahip olduğundan 18 Nisan 1834’te tam notlarla kabul edildi". Hemen sonra Chieri’deki Barış Manastırına girmek için belgelerini hazırladı. Neden bu kararı aldı?

Giovanni 19 yaşında ve yaşamı konusunda bir karara varmak zamanının geldiğini anladı. Papaz olmayı arzu ettiği için uğraştı ve yoruldu. Fakat bu son aylarda yoksulluğun dramatik sorunu ile yüzyüze gelmek zorunda kaldı. Artık annesine yük olmak istemiyordu. O günlerde Castelnuovo’dan arkadaşı olan Evasio Savio’ya şunları itiraf ediyordu: "Öğrenimimi sürdürürebilmem için annem bana artık nasıl yardımcı olabilir?" Bu sorunu bazı Fransisken papazlarla konuştu onlar da onu iyi tanıdıkları için hemen teklif ettiler: "Bizimle gel". Papaz çömezlerinin girişte ödemeleri gereken ücret de sorun değildi. Giovanni Bosko için bir istisna yapılıyordu.

Siyah Şal’lı Köylü Kadını

Nisan ayının son günlerinde Giovanni, manastıra girebilmesi için gerekli olan belgeleri istemek için cemaatin başpapazına başvurdu. Don Dassano ona şaşkın bir halde baktı:

- Sen, manastırda? İyi düşündün mü?

- Galiba evet.

Birkaç gün sonra Don Dassano Sussambrino çiftliğine çıkıp Margherita anne ile konuştu.

- Giovanni Fransisken rahibi olmaya gidiyor. Buna hiç bir itirazım yok fakat bence oğlunuz bir cemaatte çalışmak için daha uygun. İnsanlarla konuşmasını, çocukları kendine çekmesini, kendini sevdirmesini biliyor. Öyle ise neden bir manastırda gömülsün? Margherita sizinle açık konuşmak istiyorum. Siz zengin değilsiniz, üstelik yaşlandınız. Başpapaz bir oğul, artık çalışamayacak duruma geldiğinizde size yardım edebilir fakat rahip bir oğul sizin için yitirilmiş sayılır. Kanımca bu fikrinden caydırmanızdır. Bunu iyiliğiniz için söylüyorum.

Anne Margherita siyah şalını omuzlarına atıp Chieri'ye indi

- Başpapaz gelip manastıra girmek istediğini söyledi. Doğru mu bu?

- Evet anne. Umarım buna itirazınız yoktur.

- Beni iyi dinle Giovanni. Ben sakın ve doğru bir şekilde düşünmeni istiyorum. Kararını aldıktan sonra kimseye aldırmadan yoluna git. En önemli olan şey Rab'bin isteğini yerine getirmektir. İlerde sana ihtiyacım olabileceği için başpapaz fikrini değiştirmemi istiyor. Ben sana şunu söylüyorum, annen bu konularla ilgili değildir. Her şeyden önce Tanrı var. Senden hiç bir şey istemiyorum, hiç bir şey beklemiyorum. Ben yoksul doğdum, yoksul yaşadım ve yoksul ölmek istiyorum. Hem sana hemen söylemek isterim: Papaz olup, şanssızlığına zengin de olursan evine hiç ayağımı atmam. Bunu hiç unutma.

Siyah şallı yaşlı köylü kadının ses tonu güçlüydü, yüzünde büyük bir kararlılık okunuyordu. O sözleri Don Bosko hiç bir zaman unutmuyacaktı.

Çok Acayip Bir Düş

Giovanni sonuca varmak üzereydi ki beklenilmeyen bir şey

oldu. "Manastıra girmeden bir kaç gün önce çok acayip bir düşünce gördüm. Yırtık giysili bir rahip kalabalığını görür gibi oldum. Karşıt yönlerden birbirlerine doğru koşuyorlardı. Onlardan biri yanıma geldi ve dedi ki: Sen huzuru arıyorsun fakat burada huzur bulamazsın Tanrı sana başka bir yer, başka bir hasat hazırlıyor".

Bir düşünce, yine önemsiz bir şey. Oysa ki Giovanni düşüncelerin artık onun için önemli şeyler olduğunu kabul etmek zorunda kaldı, rahatsız edici olsalar bile.

Luigi Comollo ile dertleşti ve onun gibi heyecanlı ve cisimsiz küçük bir azizden klasik bir öneri aldı: Dua etmek ... Başrahip olan amcasına mektup yazmak ve hiç itirazsız itaat etmek.

"Duanın son gününde" diye anımsıyor Don Bosko, "Onunla birlikte günah çıkarttım. Kutsal ekmeği aldım, sonra bir ayinde bulundum ve inayetlerin Meryam Anasının sunağında başka bir ayinde hizmet ettim. Eve döndüğümde Don Comollo'nun bir mektubunu buldum. Şöyle yazıyordu:

"Durumu düşündükten sonra arkadaşına manastıra girmemesini öneririm. Hemen papaz çömezi giysisini giysin".

Neden Don Cafasso'ya başvuruyorsun?

Papaz çömezi giysisini giymek, papaz okuluna girmek demekti. Ya para...? Arkadaşı Evasio Savio bir öneride bulundu.

- Torino'ya git ve Don Cafasso'ya danış. Castelnuovo'da doğmuş olan en iyi papazdır.

Don Giuseppe Cafasso henüz 23 yaşındaydı fakat en iyi Ruh yöneticisi sayılıyordu. Bir çok kaygılı ve huzursuz insan öneri almak için ona başvuruyorlardı. Torino'da kilise konutunda yaşıyor ve Tanrıbilim konusunda uzmanlık öğrenimini tamamlarken de hastalara ve tutuklulara yardım ediyordu.

Giovanni ona gitti ve endişelerini ona anlattı. Gayet sakin ve hiç tereddüt etmeksizin Don Cafasso ona:

- Retorik yılınızı okuyun ve papaz okuluna girin. Tanrısal inayet sizden istediğini size bildirecektir. Para konusunda sakin

olun. Biri icabına bakacaktır.

Bu karşılaşmada Giovanni Bosko yaşamının dengeleyici unsurunu buldu. Ateşli huyu onu düşler, tasarılar, şaşkınlıklar, başarılar, hayal kırıklıkları arasında yaşatacaktı. Onun yanında sakin ve huzur verici Don Cafasso ağzı sıkı bir dost, bilge bir danışman, sessiz bir velinimet olacaktı.

SİYAH GİYSİ VE PAPAZ OKULU

Papaz giysisini giymek o yıllarda önemli bir karardı. Olağan insanların giydiği giysileri çıkartıp, omuzlarından ayaklarına kadar inen siyah cübbe giydi (Talare). Herkese: "Niyetim papaz olmak ve papaza yakışan şekilde yaşamak" demenin bir şekliydi.

25 Ekim Pazar günüydü. Castelnuovo kilisesinde başpapaz büyük ayinden önce kolunda siyah giysi taşıyan ve sunağa yaklaşan Giovanni Bosko'yu "papaz gibi giydirdi". Törenin sözleri görkemliydi.

"Başpapaz Don Cinzano, Rab seni alışkanlıkları ve davranışları ile eski insandan soysun, sözleri ile bana dünyasal giysileri çıkartmamı emrettiğinde için için şöyle düşündüm: Çıkartılacak ne çok eski şeyler var! Tanrım, kötü alışkanlıklarımı yok edin. Rab seni Tanrı'nın yüreğine göre adalet, doğruluk ve azizlik içinde yaratılan yeni insanla giydirsin, diye eklediğinde ben de: Tanrım isteğinize uygun yeni bir yaşama gerçekten başlayayım. Meryem Ana, kurtuluşum siz olun, diye ekledim".

Yaşamı Ters Yüz Eden Yedi Satır

Ayinden sonra bir sürpriz... Don Cinzano Bardella kasabasına onunla gelmesi için davet etti, orada kutlanan koruyucu Azizin bayramına.

"Onu üzmemek için gittim, canım istemeden. Bana uygun bir şey değildi. Yeni giysiler giymiş kuklaya benziyordum. Haftalar boyunca o güne hazırlanmışım sonra da kendimi bir yemekte buldum, gülmek, çene çalmak, yemek yemek, içmek ve eğlenmek için bir araya gelen insanlar arasında. Bunların bir kaç saat önce

kendini tümünden Rab'ba vermek için azizlik giysisini giyen biriyle ne ilgisi olabilirdi?

Eve dönerken başpapaz bana neden bu kadar düşünceli olduğumu sordu. Sabahki ayın ile sonradan olanların çatıştığını söyledi açık yürekle. Davetlilerin arasında yarı sarhoş, soytarınlık yapan papazları görmek beni tiksindirmişti. Onlar gibi bir papaz olacağımı bilsem diye ekledim, bu giysiyi hemen çıkartmayı yeğlerdim.

Papaz okuluna girinceye kadar Giovanni, 4 gün süreyle sessizliğe ve derin düşünceye daldı ve yaşam tarzının ters yüz edildiğini işaret eden yedi niyet yazdı:

1- Baloları, tiyatroları, halk gösterilerini izlemeyeceğim.

2- Artık sihirbazlık ve cambazlık yapmayacağım.

3- Yemek yerken, içki içerken, dinlenirken ölçülü olacağım.

4- Dinle ilgili şeyler okuyacağım.

5- Cinsel perhize aykırı düşünceler, konuşmalar, kitaplarla mücadele edeceğim.

6- Her gün biraz meditasyon ve tinsel okuma yapacağım.

7- Her gün iyiliğe yönelik bir olay ve düşünceleri anlatacağım.

"Ermiş Meryem'in bir resmi önünde her ne pahasına olursa olsun bunları uygulayacağıma dair kesin söz verdim". Bizler gibi etten ve kemikten olduğundan her defasında başaramayacaktır. Fakat, dümeni yönlendirmiştir.

Bu Sözleri Hiç Unutmayacağım

30 Ekim'de Giovanni'nin papaz okulunda bulunması gerekiyordu. Bir akşam önce, Sussambrino'da Margherita annenin ona hazırladığı öteberiyi küçük bir sandığa yerleştirmekle meşguldü. "Annem bana bir şeyler söylemek istiyormuş gibi gözlerini benden ayırmıyordu" diye yazıyor. "Birden beni kenara çekti ve şöyle dedi: Giovanni, sen papaz giysisini giydin. Bir annenin duyabileceği tüm teselliyi duyuyorum yalnız unutma ki seni onurlandıran

giysi değil erdemdir. Günün birinde eğiliminle ilgili kuşkların olursa bu giysiyi şerefsizlendirme. Oğul olarak görevlerini yapmayan bir papaz yerine yoksul bir köylüyü yeğlerim. Öğrenimine başladığında Meryem Anamızı sevmeni söylemiştim. Şimdi ise tümünden ona ait olmanı söylüyorum Giovanni".

Sözlerine son verdiğinde annem duygulanmıştı, ben ise ağlıyordum. "Anne... " dedim, "Benim için yaptığınız her şey için size teşekkür ediyorum bu sözlerinizi hiç unutmuyacağım".

Sabahleyin erkenden Chieri'ye gittim ve o günün akşamında papaz okuluna girdim. Bembeyaz bir duvarın tepesindeki bir güneş saati ona ilk selamı verdi. Saatler göstergesinin altında *Afflictis Lentae. Celeres Gaudentibus Horae* yani: "Acı çeken için saatler ağır geçer fakat gönlü mutlu olan için hızlı akarlar". O duvarların arasında 6 yılını geçirecek olan bir delikanlı için iyi bir öneriydi.

Demir Gibi Bir Program

Papaz okulunda günlük program dakikti, saniye kaçırmazdı. Her şey bir köşede, küçük bir çanın yanına asılan bir levhada yazılmıştı. Bir dizi saat, yarım saat, çeyrek saat.

Her sürenin sonunda "Zangoç" çana yaklaşıyor, sallıyor. O çan sesiyle topluluk çıkıyor, giriyor, konuşuyor, sessizliğe dalyor, okuyor, dua ediyor. O kapıdan girdikten sonra öğretilen ilk şey çanın tanrının sesi olduğudur.

Chieri'deki papaz okulunda günleri taksim eden zaman dilimleri, krallığın tüm okulları için Carlo Felice tarafından kesin şekilde tayin edilmişti. Prensler bile hariç tutulmamışlardı.

1835'de 15 yaşında olan tahtın varisi Vittorio Emanuele'nin Torino'daki kraliyet sarayında izlemek zorunda olduğu programa bakarak bir fikir edinebiliriz:

"Saat 5'te kalkış. 7'de ayin, 9-12 arası okul, öğlen yemeği, 14 ile 19.30 arası okul ödevleri, akşam yemeği, 21'de dua ve istirahat. Pazar sabahında 2 ayin: Kahvaltıdan önce, sarayın şapelinde "küçük" ayin, kahvaltıdan sonra Duomo'da "büyük" ayin.

Yemekler çok sadeydi. En çok tekrarlanan özlü sözlerden biri "yaşamak için yemek yenir, yemek yemek için yaşanmaz" idi. Bu delikanlıların gerilimlerini azalttıkları zaman dinlenme zamanıydı. Don Bosko tutkulu kağıt oyunlarını anımsıyor:

"Becerikli bir oyuncu değildim fakat neredeyse her defasında kazanıyordum. Oyunun sonunda ellerim para ile dolu idi fakat kaybeden arkadaşlarımın üzüntüsünü görünce onlardan daha çok üzülüyordum. Bundan başka aklım hep kağıtlarda olduğundan ders çalıştıgımda veya dua ettiğimde kafamda hep kupa kralı ve maça valesi vardı. Bu yüzdendir ki felsefenin ikinci yılının ortasında vazgeçmeye karar verdim".

Kesin şekilde vaz geçmesine sebep olan olay dolgun bir kazanç oldu. İnatla rövanş istemeyi sürdüren papaz çömezi de yoksuldu ve sonunda iyice soyulup soğana çevrildikten sonra az kalsın ağlamaya başlayacaktı. Giovanni kendinden utandı, kazandıklarını iade etti ve kağıt oyunlarını noktalamıştı.

Perşembe Soluğu

Giovanni için programın monotonluğunu bozan bir gün vardı: Perşembe öğle sonrasında, diye anımsıyor arkadaşları, kapıcı hiç şaşmadan çağrı çanını çalıp Piemonte şivesi ile bağıriyordu:

- Bosch'd' Castelneuv!

Biraz gülebilmek için her fırsatı kollayan diğer papaz çömezleri yankılar gibi bağıriyorlardı:

-Bosch'd' Castelneuv! Castelnuovo ormanı... Bois de Chateau-neuf.

Giovanni malum şaka yüzünden onu nelerin beklediğini bildiği için gülüyordu. Onu yeniden görmek, ona yeni haberleri vermek isteyen neşeli şirket'in ortakları, liseyi birlikte okuduğu arkadaşları, oyunları ve öyküleriyle eğlendirdiği ve onu tekrar dinlemek isteyen küçük çocuklar. "Etrafında toplanan, bayram eden gençler çok kalabalıktı. Neşe ile onlarla şakalaşır, herkesle konuşurdu". Şamatadan, şakalardan, kahkahalardan sonra şapele gidilir Meryem Ana'nın önünde diz çökmüştü.

Zengin Gençlerin Arasında

Aşağı yukarı her yıl kolera sıcak mevsimi karıştırmaya gelirdi. 1836'da da görüldü. Torino'da korku yeniden belirdi. Cizvitler Carmine kolejindeki öğrencilerinin, görkemli bir sayfiye yeri olan, Montaldo şatosuna geçişini öne aldılar. Yunanca okutmanlığını da yapacak yatakhane yardımcısı arıyorlardı. Don Cafasso papaz çömezi Bosko'yu gönderdi. "Biraz para kazanırsın".

1 Temmuz'dan 17 Ekim'e kadar Giovanni, ilk kez sayılı ailelerin çocukları arasında "küçük beyler" in erdemleri ve günahları ile dirsek dirseğe yaşadı. "Onlara iyilik yapabilmek için bir papazın sahip olabilmesi gereken etkinliğin elde edilmesinin ne denli zor olduğunu" nasıl hissettiğini itiraf etmiştir. Tanrının onu yalnızca yoksul çocukların arasına çağırdığına ikna oldu. Bu kesin inançlarından biri olacaktı: Nasıl ki kızları eğitmeye çağırılmamıştı, aynı şekilde zengin çocuklarını da eğitmeye çağırılı değildi.

"DON BOSKO" OLDU

24 Haziran Vaftizci Yahya'nın (Aziz Vaftizci Yuhanna'nın) bayramıdır. Her yıl Giovanni için isim günü ve 4 ay süren uzun yaz tatilinin başlangıcıdır.

Chieri'den Castelnuovo'ya giden beyaz yola giriyordu, sonra da Sussambrino'ya çıkan patıkaya. 12 kilometre az bir yürüyüş değildi. Ağabeyinin çiftliği onu horozların kokorikosu ve tatlı bir kız yeğeninın çekingen gülümsemesi ile ona hoş geldin diyordu.

Giuseppe yıllar önce aile reisi olmuştu. 1833'de daha 20 yaşına girmişken, Castelnuovo'lu bir kız olan Maria Calosso ile evlendi.

İlk doğan kız Margherita sadece 3 ay yaşadı. 1835' in ilkbaharında Filomena doğdu, sakin bir çocuktı. Planyada, tornada, nalbant tezgahında çalışın, elbise kesip diken ve ona güzelim paçavra bebekler yapan Giovanni amcasına hayran hayran bakıyordu.

Bağlarda ilk yeşil salkımlar şekilleniyor, tarlalarda buğday sarıya bürünüyordu. Giovanni ilkel atelyesindeki çalışmasını bitirdiğinde falçatayı kapıp ekin biçenlerin uzun sırasına dalıyordu. Geniş hasır şapkasının altındaki alnında ter taneleri birikiyordu.

Okul sıralarındaki o neredeyse hapisaneyeye benzeyen yerden 8 ay sonra kurtulup açık havada çalışmak ona yoğun bir sevinç veriyordu.

3 Kasım 1837. Papaz okulunda Giovanni tanrıbilime başladı. "Tanrıyı inceleyen bilim"dir, papaz adayları için temel derstir. O zamanlarda 5 yılı kapsıyordu.

Cavour, Mazzini, Garibaldi Neredeydiler?

O 1837 yılında Yeniden Doğuş'un (Rinascimento'nun) yani İtalya'yı iyice sarsacak dönemin kahramanları halen dağınık durumdaydılar.

9. Pius adı ile 1846'da papa seçilecek olan Giovanni Mastai-ferretti, İmola'nın piskoposuydu. Henüz 45 yaşında ve papalık polisinin aşırılıklarından yakındığı, kentten en gözde liberali olan Kont Pasolini'nin arkadaşı olduğu için zarar verici bir piskopos sayılmaktaydı.

27 yaşındaki Camillo Cavour, Leri çiftliğini yönetiyordu. Ayağında çizme, başında hasır şapka sabah akşam hiç yorulmadan tarlaları, otlakları, pirinç tarlalarını dolaşıyordu. 1831'de Genova garnizonunda genç bir asteğmendiydi. Modena ve Bologna'da kopan devrimci ayaklanmalarının haberini duyar duymaz: "Yaşasın Cumhuriyet" diye bağırdı. Onu Val D'Aosta'ya sürdüler, o da ordudan ayrıldı. Torino kentinin naibi ve dolayısıyla polis şefi olan babası onu köye sürgün etti. Bir bağ bozumu ve pirinç hasatı arasında Avrupa'yı dolaştı, Paris ve Londra parlamentolarını hayranlık içinde gördü. İtalyan sürgünleri ile de tanıştı ve onların hakkında şöyle dedi: "Bunlar, bir sersem ve fanatik çılgınlar sürüsü, seve seve turplarına gübre olarak kullanabilirim".

32 yaşındaki Mazzini, devrimci komplolarını yönettiğinden İsviçre'den daha yeni kovulmuştu. Londra'da bir kenar mahalle evine yerleşti. Ekmek parasını kazanabilmek için gazetelerde yazıyordu. Sakalını uzatıyor ve kentten sisli sokaklarında tek başına, siyah giysiler içinde dolaşıyordu.

Savoia'daki başarısız bir Mazzini yanlısı devrimden sonra Amerika'ya kaçan Garibaldi Brezilya'ya geçmişti. 30 yaşındaydı ve Rio Grande "Devrimci Hükümeti" nin hizmetinde Güney denizlerinde korsanlık yapıyordu. Yakında, Montevideo'da düşük fiyatla "Saladeros"lar için hazırlanan bir önlük stoğunu satın alarak İtalyan Lejyonu'na destansal kırmızı gömleklere giydirecekti.

17 yaşındaki Vittorio Emanuele sert bir kışlada yaşıyormuş gibi Torino'daki kraliyet sarayında yaşıyordu. Babasıyla soyluların şenliklerine ve balolarına eşlik edip saatlerce yanında ayakta

durması gerekiyordu. Tek heyecanlı ve mutlu anlarını ahırlarda yaşıyordu. Seyislerle açık, kaba bir lehçe ile konuşuyor, korkusuzca ata biniyordu. Palavracıydı, hareket ve açık hava tutkunuydu.

Yakında ve uzakta insanlık tarihi ilerliyordu. Küçük ve büyük olaylar birbirini izliyor, insanlık öyküsü ileriye doğru yürüyordu.

1836'da Morse elektrik telgrafı ve çizgili noktalı iletişim yöntemini gerçekleştirdi. Birkaç yıl içinde tüm dünyaya yararlı bir dikkörtgen kağıt parçası yayılacaktı. Telgraf... Önce sadece yönetenlerin ve büyük gazetelerin sonra ise herkesin hizmetinde.

1837'de bir kolera salgınında Torre del Greco'da Giacomo Leopardi öldü. Daha 39 yaşındaydı. İngiltere'de Kraliçe Viktorya tahta çıktı. İngiltere'yi dünyanın başlıca sömürgeci ülkesi yerine getirecek olan çok uzun saltanatına başladı.

1838'de Torino'nun eski belediye başkanı Marki Tancredi di Barolo öldü. Dul eşi servetini mutsuz kadınların hizmetinde kullanmaya karar verdi. Böylece Torino'nun varoşlarında Cottolengo'nun yanında mahpus kadınlar ve sokak kadınları için yardım kurumu doğdu.

1839'da Kral II. Ferdinando, Napoli-Granatello arasında ilk demiryolu inşaa ettirdi. Jackques Deguerre ilk fotoğraf makinesini icat etti. Bu alçak gönüllü bulucuya Don Bosko da borçlu kalacaktı; Onlarca fotoğraf sayesinde kesin imgesinin korunabilirdiği ilk azizlerden biri olacaktı.

Fakat İnsanlar Anlamıyor

1838 tatili. Tanrıbilimci Giovanni Bosko, tesbih'in, Meryem Ana'nın bayramında, Alfiano'da ilk vaazını vermeye davet edildi. Olayı şöyle anımsıyor: "Başpapaz Don Giuseppe Pelato son derece inançlı ve bilgili bir kişiydi ve vaazımla ilgili görüşünü bana söylemesini rica ettim. Yanıtladı:

- Çok güzel... Düzenli... İyi bir vaiz olacaksınız.

- Fakat insanlar anlayabildi mi?

- Pek az. Papaz kardeşim, ben ve birkaç kişi daha anlamış olabilir.

- Oysa çok kolay şeylerdi.

- Size kolay geliyor fakat halk için çok yüce şeyler.

- Ne yapabilirim?

- Klasiklerin biçiminden vazgeçmelisin. Lehçe konuşun yada dilerseniz İtalyanca konuşun fakat halkın ağzı ile, halkın ağzı ile. Fikir yürütmek yerine örneklerle anlatın, basit ve pratik karşılaştırmalar yapın. Unutmayın ki insanlar sizi pek izlemez, inancın doğrularını onlara en basit şekilde açıklamak gerekiyor.

Don Bosko'nun yazdığına göre bu öneri yaşamındaki en değerli önerilerden biri oldu. Vaazlarında, din derslerinde kitap yazmakta ona yardımcı oldu.

"Papaz Cennete Tek Başına Gitmez"

26 Mayıs 1841. Papaz adayı Giovanni Bosko, onu papazlık atamasına hazırlayacak olan tinsel eğitime başladı. Tinsel yöneticisinin daveti üzerine: "Rabbin dağına kim çıkacak. Kutsal tapınığında kim konaklayabilecek? Elleri ve yüreği ari olan" diyen mezmurun sözlerini uzun uzun ve derin bir şekilde düşündü. Geriye dönüp yaşamına baktığında ellerinin Margherita'nın ilk duası için onları birleştirdiğinden beri mucizevi şekilde ari kaldığını gördü.

Bir deftere şöyle not etti: "Papaz cennete tek başına gitmez, cehenmeme de tek başına gitmez. İyilik yaparsa örneği ile kurtardığı canlarla birlikte gökyüzüne çıkacaktır. Rezalet çıkarırsa rezaleti yüzünden lanetlenen canlarla bir arada yok olacaktır. Bunun içindir ki, aşağıdaki kararlara bağlı kalmak niyetiyle, tüm gücümü kullanacağım".

Peşinden yaşamı için temel olan 9 karar sıralıyordu. Çoğunlukla papaz giysisini aldığı anda aldığı kararları tekrarlayıp açıklıyordu. Üçü ise Don Bosko'nun "papazlık üslubu" nun belirgin bir derinlemesini çiziyordu:

- Zamanı titizlikle kullanmak,

- Canları kurtarmak söz konusu olduğunda acı çekmek, her şeyi her zaman yapmak ve kendini küçük düşürmek.

- Sales'li Aziz François'in merhameti ve tatlılığı her konuda beni yönlendirecektir.

Sonsuza Dek Papaz

5 Haziran 1841. Başpiskoposluğun şapelinde beyaz önlüğü giymiş olan Giovanni Bosko sunağın önünde yere kapandı. Ordan Gregoryen müziğinin ciddi notaları akıyordu. Hazır bulunan papazlar ve papaz okulunun öğrencileri kilisenin yüce Azizlerini teker teker anıyorlardı: Petrus, Paulus, Benedetto, Francesco, Caterina, İgnazio...

Heyecandan ve yorucu son günlerden dolayı yüzü solmuş olan Giovanni ayağa kalkıp başpiskoposun önünde diz çöktü. Luigi Franski ellerini başına koydu ve gelip onu sonsuza dek papaz olarak kutsaması için kutsal ruhu çağırdı.

Bir kaç dakika sonra sesini başpiskoposun sesine katarak Giovanni Bosko ilk müşterek ayinine başladı. Artık Don Bosko olmuştu.

"İlk ayinimi sayın velinimetim ve yöneticim Don Giuseppe Cafasso'nun yardımcılığı ile Aziz Assisi'li Francesco'nun kilisesinde kutladım" diye yazıyor alçak gönüllülükle. "Yıllardan beri ilk ayinin yapılmadığı köyümde beni heyecanla bekliyorlardı. (Kutsal üçlünün bayramı idi). Fakat, gürültüsüz patırtısız Torino'da yapmayı tercih ettim, koruyucu meleğin sunağında. Yaşamımın en güzel günü olduğunu söyleyebilirim. Ölülerin anımsatıldığı anda sevdiklerime, velinimetlerimi, özellikle daima büyük ve saygın velinimetim saydığım Don Calosso'yu andım. Yeni bir papazın ilk ayinini yaptığında dilediğinin Rab tarafından yerine getirildiğine inanmak dindar bir inançtır. Canlara iyilik yapabilmek için ben, "Söz etkinliği'ni istedim".

Don Bosko 2. ayinini Torino'daki Meryem Ana'nın büyük kilisesindeki Consolata sunağında yapmak istedi. Yukarılara baktı-

ğında 17 yıl önce onunla düşünde konuşan ve bir güneş kadar parlak olan Meryem Anayı gördü. "Alçak gönüllü, güçlü ve dayanıklı ol" demişti ona . Don Bosko öyle olmaya çalışmıştı. Artık herşeyi anlayacağı zaman başlıyordu.

Sonraki perşembe günü Corpus Domini bayramında (o zamanlar tatil günü olarak kutlanırdı) Don Bosko köyünde bir ayin yaptı. Çanlar uzun süre çaldı.

Halk büyük kiliseye dolmuştu. "Beni severlerdi" diye anımsıyor Don Bosko... "Ve herkes benimle birlikte olmaktan memnundu".

O papazın eskiden bir cambaz olduğunu duyan çocukların gözleri faltaşı gibi açılıyordu. Çevredeki tepelerde yaşayan yaşlılar onu kaç kez yoldan geçerken gördüler, yalın ayak ve elinde kitaplarıyla. O akşam Margherita anne, onunla başbaşa konuşabilmek için bir an durdu ve şöyle dedi:

- Artık papazsın. İsa'ya daha yakınsın. Ben okuduğın kitapları okumadım fakat unutma ki ayin yapmaya başlamak acı çekmeye başlamak demektir. Hemen farkına varmayacaksın fakat yavaş yavaş annenin sana gerçeği söylediğini anlayacaksın. Bundan böyle yalnızca canların kurtuluşunu düşün ve benim için hiç dert etme.

DENEY HALİNDE BİR PAPAZ

Don Bosko şimdi ne yapacaktı? Akıllıydı, çalışmak istiyordu ve yoksuldu. Ona 3 görev teklif edildi. Genova'da soylu bir aile onu çocuklarının öğretmeni olarak istedi. O dönemde bir çok zengin aile çocuklarını devlet okullarına göndermektense öğretmen ve eğitimci görevlerini üstlenen bir eğiticiyi kendi malikanelerine çağırılmayı tercih ediyorlardı. Ciddiyet garantisini verdiği için çoğu kez bir papaz isterlerdi. Soylu cenevizliler Don Bosko'ya maaşının yılda 1.000 lîre (çok iyi bir ücretti) olacağını bildirdiler.

Kasabasındakiler Morialdo'daki papaz görevini kabul etmesi içinde ricada bulundular. Alışılmış ücretinin iki katını vereceklerini de garanti ettiler.

Castelnuovo başpapazı Don Cinzano ona yardımcılığını yapmasını teklif etti. O da iyi bir ücret önermişti.

Ne tuhaftır ki herkes Don Bosco'ya paradan söz ediyor sanki papaz olmak parasal açıdan değerlendirilecek "iyi bir iş" imiş gibi davranıyorlardı. Bilançosunu tutturabilmek için daima kuruşları saymış olan Margherita anne ona şunu hatırlattı:

- "Zengin olursan evine ayak basmam".

Bir sonuca varabilmek için Don Bosko Torino'ya Don Cafasso'ya gitti.

- "Ne yapmalıyım?"

- Hiç bir teklifi kabul etmeyin. Buraya, kilisenin konutuna gelin. Papazlık formasyonunu tamamlarsınız.

Don Cafasso uzak görüşlüydü. Don Bosco'nun insancıl gücü'nün bir ailenin içinde ya da bir kasabada tükenemeyeceğini

anlamıştı. Torino ise onu tüketebilecek bir kentti. Yeni semtler, yeni zamanlar, yeni sorunlar. Don Cafasso'nun yapacağı tek şey onu dikkatlice frenlemek, dizginlemek olacaktı.

İlk Keşif: Kenar Mahallelerin Sefaleti

Kilise konutu Assisi'li Aziz Francesco kilisesinin yanındaki eski bir manastırdır. Bu binada tanrıbilimci Luigi Guala, Don Cafasso'nun desteği ile 45 genç papazı "yaşayacakları dönem ve toplumun papazları olmaya" hazırlıyorlardı.

Hazırlık 2 yıl sürdü. (Don Bosko için çok özel olarak, 3 yıl sürecekti). Genç papazların günlük yaşamı 2 konferans arasında geçiyordu, sabah ve akşam. Birini Don Guala, ikincisini Don Cafasso veriyordu. Günün geri kalan zamanında papazlar görevlerini kent ortamında yapmaya gönderilirler, hastahaneler, hapishaneler, yardım cemiyetleri, malikhaneler, halk konutları, tavanaraları, kiliselerde vaazlar, gençlere din dersleri, hastalara ve yaşlılara yardımla zaman geçirirlerdi.

1841'de Don Cafasso, Don Bosko'nun "Tinsel yöneticisi" oldu. Yani, Don Bosco onda günah çıkartır, her önemli kararından önce önerisini alır, yaşam tasarılarını ona açıklar ve sözünü dinlerdi.

Bu ana kadar Don Bosko yalnızca kırsal alanın yoksulluğunu tanıyordu. Kentin kenar mahallelerindeki sefaletin ne olduğunu bilmiyordu. Don Cafasso ona: "Gidin, etrafınıza bakın" dedi.

"İlk pazar gününden itibaren" diye anlatır Michele Rua "Gençlerin ahlaksal durumları hakkında bir fikir edinmek üzere kentte dolaştı". Çok sarsıldı. Kenar mahalleler bir kaynama bir başkaldırma bölgeleri, perişanlık alanlarıydılar. İşsiz, üzgün, her şeye hazır delikanlılar sokaklarda boş geziniyorlardı.

Genç Güçler Pazarı

Kentin merkez pazarının yanında gerçek bir "genç güçler pazarı"ni keşfetti. "Portapalazzo"nun (Saray kapısının) yanındaki bölge, diye yazıyor Don Lemoyne, günü gününe yaşayan yoksul

delikanlılardan oluşan bir seyyar satıcı, kibrit satıcısı, ayakkabı boyacısı, baca temizleyicisi, ahır yardımcısı, ilan dağıtıcısı, pazar-daki dükkancıların hizmetçisi kalabalığı ile kaynıyordu.

Dar gelirli, çoğu kez işsiz ailelerin çocukları geçinebilmek uğruna bileşik herhangi bir işin arayışı içindeydiler. O dönemden başlamak üzere kentleri kuşatacak olan "Kara kuşaklar"daki göçmen kalabalığının ilk ürünleriydi bunlar.

Duvarcıların iskelelerine tırmanmalarını, dükkanlarda bir kum işi aramalarını, baca temizleyicisinin nakaratını savurarak dolaşmalarını izliyordu. Yaşamda bir yer kapabilmek için ayrı ayrı her şeyi yapmaya hazır olanların sert ve kararlı yüzlerle sokak köşelerinde nasıl kumar oynadıklarını görüyordu.

Onlara yaklaşmayı denediğinde, kuşku içinde, aşağılayıcı bir şekilde ondan uzaklaşırlardı. Becchi'deki çocuklar değildi bunlar. Öykü yada sihirbazlık oyunlarının da peşinde değillerdi. Bunlar "kurtlar"dı, düşlerindeki vahşi hayvanlardı, yine de o gözlerin derinliklerinde vahşetten çok korku görülüyordu.

Sanayi Devrimi

Torino sokaklarındaki o çocuklar dünyayı alt üst etmeye başlayan bir olayın, "sanayi devrimi"nin olumsuz bir sonucuydular.

1769'da Glasgow'da, İngiltere'de, Bay James Watt, buhar makinesi'nin patentini almıştı. Isının doğurduğu gücü kullanarak transmisyon kollarını ve kayışlarını harekete geçiren bir araçtı bu. Watt'ın tek bir makinesi (Gücü 100 beygirlikti) 880 insanın gücüne eşit bir güç oluşturuyordu. Bir çok makineyi kullanarak tek bir iplik fabrikası 200 bin kişinin çıkarabildiği miktarda iplik çıkartabilirdi. Tüm bu çalışmayı yapan iplik tezgahlarını çalıştırmak için bir kaç büyük hangar'ın içinde bir araya gelen 750 işçi yeterliydi.

Böylece fabrika ve işçiler (bunlara proleter de deniliyordu) var olmaya başladılar. Eskiden insanlar köylü, tüccar, esnaf oluyordu. Esnaflar (kendi iş yerlerinde kendilerine ait aletler kullananlar) arasında kollarının gücünü kullanarak pamuk ve yünü işleyen iplikçiler de vardı.

Fabrikaların kolay hale getirdikleri üretim bir anda kumaşların fiyatını düşürüp pazarı olağanüstü şekilde büyüttü. Aynı anda demirin kullanılmasında (makine, tezgah, demir yolu üretimi için) ve madenlerdeki (buhar makinelerini harekete getiren ve demirin imalatına yol açan) kömürün çıkarılmasında çok büyük bir artış oldu.

Demiryollarının, buharlı gemilerin başkaca toplu taşıma araçlarının geniş çaptaki inşaatı da aynı çağa rastladı. Aynı yıllarda ilaçların ve sağlık bakımının ve veba ve frengi gibi öldürücü salgınların üzerindeki kademeli zaferi ile Avrupa'daki nüfus görkemli bir şekilde arttı. 1800'deki 180 milyondan, 1850'de 260 milyona vardı.

Fabrikaların (yani sanayinin) baskıcı artışı esnafları buhrana soktu. kırsal alanlardan kente doğru iş arayanlar bir sel gibi akmaya başladılar. Fabrikalar kesin bir görünüme büründüler.. Bir patronun yönetimi altında büyük sayıdaki işçilerin aynı işi sürdürdükleri merkezler.

Böylece İngiltere'de kömür kentleri, demir kentleri, tekstil sanayilerin kentleri yükseldi. Sanayi devrimi idi bu. İngiltere'de doğduktan sonra hızla Fransa'ya, Almanya'ya, Belçika'ya geçti ve Amerika'ya ayak bastı.

Tarihçilere göre insan tarihinde gerçekleşen en büyük ve radikal iki değişiklikten biriydi. Bir çok eski zamanlarda yer aldı. İnsanlar "kısa boylu, kaba ve kötü avcı çetelerinden meydana gelen bağımsız bir topluluk halinde" idiler. "Neolitik devrim" ile ziraatçı ve hayvan yetiştiricisi oldular. İnsanlığın tarihindeki bu ilk temel değişiklik binlerce yıl içinde yayıldı. İnsanlar dereceli şekilde alışmaya vakit buldular. İkinci büyük devrim olan sanayi devrimi 150, 200 yıl içinde dünyaya yayıldı, yaşamı alt üst etti.

Dünyaya Armağan Edilen Sonsuz Gelişim

Sanayi devrimi tümünden yeni bir dünyanın, yeni bir bilinmeyen enerji kaynaklarının kapılarını açtı: Kömür, petrol, dinamit, elektrik, atom. Sanayi sonuçları kocaman, düşünülemez oldular. İnsanlar patlama halinde gelişti: 1750'de 750 milyon insan, 1850'de

1 milyar 200 milyon, 1950'de 2 buçuk milyar.

Sanayi devriminin dağıttığı refaha o güne kadar hiç ulaşılmamıştı. Alışkanlıklarda, düşüncelerde, eğitimde ve ailede kesin ve hızlı değişimler oldu. Yeni kuşaklar kocaman sorunlarla karşılaştılar: Nüfusun denetimsiz artışı, gitgide daha korkunç silahlar, artan eğitim gereksinimi, hava kirliliği, yaşlıların kenarlara itilmesi. Ortaya çıkan bu olağanüstü sorunlara karşın insanlık: "Geniş ölçüde doğayı yendi, mesafeleri aştı, binlerce yıldan beri onu şartlandıran maddi bağların çoğunu kırdı". (Giacomo Martina).

Korkunç Bir İnsan Sarfiyatı

Fakat bu olağanüstü gelişme, özellikle ilk yüzyıllarda, korkunç bir insan sarfiyatına neden oldu. "Aşırı zengin bir azınlık sayısız bir proleter kalabalığına gerçek bir köleliği empoze etti". (13. Leone, Rerum Novarum). İnsanlığın bu yeni çağında kocaman bir "kara delik" vardı: İşçi sorunu. Sanayii kentlerinde yeni bir sınıf şekilleniyordu., tek zenginliği kendi ve çocuklarının kolları olan proletarya'nın durumu korkunçtu.

1850'de (Dolleans ve Villerne'nin araştırmalarını kaynak olarak kullanıyoruz). İngiliz nüfusunun yapısı artık kentsel merkezlerde yoğunlaşmıştı. İşçilerin evleri çoğunlukla bodrumlardı, buralarda tüm aile kümeleşiyordu, ışıksız, nemden ve akıntılardan pis kokan bir havanın içinde yaşarlardı. Fabrikalarda sağlık önlemi yoktu, yönetmelik yoktu, patronun empoze ettiği kurallar hariç.

Açlığa yol açan ücret tümünden yetersiz bir beslenmeye olanak tanıyordu. Genel besin, haşlanmış deve dikeniydi. Ailelerin dağılması, alkolizmin, fuhuşun, suçların, özel işlemlerden yada yapılan ortamlardan kaynaklanan yeni hastalıkların yayılması kitlesel olay durumuna geliyordu.

Fabrikaya yalnızca erkekler ve kadınlar gitmiyordu. Çocuklar da çalışıyordu ve yaşamları ızdıraba dönüşüyordu. Yorgunluk (Tüm mesai süresince ayakta duruyorlardı, oturmak yasaktı), uyku, sık sık iş kazalarına neden oluyordu. Bu şanssız çocukların ömrü de kısaydı.

1850'ye yakın yıllarda Fransız, Belçikalı, Alman proletaryası İngiliz proletaryasına benzer durumdaydı. Bir proleter ailesi güçlkle yaşayabiliyordu. Doktor, ilaç, giysi için sarf edebileceği tek bir kuruşu bile yoktu. 1830-1840 yılları arasında bir işçinin ortalama yaş süresi 17-19'du. Bu yıllarda Lyon ve Paris işçileri: Çalışarak yaşamak yada savaşarak ölmek parolası ile ayaklanıyorlar ve top ateşi ile dağıtılıyorlardı.

İtalya'da da Suçsuzların Katliamı

İtalya'da sanayi devrimi, sermaye ve hammadde eksikliği yüzünden geç gelişti. İlk tekstil kuruluşları Avusturyalılar'ın yönetimindeki Lombardiya-Venedik'te, fabrika oldular. (1817'de Scoio'da ki Rossi, 1836'da Valdagno'daki Marzotto yün fabrikaları). Makina sanayii Milano'da 1846'da başladı. Sanayinin gelişmesi ağır ve zor oldu.

Lombardiya'daki tekstil fabrikalarının yaşamını Rodolfo Morando şöyle anlatıyor: "100 ile 200 kişi çalıştırılan ipek tezgahlarında en çok çocuk kullanımı gerçekleşiyordu. Onlara verilen işler öylesine mekanikti ki o zavallı yaratıklar çok kısa sürede aptallaşıyorlardı. Çalışma kışın 13, yazın ise 15 veya 16 saat sürüyordu. Nemli ve sağlıksız mekanlar, sabah çok erkenden kalkmak azami ve çok sık olarak, bölge doktorunun açıkladığı gibi salgı bezi sertleşmesine, raşitizme ve soğuk tümörlere yol açıyordu. Böylece Lombardiya'da sayıları 15000'inden fazla çocuk yaşamlarının baharını tüketiyorlardı".

Torino'da, 1841'de, sanayi devrimin salt yansıması geliyor. Kent çok hızlı bir şekilde geliyordu. 1838-1848 döneminde nüfus % 17'lik bir artışla, 117.000'den 137.000'e çıktı. İnşaatlar güçlü şekilde gelişti. Bu 10 yıl içinde 700 yeni ev inşaa edildi ve bunlara 7000 aile toplu halde yerleştirildiler. Göç hareketleri devamlı bir tempoya sahipti. 50.000, hatta 100.000 göçmenden söz edildiği 1849-1850'de en uç noktasına varacaktı.

Valsesia'dan, Lanzo vadilerinden, Monferrato'dan, Lombardiya'dan yoksul aileler yada tek başına delikanlılar geliyordu. İnşaat şantiyelerinde Don Bosko: "Köylerinden uzak 8 ile 12 yaş çocuklarının duvarcılara hizmet ettiklerini, günlerini emniyetten

yoksun iskelelerde geçirdiklerini, güneş, rüzgâr altında, kireç ve tuğla yüklü dik merdivenlerden çıktıklarını, kaba azarlamalar veya dayakla eğitimsel yardımdan geçtiklerini görüyordu.

İşçi aileleri, akşamları, tavanarasına çıkıyorlardı. İşçi ücretlerine uygun kiralari olan tek daireler bunlardı. Don Bosko onları ziyarete gidiyor ve: "Alçak tavanlı, dar, pis ve iç karartıcı" buluyordu bu evleri. "Toplu aileler için yatakhane, mutfak, bazen de çalışma yeri görevini görüyorlardı".

Sonuca Varmak

Gençlerden oluşan gruplar, özellikle pazar günleri sokaklarda ve Po sahillerinde dolaşıyorlardı. Sefaletlerine aldırmaııp gezinen "kokulu ve şenlikli" insanlara bakıyorlardı. Don Bosko hemen sonuca vardı. Bu çocuklara bir okul ve onlara daha emin bir geleceğin yolunu açacak olan bir iş gerekiyordu. Çocuk olmak, yani yeşil alanlarda koşmak, zıplamak, arzularını estirmek gereksinimini duyuyorlar, kaldırımlarda üzülmeden, saygınlıklarını keşfetmek ve gerçekleştirebilmek için Tanrı ile karşılaşmalıydılar.

Bu tür sonuçlara varmış ne tek ne de ilk insandı. Halk topluluklarının acil yardım gereksinimi o dönemde Carlo Alberto tarafından bile hissedilmekteydi.

Kral, havada duyulan ve 1847-1848'de patırtılı şekilde patlayacak olan o "diğer devrim"den özellikle endişe duymaktaydı. Avusturya'yı (ki liberallere yapılacak herhangi bir ödülün düşmanıdır) gözetleyerek ve temkinli davranarak mutlakiyetten liberalerin daha ılımlı pozisyonlarına geçti. Massimo D'Azeglio, Cesare Baldo, Giacomo Durando ile ilişkiye girdi. Bu uzun yol onu "yeniden doğuş"un (Rissorcimento'nun) başrol oyuncusu durumuna getirecekti.

Fakat kral, krallığının toplumsal durumları yüzünden de endişeliydi ve yardımlaşmaya, halk eğitime yönelik her girişimi destekliyordu.

Bu dönemde papazlar ve siyasetçiler liberal görüşlerden yada karşıt olan eğilimlerle ayrılmaktaydılar. Oysa ki insanların maddi

ve manevi sefaletin karşısında aynı savaş meydanında omuz omuzaydılar. Bu yıllarda Torino yetişmiş işçilere yönelik bir dizi halk okullarının açıldığını görecekti.

Don Bosko ise gençler sorunu üzerinde merkezleşmekteydi. Don Cafasso bunu görüp onu cesaretlendirmeye karar verdi.

ADIM BARTOLOMEO GAREİLİ

Torinolular Don Cafasso'ya "Darağacı Papazı" diyorlar, hapis-hanelere gidip tutukluları teselli ettiği için ona bu ismi yakıştı-
yorlardı. Biri ölüme mahkum edilirse arabaya çıkar, yanında
durur ve idam yerine kadar onu yüreklendirirdi.

Bir gün olağan ziyaretlerinden biri için yola koyulurken, Don
Cafasso, Don Bosko'ya kendisine eşlik etmesi için onu da davet
etti.

Karanlık koridorlar, siyah ve nemli duvarlar, tutukluların üz-
gün ve bakımsız görünüşleri Don Bosko'yu derinden etkiledi.
Tiksinti duyuyor, soluğu tikanır gibi oluyordu.

Parmaklıkların Arkasındaki Çocuklar

Ona keskin bir acı veren parmaklıkların arkasında gördüğü
çocuklardı. Şöyle yazıyor: "12 ile 18 yaş arası bir delikanlı kala-
balığını görmek tüylerimi diken diken etti. Hepsi de sağlıklı,
güçlü, uyanıktı ama orada boş duruyorlardı. Onları kemiren bö-
cekler arasında, tinsel ve maddesel ekmekten yoksun".

Başka defalar da oraya döndü, gerek Don Cafasso ile gerekse
yalnız başına. Onlarla konuşmayı denedi, salt "din dersini verir-
ken değil" (ki gardiyanların denetimi altında yapılıyordu bu ko-
nuşmalar) fakat baş başa yapılacak görüşmeler ilk başta sert
tepkiler aldı. Ağır küfürleri sindirmek zorunda kaldı. Fakat yavaş
yavaş kimi daha az kuşkucu davrandı, dostça konuşabilmeyi baş-
ardı.

Böylece zavallı yaşam öykülerini, ezikliklerini, bazen onları
kudurtan öfkelerini öğrendi. En olağan suç hırsızlıktı. açlıktan,

yetersiz besinlere katılacak başka şeylerin arzusu ile ve de emeklerini sömüren ve onları sefalet içinde bırakan zenginleri kıskandıkları için.

Siyah ekmek ve su ile beslenirlerdi. Onlardan korkan ve en ufak fırsatta döven gardiyanlara zorla baş eğmek zorundaydılar. Toplu koşullara kapatılırlardı ve burada en azgın olanlar yaşam öğretmenliği görevini üstlenirlerdi.

"Beni en çok etkileyen" diye yazıyor Don Bosko, "birçoklarının çıktıklarında daha iyi, değişik bir yaşam sürmeye kararlı olmalarıydı". Belki de salt hapisneden korktukları için. "Fakat kısa bir süre sonra yeniden oraya düşüyorlardı".

Nedenini anlamaya çalıştı ve şu sonuca vardı: "Çünkü kendi kendilerine terk edilmişlerdi". Aileleri yoktu yada hapisane onları sonuna dek şerefsiz bir hale soktuğu için akrabaları tarafından itilirlerdi.

"Kendime şöyle diyordum: Bu çocuklar, dışarıda, onlarla ilgilenen, destekleyen, eğiten, bayram günlerinde onları kiliseye götüren birilerini bulmalıydılar. O zaman hapishaneye bir daha asla dönmezler".

Her geçen günle bir kaç arkadaş daha edinmeyi başardı. "İnsanın saygınlığını onlara adım adım hissettirdiğimde yüreklerinde bir hoşnutluk duyuyor, daha iyi olmaya karar veriyorlardı".

Fakat sık sık geri döndüğümde herşeyi yok edilmiş buluyordu. Yüzler yeniden sertleşmiş, alaycı sesler, küfürler savuruyor. Don Bosko çaresizliğini her defasında yenemiyordu. Bir gün ağladı. Bir anlık tereddüt oldu.

- O papaz neden ağlıyor, diye sordu birisi.
- Çünkü bizi seviyor. Annem de beni burada görseydi ağlardı.

Karar

Çıktığında Don Bosko yıkılmayan bir karar aldı: "Her ne pahasına olursa olsun bu denli genç çocukların hapisanelere düşmelerini engellemek gerekiyor".

"Bu düşünceyi Don Cafasso'ya bildirdim" diye yazıyor. "Ve önerileri ile bunu gerçekleştirmek yolunu aradım".

Torino'da başka papazlar da gençlerin sorunlarına çözümler arıyorlardı. İlki taşradan, Druent'den gelen hareketli bir papazdı, Don Giovanni Cocchi. 1836'da Don Bosko daha papaz okulunun ilk yıllarında iken papaz olmuştu. Vanchiglia Kasabasının sefil, kötü şöhretli Moschino mahallesinde, 1841'de Torino'nun ilk bayram günlerinde dua merkezini kurdu ve onu "koruyucu meleğe" adadı.

Hapishanelerdeki travmatik deneyinden sonra Don Bosko da bir dua merkezini düşündü. Fakat sadece bayram günleri için değil: Aileleri tarafından terk edilen çocukların bir dost bulabilecekleri, hapishaneden çıkanların bir yardım, bir destek görebilecekleri bir merkezi gerçekleştirmek istedi. Sadece pazar günleri din dersleri için değil de tüm hafta boyunca dostluk, yardımlaşma, işyerindeki buluşmalarla faaliyetlerde bulunan bir dua merkezi.

Başlamak İçin Bir Meryam Ana Duası

Bu tasarının çekingen başlangıcı 8 Aralık 1841 sabahı yer aldı, Don Cocchi'nin Torino'da ilk dua merkezini kurduğu yılda ve Don Bosko'nun kilise konutuna varışından 35 gün sonra.

Eskiden kalmış bir metnin tadı ve sadeliği ile sahneyi kendisi anlatıyor: "Meryem Ana'nın (İmmacolata Concezione) bayramında Aziz ayini yapmak için kutsal giysileri giymekteydim ki, kutsal eşya bölümü yardımcısı Giuseppe Comotti, köşede duran bir delikanlıyı görerek onu ayinde bana hizmet etmeye davet etti.

- Bilmiyorum, diye yanıtladı çocuk utanarak.
- Gel..., dedi diğeri. Ayinde yardımcı olmanı istiyorum.
- Bilmiyorum, diye tekrarladı delikanlı, hiç yapmadım.

- Seni koca hayvan..! diye gürlledi kızgın zangoç. Ayine hizmet etmeyi bilmiyorsan neden kutsal eşya bölümüne geliyorsun? Bunları söyledi ve süpürge değneğini kaparak o zavallının omuzlarına ve başına indirdi. Delikanlı koşa koşa kaçarken yüksek sesle

bağırdım:

- Ne yapıyorsunuz? Neden vuruyorsunuz?
- Çünkü ayine hizmet etmeyi bilmeyen buraya geliyor.
- İyi yapmadınız.
- Size ne?
- Bir arkadaşımıdır. Onu hemen çağırın, onunla konuşmam gerekiyor.

Delikanlı üzgün bir halde geri döndü. Saçları kazılmış, ceke-tinde kireç lekeleri vardı. Genç bir göçmendi. Büyük bir olasılıkla ailesi ona, Torino'da olduğunda ayine git demişlerdi. O da geldi ama kiliseye, iyi giyinmiş insanlarla bir arada girmekten çekindi. Bir çok köyde erkeklerin ve delikanlıların yaptığı gibi kutsal eşya bölümüne girmeyi denedi. Ona şefkatle sordum:

- Ayine katıldın mı?
- Hayır...
- Gel katıl... Sonra seninle hoşlanacağın bir işten konuşacağım.

Bana söz verdi. Ayini yapıp teşekkür duasını okuduktan sonra onu koro kısmına aldım ve neşeli bir ifade ile konuştum.

- Evet sevgili dostum, adın ne senin?
- Bartolomeo Gareili.
- Nerelisin?
- Asti'den...
- Ne iş yaparsın?
- Duvarcıyım.
- Baban yaşıyor mu?
- Hayır öldü.
- Ya annen?
- O da öldü.

- Kaç yaşındasın?

- 16.

- Okuman yazman var mı?

- yok.

- Şarkı söylemeyi biliyor musun? Delikanlı gözlerini silerek şaşkın gibi bana baktı ve yanıtladı, Hayır...

- Islık çalabiliyor musun? Bartolomeo gülmeye başladı. İstedğim buydu. Dost olmaya başlamıştık.

- İlk komünyonu yaptın mı?

- Henüz değil.

- Günah çıkarttın mı?

- Evet küçükken.

- Din derslerine gidiyor musun?

- Çekiniyorum. Benden küçük olanlar alay ediyorlar.

- Özel bir din dersi verirsem gelip dinler misin?

- Memnuniyetle.

- Burada bile olsa..

- Yeter ki dövmesinler.

- Telaşlanma, artık dostumsun kimse sana el süremez. Ne zaman başlamamızı isitiyorsun?

- İstedğiniz zaman.

- Hemen olur mu?

- Sevinirim.

Don Bosko diz çöküp Meryem Ana duasını okudu. 45 yıl sonra, Salesiani'lerine şöyle diyecekti: "Gökyüzünden bize gelen tüm kutsamalar coşku ve doğru niyetlerle söylenen o ilk Meryem Ana duasının ürünleridir".

Meryem Ana duasını tamamladıktan sonra Don Bosko haç çıkarttı, bir başlangıç olarak, fakat Bartolomeo'nun haç çıkartmadı-

ğını daha doğrusu haç çıkartmaya uzaktan benzeyen bir işaret yaptığını fark etti. O zaman, tatlılıkla, ona iyice öğretti. Lehçe olarak (ikisi de Asti'li idi) Tanrıya neden Baba dediğimizi anlattı. Sonunda ona:

- Gelecek pazar da gelmeni istiyorum, Bartolomeo.
- Memnuniyetle.
- Fakat yalnız gelme, arkadaşlarını da getir.

Asti'li duvarcı Bartolomeo Gareili mahallesindeki genç işçiler arasında Don Bosko'nun ilk elçisi oldu. Isık çalmasını bilen sevimli papazla karşılaşmasını anlattı ve davetini bildirdi.

4 gün sonra pazardı. Kutsal eşya bölümüne 9 kişi girdi. Don Bosko'yu görmeye gelmişlerdi. Dua merkezi doğmuştu.

"Hemen..." Damga Gibi Bir Söz

Bartolomeo Gareili ile yapılan konuşmada hemen sözcüğü yer alıyordu. Herhangi başka bir sözcüğe benzeyen bir sözcük. Oysa ki bir tohum gibiydi, ekildiğinde fidan veriyordu.

O dönemde (1841) hemen Torino'lu papazlardan oluşan bir topluluğun parolasıydı. İlk sanayi devriminin kararsızlığı eylem plan ve programlarını hazır bulmak olanaksızlığı içinde bu papazlar tüm enerjilerini yoksul gençler, sefil insanlar için hemen bir şeyler yapabilmek için kullanıyorlardı.

Fakat bu hemen, yoksul çocuklar arasında acil müdahalenin insanları olarak uzmanlaşacak olan, Don Bosko'nun ve sonradan Salesianiler'inin özel damgası olacaktı. Durumun aciliyeti, beklemenin olanaksızlığı yüzünden Don Bosko eylemin içine çekilmiş oluyordu.

Hemen birşeyler yapmak, çünkü yoksul gençler reformları düzenleyici planları, devrimleri beklemek lüksüne sahip değillerdi. Kuşkusuz ki hemen yetmiyordu. Doğru olarak denildiği gibi, açlıktan ölen birine rastlarsan ona balık avlamayı öğret. Hemen yetmiyordu, anında müdahale yetmiyordu fakat değişik bir gelecek hazırlamak da yetmiyordu çünkü bu ara yoksullar açlıktan

ölüyorlardı.

Don Bosko ve ilk Salesianiler hemenin anında müdahalenin üzerine merkezleşiyorlar. Yoksul gençlere din dersleri, ekmek, mesleki eğitim, iyi bir iş anlaşması ile korunan bir meslek verecekler ve Sosyalistler, Komünistler, Anarşistlerle rekabete girerek başkaca katoliklerin iki yüzlülükle iç çatışmalarından çekinen yani güçlü olanlara baskı yapmalarına ve güçsüzlerin ezilmesine izin veren, liberal devlete saldırmak ve onu değiştirmek için planlar hazırlamasını bekleyeceklerdi.

KÜÇÜK DUVARCILARIN DUA MERKEZİ

Aziz Francesco'nun kürsüsünde genç bir papaz etkinlikle vaaz veriyordu. Yandaki sunağın yakınlarında parmaklığın basamaklarına oturmuş birkaç duvarcı çırağı omuz omuza dayanmış uyuyorlardı.

Don Bosko kilisede dolaşüyor, başta olanın omuzuna dokunuyordu. Bir anda hepsi uyandılar, utanarak. Don Bosko gülümsedi. Alçak bir sesle sordu:

- Neden uyuyorsunuz?
- Hiç bir şey anlamıyorsunuz, diye homurdandı en büyükleri.
- Nasılsa o papaz bizler için konuşmuyor, diye ekledi yanındaki.
- Benimle gelin.

Ayak uçlarına basarak onları kutsal eşya bölümüne götürdü. "İsimleri Carlo Buzzetti, Giovanni Garibaldi, Germano idi" diye anımsıyor Don Bosko olayı ilk Salesianilere anlattığında. 30, 40 yıl süreyle yanından ayrılmayan, Valdocco'da herkesin tanıdığı Lombardiya'lı küçük duvarcılar. "O zamanlar basit çıraklardı, şimdiyse ustabaşı oldular".

Kutsal eşya bölümüne Bartolomeo ve arkadaşları da geldi. Sayıları arttı. Don Bosko dua etmeye yardımcı oluyordu. Onlara uygun, canlı, diyaloglu, ilginç olay ve bilgilerle kaynayan bir vaaz verdi. Daha sonra Don Bosko'nun ayinine katılmak için sıralara yerleştiler. Fakat sabah uzundu, ayinden ve kahvaltılık ekmekten sonra çocuklar oyun oynamak arzusunu duydular. İlk koşularını konaklama evinin bahçesinde yaptılar.

Kutsal Resimler Ve Ekmek Somunları

Hava uygun olduğunda, öğlen sonraları, çocukları gezdiriyor, tepede, nehirler boyunca, Meryem Ananın tapınaklarında.

O ilk kışta salt en genç olanları, tehlikede olanları ve tercihen hapisten çıkanları etrafına toplamaktaydı. Nedir ki yaşamı boyunca Don Bosko onun yanında kalmak isteyen hiç bir çocuğu geri çevirmedi. Ve kısa süre içinde takımı çoğunlukla uzak köylerden gelen ve çeşitli nedenlerden dolayı ölü mevsimde (Aralık-Mart) evlerine dönemeyen oymacılardan, duvarcılardan, mermercilerden, parkecilerden oluşuyordu.

Don Guala ve Don Cafasso çocuklara günah çıkarttılar. Onlarla sohbet edip yardımda bulundular.

"Bana seve seve kutsal resimler, dualar, kitapçıklar, kutsal madalyalar veriyorlardı" diye yazıyor Don Bosko biraz sıkılarak. Nedir ki duvarcıları ve hapisten yeni çıkanlar dualardan ve kutsal madalyonlardan daha acil şeylere muhtaçtılar.

Bunu belirtiyor ve "En çok muhtaç olan bazılarını giydirebilmek için bana olanak tanıdılar. Bir kaç hafta süreyle çalışarak kendileri kazanıncaya kadar başkalarına da ekmek verdiler".

İşsiz olana iş bulmak, işi olana daha iyi koşullar elde etmek hafta boyunca Don Bosko'nun sabit uğraşısı oluyordu. "Çalıştıkları yerlerde, fabrikalarda, şantiyelerde onları ziyaret etmeye gidiyordum.

Bu durum, onlarla ilgilenen bir dostu gördüklerinde delikanlılarıma büyük sevinç veriyordu. Hafta boyunca ve bayram günlerinde yardım gören gençleri memnuniyetle yanlarına alan patronlar da bundan hoşnut oluyorlardı".

Her cumartesi Don Bosko en zor havarilik görevi olan hapishane ziyaretlerini sürdürüyordu. "Hapishanelere gidiyordum, torbalarımı bazen tütün, bazen meyve, bazen ekmekle doldurarak. amacım her zaman şanssızlıklarından dolayı oralara düşen gençlere iyilik yapmak, onları dost edinmek ve o ceza yerinden çıktıklarında dua merkezine çekmekti".

Caronno'lu Çocuk

İlk yaz mevsimiydi. Ölü mevsimde köylerine dönen küçük duvarcılar yeniden kente geri geliyorlardı. Pazardan pazara Don Bosko'nun takımı genişliyordu. Caronno Ghirighello'dan (bugün Caronno Varesino) Carlo'nun en küçük kardeşi olan Giuseppe Buzetti de gelmişti. Daha 10 yaşındaydı. Bir köpek yavrusu gibi Don Bosko'ya şefkatle bağlandı. Artık ondan hiç ayrılmayacaktı.

1842'nin ilk yazından Don Bosko'nun öldüğü 31 Ocak 1888'in şafağına kadar Giuseppe Buzetti daima yanında bulunarak onu seven papazın insansal ve tanrısal yaşamının sakin ve huzurlu bir tanığı oldu. Don Bosko'nun yaşamındaki bir çok olay, bu kuşku zamanımızda destan diye sayılacaktı. Hep Don Bosko'sunun 2 adım ötesinde olan Caronno'lu saf gözleri tarafından görülmüş olmasalardı.

Keşke Bir Dilim Ekmeğim Olsaydı

Çocukları Don Bosko'ya bağlayan onun içten gelen derin iyiliğidir. Çocuklar bu iyiliği hissediyorlar, somut davranışlarında, duygulandırıcı hareketlerinde görüyorlardı. Don Bosko'nun günündeki her an onların hizmetindeydi.

Okumayı, hesap yapmayı istiyorlarsa Don Bosko onlara ders verebilmek için uygun saatleri veya kişileri buluyordu. Kötü bir patronları varsa yada işsiz iseler kendi uğraşüyor, arkadaşlarını harekete geçiriyor, onlara bir iş, dürüst bir patron bulabilmek için çaba gösteriyordu.

Acil olarak paraya ihtiyaçları varsa Don Bosko'nun cüzdanını ellerine boşaltmaya hazır olduğunu biliyorlardı. Tatsız, ağır bir gün geçirdilerse ona: "Bizi görmeye gelin" diyorlar, konuşmak onlara, bir an bile olsa huzur veriyordu.

Birçoklarının sık sık duydukları (ve bir hazine gibi kafalarında saklayacakları) cümlelerden biri "seni öylesine seviyorum ki günün birinde tek bir dilim ekmeğim bile olsa seninle paylaşırım" idi.

Birini azarlayacaksa azarlar fakat, utandırmamak için başkalarının önünde yapmazdı. Söz verirse yerine getirebilmek için kendini ateşe atmaya hazırdı. Ve çocuklar onu çok seviyorlar, tümünden ona bağlıyorlardı. Onunla karşılaşmak bir bayramdı. Milano Caddesinde belediye sarayının yanında, pazardan dönen bir çocukla karşılaştı. Ellerinde bir şişe zeytinyağı ile bir bardak sirkeyi zor tutuyor fakat Don Bosko'yu görür görmez bağırarak ona doğru koştu:

- Günaydın Don Bosko..!

Zeytinyağı ve sirke kapları da tehlikeli bir şekilde sallanıyordu. Onu böyle mutlu gören Don Bosko güldü, fakat şakalaştı:

- Bahse girerim sen benim yaptığımı yapamazsın.

Ellerini çırpırmaya başladı. Karşılaşmanın heyecanı içinde küçük çocuk şakayı anlamadı. Şişeyi koltuğunun altına sıkıştırdı "Yaşasın Don Bosko" diye bağırarak el çırpıtı, çırpabildiği kadar. Bardak ve şişe kayarak düşüp kırıldılar. Çocuk utanç içindeydi.

- Vay başıma gelenler... Evde annem beni dövecek.

- Dert etme, çaresine hemen bakacağız.

Bir bakkala girdiler ve Don Bosko zeytinyağı ve sirke aldı.

Başkanlık Papa'ya, Kılıç Carlo Alberto'ya

1843'te, Bruxelles'de, Piemonte'li sürgün Gioberti bir hayli gürültü koparacak olan bir kitap yayınladı: İtalyanlar'ın Ahlak-sal ve Medeni Üstünlüğü. O sayfalarda, Yeni Guelfism adını alacak olan o ılımlı ve liberal reformculuğun başlıca fikirleri yer almaktaydı. İtalya'nın yüceliği -diye iddia ediyordu Gioberti- papanın yüceliğine, ayrılmamacasına bağlıdır.

Dolayısıyla İtalya'nın bağımsızlığı papanın başkanlığı altındaki İtalyan devletlerinin federasyonu ile gerçekleştirilecektir. Başkanlık papa'ya, kılıç Carlo Alberto'ya yeni Guelfler'in parolası olacaktı.

Carlo Alberto bundan hoşnuttu fakat gözünü Avusturya'dan ayırmıyordu.

Giysiniz Çok İnce

30 Nisan 1842. Başpapaz Cottolengo, Chieri'de öldü. Küçük evinde tedavi edilemez hastalıkların sayısı birkaç yüzü bulmuştu. Birkaç yıl önce maliye bakanı onu çağırtmıştı.

– Siz Tanrısal inayet küçük evinin yöneticisi misiniz?

– Hayır. Ben inayetin basit bir işçisiyim.

– Olabilir. Ya tüm o hastalıklara bakabilmek için gerekli olanakları kimden alıyorsunuz?

– Söyledim ya: Tanrısal inayetten.

Ayaklarını sağlamca yere basmaya, tahsilatları, harcamaları, bilançoları incelemeye alışık olan bakanın tepesi attı.

– Ya para, paralar pederim. Onları nereden çıkartıyorsunuz?

– Başladık yine. Size iki kez söyledim. İnayet bize her şeyi veriyor, hiç eksikimiz olmadı. Ben öleceğim, siz de öleceksiniz sayın bakan. Fakat inayet küçük ev'in yoksullarına yardım etmeyi sürdürecektir.

Ve gerçekten böyle oldu. Ölümünden sonra yerine başpapaz Anglesio geçti ve küçük ev, kentin hal'i ve Barolo Markizi'nin binaları arasında, sakin yaşamını sürdürdü.

Don Bosko, o günlerde, Cottolengo ile olan ilk karşılaşmasını anımsıyor. Torino'ya kısa bir süre önce gelmiş ve küçük ev'i ziyaret etmeye gitmişti. Başpapaz ona adını, geldiği yeri sormuş sonra da o ilgisiz ve şakacı davranışı ile:

– Dürüst bir insana benziyorsunuz. Gelin, küçük ev'de çalışın. İş hiç eksik olmaz dedi.

Don Bosko oraya bir çok kez gitmişti. Hastaların günahlarını çıkartmaya, hasta çocuklarla birkaç saat geçirmeye. Bir gün Cottolengo onunla karşılaşmış, (Genç Domenico Bosso da oradaydı) siyah giysilerinin bir ucunu parmakları arasına almış ve:

– Giysiniz çok ince. Daha sağlamını edinmeye bakın çünkü birçok çocuk bu giysiye asılacak, demişti.

Sakin Sakin Tanrı'dan Söz Ediyordu

Gerçekten asılıyordular. Ayların geçmesi ile dua merkezindeki çocukların sayısı da arttı. 100'ü aşmışlardı. İhtiyaç duydukları sadece ekmek ve iş değildi, ekmeğin seyrek olduğu zamanlarda besleyici olan inanca da ihtiyaç duyuyorlardı. Bir İnsan sever değil de bir papaz olan Don Bosko onları Tanrı ile karşı karşıya getirmeye uğraşıyordu.

"Hafta boyunca ve özellikle bayram günlerinde, günah çıkarabilmek için uzun süre bekleyen 40 yada 50 delikanlıyı günah çıkartma yerinin etrafında görmek benim için özel bir şeydi" diye yazıyor Don Bosko.

Günah çıkartmak çocuklar için kolay bir şey değildi. Don Bosko, onlara çok basit kurallar önererek gençlere yardım ediyordu: "Kendini nasıl ifade edeceğini bilmiyorsan, günah çıkartana sana yardım etmesini söyle. Günah çıkartan deneyimlidir, sana bir kaç soru soracak ve herşey halledilecektir". Günah çıkartmanın doğal sonucu, çocuklarından bir çoğunun her hafta katıldıkları Kutsal Ekmeği (komünyonu) almaktı.

Olağan konuşmalarda da oyunların ve gezintilerin arasında, Don Bosko sakın sakın Tanrıdan söz ediyordu. Çocukları ile şaka-laşmakta, fıkra anlatmakta ve gökten konuşmakta hiç zorluk çekmiyordu. Bir büyük mutluluk anında çocuklarına bakıp:

- Hep birlikte cennette olduğumuzda ne kadar hoşlanacağız

Bazen tartışılırdı ve ola ki iyilik, kötülük, yaşam, öte dünya gibi konulara değinilirdi. Biri sorardı:

- Ben kurtulacak mıyım?

- Cehennem gidecek değilsin ya... Rab cenneti boş bırakmak için mi yarattı sanıyorsun? Tabii ki oralara kadar tırmanmak fedakarlık ister ama hepimizin yukarlarda yeniden buluşmamızı istiyorum. Ne şenlikler yapacağız.

MARKİZ VE KÜÇÜK PEDER

Yaz. 1844. Don Bosko'nun konaklama evindeki 3 yıl geride kalmıştı. Don Cafasso, Valdocco çevresine inip Markiz Barolo tarafından kurulan Sığınma Evi'nin tinsel yöneticisi olan Tanrıbilimci Borel'i bulmaya gitti.

- Buraya size iyi bir pederini göndermek istiyorum. Ona bir oda ve bir maaş temin edebilirsiniz.

- Burada benim için bile iş yok. Ona ne yapabilirim ki?

- Onu serbest bırakın. Maaş sizi endişelendiriyorsa onu ben öderim. Don Bosko, Konaklama Evinde yoksul çocuklar için bir çeşit dua merkezini başlattı. Kentte ona bir yer bulamazsak başpiskopos onu yardımcı başrahip olarak her hangi bir kasabaya gönderecek ve dua merkezindeki çocuklar yeniden sokaklara düşecekler. Gerçek bir günah olur bu.

- Öyleyse anlaştık. Markizle konuşacağım.

Don Cafasso Konaklama Evine döndü ve Don Bosko'ya:

- Eşyanızı toplayıp Sığınma Evine gidin. Tanrıbilimci Borel ile çalışacaksınız. Çocuklarınızla uğraşmak için de vaktiniz olacak.

Zevkli Giysilerin Altındaki Azap Gömleği

Markiz Giulia Francesca di Colbert o dönemde Torino sosyetesinde önemli bir yere sahipti. Devrim sırasında Fransa'dan kaçıp 1825'de Torino'nun Belediye Başkanı olan Marki Carlo Tancredi Falletti di Barolo ile evlenmişti.

Marki 1838'de ölmüştü, onu çocuksuz fakat sonsuz bir servetle

birakarak. 53 yaşındaki Markiz zevkli giysilerinin altına tövbenin azap gömleğini giyerek kendini tümünden yoksullara adadı. "Atalarımın tüm ayrıcalıklarının karşılığını vermeliyim. Sefiller ve sömürülenlere karşı olan borçlarını ödemeliyim" diye yazıyordu anılarında.

Birkaç ay süreyle her günün 3 saatini kadınlar hapisanesinde geçirdi. O zavallı kadınları eğitmek, yardım etmek uğruna hakaretlere, aşağılanmalara katlandı, bazen dövüldü. Sonunda kadınlar hapisanesini erkeklerinkinden ayırmak iznini yetkililerden alabildi. Kadın mahkumları kendi tarafından hazırlanan daha sağlıklı bir mekana aldı.

Kimsesiz çocuklar ve işçi kızlar için aileler kurdu. Valdocco'da, Cottolengo'nun Küçük Evi'nin yanında yeni bir yaşama başlamak isteyen sokak kadınları için Sığınağı açtı. Bitişiginde de 14 yaşından küçük olan kızlar için "Maddalenine Evi"ni açtı.

O 1844 yılında üçüncü bir inşaatı başlatmıştı. Hasta yada özürlü kızların "Azize Filomena'nın Hastanesi"ni. Bu iyiliksever çalışmalara şahsen katılmasına rağmen şık, canlı bir kişi olmayı da sürdürdü. Dönemin en tanınmış aydınlarını topluyordu. Silvio Pellico ona sekreterlik yapıyordu ve hapisanelerini sarayında yazmıştı. Camillo Cavour arkadaşı ve sırdaşı idi.

Tarılbilimci Borel Markiz ile buluştu:

- Hastahanenin tinsel yöneticisini buldum. Adı Don Bosko. Konaklama evinde yaşıyor.

- Anlaştık fakat hastahane inşaat halinde. 6 ay sonra konuşalım.

- Hayır Sayın Markiz. Don Bosko ya hemen alınır yada başka bir yere gönderilecek. Don Cafasso onu hararetle önerdi. Bu papazın kurduğu bir dua merkezinden söz etti. Onu bırakmanın bir günah olacağını söylüyor.

Markiz başkaca bilgiler istedi. İkna olunca Don Bosko'ya 600 liretlik aylık bir maaş ve sığınma evinin yakınlarında Borel'in bitişigindeki bir odayı tahsis etti.

Markiz ile olan ilk karşılaşmasında Don Bosko da bilgiler ve garantiler istedi. Sığınma evinde görevini yapmayı kabul ediyor-

du. Fakat çocuklarını terk etmeye mecbur olmamayı da istiyordu. Hafta içinde onu görmek isteyecek olan çocukların da serbestçe ona gitmelerini de talep ediyordu.

60 yaşına varmış olup enerjik ve açık huylarını koruyan mar-kiz o içtenlikten hoşlandı. İnşaat halindeki hastahanesinin çevre-sindeki alanda dua merkezini toplayabilmek için genç papaza izin verdi. Mümkün olur olmaz binanın içindeki iki odayı şapel olarak kullanabilecekti. Yer vardı fakat düzenden yoksundu.

Kuzular Çobana Dönüşüyordu

12 Ekim 1844 Cumartesi. Don Bosko düşünceliydi. Ertesi gün çocuklarına dua merkezinin Valdocco'nun çevresine taşınacağını bildirmek zorunda kalacaktı. "Fakat yerin olanakları, kişilerin kararsızlığı yüreğimi endişeye sokuyordu" diye yazıyor. " O gece 9 yıl önce Becchi'de gördüğüm düşe bir ek teşkil edecek gibi olan bir düş gördüm".

Yeniden o kurt ordusunu gördü. Kaçmak istiyor fakat "Bir çoban kızı gibi giyinmiş bir hanım o acaip sürüye refakat etmem için bana işaret verip önüme geçti. Üç mola verdik. Her molada o hayvanların bir çoğu kuzuya dönüşüyordu. Yorgunluktan ağırla-şınca oturmak istedim fakat çoban kızı yola devam etmem için ısrarda bulundu.

Geniş bir avluya girdik, etrafı kemerliydi, bir ucunda bir kilise vardı. Kuzuların sayısı iyice çoğaldı. Onlara bakmak için birçok çoban geldi fakat fazla kalmadılar. O anda olağanüstü birşey oldu. Bir çok kuzu çobana dönüşüp diğerleri ile ilgilenmeye ko-yuldular.

Çoban kızı bana güneye bakmamı söyledi. Baktığımda bir tarla gördüm. Bir kez daha bak dedi. şahane ve yüksek bir kilise gör-düm. Kilsenin içinde beyaz bir kuşak vardı. üzerinde de kocaman harflerle HIC DOMUS MEA, INDE GILORYA MEA (burası evim-dir, şanıım buradan çıkacaktır) yazılmıştı".

Bir 10 satır sonra Don Bosko sonuca varıyor:

"Buna pek inanmıyordum. Fakat olaylar yeralınca durumu an

ladım. Hatta bu düş alacağım kararlarda programım oldu".

Don Bosko Nerede, Dua Merkezi Nerede?

13 Ekim pazar Don Bosko Dua Merkezinin, Sığınağın yakınına taşındığını bildirdi. Bir tereddüt havası esti. Don Bosko rüyasında gördüklerini gerçek sayarak neşe içinde anlattı: "Orada büyük bir mekân bizi bekliyor, şarkı söylememiz, koşmamız, zıplamamız için yalnızca bizim. Bundan hoşnut kaldılar. Her biri sabırsızlık içinde yenilikleri görmek için bekliyorlardı".

20 Ekim pazar. Çocuk kalabalıkları gümrük sınırından geçip Valdocco'nun aşağı mahallelerine doğru indiler. Dora nehrinin sağ kıyısına kadar tarlalar, arsalar uzanıyordu. Ara sıra serpilmiş bir kaç çiftliğe rastlıyorlardı. Cottolengo'nun Küçük Evi Barolo'nun Sığınağı insanların sakin yaşadığı hanlara, turistik evlere yakındılar. Çocuklar nereye gideceklerini bilmiyorlardı.

- Don Bosko..? Don Bosko nerede? Dua Merkezi nerede?" diye bağırarak kapılara vuruyorlar.

O taraflarda sık sık çocuk çetelerini gören ve bunun kötü bir şaka olduğunu düşünen yerli halk sesini yükselterek:

- Hangi Dua Merkezi.. Hangi Don Bosko.. Defolun buradan.. Kaldırın tabanlarınızı yoksa yabalarla düşeriz peşinize.

"Patırtıyı duyunca, tanrıbilimci Borel ile birlikte, evden çıktım. Gürültü kesildi.. Bize doğru koştular".

Oynamak ve koşmak için bol bol yer vardı. Fakat dua etmek, günah çıkartmak, ayin yapmak için sakin bir yer hiç yoktu.

- Size sözünü ettiğim büyük mekân daha tamamlanmadı. İsteyen benim odama veya tanrıbilimci Borel'in odasına çıkabilir.

Aralık'a kadar her pazar günü fıçıya istif edilen sardalya baskılarına benzediler. "Oda, koridor, merdivenler çocuklarla tıka basa doluydular. Günah çıkartan iki kişi vardı, günah çıkartmak isteyenlerse 200". Beklemekte olan 200 çocuğu kim zaptedebilirdi?

"Biri ateşi yakmak, diğeri söndürmek istiyordu. Biri odunları

yerleştiriyor, diğeri suyu yere döküyordu. Kova, maça, faraş, testi, leğen, sandalyeler, ayakkabılar, kitaplar her şey alt üst olmuştu çünkü herkes kendine göre düzen koymak istiyordu".

Don Bosko'nun bu satırlarında neşeli bir abartma var. Fakat uzun süre çocukların arasında yaşamış olanlar bunun o kadar abartılı olmadığını bilirler.

6 pazar böyle geçti. Kapüsenler dağında, Consolata'ya ya da Sassiye ayine gitmek için küçük bir ordu gibi sabah erkenden Don Bosko'nun arkasına sıraya dizilen 200 delikanlı idiler.

Sık sık, boyundan ötürü "Küçük Peder" diye bilinen alçak gönüllü ve popüler bir papaz olan tanrıbilimci Borel, onlara refakat ediyor, yorulmak nedir bilmeyen bir güçle çalışıyordu. Genç Don Bosko'yu himayesi altına almış ona sevecen bir dostlukla, bazen de kendi parasıyla yardım etmekteydi.

Küçük peder'in vaazları Porta Palazzo lehçesi ile verildiğinden ata sözleri, alaylı deyimler espirili cümlelerle süsleniyor ve bu da çocukların çok hoşuna gidiyordu. Biri Don Borel'e daha saygılı şekilde vaaz vermesi gerektiğini söylemişti. O ise: "Dünya budaladır. Bu yüzden budalaca vaaz vermek gerekiyor" cevabını vermişti.

Kar Taneleri Mangalda Cızırdıyordu

8 Aralık. şapel için hazırlanan iki oda sonunda tamamlanmıştı. Tan vaktiydi çünkü geceden beri korkunç bir kar yağıyordu.

Sabahleyin kar yükseldi. hava çok soğuktu. şapele kocaman bir mangal getirildi. Giovanni Buzzetti dışardan geldiklerinde mangala düşen kar tanelerinin cızırdadığını anımsıyordu.

Çocuklar yine de geldiler. Küçük bir sunak, küçük bir kutak (Tabernakl), bir kaç sıra bulunuyordu. "Ayin yapıldı" diye yazıyor içtenlikle Don Bosko. "Bir çok delikanlı günah çıkartıp kutsal ekmeği aldılar. Bense ağladım, çünkü dua merkezinin artık yerleşik olduğunu görüyordum".

Yanılıyordu. Bir kez daha ağlaması gerekecekti. Mutluluktan değil de üzüntüden, dua merkezinin yerleşik ve kesin yerini bu-

luncaya kadar.

Fakat 8 Aralık 1844'de Don Bosko'nun dua merkezi kesin bir şey kazandı: Adını. Adı "Sales'li Aziz François'in Dua Merkezi" oldu. Nedenlerini Don Bosko hatırlatıyor:

"Çünkü lokalin girişinde markiz bu Aziz'in tablosunu yaptırmıştı. O görevimiz büyük bir sakinlik ve tatlılık da gerektirdiği için Sales'li Aziz François'i koruyucumuz olarak seçmişti. Olağanüstü hoş görüsünü bize bahşetmesi için".

Çocuklarının neşesini arttırmak için Don Bosko taş topladı, (meşe toplar daha icat edilmemişti) dominolar satın aldı. Gıda, giysi, ayakkabı ile en yoksullara yardım etmeyi sürdürdü.

Artık bir odası olduğuna göre çocukların en zeki olanlarına biraz eğitim vermeyi düşünüyordu. Akşamları uykularından bir iki saat çalarak grup halinde ona geliyorlar, yüzleri dumanla kararmış veya kireçle beyazlamış, soğuktan korunmak için omuzlarındaki cübbelere sarılarak, biraz ders görecekları için seviniyorlardı.

Fakat kitaplar, giysiler, oyun araçları için para gerekiyordu. Don Bosko ise çekingen ve tutuk olduğunu hissediyordu. Sadaka istemek için soylu bir aileye başvurmaktan nefret ediyordu. Onu iten Don Borel oldu. "Çocuklarını gerçekten seviyorsan bu fedakarlığa da katlanmalısın".

Don Bosko bunu yaptı. Başvurduğu ilk zengin aile (Don Borel tarafından hazırlanmıştı) Şovalye Bonella'nın ailesiydi. İlk 300 lireti almak için elini uzattığında Don Bosko yanaklarının yandığını hissediyordu.

42 yıl sonra Salesianilerin bir müdürüne gidip bir sadaka almasını rica ettiğinde ve "Don Bosko'nun içtenliğinden yoksun olduğu" yanıtını aldığı anda ciddileşip şöyle diyecekti:

- Sadaka istemenin bana ne kadar koyduğunu bilemezsin.

Bu çekingenliğini hiç kaybetmedi. Fakat saygınlığından da ödün vermedi. Ne çekingen, ne de kaba. Soylu aileler onun için:

- Eve bir melek girmiş gibiydi, derlerdi.

Vincoli'de ki Aziz Petrus'ta İflas

1845'in Karem'i. Gündelik dindersi için (o zamanlar Karem'de Abventus da tüm çocuklar için uygulanıyordu), Dua Merkezindeki en büyük sınıflar Vincoli'deki Aziz Petrus'ta toplandılar. Yanında 10 yıldan beri kimsenin gömülmediği bir mezarlığın bulunduğu, İsa'ya adanmış bir kilisenin adı idi bu. Mezarlığın (bugün bile Valdocco bölgesinde görülebilir) bir girişi, geniş bir avlusu vardı ve kemerlerle çevrilmişti.

Din dersi toplantıları çok iyi geçti ve mezarlığın papazı Don Tesio, arkadaşıydı. Kızlar hastahanesi neredeyse tamamlanmış olduğundan ve din merkezi için başka bir yer bulmak zorunda kaldığından Mayıs ayında Don Bosko, Don Tesio'dan tüm dua merkezini Vincoli'deki Aziz Petrus'un kilisesinin avlusuna taşımasını istedi.

25 Mayıs Pazar gününde Don Tesio'dan ayrılmak zorundaydı ve cevabı:

- Çocuklarıyla birlikte ayın 25'inde gel. Böylece ayın için yerimi alırsın, oldu.

Başpapaz ihtimal iki hata yaptı. Don Bosko'nun din merkezinin Karem'deki din derslerinde dikkatli ve düzenli gördüğü o birkaç çocuktan oluştuğunu sanıyordu. Üstelik (diğer çocuk yurtlarında yapıldığı gibi) ayinden ve diğer kilise kutlamalarından sonra çocukların, avluda bir sandviç yedikten sonra evlerine döneceklerini zannediyordu.

Olaylar çok değişik şekilde gelişti. Başpapazın gündelikçi kadını tüm kiliseyi dolduran geniş bir çocuk kalabalığının geldiğini gördü. Ayinden sonra tüm çocuklar kahvaltılık ekmeklerini kapıp avluda ve kemerlerin altında gürültü patırtı ile dağıldılar. Kadın, ki kemerlerin altında bir kaç tavuğu besliyordu, önce şaşırdı sonra da kızdı. Bağırma, koşmaya, süpürgesi ile tehdit etmeye başladı. Tavukları ise panik içinde kaçıyor, çocuklar onları kovalıyorlardı.

Koşa koşa Don Bosko'nun yanına geldi ve onu hakeretlere boğdu. O kadının söyleyebileceği en nazik şey "kutşal yerlerin kirleticisi" oldu.

Don Bosko yapılacak en iyi şeyin uzaklaşmak olduğunu anladı. "Teneffüse son vermek kararını aldım. Bir sonraki pazar daha huzurlu bir ortamda buluşmak umuduyla ayrıldık".

Hayret verici bir durum olmasaydı olağan bir olay olacaktı. Don Bosco ile ilgili "Bilgi duruşma"sında Don Rua yemin altında tanıklıkta bulundu: "Bir çok yıl sonra, olayı görmüş olan Lenzo'lu Melanotte adlı biri, bana Don Bosko'nun o hakaretlerin karşısında hiç tepki vermeden çocuklara dönüp, zavallı.. gitmenizi emrediyor, oysa bir yıl sonraki bayramda kendi toprak altında olacak... dediğini anlattı".

Don Tesio döndüğünde kadın olayı bir felaketmiş gibi öylesine anlattı ki baş papaz, belki de Don Bosko'ya verdiği sözü kendi geri almak istemediğinden, mezarlığın içinde her hangi bir teneffüsü yasaklaması için belediyeye yazdı.

"Üzülerek söylüyorum" diya yazıyor Don Bosko. "Don Tesio'nun son mektubu oldu bu. Hafta içinde gerek o gerekse gündelikçi kadın aniden öldüler".

GEZGİNCİ BİR DUA MERKEZİ

Vincoli'deki Aziz Petrus kilisesindeki ölümsüz deneyden sonra Dua Merkezi yeniden Sığınakta toplandı. Markiz aleyhte tek bir söz bile söylemedi. Yalnız Don Bosko'ya hastahanenin 10 Ağustosta tamamlanacağını anlattı. O günden sonra, pek tabii, çocuklar kapıları kapalı bulacaklardı.

12 Temmuz 1845. Belediyeden Don Bosko'ya bir mektup geldi. Başpiskoposun tavsiyesi ile çocuklara din dersi vermek için öğleden sonra üçe kadar Molini di Citta'nın (Kent Değirmenlerinin) şapelini kullanmasına izin verildi.

Her pazar günü öğle sonlarında üç saat kullanılacak bir kilise. Kraliyet sarayı değildi ama, yine de dayanılabilecek bir çözümdü. "Sıralar, diz çökme sandalyeleri, şamdanlar, birkaç iskemle, irili ufaklı tablolar aldık" diya anımsıyordu Don Bosko. "Herkes taşıyabileceğini taşıyarak, göç edercesine genel kurmay merkezimizi gösterilen yere yerleştirmeye gittik".

Halk tarafından "Molassi" denilen kent değirmenleri geniş Emanuele Filiberto meydanında (Saray Kapısı) inişte Dora'nın sağında bulunuyorlardı. Bugün bile bu geniş meydan kentin günlük ve renkli pazarının merkezidir, yan yana dizilmiş tazgahları ile.

Ağır Suçlamalı Bir Mektup

Don Bosko bu yeni yerleşimden memnun değildi, çocuklar da öyle. Sokakta veya arabaların, atların geçtiği kilise önündeki küçük meydana oynamak zorunda kalıyorlardı.

Don Bosko binanın alt katında bir oda kiralamış orada din derslerini ve okul derslerini vermeye çabalıyordu. Birkaç pazar

sonra sorunlar ortaya çıkmaya başladı. Değirmenlerin sekreterliğinden belediyeye ağır suçlamalar listesini içeren bir mektup gönderildi:

Çocuklar kiliseyi ciddi şekilde tahrip ediyorlardı. Bir devrim için kullanılabilecek bir topluluk idiler. Bu o dönem için bir hayli tehlikeli bir suçlamaydı. Bir ahlâksızlık tohumunu oluşturuyorlardı.

Belediye Başkanının emriyle olayları inceleyecek bir komisyon gönderildi ve her şey normal bulundu. Çocuklar şamata yapıyorlardı, duvarlardan biri bir çivinin ucu ile çizilmişti. Devrim yoktu, ahlaksızlık yoktu. Üzerinde durulacak tek nokta (ki bu mektubun geçer nedeni de buydu) civar evlerdeki kiracıların kızgınlığıydı. Şarkılar, bağrıışmalar, gürültülü maçlar pazar keyfini bozuyordu.

Don Bosko ona bildirilen kararlardan çok (ki bunlar daima iz bırakıyordu) iftiralar yüzünden üzüldü. Belediye verilen izni geri almıyordu fakat 1 Ocaktan itibaren imtiyazı yenilemeyecekti. Anlaşmanın iptali ile ilgili mektup ona Kasım'da gönderilecekti. Bu ara anlayışlı olmaya çalışmalıydı.

Don Bosko öyle yapmayı denedi. Böylece değirmenlerdeki kilise sadece toplanma noktası olarak kullanıldı. Oynamaları için çocuklarını Dora boyunca uzanan ekilmemiş tarlalara götürüyordu. Dua etmek için Pilone'deki Meryem Ana'ya, Sassi'ye, Campagna'daki Meryem Ana'ya gidiyorlardı. "Bu kiliselerde, ayin yapılıyor, İncil'i açıklıyordum" diye yazıyor. "Akşamları biraz din dersi veriyordum, öyküler anlatıyordum, bir kaç şükran duasını okuyorduk. Sonra da evlerine dönünceye kadar dolaşıp geziyorduk. Bu kritik durum herhangi bir dua merkezi tasarısını yok edecek gibiydi oysa buna rağmen çocukların sayısı olağanüstü şekilde arttı".

Al, Michelino, Al.

Eylül'de kent değirmenlerinin yakınlarında Don Bosko yaşamının en önemli karşılaşmalarından birini yaptı. Çocuklar kutsal bir madalya alabilmek için önünde birbirlerini itiyorlardı. Bir

köşede soluk yüzlü, 8 yaşında ve sol kolunda geniş, siyah bir bant taşıyan küçük bir çocuk duruyordu. Babası 2 ay önce ölmüştü. Kalabalığa dalmak, dirsek oynatmak, yer kapmaktan çekiniyordu. Kutsal madalyalar bitti, o da eli boş kaldı. O Zaman Don Bosko yaklaştı ve gülümseyerek ona:

- Al, Michelino, al, dedi.

Neyi alacaktı? O gün ilk kez gördüğü o garip papaz ona hiç birşey vermiyordu. Sadece sol elini uzatıyor, sağ eliyle de ikiye keser gibi bir işaret yapıyordu. Küçük çocuk sorgulayan gözlerini kaldırdı ve papaz ona:

- Biz ikimiz her şeyi paylaşacağız.

O an Don Bosko neler görmüştü? Hiç bir zaman söylemedi fakat o çocuk sağ kolu, Salesianilerin kongrelerinin başında ilk halefi olacaktı. Adı Michele Rua idi ve o cümleyi ne o anda anladı, ne de sonraki yıllarda. Fakat Don Bosko'ya, yanında neşe ve şefkat duyulan o papaza yürekten bağlandı.

Michelino, babasının çalıştığı "Kraliyet Silah Fabrikası"nda çalışıyordu. Kardeşlerinin dördü çok genç yaşta ölmüşlerdi, o ise çok zayıftı. Bu yüzdendir ki annesi ona dua merkezine gitmesi için pek sık izin vermiyordu. Fakat üçüncü sınıfı okuduğu "Hristiyan okulların kardeşleri"nde Don Bosko ile karşılaştı.

"Don Bosko" ayin yapmaya ve vaaz vermeye geldiğinde şapele girer girmez sanki o kalabalık çocuk topluluğu arasında bir elektrik akımı geçiyordu. Ayağa fırlar, yerlerimizden ayrılır, etrafını sarardık. Kutsal eşyalar bölümüne geçebilmek için bir hayli gayret sarfederdi.

İyi kalpli pederler de bu belirli düzensizliği engelleyemiyorlardı. Başka papazların gelişinde benzer şeyler hiç olmuyordu" diye anlatacaktı.

Uykudan Çalınan Kitaplar

Ekimde önemli bir olay yaşandı. "Okullar İçin Kilisenin Tarihi" yayınlandı. Don Bosko'nun çocukları için yazdığı okul kitaplarının ilkiydi bu. Uykusundan çalarak gaz lambasının ışığında, ol-

mayacak bir yazı ile alelacele karalamıştı. Kilisenin tarihi bilimsel bir kitap değildi. Don Bosko'nun hiç bir kitabı bilimsel olmayacaktı. Aksine popülerdi, çocuklarının basit akıllarına ve sade kültürlerine uygundu. Papalardan, kilisenin en parlak olaylarından söz ediyordu. Azizlerin portrelerini çiziyor, her dönemde Tanrı'nın halkı içinde görülen sevgi çalışmalarını anlatıyordu.

Bunu "Kutsal Tarih" (1847), "Ondalık Metre Sistemi" (1849), "İtalya Tarihi" (1855) izleyecekti.

Okul kitaplarının yanında Don Bosko bir dizi başkaca kitap ve kitapçığı yazmak için zaman ayıracaktı: Azizlerin yaşamları, Eğlenceli okuma kitapları, Dua veya din eğitimi el kitapları. Her biri bir başyapıt değilse de çocukları, sade insanlar ve kilise için bir sevgi gösterisi olacaktı. Birçokları da sorun yaratacaklardı. Hatta onu yazmaktan alıkoymak için dövmeye kalkanlar bile çıkacaktı.

Moretta Evinde Üç Oda

Kasım ayında belediyenin mektubu ve kış mevsimi birlikte geldiler. "İklim artık gezintilere ve kent dışı yürüyüşlere uygun değildi" diye yazıyor. " Tanrıbilimci Borel ile anlaşarak Don Moretta'nın evinde 3 oda kiraladık".

Bu ev artık yok. Son kalan duvarı Maria Ausiliatrice (yardımcı Meryem Ana) kilisesine dahil edildi. Büyük basilika'ya inenlerin sağında.

Moretta evinin 3 odasında "4 ay geçirdik, sıkışarak, fakat çocukları biraraya toplamaktan, eğilmekten, onlara günah çıkartmak kolaylığını vermekten memnunduk".

Don Bosko pazar okulunda çok eskiden aldığı kararlardan birini o odalarda bozmak zorunda kaldığını gülümseyerek anımsıyor: Çocukları bu denli dar bir yerde eğlendirebilmek için sihirbazlık oyunlarına döndü. Ve ondan sonra hiç durmadı çünkü sonuçlar şahane oldu.

Tanrıbilimci Carpano'nun yardımı ile o ana kadar verdiği aya-küstü derslerden çok daha değişik, sürekli akşam dersleri vermeye başladı.

Dua Merkezinin Üzerindeki Kara Bulutlar

Aralık... Don Bosko'nun sağlığında endiŖe verici dűŖűŖ oldu. 3 ile 12 yaŖ arası kız çocuklarının yattığı bir hastahanenin kape-lanıydı. Hapishanelerde, Cottolengo'da, kentin eğitim enstitűle-rinde gűrevliydi. Dua merkezinde alıŖıyor, akŖam okulunda ders veriyor, iŖ yerlerinde çocukları ziyaret ediyordu. 1845-1846 kıŖı-nın çok soğuk olacağı anlaŖılıyordu.

Torino'da kıŖ geç geliyor fakat dar sokaklarda kalın, kűl rengi karlarını savuruyor ve bunlar kentte sűrekli sinir bozucu ayları yaŖatıyordu.

O aylarda Don Bosko'nun akciğerleri endiŖe verici bir daya-nıksızlık gűsterdi. Tanrıbilimci Borel farkına varıp Barolo Marki-zine haber verdi. Kendi de dua merkezi için Don Bosko'ya 100 liredi verdi ve "Tűmden iyileŖinceye kadar alıŖmayı durdurma-sını" emretti.

Don Bosko itaat etti. Çocukları hariç tűm alıŖmalarını durdur-du. Bundan edindiđi kűr pek fazla olmadı, çok çabuk da bunun farkına vardı.

Dua merkezinin űzerinde kűmeleŖen kara bulutların karŖısın-da sađlık sorunu pek bir Ŗey deđildi. "Bu dűnemde bazı acaip dedikodular etrafa yayıldı. Kimi Don Bosko için devrimci diyor-du, kimi de deli" diye yazıyor űzűntű içinde.

Alessandria'da Bir İdam

1846 yılında Don Bosko'nun hapishanede arkadaŖ olduđu 22 yaŖındaki bir delikanlı babası ile birlikte űlűme mahkum edildi. İdam Alessandria'da yapılacaktı. Don Bosko, endiŖe içinde, onu ziyaret etmeye gittiđinde delikanlı ađlamaya baŖladı ve son yol-culuđunda kendisine eŖlik etmesi için rica etti. Don Bosko buna cesaret edemedi, sűz verme gűcűnű kendinde bulamadı.

Mahkumlar yola çıkarıldı. Son saatlerinde onlara destek olmak için Don Cafasso posta arabasıyla onlara yetiŖecekti. Don Bosko'nun kabul etmediđini űđrenir űđrenmez onu çađırdı ve azar-

ladı.

- Bunun gaddarca olduğunu anlamıyor musunuz? hazırlanın, Alessandria'ya birlikte gideceğiz.

- O sahneye dayanamayacağım.

- Çabuk olun. Posta arabası bizi beklemez.

Alessandria'ya idamın arefesinde vardılar. Don Bosko'nun hücrelerine girdiğini gören delikanlı boynuna sarılıp ağlamaya başladı. Don Bosko da onunla birlikte ağladı. Son geceyi dua ederek ve Tanrı hakkında konuşarak beraber geçirdiler.

Sabahın ikisinde günahlarını bağışladı, hücrede ayin yaptı, ona kutsal ekmeği verdi ve şükran duasını bir arada okudular. Kilisenin çanı çaldı. Hücrenin kapısı açıldı, jandarmalar ve her zaman olduğu gibi diz çöküp af dileyen cellat içeri girdiler. Sonra cellat mahkumun ellerini bağladı ve ipi boynuna geçirdi.

Darağacının yükseldiği set dipte görüldüğünde Don Bosko sarardı ve bayıldı. Onu gözetleyen Don Cafasso hemen arabaları durdurtup onu indirdi. Trajik alay sete ulaştı ve idam gerçekleşti. Don Bosko kendine geldiğinde her şey bitmişti. Çok utandı ve alçak bir sesle Don Cafasso'ya:

- O zavallı delikanlıya çok üzüldüm. Ona öylesine güvenmiştim...

- Sen elinden geleni yaptın, gerisini Tanrıya bırak.

Yeniden Evden Çıkartılırlar

Mart 1846. İyi bir papaz olan Don Moretta Don Bosko'ya gitti.

- Alınma Don Giovanni fakat 3 odanın kira anlaşmasını yenileyemem.

- Neden..?

- Bak işte, elinde bir tomar mektup vardı. Kiracılar şamatadan, çocuklarının gidip gelirken çıkardıkları gürültüden şaşkına dönmüşler, toplantılarınıza hemen bir son verilmediği takdirde toptan ayrılacaklarını beyan ediyorlar.

Birden tepesi attı. Neden hiç kimse o delikanlılara tahammül edemiyordu? O yetişkinler hiç çocuk olmamışlar mıydı? Yine de arkadaşı Don Moretta'nın omuzuna eliyle dokundu:

- Endişe etme... Gidiyoruz.

Nereye gideceğini bilmiyordu fakat şansına ilkbahar geliyordu ve kapalı yerde kalmak şart değildi artık.

TARLADA CAN ÇEKİŞME DAMIN ALTINDA DİRİLİŞ

Bir çit ile çevrili bir tarlayı kiralamayı başardı. Moretta'nın evinden uzak sayılmazdı, elli adım ötesindeydi.

Bugün Maria Ausiliatrice (Yardımcı Meryem Ana) Caddesinden ilerleyenler sağ tarafta Cigna Caddesine varmadan önce Sei Yayınevinin yanındaki bir alanda yükselen büyük bir binayı görürler. Filippi Kardeşlerin tarlası oraydı.

Ortasında, oyun aletlerinin saklandığı bir çeşit kulübe duruyordu. Her pazar günü 300 çocuk birbirini kovalıyor, eğleniyorlardı. Bir köşede bir sırada oturan Don Bosko günah çıkartıyordu.

Saat ona doğru bir davul sesi duyuldu. Gençler sıraya dizildiler. Sonra da bir borazan öttü ve yola çıkıldı. Consolata'ya veya Kapüsenler dağına doğru. Orada Don Bosko ayin yapıyordu, kutsal ekmeği, daha sonra da kahvaltayı dağıtıyordu.

Köyünden yeni gelen bir çocuk duvarcı çırağı olan Paolo C, bir gün Kapüsenler dağına çıkan gençlerin kalabalığına katıldı. Şöyle anlatıyor:

- Ayin yapıldı, birçokları kutsal ekmeği aldılar. Sonra herkes kahvaltı etmek için manastırın avlusuna gitti. Buna hakkım olmadığını düşünerek geri çekildim ve döndüklerinde onlara katılmayı bekledim. Fakat Don Bosko beni gördü ve yaklaştı:

- Adın ne?

- Paolino.

- Kahvaltı ettin mi?

- Hayır efendim çünkü ne günah çıkarttım ne de kutsal ekmeği

aldım.

- Kahvaltı etmek için günah çıkartmak, kutsal ekmeği almak gerekmiyor ki.

- Ne gerekiyor?

- İştahlı olmak.

Beni sepetin yanına götürdü ve bolca meyve ve ekmeğe verdi. Onunla birlikte tarlaya indim ve geceye kadar orada oynadım. O andan itibaren ve yıllar boyunca dua merkezini ve bana bunca iyilik yapan Don Bosko'yu terk etmedim.

Bir bayram akşamı çocuklar oynamakla meşgulken Don Bosko çitin ötesinde 15 yaşlarında bir delikanlıyı gördü. Ona seslendi:

- İçeriye Gel. Nerelisin? Adın ne?

Delikanlı yanıtlamıyordu ve Don Bosko:

- Neyin var? Rahatsız mısın?

Çocuk biraz daha tereddüt etti sonra dudaklarını zorla açarak sadece:

- Açım, dedi.

Sepet bomboştu. Don Bosko yakın bir aileden ekmeğe aldırdı ve rahat yiyebilmesi için çocuğu kendi başına bıraktı. Daha sonra çocuk yüreğini hafifletircesine kendiliğinden konuşmaya başladı.

- Saraçım fakat iyi çalışmayı bilmediğim için ustam beni kovdu. Ailem köyde kaldı. Dün gece kilisenin basamaklarında uyudum. Bu sabah ise açlıktan hırsızlık yapmaya hazırlandım fakat korkuyordum. Sadaka istemeyi denedim fakat bana, güçlü ve sağlıklısın git çalış dediler. Sonra burada bağırarak çocukları duydum ve yaklaştım.

- Dinle, bu akşam ve bu gece ben sana yardım ederim. Yarın iyi bir patrona gideceğiz ve seni yanına alacaktır. Göreceksin. Bayram günlerinde buraya yeniden gelmek istersen beni memnun edersin.

- Seve seve gelirim.

Filippiler'in tarlasında geçen aylarda Don Bosko hakkında yayılan acaip dedikodular üç ciddi tehlikede yoğunlaştılar: Resmi idarenin karşı koyması, Don Bosko'nun deli olduğu inancı, dolayısıyla başlıca yardımcılarının ayrılması, son bir kovulmadan sonra herşeyi kapatmak olasılığı.

Marki ve Polisler

Devrim yılları yaşanmaktaydı ve davul, borazan sesleriyle kentin kapısından giren sıraya dizilmiş 300 genç, polis şefini endişelendiriyordu. "Bunlar salt çocuk değillerdi" diye yazıyor Lemoyne. "Aralarında güçlü, cesur, yanlarından ayırmadıkları bıçaklarını taşıyan delikanlılar da vardı".

Marki Michele di Cavour (Camillo ve Gustavo'nun babası) kentin naibi ve dolayısıyla polis şefi, Don Bosko'yu çağırdı. Konuşma önce diplomatik deyimlerle başladı sonra da çatışmaya dönüştü. Don Bosko'dan sert şekilde gençlerin sayısını azaltması, kente sıraya dizilmiş olarak sokmaması, en büyüklerini tehlikeli olarak çıkartması istenildi. Don Bosko kabul etmeyince Cavour bağırmaya başladı:

- O serserilerden size ne? Bırakın evlerinde otursunlar. Böyle sorumluluklar almayın yoksa herkes için kötü olabilir.

- Ben yoksul çocuklara din dersleri veriyorum, diye yanıtladı ısrarla Don Bosko. Bu kimseye zarar vermez. Hem herşeyi başpiskoposun izni ile yapıyorum.

- Başpiskopos bunları biliyor mu? Çok iyi... Öyleyse Fransoni ile ben konuşacağım ve bu saçmalıklara kendi bir son verecektir.

Monsenyör Fransoni hiç bir şeye son vermedi. Aksine Don Bosko'yu savundu. O günden sonra, çocukların oynadığı tarlanın kenarlarında polisler nöbet tutmaya başladılar.

Don Bosko işi şakaya alıyordu fakat diken üzerinde yaşamaya başladı: Tek bir düzensizlik buldukları takdirde dua merkezi gitmişti. Cavour çok güçlüydü.

Don Bosko Deli Mi?

Don Bosko istemeden, delirdiğine dair dedikodunun yayılmasına neden olan bahaneyi kendi verdi. Bir mezarlıktan bir değirmene, bir kulübeden bir tarlaya geçmek zorunda kalan çocuklarını teselli edebilmek için Don Bosko düşlerini anlatmaya başladı.

Geniş, havadar bir dua merkezinden, kiliselerden, evlerden, okullardan, laboratuarlardan, binlerce çocuktan, tüm den hizmetlerinde olan papazlardan söz ediyordu. Tüm bunlar günlük ve sağlam olmayan gerçeğin tam karşıtıydı.

Açık gözle düş görebilen sadece çocuklardır ve Don Bosko'ya inanıyorlardı. Don Bosko'nun anlattıklarını evlerinde, işyerlerinde tekrarlıyorlardı. "Basit insanları, zavallı aklına takmış olmalı. O sürekli şamanın içinde kala kala tımarhanelik olacaktır", demeleri doğaldı.

Biri tarafından ortaya atılan bir fesatlık değildi bu. Alçak sesle yayılan bir dedikoduydu. Michele Rua anımsıyordu: "Silah fabrikasında ayine hizmet etmiş çıkmaya hazırlanıyordum ki başpapaz bana sordu: Nereye gidiyorsun? Don Bosko'ya, bugün pazar dedim. Bilmiyorsun, hastadır, zor iyileşebilen bir hastalığa tutulmuştur. Haber yüreğimden yaraladı. Anlatılmaz bir acı duydum. Babamın hasatalandığını duysaydım daha büyük bir acı hissetmeyecektim. Dua merkezine koştum fakat şaşırarak Don Bosko'yu her zamanki haliyle gülümserken buldum. "Delikanlılara öylesine bağlandı ki aklını kaçırdı" o günlerde Torino'da herkesin sözünü ettiği hastalık buydu".

Yardımcısı ve yakın arkadaşı Don Borel, Don Bosko'nun düşlerini anlatmasını engellemeye çalıştı.

- Sen bir kiliseden, bir evden, teneffüs için bir yerden söz ediyorsun. Bunlar nerede?

- Bilmiyorum. Fakat varoluyorlar çünkü ben onları görüyorum, diye mırıldandı Don Bosko.

Birgün odasında onu, aklını başına alması için boşuna ikna etmeye çalıştıktan sonra, Don Borel ağlamaya başladı. "Zavallı

arkadaşım Don Bosko gerçekten gitti", diyerek ayrıldı.

Öyle görülüyor ki piskoposluk Karçelaryası da Don Bosko'nun hastahanesinde bir inceleme yapmaya hazırlandılar. Gerekli tedavi (o dönemin tıp bilgisine göre bugün Afrika'nın köylerinde uygulanan tedaviye çok yakın bir şeydi) bundan sonra yapılacaktı.

Bir akşam Don Bosko birkaç çocuğa din dersi vermekteydi ki kapalı bir araba yaklaştı. Arabadan Don Ponzati ve Don Nasi indiler ve onu bir gezintiye davet ettiler.

- Yorgunsun, hava almak sana iyi gelir.

- Memnuniyetle. Şapkamı alıp geliyorum.

Arkadaşlarından biri arabanın kapısını açtı.

- Bin...

Fakat Don Bosko tuzağı sezmişti.

- Sizden sonra... Buyrun.

Biraz ısrar ettikten sonra havayı bozmamak için ikisi önden bindiler. Biner binmez Don Bosko hemen kapıyı kapattı ve arabacıya emretti:

- Tımarhaneye... Çabuk. Bu ikisini bekliyorlar.

Tımarhane yada psikiyatri hastanesi yakındı. Durumu bilen hasta bakıcılar bir papazı bekliyorlardı. Gelenler oldukça heyecanlı iki papazdı. Onları zararsız hale getirdiler. Zavallıları kurtarabilmek tımarhanenin papazının araya girmesiyle oldu.

Şaka ağır olmuştu. Arkadaşları değil de Don Bosko'nun durumunda. İlk anda Don Ponzati ve Don Nasi buna çok içerlediler. Daha sonra Don Bosko ile yeniden arkadaş oldular. Özellikle Don Nasi, dua merkezinde müzik eğitimcisi olacaktı.

Nedir ki bu ara Don Bosko herkes tarafından yüzüstü bırakıldı. Acı içinde şöyle yazıyordu: "Herkes benden uzak duruyordu. Yardımcılarım 400 kadar çocuk arasında beni yalnız bıraktılar".

Böyle anlarda sağduyu çöker, teslim olur. Don Bosko'nun içinde ya bir aziz yada bir deli vardı. Anlaşılması zor. Assisi'li Francesco'nun giysilerini babasının yüzüne fırlatıp: "Artık göklerden

olan babamız diyebilirim" deyip cıvılcıplak uzaklaşmasının değişik bir tekrarıdır:

Cottolengo'nun son kuruşlarını pencereden atıp: "Şimdi göreceğiz. Küçük Ev benim mi yoksa Tanrının eseri mi?" dediği anın tekrarı gibi. Tedbire ve sağduyuya sarılan küçük insanları, onları çılgın sandıkları için kim suçlayabilirdi ki?

Tarlada Can Çekişme

O günlerde tarlaya, sahipleri (yoksa Marki mi göndermişti..?), 800 nalın ve kalın ayakkabının ezdiği evleklere eğilip baktılar ve Don Bosko'yu çağırdılar:

- Burayı çöle çevirdiniz.

- Bu gidişle tarlamız toprak bir yola dönüşecektir.

- Anlayın sayın peder. Bu böyle devam edemez. Kiradan vazgeçtik ama tahliye etmemiz gerekiyor sizi.

Tahliye için 15 günlük bir süre tanıdılar. Don Bosko şimşek çakmış gibi oldu. O günlerin aşağılayıcı olaylarına hemen başka bir tarla bulmak sorunu ekleniyordu. Nedir ki bu defasında hiç birşey bulamadı. Bir deliyi kiracı olarak kim alırdı?

Filippiler'in tarlasında geçirdiği o son 5 Nisan 1846 pazar günü Don Bosko'nun yaşamındaki en acı günlerden biri oldu. Çocuklarla birlikte Madonna Di Campagna'ya gittiler.

Ayin esnasında bir konuşma yaptı fakat neşeli fıkralar anlatmak gelmedi içinden. Birileri tarafından yuvaları yok edilmek istenilen kuşlara bakıldığı gibi onlara baktığını söyledi. Meryem Ana'ya dua etmelerini istedi. Herşeye rağmen onun ellerindeydiler.

Öğlen vaktinde Filippiler ile son bir görüşme yaptı. Hiç birşey elde edemedi. Gerçekten çocukları ile vedalaşması mı gerekiyordu?

"O gün akşamında" diye yazdı, "Oynayan o çocuk kalabalığına baktım. Yalnızdım, gücüm tükenmişti, sağlığım kötüydü. Bir kenara çekildim, yalnız başıma gezinmeye başladım ve gözyaşla-

rımı durduramadım. Tanrım, yalvarırım... Ne yapacağımı söyle bana".

Her Şeyin Başlangıcı Olan Karanlık Kök

O anda bir başmelek değil de kekeleyen biri çıkageldi. Soda ve deterjan imalatçısı Pancazio Soave.

- Laboratuvar kurmak için bir yer aradığınız doğru mu?

- Laboratuvar değil ... Dua merkezi.

- Aradaki farkı bilmem ama bir yer var. Gelip bir bakın. Dürüst bir insan olan Bay Francesco Pınardi'nin malıdır.

Don Bosko Valdocco denilen o bölgede, yaklaşık olarak çaprazlamasına 200 metre yürüdü ve tek katlı, ahşap merdivenli ve balkonlu, etrafı bostanlar, tarlalar, otlaklarla çevrili binanın önünde buldu kendini. Ben merdivenlerden çıkmak istedim fakat Pınardi ve Soave bana: "Hayır... Size ayrılan yer burada, arkada" dediler. Saçaktı...

Maria Ausiliatrice basilğinin yanındaki avludan geçen hacılar onu binanın bir köşesinde iki büklüm olmuş, halen yerinde görebiliyorlar: Don Bosko'nun kocaman eserinin geliştiği 'karanlık, ufak bir kök. Büyük harflerle "Pınardi Şapeli" yazısı görülüyor. Bugün freskler ve tablolarla zenginleştirilmiş küçük bir şapeldir. 1929'da Salesianiler onu bu şekliyle yeniden inşaa ettirdiler.

Fakat Don Bosko'nun geldiği o 5 Nisan 1846 günü Pınardi evinin sol tarafına dayanmış zavallı, alçak bir saçaktı. Etrafındaki küçük duvar onu bir çeşit kulübeye dönüştürmüştü. Az zaman önce inşaa edilmiş bir şapkacının işyeri ve çamaşırcı kadınların deposu olarak kullanılmıştı. Yakınlarında, ilerdeki Dora'ya akan bir kanal bulunuyordu. 15X6 hacmindeydi. Yanında da daha ufak iki bölümü vardı.

Don Bosko kabul etmemek üzereydi.

- Çok alçak.. İşimize yaramaz.

- Dilediğiniz gibi onarırım, dedi Pınardi. Kazacağım, basamaklar koyacağım, tabanı değiştireceğim, laboratuvarınızı burada

açmanızı dilerim.

- Laboratuar değil, dua merkezi, çocukları toplamak için küçük bir kilise.

Pinardi'nin yanlış yorumu anlaşılabilir. O zamanlarda, neh-
rin yakınlarında bir çok laboratuar, küçük fabrikalar inşa edilirdi. Bir an durakladıktan sonra hemen:

- Daha iyi. Ben koroda şarkı söylüyorum. Size yardım etmeye gelirim. İki iskemle de getiririm. Biri benim, diğeri eşim için.

Don Bosko karasızdı:

- Tabanı 50 santim kadar alçaltmaya söz verirsiniz kabul ederim, dedi sonunda.

Aylık kiralamak istemiyordu. Bir yıl için 320 liret ödedi. Bu hastahanedен aldığı maaşın yarısından fazlaydı. Saçağı ve etrafındaki alanı, çocuklarının oyunu için kullanabilirdi. Gençlerin arasına koşarak döndü ve:

- Neşelenin çocuklar. Dua merkezimizi bulduk. Kilisemiz, okulumuz, zıplamak ve oyanamak için bir avlumuz olacak. Pazar günü oraya gideceğiz. Orası Pinardi'nin evi, dedi. Ertesi gün paskalya idi.

Çanlar Çalınca

Francesco Pinardi sözünde durdu. Duvarcılar hemen gelip kazdılar, duvarları ve damı desteklediler. Marangozlar, tahtadan bir taban döşeyerek zemini düzelttiler. Cumartesi akşamı bina yenilenmişti.

Şapelin küçük sunağına Don Bosko şamdanları, haçı lambayı ve Sales'li Aziz François'in resmini yerleştirdi.

12 Nisan büyük bir gün oldu. Paskalya sabahında kentin tüm çanları bayrama yakışır şekilde çaldı. Pinardi saçağının yakınlarında çan yoktu. Çocuklarını Valdocco'nun o "Aşağı Mahallesi" çağırın Don Bosko'nun şefkati vardı.

Dalga dalga geldiler. Küçük kiliseyi, yandaki alanı, etraftaki

tarlaları doldurdular. Sessizlik içinde şapelin kutsamasını ve Don Bosko'nun hemen sonra onlar için yaptığı ayini izlediler. Sonra, ekmeklerini havada kaparak tarlalara dağıldılar ve neşeleri patladı: Sonunda sadece onlara ait olan bir eve sahip olmanın neşesiydi bu.

KÜÇÜK DUVARCILARIN MUCİZESİ

"Kilise erkenden açıldı" diye yazıyor Don Bosko ilk pazarlarının programını hatırlayarak, "ayın saatına kadar süren günah çıkartmalarına başlanırdı".

Ayinden sonra Don Bosko, kendine özgü o çekici, macera dolu anlatımı ile Kutsal Tarihi bölüm bölüm anlatırdı. Daha sonra, isteyen öğlene kadar devam eden okuldaki derslere katılabilirdi.

Saat birde, öğle yemeğini yemek ve soluk almak için Don Bosko kendine en çok bir saat ayırıyordu, teneffüs başlıyordu. Taş sopalar, tahtadan tüfekler ve kılıçlar, jimnastik aletleri. Saat iki buçukta din dersi başlıyordu. Peşinden, delikanlılar akşam dualarını okumayı öğreninceye kadar. Tesbih duası okunurdu. Ondan sonra kısa bir vaaz, "Litani" duaları ve kutsal ekmeğin kutsamaları.

"Kiliseden çıktıktan sonra, serbest zaman başlıyordu". Kimileri din dersine girerdi, şan yada okuma derslerini izlerdi. Çoğunluk ise akşama kadar koşup zıplayarak oyun oynardı.

O patırtılı teneffüslerden yararlanarak her çocukla ilgilenirdim. Kulağına fısıldadığım bir sözle birine daha çok itaat etmesini, diğerine din dersine vaktinde gelmesini, bir üçüncüsüne günah çıkartmaya gelmesini vb. önerirdim".

Papaz Oluyordu

Don Bosko oynuyordu, cambaz oluyordu, (kendi özellikle söylüyor) fakat en çok papaz oluyordu. Gerektiğinde nazik şekilde kararlı olmayı biliyordu. Bunu göstermek için olaylardan birini anlatıyor:

Bir kaç kez paskalya için Kutsal ekmeği almaya davet ettiği bir çocuk hep söz verir ama sözünde durmazdı. Bir öğleden sonra büyük bir coşku ile oyun oynamakta iken Don Bosko onu durdurdu ve bir iş için Kutsal Eşyalar bölümüne gelmesini rica etti.

Olduğu gibi, gömlekle gelmek istedi. "Hayır , yeleşini giy ve gel". Kutsal eşya bölümüne vardığımızda ona:

- Buraya diz çök.
- Benden ne istiyorsunuz?
- Günah çıkartmanı.
- Hazır değilim.
- Biliyorum... Hazırlan, sonra da günah çıkartırsın.
- Beni böyle kapmanız iyi oldu. Yoksa karar veremeyecektim.

Dua okunduğunda o biraz hazırlanmıştı. Sonra iyice günah çıkarttı ve şükran duasını okudu. O günden beri dinsel görevlerini sürekli olarak yerine getirdi.

Kavşakta Vedalaşma

Gece vaktinde herkes bir ilahi ile tamamlanan akşam duaları için şapelde toplanırlardı. Sonra saçığın önünde, ayrılmanın neli ve duygulu sahnesi yer alırdı.

"Kiliseden çıktıktan sonra" diye yazıyor Don Bosko, "Herkes, herkese, arkadaşlarından ayrılmadan bin kez iyi geceler dilerdi. Bense boşuna evinize dönün gece oldu, aileleriniz sizi bekliyor diyip dururdum. Yapılacak bir şey yoktu. Toplanmalarına izin verdiğimde aralarında en güçlü olan 6 kişi, kollarını birleştirerek bir çeşit sandalye oluşturuyorlardı. Ben de zorunlu olarak taht'a otururcasına oraya otururdum. Bir kaç sıra haline girip kollarında Don Bosko'yu taşıyarak, şarkı söyleyerek, gülererek, şamata yaparak, kavşağa (o zamanlar Aziz Massimo adını alan bugünkü Kraliçe Caddesinin başka sokaklarla kavşağı) kadar varılırdı.

Orada bir kaç ilahi daha okunurdu. Sessizlik olduktan sonra ben herkese iyi akşamlar ve haftalar dileyebiliyordum. Hepsi tüm

sesleri ile "iyi akşamlar" diye yanıt verirlerdi. O zaman tahtımdan indirilirdim. Onlar ailesinin yanına dönerken en büyüklerden birkaçı beni yorgunluktan yarı ölmüş halde eve kadar götürürlerdi.

O çocuklardan bir çoğu ona: "Don Bosko hafta içinde beni yalnız bırakmayın, beni görmeye gelin" diye fısıldarlardı. Pazar-tesi günlerinde Torino şantiyelerindeki duvarcılar acaip bir gös-teriye tanık oluyorlardı:

Papazın biri giysilerini beline kadar sarıp alçı kovaları ve tuğ-la yığınları arasında iskelelere tırmandı. Hastahanedeki, hapisha-nedeki ve kent okullarındaki görevini tamamladıktan sonra Don Bosko, çocukları ile buluşmak üzere oralara tırmanıyordu.

Onlar için bir bayramdı bu. Akşama döndükleri aile, birçok durumda köyde kalmış anne ve babanın değil de amcanın, bir akrabanın ya da bir hemşehrinin ailesiydi. Bazen de ailelerinden teslim almış olan, iş sahibinin ailesi oluyordu. O çocuklara pek az sevgi veriliyordu. Bunun içindir ki onları seven onlara yardım eden gerçek bir dostu bulmak bir bayramdı.

Onları gerçekten sevdiği için Don Bosko işverenle de sohbet ederdi. Ücretlerini, dinlenme zamanlarını, bayramları kutlama olasılıklarını bilmek istiyordu. Genç çırakları için düzenli iş an-laşmalarını ilk isteyenler arasında yer alacak ve işverenlerin bun-ları uygulayıp uygulamadıklarını denetleyecekti.

Arkadaşları ile buluşuyor, başkalarını da arıyordu. "Fabrika-ları ziyaret ediyor" diye anlatıyor Don Rua, "oradaki bol sayıdaki çırakları dua merkezine davet ediyordu. Özellikle kent dışı gen-çlere yöneliyordu".

Don Bosko Kan Tükürüyor

Nihayetinde Don Bosko sadece bir insandı ve insanın güçleri sınırlıdır. İlbaharın gerginliklerinden sonra ilk sıcaklarla sağlığı korkutucu şekilde bozulmaya başladı.

Onu çok takdir eden Barolo Markizi Mayıs başlarında yanına çağırtdtı. Tanrıbilimci Borel'de ordaydı. Önüne büyük bir meblağ olan 5000 lirt (8 yıllık ücreti) koydu ve emredercesine:

- Siz şimdi bu parayı alıp gidin. İstedığınız yerde kesin bir istirahat edin.

- Teşekkür ederim. Çok cömertsiniz. Ancak ben hastalığımı tedavi ettirmek için papaz olmadım.

- Kendinizi öldürmek için de olmadınız. Kan tükürdüğünüzü öğrendim. Akciğerleriniz parçalanıyor. Bu durumda daha ne kadar dayanabileceğinizi sanıyorsunuz? Hapishanelere, Cottolengo'ya gitmekten vazgeçin. Özellikle de bir süre çocuklarınızdan ayrılın. Borel onlarla ilgilenecektir.

Don Bosko bu davette çocuklarından bir kez daha onu uzaklaştırmak girişimini gördü ve sert bir tepki gösterdi:

- Bunu hiç bir zaman kabul edemem.

Markizin sabrı tükenmişti.

- İyilikle ikna olmayacaksanız sertçe davranmak zorunda kalacağım. Geçinebilmek için bir maaşa gereksininiz var. Öyleyse beni dinleyin. Ya dua merkezini terk edip istirahata çekilirsiniz ya da sizi kovarım.

- Pekala. Yerimi alabilecek bir çok papaz bulabilirsiniz. Fakat çocuklarımın kimsesi yoktur. Onları terk edemem.

Don Bosko kahramanca sözler sarf ediyordu oysa haksızdı. Markiz sanki ona işkence ediyordu ama haklıydı. Gelecek aylar bunu gösterecekti. Don Bosko aziz bir papazdı fakat genç ve inatçıydı. Henüz ölçünün anlamını kavrayamamıştı. 61 yaşındaki markiz ise ondan daha bilgece davranmaktaydı ve de aziz bir kadındı çünkü kızgınlığından sonra Don Bosko'nun önünde diz çöktü ve onu kutsamasını istedi. (Bana öyle davranmazdı diye ekleyen Don Giacomelli'nin tanıklığına göre).

Don Bosko gerçekten kan tükürüyordu. Büyük bir olasılıkla akciğerlerinde bir tüberküloz sızması vardı. Yine de geleceği düşünüyordu. 5 Haziran 1846'da Pinardi Evinin üst katında 3 oda kiraladı, ayda 15 lîret karşılığında.

Bu dönemde Cavour Markizi de yeniden sesini duyurdu. Her pazar günü Don Bosko'yu gözetlemek için yarım düzine polis gönderdi. 1877'de Don Bosko, Don Barberis'e şöyle diyecekti:

"Ne yazık ki bir fotoğraf makinem yoktu. Beni heyecan içinde dinleyen o yüzlerce delikanlı ile kilisenin üç ayrı noktasında ikişer ikişer dikilmiş ve kollarını çaprazlayarak vaazlarımı dinleyen o üniformalı 6 polisi yeniden görebilmek güzel olurdu. Bana göz kulak olmak için orada bulunmalarına rağmen delikanlılara göz kulak olmama yardımcı oluyorlardı. Kimi de elinin tersi ile göz yaşlarını siliyordu. Günah çıkartma yerimin etrafındaki delikanlıların arasına diz çöküp sıralarını beklerken fotoğraflarını çekmiş olmak güzel olurdu. Vaazlarımı ben delikanlılardan çok onlar için yapıyor, günahattan, ölümden, yargılamadan, cehennemden söz ediyordum".

Rab'bim Ölmesine İzin Vermeyin

1846 Temmuz ayının ilk pazar günü. Dayanılmaz bir sıcakta dua merkezinde geçirdiği son derece yorgun bir günden sonra Don Bosko, sığınaktaki odasına dönerken bayıldı. Kaldırıp yatağına taşıdılar. Öksürük, şiddetli iltahap, sürekli kan kaybı. "Yüksek ateşli plörezi ve emoraji" anlamına gelen sözler. O dönem ve daha sonra kan kusmuş olan o hasta için son derece ciddi bir hastalıklar bileşimi.

"Birkaç gün içinde ölüm döşeğinde sayıldım". Ona "Viatik" ve hastaların kutsaması verildi. Küçük duacıların iskelelerinde genç makinistlerin fabrikalarında haber hızla yayıldı. "Don Bosko ölüyor". O akşamlarda, Don Bosko'nun can çekiştiği sığınaktaki odasına korkuya kapılan gençler grup halinde geliyorlardı. Giysileri leke içinde, yüzleri alçıdan bembeyaz. Valdocco'ya koşabilmek için akşam yemeklerini bile yemiyorlardı. Ağlıyorlar, dua ediyorlar: "Rab'bim... Ölmesine izin verme" diyorlardı.

Doktor ziyaretleri yasaklamıştı ve (Markiz tarafından hemen Don Bosko'nun yanına yerleştirilen) hasta bakıcı, hastanın odasına girmek isteyenleri engelliyordu. Çocuklar yalvarıyorlardı:

- Sadece bir göreyim.
- Onu konuşturamam.
- Ona tek bir söz söyleyeceğim.

- Don Bosko burada olduğumu bilseydi mutlaka içeri alırdı.

8 gün süreyle Don Bosko yaşamla ölüm arasında kaldı. O 8 gün içinde yakıcı güneşin altında çalışan ve iyileşmesini Tanrıdan temin etmek için ağızlarına tek bir damla su koymayan çocuklar oldu. Consolata'nın (teselli edici Meryem Ananın) tapınağında küçük duvarcılar gece gündüz nöbet tutuyorlardı. Meryem Ananın önünde her zaman diz çökmüş biri vardı. Bazen uykudan gözleri kapanıyordu. (12 saatlik bir çalışmadan sonra) fakat dayanıyorlardı çünkü Don Bosko ölmemeliydi.

Bazıları çocukların bilinçsizce cömertliğiyle Meryem Ana'ya yaşamı boyunca tesbih duasını okuyacaklarına, diğerleri bir yıl boyunca ekmek ve su ile oruç tutacaklarına dair söz verdiler. Cumartesi Don Bosko daha ağır bir kriz geçirdi. Artık gücü kalmamıştı. Ve en ufak gayret kan kusmasına neden oluyordu. Gece bir çoğu sonunun geldiğini sandılar, ama gelmedi.

Aksine yerine babasız kalmak istemeyen o çocukların Meryem Ana'dan temin ettikleri bağış geldi. Bir pazar öğleden sonra, Temmuz bitiminde, bir bastona dayanan Don Bosko Dua Merkezine doğru yürüdü. Çocuklar onu karşılamak için adeta uçtular. En büyüklere onu zorla bir koltuğa oturtular, omuzlarına aldılar ve avluya kadar bir şölen havası içinde taşıdılar. Don Bosko'nun küçük dostları şarkı söyleyip ağlıyorlardı, o da ağlıyordu.

Küçük şapele girdiler ve birlikte Rab'be şükrettiler. Ağırlaşan sessizliğin içinde Don Bosko bir kaç söz söyleyebildi:

- Yaşamımı size borçluyum. Emin olabilirsiniz. Bundan böyle sadece sizin için kullanacağım onu.

Kanımca Don Bosko'nun yaşamı süresince söylediği en yüce sözler bunlar oldu. Kendini delikanlılara ve sadece onlara adanmasını "muhteşem adağı"dır. Diğer çok yüce sözlerini (ki bunların gerçek devamıdır) ölüm döşeginde söyleyecekti: (Çocuklarıma onları Cennette beklediğimi söyleyin).

O gün sarf edilebilecek çok az gücünü Don Bosko çocuklarla teker teker konuşmak, "yaşamım tehlikedeyken, hiç düşünmeksiz yaptıkları adamları ve verdikleri sözleri olası hale dönüştürebilmek" için sarfetti. Son derece nazik bir davranıştı bu. Doktorlar kesin bir istirahatle geçirilecek uzun bir dinlenme em-

retteler ve Don Bosko ağabeyinin ve annesinin evi olan Becchi'ye yerleşti. Fakat çocuklarına da söz verdi: "Yapraklar düştüğünde yeniden burada aranızda olacağım".

Ya Paranı Ya Canını

Yolu bir merkebin sırtında katetti. "Merkep tarafından iyice sarsıldığından ", Castelnuovo'da durakladı ve akşama doğru Becchi'ye vardı.

Avluda yeğenlerinin şamatalı neşesi ona hoş geldin dedi. Çocukken oturdukları evin karşısında başka bir ev inşaa etmiş olan Antonio'nun beş çocuğu vardı. 14 yaşındaki Francesco, 12 yaşındaki Margherita, 9 yaşındaki Teresa, 6 yaşındaki Giovanni ve henüz 3 yaşında olan hareketli Francesca. Giuseppe de baba evinin karşısında bir ev inşaa edip Margherita anne ve 4 çocuğuyla oturuyordu. 11 yaşındaki Filomena, 8 yaşındaki Rosa Domenica, 5 yaşındaki Francesco ve beşikte ağlayan Luigi. Don Bosko Guiseppe'nin konuğuydu. Tepelerinin havası, annesinin sessiz sefkati, akşam vakti üzümlerin pembeleştiği bağlarda yaptığı git gide uzayan gezintiler ona yaşam ve güç veriyorlardı.

Ara sıra, çocuklardan haber alabilmek için Capriglio'ya kadar varıyordu. Bir korudan geri dönerken aniden sert bir sesle irkildi:

- Ya paranı ya canını.

Don Bosko korkuya kapıldı ve yanıtladı:

- Ben Don Bosko'yum. Param yok.

Bitkilerin arasından çıkan eli tırpanlı adama baktı ve değişik bir sesle devam etti:

- Cortese... Canımı almak isteyen sen misin?

Sakalla örtülmüş o yüzde Torino hapiskenelerinde arkadaş olduğu delikanlıyı tanımıştı. Delikanlı da onu tanıdı ve çok utandı.

- Don Bosko bağışlayın: Sefilin biriyim.

Parça parça ona acı ve olağan bir öyküyü anlattı. Hapishane-

den çıktıktan sonra ailesi onu istememiş. "Annem bana sırt çevirdi, ailenin yüzkarası olduğumu söyledi". İş ne gezer. Hapishaneye girdiğimi öğrenir öğrenmez kapıyı yüzüme kapatıyorlardı.

Becchi'ye varmadan önce Don Bosko günahlarını çıkartıp ona: "Şimdi benimle gel" dedi. Ailesine takdim etti genci.

- Bu iyi arkadaşşıma rastladım. Bu gece bizimle yemek yiyecek.

Ertesi sabah ayinden sonra onu bir başpapaza ve Torino'daki birkaç iyi kalpli işvrene öneren bir mektup verdi.

Ekim ayı. Yalnız başına yaptığı uzun gezintilerde Don Bosko yakın geleceğe yönelik tasarısını yavaş yavaş oluşturmuştu. Torino'ya döndüğünde Pinaridi'den kiraladığı odalarda kalacaktı. Orada, azar azar, ailesiz çocukları konuk edecekti.

Ancak o yer tek başına yaşayan bir papaza uygun değildi. Biraz ötede "Bahçıvan Kız" adını taşıyan bir bar vardı. Orada sarhoşlar sabaha kadar şarkı söylerdi. Çabucak yayılan kötü dedikodulardan onu koruyacak olan biri ile kalması gerekiyordu.

Annesini düşünmüştü. Fakat ona nasıl söylerdi? Margherita 58 yaşında, Becchi'de bir kraliçe gibiydi. Evinden, torunlarından, her günkü huzurlu alışkanlıklarından nasıl çekip koparabilirdi ki? Belki de Don Bosko köylerde belirlemekte olan olumsuz mevsimden güç kazanacaktı. 1846'daki hasat kötü oldu. 1847 için daha da kötü olacağı tahmin ediliyordu.

- Anne.., dedi bir akşam tüm cesaretini toplayarak, neden bir süre benimle kalmaya gelmiyorsunuz? Valdocco'da 3 oda kiraladım. Yakında terk edilmiş çocukları orada konuk edeceğim. Bir gün zengin olursam evime hiç gelmeyeceğinizi söylemişsiniz. Şimdi ise yoksul ve borç içindeyim ve bu mahallede yalnız oturmak bir papaz için tehlikeli olabilir.

Yaşlı kadın düşünceliydi. Beklemediği bir teklifti bu. Don Bosko, tatlılıkla ısrar ediyordu:

- Çocuklarımanın annesi olmaya gelmez misin?

- Tanrının isteğinin bu olduğuna inanıyorsan, diye mırıldandı, gelirim.

Parasız Pulsuz Yabancılar

5 Kasım Salı. Güz rüzgârında yapraklar dökülüyordu ve Don Bosko Torino'ya döndü. Koltuğunun altında bir ayın kitabı ile bir dua kitabını taşıyordu. Yanında Margherita anne yürüyordu. Kolunda bir sepet vardı, içinde de çamaşırlar ve yemek.

Don Bosko mektupla kararını Don Borel'e bildirmişti ve küçük peder çok nazik davranarak Don Bosko'ya ait az sayıda eşyayı sığınaktaki odadan Pindari evnin odalarına taşımıştı. İki "hacı" yolu yürüyerek katettiler. Kavşağa vardıklarında Don Bosko'nun bir papaz arkadaşı onları tanıyıp karşılamaya gitti. Toz içinde ve yorgun olduklarını gördü.

- Hoş geldiniz Don Bosko. Sağlığınız nasıl?

- İyileştim, sağolun. Annemi de yanımda getirdim.

- Neden yürüyerek geldiniz?

- Çünkü bundan yoksunuz, gülümseyerek baş parmağı ile işaret parmağını oğuşturdu.

- Nerede kalacaksınız?

- Burada... Pindari'nin evinde.

- Parasız nasıl yaşayabileceksiniz?

- Bilmiyorum... Tanrı icabına bakar.

- Sen hiç değişmezsin diye mırıldandı papaz başını sallayarak. Saatini cebinden çıkartıp uzattı. (O zamanlar saat değerli ve ender bir varlıktı). Sana yardım edebilmek için zengin olmayı isterdim, elimden geleni yapıyorum.

Yeni eve önce Margherita girdi. Boş, çıplak 3 küçük oda, 2 yatak, 2 iskemle ve birkaç tencere. Gülümsedi ve oğluna:

- Becchi'de her gün ortalığı düzenlemek, eşyaları temizlemek, tencereleri yıkamak için uğraşmam gerekiyordu. Burada daha rahat olacağım.

Suluk aldılar sonra da işe koyuldular. Margherita yemek hazırlarken Don Bosko duvara bir haç ile Meryem Ana'nın bir resmini

astı. Sonra gece için yatakları hazırladı. Bir arada anne ve oğul şarkı söylemeye koyuldular:

Bizleri parasız pulsuz
Yabancılar gibi görürse
Vay dünyanın haline.

Çocuklardan biri, Stefano Castagno onları duydu ve haber ıgızdan ağıza Valdocco'lu gençler arasında yayıldı:

- Don Bosko döndü...!

PATLAMAK ÜZERE OLAN BİR BARUTHANE

Sonraki Pazar olan 8 Kasım'da büyük bir şenlik yapıldı. Don Bosko, etrafını saran gençlerin arasında, tarlanın ortasındaki kol-tuğa oturup şarkılarını ve tebriklerini dinlemek zorunda kaldı.

Don Cafasso, doktorun öğütlerine uymayan, bu denli erken bir, dönüşe karşı gelmişti. Hatta başpiskopostan gelen önerilere de neden olmuştu. "İki yıl süreyle vaaz vermemek şartıyla Dua Merkezine geri dönmeme izni verildi" diye yazıyor Don Bosko ve hemen itiraf ediyor: "Ama ben itaat etmedim".

Çocuk Dolusu Aydınlık Odalar

Don Bosko'nun ilk sorunu akşam okullarını yeniden ele alıp genişletmek oldu: "Bir oda daha kiraladım. Mutfakta, odamda, kutsal eşya bölümünde, koroda, kilisede ders yapıyorduk. Öğrencilerin arasında herşeyi bozan yada alt üst eden yaramazlar da vardı. Bir kaç ay sonra 2 oda daha kiralayabildim".

O dönemin tanıkları anımsıyorlar: "Akşam vaktinde çocuklar ve gençlerle dolup taşan o aydınlık odaları görmek bir gösteri gibiydi. Haritaların önünde ayakta duruyorlar, ellerinde bir kitapla, sıralarda oturup yazı yazıyorlar, yere çömelipler defterlerine büyük harfleri karalıyorlardı."

Don Carpano, Don Nasi, Don Trivero, Don Pacchiotti ona yardım etmek için geri döndüler. O tutku sorunu hastalık ve uzun dinlenme döneminde yok olmuştu. Don Bosko'nun sabit bir düşüncesi varsa gerçekleştirebilmek için kan tükürmeye kadar gidebileceği ispatlanmıştı.

Barolo Markizi ile olan anlaşma sona ermiş ve yenilenmemiştir. Yine de Don Bosko ara sıra hasta kızlara vaaz vermeye gidecekti ve Markiz, Don Borel ve Don Cafasso'nun aracılığı ile öldüğü yıla kadar (1864) yaramazları için cömert bağışlarda bulunacaktı.

Fakat havada sezilmekte olan ciddi olaylarla kıyaslandığında bunlar önemsiz şeylerdi. Önemli olan tek şey Don Bosko'nun büyük siyasal fırtınanın kopmasından önce dua merkezini sağlamlaştırması ve sağlığına kavuşmasıydı.

Papa Mastai-Ferritti 9. Pius Adını Alıyor

O 1846 yılında Torino patlamaya yakın bir baruthaneydi. Haziran ayında İmola'nın önyargısız piskoposu Kardinal Mastai-Ferritti papa seçildi. 9. Pius adını aldı. Çok dindar bir insandı. Siyasetçi değildi, liberallerin fikirlerinden yana da değildi. Buna karşın derin bir insancıl duyguya sahipti. Yıllardan beri papalık devletinde beklenen bazı reformları çabucak gerçekleştiriyordu ve bunlar, bunlardan kaynaklanan yanlış anlamalarla birlikte Liberal Reform sayılıyordu.

Seçiminden (17 Temmuz) birkaç gün sonra, birkaç kardinalin olumsuz görüşüne karşın geniş bir siyasal af ilan etti. Liberal Hareketlere katılmakla suçlanan birçok tutuklu serbest bırakıldılar. Sonraki aylarda polis baskısını frenledi ve baskıcı Avusturya diplomasisinin Vatikan'ın bağımsızlığına saygı göstermesini istediğini krallıkla belirtti. 1847'nin yazında basına özgürlük tanıdı, halktan gelen ve ruhban olmayanların katılımı (uzaktan parlamento andıran) bir devlet danışma kurulunu kurdu ve bir kent polisinin (halk milisinin) oluşmasına izin verdi.

Gioberti'nin öncülük fikri ile yaratılan heyecanlı bekleyiş havasında 9. Pius liberallere o çok özlenen "Yeni Guelfo" papa gibi görüldü. Papa Mastai, liberal bir ortamda İtalya'nın birliğini ve bağımsızlığını gerçekleştirecek kişi gibi yüceltildi. Heyecan arttı. Gittiği her yerde 9. Pius resmi geçitlerden, kutlamalardan, meşaleli gösterilerden kutulamıyordu.

9. Pius'u böylesine anlayan sert liberaller değildi. Demokratik Sol'un temsilcileri de mucizeyi yüceltiler. Baskının ve tutuculu-

ğun jandarması olan güçlü Avusturyalı Başbakan Metternich bile, üzülererek: "Herşeyi beklerdim, liberal bir papa hariç" diye feryat ediyordu.

9. Pius liberal bir papa değildi ama yaklaşık olarak 2 yıl süreyle olayların ve durumların zorlaması ile yanlış anlamalara yol açan bir rolü üstlendi.

1847 yılının yazında Liberal Papa'dan korunmak için Metternich papalığa ait Ferrara Kentini Avusturyalı bir kuvvetle işgal etti. Liberaller bu hareketi Vatikan ve Avusturya arasında kesin bir bozuşma, yakın olan bağımsızlık savaşının kıvılcımı olarak yorumladılar. Carlo Alberto ordusunu papaya sundu. Amerika'dan Garibaldi gönüllü lejyonunu 9. Pius'un emrine verdi, Londra'dan Mazzini ateşli bir mektup yazdı.

Böylece 9. Pius ulusal özgürlüğün bayrağı oldu. Savaş açmayı hiç bir zaman düşünmedi fakat olaylar onu aştı. Bağımsızlık savaşını artık havadaydı ve haklı görünüyordu.

Roma'dan sonra Torino 9. Pius'tan ve liberal hareketlerden yana olan gösterilerin merkezi olmuştu.

Kızgın Taşa Tutmalar

Bu ara "Yüce Tarih"in yanibaşında, Valdocco'nun alt mahallelerinde günlük alçakgönüllü tarih sürüyordu. Çocukların yararı için görünmeyen yorgunluk, borçlara karşı sessiz mücadele.

1846'nın Aralık ayında Pancarazio Soave'den Pinardi evinin tüm odaları ile etraftaki arsayı kiralamayı (yılda 710 lired) başaran Don Bosko oyun tarlasının etrafındaki duvarı tamir ettirip iki ucunda bir kapı ile bir demir parmaklık yaptırdı. Böylece pazar günleri "Giardiniera" (bahçıvan kız) hanını ve civar evleri istila eden saygısız kalabalık, avluya girip çocukları rahatsız edemeyecekti.

Tarlanın bir kısmını (bugün yerinde dinsel nesne dükkanı var) Don Bosko bostana dönüştürdü. Çocuklar oraya Margherita annenin bostanı diyorlardı. Kiralar ve gençlere yardım etmek için yapılan harcamalarla mutfak paraları hep yetersizdi ve o köylü

kadını marul ve patates ekerek tasarruf etmeye çalışıyordu.

Pazar günlerinde etraftaki tarlalarda delikanlı grupları toplanıyorlardı. Bahçıvan Kız'dan kocaman şişelerle satın aldıkları şarabı içiyor, kumar oynuyor, küfrediyor, dua merkezine giren çocuklara hakaret ediyorlardı. Don Bosko onlara sabırla yaklaştı. Hatta kağıt oynamak için onlarla oturdu bile. Azar azar bir çoğunu çekmeyi başardı. Birçok kez ise, açık havada din dersini yorumladığında kızgın taş yağmuruna hedef olan çocukları şapele kaçırmak zorunda kalıyorlardı.

Dua merkezinde biraraya getirdiği 500 çocuğun kentte inancsız ve çoğu zaman parasız sürten delikanlılara karşın pek az olduklarını Don Bosko çok iyi biliyordu.

Valdocco'dan pek uzak olmayan Vanchiglia kasabası jandarmaları uğraştıran, pazardan dönenlerin cüzdanlarını, torbalarını çalarak geçinen ve sık sık korkunç, trajik, bıçaklı saldırımlarla sonuçlanan kavgalarda döğüşen serseri çeteleri ile kaynıyordu.

Oralardan geçtiğinde Don Bosko zaman zaman döğüşenlerin arasına giriyor, tokat, yumrukla ayırmaya çalışıyordu. Yüzüne bir nalın yerdı. Dövmekle olmaz denilmişti ona düşünde fakat düşlerin de istisnaları vardı.

Hırsız Papaz

Don Bosko'nun dürüst çocukları dua merkezine çekmek için uyguladığı taktiklerden biri gençlerin çalıştığı bir dükkana girmek ve iş sahibi ile yüzleşmekti:

- Bana bir iyilik yapar mısınız?
- Elimden gelirse peder.
- Evet gelir. Pazar günü bu gençleri Valdocco'da ki Dua Merkezine gönderin. Biraz din dersi alır daha iyi olurlar.
- Buna gerçekten gereksinimleri var. Bazıları tembel, küstah.
- Değil. Baksanıza, dürüst yüzleri var. Anlaştık: Pazar günü sizi dua merkezinde bekliyorum. Birlikte oynar, eğleniriz.

Başka tipten gençlere taktik değişikti. Don Borel dua merkezi ile ilgilenirken Don Bosko kenar mahallelerin meydan ve sokaklarında dolaşıyordu. Sürü ile gençler kaldırımlarda kumar oynuyorlardı. Kağıtlar dağıtılınca paralar (bazen 15, bazen 20 liret kadar) ortada bir mendilin içinde toplanırdı.

Don Bosko durumu iyice inceliyor sonra hızlı bir hareketle mendili kapıp kaçıyordu. Şaşkına dönen gençler ayağa fırlayıp:

- Paralar... Paraları iade edin, diye bağırarak arkasından koşuyorlardı.

O zavallı çocuklar, hırsız bir papaz hariç her şeyi görmüşlerdi. Don Bosko Dua Merkezine doğru koşuyor ve bağıyordu:

- Beni tutarsanız veririrm... Hadi koşun.

Dua Merkezinin, sonra da şapelin kapısından giriyor, gençler de onu izliyorlardı. O saatte vaaz kürsüsünde bir çocuk kalabalığına vaaz veren Don Carpano veya Don Borel bulunuyordu ve oyun başlıyordu:

- Lokmalar...Lokmalar... Lokma isteyen var mı?

Vaazcı kızmış gibi yapıyordu:

- Defolun buradan utanmazlar... Burası pazaryeri değil.

- Ama ben lokma satmalıyım. Bir sürü çocuk var burada... Yok mu isteyen?

Karşılıklı konuşma lehçeli idi. Çocuklar bayılırcasına gülüyorlardı, yeni gelenler o tartışmayı dinlediklerinde şaşırıyorlardı... Burası ne biçim bir yerdi?

Bu ara iki konuşmacı tartışmaya neşeli fıkralar, canlı deyimler katıyor, konuyu kumara, küfretmeye, Rab ile dostluk içinde yaşamının mutluluğuna götürüyorlardı. Sonunda Don Bosko'nun peşine takılanlar da gülmeye başlıyorlar, konularla ilgileniyorlardı.

Sonunda dualar okunurdu. Kumarbazlar Don Bosko'nun etrafını sararlardı.

- Evet... Paraları verecek misiniz?

- Biraz daha bekleyin... Kutsamadan sonra.

Avluya çıktıklarında parayı iade edip bir de kahvaltı ikram ediyor ve bundan böyle oynamak için oraya geleceklerine dair söz verdiriyordu ve çoğu sözlerinde duruyorlardı.

Sarhoşların Şarkıları ve Naraları

O dönmedeki çocuklardan biri olan Stefano Castagno tanıklıyordu: "Don Bosko her zaman oyunlarda birinci, eğlencenin ruhu idi. Nasıl yaptığını bilmiyorum fakat avlunun her köşesinde her grup gencin ortasında bulunuyordu. Bedeni ve gözü ile hepimizi izliyordu. Biz dağınık, bazen de pis, saygısız, kaprisliydik. En sefil olanlar arasında bulunmaktan hoşlanıyordu. En küçüklere bir anne kadar şefkatliydi. Sık sık kavga ediyor, yumruklaşıyorduk. O da bizi ayırıyordu. Dövecekmiş gibi elini kaldırıyor fakat hiç dövüyordu, kolumuzdan tutarak çekip alırdı".

Giuseppe Buzzetti anımsıyor: "Dua Merkezinde, eğitimden ve dinsel duygulardan yoksun olan ve çok kısa zamanda davranışlarını değiştiren yüzlerce çocuk tanıdım. Dua Merkezimize öylesine bağlanıyorlardı ki artık hiç ayrılmıyorlar, pazar günleri günah çıkartıp kutsal ekmeği alıyorlardı". Özellikle yazın asıl rahatsız eden "Giardiniera" idi. Yanı başlarındaki kalabalık meyhane. Kapılar ve pencereler açık tutulduğundan şapelden sarhoşların şarkıları ve naraları duyuluyordu. Bazen gürültülü kavgalar vaazcının sesini bastırıyor du. Birkaç kez Don Bosko kürsüden inmek zorunda kaldı. Dinsel giysilerini çıkartıp meyhaneye girer, jandarmaları çağırmakla tehdit ederdi.

Öğretmen ve Laikler

Yardımcılar sorunu gitgide acil oluyordu. Don Borel, Don Carpano ve diğer papazlar pazar günlerinde başka yerde meşgul oluyorlardı. Yardım işleri, din dersleri ve özellikle akşam okulu için kimler bulunacaktı?

Don Bosko rüyasında "birçok kuzunun çobana dönüştüğünü" anımsadı. Yardımcılarını çocukları arasında aramaya, oluşturmaya koyuldu. En büyüklerden en iyileri seçip ayrı öğretiden

geçirdi. "Bu genç öğretmenler" diye yazıyor Don Lemoyne "Başta 8-10 kişiydiler ve hem iyi bir sonuç verdiler hem de benzersiz birer papaz oldular".

Kentten bazı laikler de ona yardım etmeye geldiler. Bir kuyumcu, iki hırdavatçı, bir eczacı, bir bakkal ve marangoz.

ÖKSÜZÜM, VALSESİA'DAN GELİYORUM

Don Bosko 1846-1847 kışının dramatik bir olayını anımsıyor. Çoktandır Dua Merkezine gelen bir çocuk (akşamları devamlı olarak sarhoş olan) babasından Don Bosko'ya gitmeme emrini aldı. Çocuk aldırmadan gitmeyi sürdürdü. Bir dükkan sahibi olan babası öfkelenip, itaat etmediği takdirde kafasını kırmak tehdidinde bulundu.

Bir pazar akşamı geç vakitte çocuk Dua Merkezinden döndü ve körkütük sarhoş olan babasının elinde bir balta ile kendisini beklerken buldu. Adam baltayı kaldırarak bağırdı:

- Don Bosko'ya gittin.

Çocuk korkuya kapılmıştı, kaçtı. Adam: "Elime düşersen seni öldürürüm" diye bağıarak peşinden koşmaya başladı.

Ağaç ve Sis

Sahneye tanık olan anne de baltayı elinden almak için kocasının arkasından koşmaya başladı. Çocuk 14 yaşının verdiği hızla, babasından çok önce Dua Merkezine vardı fakat kapıyı kapalı buldu. Vargücü ile kapıya vurdu sonra çaresiz kimsenin gelmediğini görerek yakında olan bir dut ağacının tepesine tırmandı. Ağaçta onu gizleyecek yaprak yoktu fakat gece sisli idi.

Sarhoş baba, soluk soluğa elinde balta ile yetişti. Hızla kapıya vurdu. Pencereden dut ağacına çıkmış çocuğu gören Margherita Don Bosko'ya haber verdikten sonra koşup kapıyı açtı. Kapı aralanır aralanmaz adam merdivenlere koştu, Don Bosko'nun oda-

sına çıktı.

- Oğlum nerede? diye bağırdı, tehdit ederek.

Don Bosko, kararlı karşısına dikildi:

- Oğlunuz burada değil.

- Evet burda. Dolapları, kapıları açtı. Onu bulup öldüreceğim.

- Bayım.., Don Bosko adamın sözünü kesti sertçe, burada olmadığını söyledim. Olsaydı bile burası evimdir ve buraya girmeye hakkınız yoktur. Ya çıkarsınız ya da jandarmaları çağırırım.

- Zahmet etmeyin peder. Jandarmaya ben gideceğim ve oğlumu geri vermek zorunda kalacaksınız.

- Çok iyi, birlikte gidelim. Davranışınız hakkında o beylere bir şeyler söylemek istiyorum ve bu iyi bir fırsat.

Adamın gizlemek istediği bir şeyler vardı ve tehditler savurarak geri çekildi. Don Bosko, annesi ile birlikte dut ağacına doğru gitti ve alçak bir sesle çocuğu çağırdı. Cevap gelmedi. Sesini yükselterek:

- Aşağı in oğlum. Kimseler yok. Cevap gelmiyordu. Bir felaketten korktular. Don Bosko bir merdivenle ağaca çıktı, çocuğu gördü. Gözleri faltaşı gibi açılmıştı. Sarstı. Çocuk bir kâbustan uyanır gibi bağırmağa, kızgınlıkla titremeye başladı. Az kalsın ikisi de ağaçtan aşağıya düşeceklerdi. Don Bosko çocuğu sıkıca tuttu, fısıldadı:

- Baban yok. Benim...Don Bosko. Korkma artık.

Yavaş yavaş çocuk sakinleşti. Sessizce ağlamaya başladı. Don Bosko onu aşağıya indirmeyi ve mutfaka sokmayı başardı. Margherita ona sıcak birşeyler hazırladı ve Don Bosko ateşin önünde uyuyabilmesi için bir şilte verdi. Ertesi gün, babasının öfkesinden kurtarmak için çocuğu yakın bir kasabadaki iyi kalpli bir işverene gönderdi. Bir süre sonra çocuk evine dönebildi.

Don Bosko'nun kalbinde taşıdığı bir yarayı belki de o olay depreştirdi. Çocuklarından bazıları geceleri nerede yatacaklarını bilemiyorlardı. Köprü altında yada sefil halk yatakhanelerine sığınıyorlardı. En terkedilmiş olanları öteden beri kendi evine almıyordu düşünüyordu.

İlk deneyi 1847'in bir, Nisan akşamı yaptı. Pinardi evinin sonunda eve bakanın sağında, küçük bir samanlık bulunuyordu. (Bugünse büyük arka avluya bir geçit vardır). Don Bosko oraya 6 kadar delikanlıyı yatırdı. Sonuç iyi bir fiyasko oldu. Ertesi sabah konuklar yok olmuştu, Margherita'nın onlara ödünç verdiği battaniyeleri de yanlarında götürmüşlerdi.

Don Bosko birkaç gün sonra deneyi tekrarladı ve sonuç daha da kötü oldu. Samanı ve kuru otları da aldılar. Yine de yılmadı.

Islanmış ve Yarı Donmuş Bir Çocuk

Bir, Mayıs akşamı idi. Bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu. Don Bosko ve annesi akşam yemeklerini yeni bitirmişlerdi ki birileri kapıyı çaldı. (Olayı Don Bosko'nun yazdığı sayfalardan izliyoruz). 15 yaşındaki ıslanmış ve yarı donmuş bir çocuktan kapıya gelen.

- Öksüzüm... Valsesia'dan geliyorum. Duvarcıyım fakat henüz iş bulamadım. Üşüyorum ve nereye gideceğimi de bilmiyorum.

- İçeri gir. Ateşe yaklaş. Çok ıslanmışsın.

Margherita anne ona yiyecek bir şeyler hazırladı sonra da sordu:

- Şimdi nereye gideceksin?

- Bilmiyorum. Torino'ya geldiğimde 3 litem vardı hepsini harcadım. Sessizce ağlamaya başladı. Lütfen beni göndermeyin.

Margherita elden giden battaniyeleri düşünüyordu.

- Burada kalmana izin verebilirim ama tencereleri çalmayacağını nereden bileyim?

- Oh... Hayır bayan. Yoksulum fakat hiç çalmadım.

Don Bosko birkaç tuğla toplamak için yağmur altına çıkmıştı bile. İçeriye getirip 4 sütun yaptı. Üstüne bir iki kalas yerleştirdi. Sonra yatağındaki şilteyi çekerek koydu.

- Burada yatacaksın oğlum ve ihtiyacın olduğu kadar kalacaksın. Don Bosko seni hiç bir zaman göndermez.

İyi yürekli Margherita anne dualarını okumasını istedi.

- Bilmiyorum.

- Bizimle birlikte okursun, öyle yaptılar. Sonra da çalışmanın, sadakatin ve dinin gereksinimi hakkında ona küçük bir vaaz verdi Margherita.

Salesianiler Margherita anne'nin bu küçük vaazında Salesiani yurtlarında adet olarak, günün bitiminde söylenen ve Don Bosko'nun ahlakın, iyi gidişatın ve başarının anahtarı saydığı ilk "iyi geceler" in yurt yöneticisinin kısa bir söylevini gördüler.

Ancak Margherita anne sözlerinin etkinliğinden pek emin değildi çünkü Don Bosko hemen ekledi:

- Her şeyin garanti altında olması için mutfak kapısı kilitlendi ve sabaha kadar açılmadı.

Don Bosko'nun evine giren ilk öksüzdü bu. Yıl sonunda 7 olacaktı... Daha sonraki yıllarda ise binlerce çocuk.

İkincisi 12 yaşında bir çocuktur. İyi bir ailedendi. Don Bosko ona Aziz Massimo Caddesinde rastladı. (Bugünkü Kraliçe Margherita Caddesi). Başını bir karaağaca yaslamış ağlıyordu. Annesi dün ölmüştü ve ev sahibi ödenmeyen kiranın karşılığında evdeki eşyaları alıp çocuğu kapı dışarı etmişti. Don Bosko onu Margherita anneye götürdü ve dükkanların birinde bir komilik buldu. Üçüncü Caronno Ghiringhello'lu küçük duvarcı Giuseppe Buzzetti oldu. Onu Don Bosko davet etti. Bir pazar akşamı diğerleri ile vedalaşırken elinden çekti.

- Benimle kalmak ister miydin?

- Memnuniyetle.

- Öyleyse Carlo ile konuşacağım. 6 yıldan beri Dua Merkezini izleyen ağabeyi kabul etti. 15 yaşındaki Giuseppe duvarcılığını sürdürdü ve Margherita annenin evi kendi evi oldu.

Küçük Berber Bir Yaprak Gibi Titriyordu

Sonra Carlo Gastini geldi. 1843'ün bir gününde Don Bosko bir

berbere girdi. Yüzünü sabunlamak için küçük çırak yaklaştı.

- Adın ne..? Kaç yaşındasın?

- Carlino. 11 yaşındayım.

- İyi Carlino. Beni iyice sabunla. Ya baban nasıl?

- Öldü. Yalnızca annem var.

- Ah zavallı çok üzüldüm. Çocuk sabunlamaya başlamıştı. Şimdi göster kendini. Usturayı al ve sakalımı traş et.

Berber endişe içinde koştu:

- Sayın peder... Rica ederim. Çocuk bu işi bilmez. O sadece sabunluyor.

- Er veya geç traşa başlaması gerekiyor değil mi? Benimle başlasın öyleyse. Göster kendini Carlino.

Carlino bir yaprak gibi titreyerek sakalı traş etti. Ustura ile çenenin etrafını aldığı anda terliyordu. Bir iki yeri sertçe kazıdı, bir iki yeri kesti fakat traşı bitirdi.

- Yavaş Carlino, diye gülümsedi Don Bosko. Artık arkadaş olduğumuza göre ara sıra ziyaretime gelmeni istiyorum.

Gastini Dua Merkezini izlemeye başladı ve Don Bosko'nun çok yakın bir arkadaşı oldu. O yılın yazında Don Bosko onu berber dükkanının yanında ağlarken buldu.

- Sana neler oldu?

- Annem öldü ve patron beni kovdu. Ağabeyim de askerde. Şimdi nereye gideceğim ben?

- Benimle gel. Valdocco'ya doğru inerken Carlo, birçok çocuğun duyacağı, hiç bir zaman unutmayacağı sözleri duydu: "Bak ben yoksul bir papazım. Fakat bir tek dilim ekmeğim de olsa onu senle paylaşırım".

Margherita anne bir yatak daha hazırladı. Carlino Dua Merkezinde 50 yıldan fazla kaldı. Neşeli, hareketliydi ve her bayramın parlak sunucusu oldu. Skeçleri herkesi güldürüyordu. Fakat Don Bosko'dan söz ettiğinde bir çocuk gibi ağlıyordu. "Beni severdi" diyordu. Herkesin artık ezbere bildiği bir şarkıyı okurdu.

"Ben yetmiş yıl yaşamalayım
Baba Giovanni bana öyle dedi".

Don Bosko'nun çocuklarına açıkladığı yarı şaka yarı ciddi kehanetlerinden biriydi bu. Carlo Gastini 28 Ocak 1902'de öldü. 70 yaşına bir gün önce basmıştı.

Onunla birlikte yaşayan o çocuklar için Don Bosko bitişik iki odayı yatakhaneye dönüştürdü. 8 yatak, bir haç, Meryem Ana'nın bir resmi ve üzerinde "Tanrı seni görüyor" yazılı bir pankart.

Sabahları erkenden, Don Bosko ayin yapıyordu ve çocuklar onu dinlerken sabah duaları ile tesbih duasını okurlardı. Sonra ceplerine bir küçük ekmek koyarak kente çalışmaya giderlerdi. Öğlen ve akşam yemekleri içinse geri dönüyorlardı. Çorba her zaman boldu. İkinci tabak ise anne'nin bostanındaki sebzeler ve Don Bosko'nun cüzdanındaki paralara göre değişiyordu.

Para... ilk aylarda Don Bosko için dramatik bir sorun olmaya başladı. Yaşamının sonuna kadar da öyle kaldı. İlk yardımcısı bir kontes değil de annesi oldu. O zavallı köylü kadını Becchi'den o zamana kadar kıskanç bir şekilde koruduğu çeyizini, yüzüğünü, küpelerini, gerdanlığını getirtti. Kocasının ölümünden beri hiç takmamıştı. İlk çocukların açlığını gidermek için sattı.

Başpiskopos Başını Çarptı

Salesiani yurdunun o ilk tasarısına Don Bosko "Aziz Sales'li François'in dua merkezine ek yurt" adını verdi.

O yılın Mayıs ayında Don Bosko Dua Merkezine gelenler arasında "Aziz Louis Birliğini" kurdu. Birliğe dahil olan 3 koşulu kabul ediyorlardı: İyi örnek olmak, kötü konuşmalar yapmamak, dinsel vecibelere uymak. Kısa sürede birlik daha iyi olabilmek için birbirine yardımcı olmaya uğraşan gençler topluluğu oldu.

Bir ay sonra, 21 Haziranda Don Bosko'nun delikanlılarına daima bir arilik örneği olarak sunduğu Aziz Luigi'nin ilk bayramı törenle kutlandı. Başpiskopos gelip almayanlara karizmayı verdi.

- O gündür ki, diye hatırlıyor Don Bosko "Başpiskopos, başına

piskopos başlığı konulduğunda Duomo'da olmadığını unutarak başını birden kaldırdı ve küçük şapelin tavanına çarptı. Kendi de, hazır bulunanlar da güldüler".

Monsenyör Fransoni şöyle mırıldandı: "Don Bosko'nun çocuklarına saygı göstermeli ve onlara açık başla vaaz vermeli".

O yılın Eylül ayında Don Bosko ilk Meryem Ana heykelini satın aldı. Bu ona 27 lirete mal oldu. Halen orada, Pinardi şapelindedir. Giren, sağ tarafta yarı karanlıkta görebilir. Meryem Ana'nın "Yüce Bayramları" kutlandığında çocukları etrafta törenle dolaştırılıyorlardı. "Etraf", birkaç ev, "Giardiniera" ve şamata yapan olağan sarhoşları, tarlaları ve bostanları sulamaya yarayan iki küçük kanal ve yardımcı Meryem Ana basilığının bugünkü avlusunu çaprazlamasına geçen, kenarlarında dut ağaçları yükselen bir sokak idi.

Kutsal Eşya Bölümünde Güzel Bir Ateş

1847'nin bu aylarında liberaller bir reform programına başlaması için Carlo Alberto'yu sıkıştırıyorlardı. Fakat Kral Avusturya'yı gözden kaçırmıyor ve kullanılmak da istemiyordu. Bir adım ileri, bir adım geri gidiyor, eskisinden de kararsız davranıyordu.

"Yaşasın 9. Pius" diye bağırarak yapılan halk gösterileri polis tarafından dağıtılıyordu. Kral "büyük reformlar düşündüğünü fakat halkın sakin kalmasını istediğini" bildirdi.

Kasım ayında Carlo Alberto, Toscana'lı Leopoldo ve 9. Pius "İtalya birliğinin" yani 3 devlet arasındaki gümrük birliğinin ön anlaşmasını imza ettiler.

O aylarda Don Bosko alçak gönüllülükle çalışmasını sürdürdü. Dua Merkezinin çocukları artık bir kaç yüzdü. Don Lemoyne'ye göre ise 800. Çok uzak kasabalardan geliyorlardı. Don Bosko, Don Borel ve Don Carpano görüşüp anlaşmaya vardılar. Kentin güney bölgesinde 2. bir Dua Merkezi gerekiyordu.

Bu gün "Vittorio caddesi" adını alan caddenin kenarlarında o zamanlar çamaşırcı kadınların kaldığı kulübeler vardı. "Yeni kapı" adını alan Torino'nun o kenar mahallesinde güneşe ve rüz-

gâra asılan çamaşır dizileri bir bayram havası veriyordu. Dürüst vatandaşlar pazar öğle sonlarında gezmeye gelir, işsiz güçsüz çocuk kalabalıkları savaş oyunlarını oynarlardı.

Başpiskoposla anlaşarak Don Bosko "Demir Köprü'nün yanında" yılda 450 lire karşılığında Bayan Vaglienti'den bir küçük ev, bir sayaç ve bir tarla kiraladı. Sonra da çocuklarına bildirdi:

- Sevgili çocuklarım, arılar bir kovanda fazlasıyla çoğaldıklarında bir kısmı başka yere konaklamak için uçar gider. Biz de onlar gibi yapacağız. Kentin güney kısımlarında olanlar artık fazla yol yürümeyeceklerdir:

İmmacolata'nın bayramından itibaren Yeni kapıdaki Demir Köprüye yakın, Aziz Luigi Dua Merkezine gidebileceklerdir.

8 Aralık 1847'de Don Borel yeni Dua Merkezini kutsadı. O çok soğuk kışta Müdürü Don Carpano oldu. Mantosunun altında bir deste odun taşıyarak yürüyerek gider ve ilk çocuklarla birlikte ısınabilmek için Kutsal Eşya bölümünde güzel bir ateş yakardı.

1848 ATEŞİ

1848 yılında Avrupa devletleri birer silah deposu gibi patladılar. Devrim yangını özellikle kentleri sardı: Paris (23-24 Şubat), Viyana (13 Mart), Budapeşte (15 Mart), Venedik (17 Mart), Milano (18 Mart).

Kentlerdeki barikatları çarpışmalar ve savaşlar izledi. 2 ay içinde Avrupa'nın tümünü ateşler sardı. Öylesine genel bir patlama oldu ki 3 Nisan'da Çar Nikola şaşkınlık içinde kendine sordu: Avrupa'da neler ayakta kaldı? Ve bir kaos karışıklığını yaratan olaylara o günden sonra halk dilinde 48 denilecekti.

Amacımız daha önceki yaptığımız gibi İtalya ve Avrupa tarihini çizmek değil de Don Bosko'nun yaşamını derin şekilde etkileyen olaylara, özellikle Torino ve Piemonte'de cereyan edenlere değinmektir.

Liberal, Vatansever Ve İşçi Barikatlarda

Bir araya gelen 3 temel unsuru göz önünde tutmadan 1848 depremini anlamak olanaksızdır: Baskının yerine anayasal yöntemler kurmak için mücadele eden Liberal akımlar, her ülkenin, Avusturya İmparatorluğu'na karşı beslediği bağımsızlık arzusu, daha geniş bir sosyal adaleti elde etmek için savaşan işçi hareketleri.

Daha basit bir şekilde anlatılacaksa... Avrupa'daki çeşitli kentlerin barikatlarında anayasayı isteyen liberal, vatanının yabancıardan bağımsız olmasını isteyen vatansever ve onu günde 12-14 saat çalıştıran işverene karşı savaşan işçi dirsek dirseğe mücadele ediyorlardı.

İşçi hareketi özellikle Paris'te yoğunlaştı. Doğu mahallelerinde 24 Şubat'ta yükselen barikatlar 48'i başlattı. Yıldırım gibi zafere ulaştı. Louis Philippe'nin monarşisi devrildikten sonra burjuvalar (kent soylulur) ve işçiler papazların kutsadığı özgürlük ağaçlarının etrafında dostça bir araya geldiler. Çalışma hakkı ilan edilip, iş günü 10 saate düşürüldü.

Fakat 4 ay sonra (işçilerin ağır yanlışları ve kent soyluların hoş görüzlüğü yüzünden) şimşek gibi çakan bir baskı oluştu. 140.000 işçinin toplandığı Paris, 4 gün (23-26 Haziran) süren kızgın bir kapışmadan sonra General Cavaiknaç'ın saldırısına uğradı. Bastırma korkunç oldu, iş günü yeniden 12 saate getirildi.

Bu baskıdan dolayıdır ki işçiler "İnsancıl Sosyalizmleri" terk edip en sert, en acımasız Marksizm'e sarılacaklardı. (Komünist manifestosunu Marx o yılın Ocak ayında yazdı).

İtalya'da İşçi hareketinin savaşçıları yalnızca Milano'daki barikatlarda görülüyorlardı. İtalya'nın 48'i krallardan kesin bir anayasa isteyen liberallerin ve Avusturya'ya karşı bağımsızlık savaşını vaaz eden vatanseverlerin egemenliği altındaydı. Avusturya, Lombardiya ve Venedik topraklarını işgal etti ve diğer devletleri ağır bir denetim altına aldı.

Anayasa'nın Adı "Yönetmelik"tir

Torino'da 1848 yılı yakın hissedilen savaş düşüncesi ile başladı. Politika konuşuluyordu: Eleştiriler, tasarılar, beyanatlar.

30 Ocak. Napoli'de Kral Ferdinando'nun anayasayı kabul ettiğine ve Milano'da kentlilerin Avusturyalılar'ı boykot ettiklerine dair haberler geliyordu. Torino'nun "Belediyeler Birliği" Carlo Alberto'ya gidip anayasayı istedi.

7 Şubat. Carlo Alberto tahtın olağanüstü konseyini topladı, dine ve monarşinin şerefine saygı gösteren bir anayasa (ya da yönetmelik) tasarısının incelemeye hazır olduğunu beyan etti.

4 Mart. Taht konseyinin önünde Carlo Alberto yönetmeliği imzaladı. Kralın mutlak hakimiyeti sona erdi. Parlamenter rejim başladı. İlk demokratik yaşamını sakin şekilde düzenleyebilmesi

için ÷lkeye uzun bir barış dönemi gerekiyordu.

Aksine sonraki günlerde sarsıcı haberler alındı. Viyana ayaklandı ve imparator, Metternich'i görevinden aldı (13 Mart). 9. Pius anayasayı kabul etti. (14 Mart). Berlin ve Budapeşte'de devrim oldu. (15 Mart). En çok gürültü koparanlar Venedik Avusturya'ya karşı ayaklandı (17 Mart), Milano, Radetzky'nin Avusturya orduları ile mücadele etmeye başladı (18 Mart).

19 Haziran Milano'dan haber ve teklifler getiren Kont A-rese'nin ulaştığı gün oldu. Devrimin "Merkez Komite"sinde Carlo Alberto'ya karşı olan güçlü bir cumhuriyetçi akımı vardı fakat Piemonte'nin dostu Gabrio Casati'nin tarafı daha baskın çıktı. Carlo Alberto'dan yardım istedi.

Bakanlar kurulu kral ile birarada durumu inceledi. Ne yapacaklardı? Carlo Alberto savaşa karşıydı. Savaş kan ve para açısından çok masraflı bir maceraydı. Nereye varacağı da bilinemiyordu. Bir arkadaşına itiraf etti; "Savaş ilan edilmezse devrim kopar ve devlet elimden gider".

Avusturyalılar'ın sızmalarından korumak için hududa asker gönderilmesine karar verildi ilkin. Kral muhafızlarından bir tugay Ticino'ya hareket etti.

Bu ara Milano'da çarpışmalar devam ediyordu. Ayın 20'sinde imparatorluk ordularının başkomutanı general Radetzky'de Tosa kapısı Luciano Manara'nın adamları tarafından ele geçirildi. Avusturyalılar Milano'yu terk ettiler.

Venedik'ten de Avusturyalılar kovuldular. Hapishaneden kurtarılan Daniele Manin San Marco cumhuriyetinin başkanı ilan edildi.

Torino sokaklarındaki kalabalıklar "savaş.. savaş.." diye bağırıyorlardı. 23 mart. Akşam üzeri zafere ulaşan Milano'nun temsilcileri geldi. Avusturyalılar'ın yeniden kente saldırmalarından önce ordunun desteğini istediler. 2 koşulları vardı: Savoia'ların gök mavisi bayrağı yerine İtalyan yeşil beyaz kırmızı bayrağı kabul edilecek ve zafer elde edildikten sonra Piemonte'de ordusunun Milano'ya girişi ertelenecekti.

Avusturya'ya Savaş

Bakanlar kurulu savaşa karar verdi. Carlo Alberto kabul etti. Avusturya'ya savaş ilan edildi. Kral, kale meydanındaki kraliyet sarayının balkonuna çıkıp 3 renkli bayrağı sallayarak: "Avusturya'ya savaş" diye bağırarak kalabalığı selamladı.

General Passalacqua ortasında Savoia armasının bulunduğu üç renkli bayrağı dalgalandırarak Ticino'yu geçme emrini aldı. 24 Mart gecesi Carlo Alberto oğlu ile birlikte 60.000 kişi ile cepheye hareket etti. Muazzam kalabalık onu selamlamak için Po cadde-sini ve Vittorio meydanını doldurdu. Güzel, görkemli bir bayrama benziyordu herşey.

Fakat savaş bambaşka bir şeydi. Sonraki günlerde tüm alaylar Torino'dan ayrıldılar. Tüm atlar, topçu birlikleri ve askeri arabalar için toplandılar. Arabasız kalan kent garip, bir nebze korku taşıyan, bir sessizliğe büründü.

Valdocco'da Gerçek Ve Yapay Savaşlar

Valdocco civarlarındaki tarlalarda Vanchiglia, Dora kasabası Susa kapısının çeteleri arasında gerçek savaşlar koptu. Bunlar şenlik değillerdi. Bastonlar, bıçaklar, taşlarla silahlanmış çocuklar birbirlerine saldırıyorlardı. Don Bosko sık sık evinden çıkıyor, jandarmaları çağırıyor ve onlarla birlikte o başı dönenlerin arasına giriyordu.

Bir gün biraz ötede, 15 yaşındaki birinin başka bir çocuğun karnına bıçağını sapladığını gördü. Yararlı ağır bir halde hastahane-neye kaldırıldı. "Bunu sana ödeteceğim" diyordu can verirken.

Don Bosko acı ile anımsıyordu: "O meydan okumalar bitmek bilmiyordu". Bazen 2 çete biraraya gelip papazın evini taşa tutuyorlardı. Taşlar kiremitlere ve pencerelere yağıyor, Giuseppe Buz-zetti ve diğer genç konuklar korkudan titriyorlardı.

Çocukları Dua Merkezine çekebilmek için Don Bosko yeni bir oyun icad ederek bu savaş ortamından yararlandı. Arkadaşlarından biri, Giuseppe Brosio, askerliğine "Bersaglieri" piyadelerinin-

de yapmıştı. Valdocco'ya geldiğinde o aylarda heyecan ve saygı uyandıran askeri üniformayı giyiyordu. Don Bosco ona çocukların arasında minyatür bir alay kurmasını, savaş tatbikatları ve hareketlerini öğretmesini önerdi.

Brosio kabul etti. Hükümetten namlu yerine bir baston olan 200 eski tüfek elde etti. Borazanını getirip talimlere başladı. Yürüyüşler, karşı yürüyüşler, süngülü saldırılar, geri çekilmeler, hücumlar.. "Alay" alkış toplayan gösteriler sunuyor, kilisede bile düzeni temin ediyordu.

Bir pazar gününün öğle sonrasında borazan seslerinin oraya çektiği bir kalabalık heyecanla tatbikatları izlemekteyken, bir karşı saldırıda felaket oldu. Yenilgiye uğrayan ordu dağılarak Margherita'nın bostanına girdi ve galeyana gelen kazanan tarafın bastırması ile marulları, maydonozları ve domatesleri ezdi.

Felakete tanık olan Anne buna çok kızdı ve içerledi.

- Bak.. Bak Giovanni neler yaptılar, diye mırıldandı yanında duran oğluna. Her şeyi berbat ettiler.

Bırak Eve Döneyim

Büyük bir olasılıkla ertesi akşam Margherita artık dayanamayacak duruma geldi. Çocuklar yatmaya gitmişlerdi ve her zaman olduğu gibi önünde bir yığın onarılacak giysi duruyordu. Yırtılan gömlekleri, pantolonları, delinmiş çorapları yatakların dibine bırakırlardı. O da yağ lambasının önünde elini çabuk tutmalıydı çünkü, sabah kalktıklarında giyecek başka giysileri yoktu. Yanında oturan Don Bosko ceketlerin dirseklerini yamalayarak ve ayak-kabıları tamir ederek ona yardımcı oluyordu.

- Giovanni.., diye mırıldandı birden, yorulдум. Bırak Becchi'ye döneyim. Sabah akşam çamaşır yıkıyorum. Zavallı bir yaşlı kadını ve bu çocuklar daima her şeyi berbat ediyorlar. Artık dayanamıyorum.

Don Bosko moralini düzeltmek için fıkra anlatmadı. Bir tek söz bile söylemedi. O zavallı kadını hiç kimse teselli edemezdi. Bir işaret yapmakla yetindi: Duvara asılı haçı gösterdi. O yaşlı köylü

kadını anladı. Delikli çorapların, yırtılan giysinin üzerine başını eğdi ve dikişini sürdürdü.

Eve dönmeyi artık hiç istemedi. Son yıllarını patırtıcı, görgüsüz ve bir anneye muhtaç olan o çocukların arasında geçirdi. Zavallı yorgun yaşlı kadın güç kazanabilmek için haça daha sık bakmaya başladı.

Lombardiya'da İtalyan Savaşı

26 Mart. Gelen haberlere bıkılırsa "Yeni-Guelfi" düşleri sonunda gerçekleşmektedir. "İtalya'yı kurtarmak uğruna" Carlo Alberto'nun ordusunu desteklemek için papalık devletlerinden General Durando ile 17000 asker Toscana'dan Montaneili ile 7000 gönüllü hareket ediyorlar, Parma ve Modena'da yapılan halk oylamaları sonunda Piomonte ile birleşmek istediklerini beyan ediyorlardı.

6 Nisan. Kollektif heyecanın sürüklediği Napoli Kralı Ferdinando Avusturya'ya savaş ilan etti ve General Guglielmo Pepe'ye 16000 kişilik bir hareket ordusunu teslim etti. Lombardiya'da yapılan savaş "İtalyan Savaşı"ydı.

Torino'ya mutlu haberler ulaştı. Ordu Mozambona ve Goita'da ilk zaferlerini kazandı (8-9 Nisan). Garibaldi "İtalyan Lejyonu" ile Amerika'dan hareket etti. (15 Nisan).

Fakat İtalyanlar'ın bu coşkusuna soğuk bir duş yaklaşıyordu.

UMUTLARIN ÇÖKÜŞÜ

27 Nisan'da Carlo Alberto'nun temsilci kontu Rigon Roma'ya ulaştı. 9. Pius'tan savaşa maddi ve manevi destek istedi. Papa maddi desteği, Durando'yu ve 17000 askeri Po Nehrine göndererek verdiğini söyledi. Manevi yardıma gelince düşünmesi gerekiyordu: "Mastai olarak imza atabilseydim elime kalemi alıp bir kaç dakikada halladerdim. Çünkü ben de İtalyanım. Ne var ki 9. Pius olarak imza etmem gerekiyor ve kilisenin başı savaştan değil de barıştan yana olmalıdır".

2 gün düşündü. Bu 2 günü tarihçelerin mikroskobu ile inceledi. Bir sonuca varılamadı. O sürede Avusturya ve Almanya'dan gelen raporlarda Vatikan'a karşı ayaklanan Katolik kalabalıklardan ve bir ayrılma tehlikesinden söz edildiği sanılıyordu.

Ani Değişim

29 Nisan. Kardinallere verdiği bir söylevde 9. Pius reformlarının "liberal" niyetlerden değil de insancıl ve hristiyan duygulardan kaynaklandığını beyan etti. "Almanlar'a karşı bir savaş" düşüncesi onu derin şekilde rahatsız ediyordu. Tanrıdan dilediği savaş değil, birlik ve barıştı. "İtalya'nın tüm halkları ile oluşturulacak bir çeşit yeni cumhuriyetin başkanı" olamayacağını da beyan ediyordu.

Parlamanın ani oluşu gibi ters yüz olan durum da ani oldu. Cephede ve İtalya'nın bir çok başkentinde ciddi karışıklıklar çıktı. Toscana Kralı Leopoldo ve Napoli Kralı Ferdinando ordularını geri çektiler. Napoli Kralı daha da ileriye gitti. Göstericilerle polis arasında ciddi tartışmalara yol açan bir darbe ile parlamentoyu lağvetti. (15 Mayıs).

30 Mayıs Torino'nun son parlak günüydü. Goito zaferinin ve Pescara'nın teslim oluşunun güzel haberi geldi. Sokaklar bayraklarla donatıldı. Pencereler aydınlandı, "Yaşasın İtalya Kralı Carlo Alberto" sesleri yükseldi.

Hemen sonra acı günler başladı. Radetzky Vicenza'yı ele geçirdi. Padova, Treviso ve Mestre'yi istila etti. Savaş Torino'nun yaşamında ağırlığını hissettirmeye başladı. İşler durgun, piyasada para yoktu. Birçok dükkan kapalıydı ve işsizlik arttı. Kunduracılar ve terziler greve gittiler. Düşük ücretler protesto edildi.

Dua Merkezinde Tas ve Karavana

Bu yayılan yoksulluk ortamında Valdocco'da ki Dua Merkezinde de kemerler sıkıldı. Don Bosko'nun yanında yaşayan küçükler işlerinden öğlen vakti geri döndüklerinde ellerindeki tasla mutfaktaki karavanaya yaşıyorlardı. Ateşte kaynayan kazanın içinde pirinç ve patates, makarna ve fasulye yada savaş döneminde önerilen "besleyici" bir karışım, mısır unu ile kaynatılmış kuru kestane oluyordu.

Çorbayı Don Bosko dağıtıyordu, şakacı laflarla süsleyerek:

- Ahçıbaşına şükret... Çok ye, büyümen gerekiyor...Sana bir dilim ekmek vermek isterdim ama yok...Şayet günün birinde sahipsiz bir inek bulursak bayram ederiz.

Meyve çoğu zaman bir elmaydı. Herkese bir elma değil de "tek" bir elma. Don Bosko neşe içinde havaya fırlatır ve kapan kapardı. Bar, herkes için "Bol, soğuk ve sağlıklı su dağıtan" pompaydı. Yemek yediklerinde sofraya Margherita annenin şamatacı tavuklarından biri uçar, kırıntı payını galalardı.

Ekmeği müessese vermedi. Her akşam Don Bosko, satın almaları için herkese 25 kuruş dağıtırdı. Nedeni zevkler ve sağlıklar değişti. Midesi sağlam ve zevki basit olan asker galetasını alır, üstelik bol miktarda. Başkaları normal ekmeği, sert yada yumuşak ekmeği tercih ederlerdi.

Öğle yemeğinden (öğle yemeğinin aynısı olan akşam yemeğinden) sonra herkes tasını yıkar ve kaşığına cebine sokardı. İştahı

fazla olan akşam yemeğinden önce Margherita annenin bostanından biraz marul toprak ve tasarrufları ile satın aldığı zeytinyağı ve sirkeyi kullanarak kendine bir salata hazırladı.

Zor zamanlardı. Berbere verilecek kuruşları tasarruf edebilmek için çocukların saçını Margherita anne keserdi. "Makasla yaptığı kesim, saçımı bir merdivene benzetmişti" diye anımsıyor Doktor Federico Cigna. "Şikayet ettiğim zaman o aziz kadın: Bu merdivenle cennete çıkarsın, diye cevap vermişti bana".

Dramatik Haberler

1848'in ikinci yarısında dramatik haberler birbirini izledi. Haziran'da Prag ve Paris'teki ayaklanmalar top ateşi ile bastırıldı. 25 ile 26 Temmuz arasında Custoza tepelerinde Avusturyalılar ve Piemonteliler son kez karşılaştılar. Carlo Alberto'nun yenilmesi öyle ağır oldu ki Milano'nun savunması bile organize edilemedi.

Torino'ya 29 Temmuz'da ulaşan haber ciddi karışıklıklara neden oldu. Özellikle hedef alınanlar, soyluların ve papazların evleri oldu. 6 Ağustos'ta Gioberti kralın genel kurmayına koşup ateşkesi imza etmemesi için yalvardı. Ordunun artık savaşıyor durumda olmadığına inanan Carlo Alberto, 9 Ağustos'ta General Salasco'ya ateşkesi imza etme emrini verdi. Yenilgi kabul ediliyor, umutlar sona eriyordu.

Torino'da politikacılar baştakilerin yeteneksizliğine ve papazların oyunlarına saldırdılar. Sertçe soruşturmaları ve suçluların cezalandırılmasını parlamentodan istediler. Başkent karışıklık içindeydi. "Kesin önlemler almak şart oldu" diye yazıyor Francesco Cognasso. "Yönetim değişikliği, gazetelerin meydanlarda satılmaması, siyasal manifestoların asılmaması, meydanlarda toplanılmaması, tartışılmaması gibi yasaklar konuldu".

Pinardi Şapelinde Tüfek Patlıyor

O aylar hakkında Don Bosko şunları yazıyor: "Papazlara ve dine karşı yapılan her hareket haklı sayılıyordu. Evde ve sokakta

birçok kez saldırıya uğradım. Bir gün, din dersi vermekteyken bir arkebüz (eksi model bir tüfek) mermisi pencereden girdi ve kol ve göğüs arası giysimi deldi ve duvara saplandı". O sırada Pinardi şapelindeydi, çocuklar bu ani atıştan dehşete kapıldılar. Esprili sözlerle onları cesaretlendirme işi (az kalsın isabet edecek olan atıştan oldukça sarsılan) Don Bosko'ya düştü:

- Oldukça ağır bir şaka. Giysime üzüldüm. Bundan başkası yok çünkü. Ancak Meryem Ana bizi seviyor.

Çocuklardan biri duvara saplanan mermiyi çıkardı. Kabaca yapılmış demirden bir mermiydi bu.

"Bir başka sefer bir çocuk kalabalığının arasındayken biri elinde uzun bir bıçakla bana güpegündüz saldırdı. Var gücümle koşarak odama sığındım ve mucizevi bir şekilde canımı kurtardım. Tanrıbilimci Borel de yine mucizevi şekilde bir tabanca ile açılan ateşten kurtulabildi".

Sorumsuz gazeteler papazlara nefreti körüklüyorlardı. Don Bosko'yu hedef alan kocaman başlıklar yayınlandı: "Valdocco'da ortaya çıkan devrim", "Valdocco'lu papaz ve vatan düşmanları".

Roma'dan Trajik Haberler

15 Eylül. Kral Torino'ya döndü. Karşılama soğuk ve üzgün oldu. Kentte garip dedikodular dolaştı. Fransız orduları varmak üzereydi. Onlarla yeniden savaşa başlanılacak, kral istifa edecek, yakında devrim kopacaktı.

Kasım ortasında Roma'dan trajik haberler geldi. 9. Pius'un ılımlı başbakanı Pellegrino Rossi halk tarafından katledildi. Halk papayı bir millet meclisini kurmaya ve Avusturya'ya karşı savaşa katılmaya zorluyordu.

Başıbozuk bir kalabalık: "Kahrolsun 9. Pius, kahrolsun gerici bakanlar! Pellegrino Rossi'nin katili çok yaşasın...Savaş...Savaş...!" diye bağırarak Torino sokaklarında dolaşıyorlardı.

Korku yayılmaya başladı. Devrimin başlaması, Fransız Devrimi'ndeki "terör"ün tekrarlanmasıdaki korku. Kasım sona ererken Roma'dan 9. Pius'un kaçtığı haberi geldi. Halka uyar gibi

yapıp sonradan basit bir papaz giysisi altında Napoli Krallığında bulunan Gaeta Kentine sığınmıştı.

Umutların heyecanı içinde başlayan 1848 yılı İtalya'da kararsızlığın sisinde battı. Diğer ülkelerde baskının ateşi altında sonuçlandı. Paris ve Prag'dan sonra Ekim'de Viyana'da bir generalin topları sayesinde ele geçti. Aralık'ta Berlin parlamentosu dağıtıldı.

Valdocco'da İki Umut İşareti

Kışın gelmesi ile sislerin yoğunlaştığı Valdocco'nun aşağı mahallelerinde Don Bosko iki umut işaretini alçak gönüllülikle karşılıyordu. İlk kez çocuklarından biri papaz giysisini giyiyordu. Adı Ascanio Savio idi ve bir hemşehrisiydi.

Sığınakta olduğu zamandan beri Dua Merkezini izlemişti. Şimdi papaz okuluna girmesi gerekiyordu. Fakat Torino'daki kapalı, Chieri'deki ise kapanmak üzereydi. Başpiskoposluk ona papaz giysisini giyme törenini Cottolengo'da yapmasına ve Don Bosko'ya yardım etmek için Dua Merkezinde kalmasına izin verdi.

Uzun zaman kalacak değildi. 4 yıl sonra papaz okuluna girecek ve piskoposluk bölgesinde papaz olacaktı. Don Bosko, onunla ilgili olarak: "Yardımlaşmanın, din derslerinin ve başkaca hizmetlerin yönetimini hemen ona teslim ettim. Böylece biraz rahatlamaya başladım" diye yazacaktı. "Çoban olan ilk koyundu bu".

İkinci olay tamamen değişik nitelikte oldu. Dua merkezinde büyük bir bayram kutlanıyordu. Birkaç 100 delikanlı Kutsal Ekmeği almak için hazır bekliyorlardı. Don Bosko, Tabernakl'da Kutsal Ekmeklerle dolu kupanın bulunduğundan emin olarak ayni yaptı. Oysa ki kupa boş gibiydi. Kutsal Eşyalar bölümü görevlisi olan Giuseppe Buzzetti (o çocuğun üstlenmediği görev yoktu ki!) kupayı doldurmayı unutmuş, kutsamadan sonra farkına varmıştı. Yani çok geç kalmıştı.

Çocuklar Kutsal Ekmeği almak için toplanmaya başlayınca Don Bosko üzülen herkesi geri çevirmek zorunda kalacağını anladı. Buna razı olamadığı için kupanın içinde olan o çok az Kutsal Ekmeği dağıtmaya başladı.

Kendi ve tabakları tutan zavallı Buzzetti'nin şaşkınlığı içinde Kutsal Ekmekler azalmadı, herkese yetti. Şaşkına dönen Giuseppe Buzzetti olayı arkadaşlarına anlattı. 1864'te de ilk Salesianilere anlattı. Hazır bulunan Don Bosko ciddi bir yüz ifadesiyle bunu doğruladı. "Evet, kupanın içinde çok az miktarda kutsal ekmek kalmıştı. Buna rağmen kutsal sofraya yaklaşan herkese kutsal ekmek verebildim. Az da değillerdi. Duygulanmıştım fakat sakin dim. Düşünüyordum: Kutsama çoğalmadan daha yüce bir mucidedir. Rab her şey için kutsamış olsun". İtalya olaylarla sarsılırken, Torino'nun bir kenar mahallesinin kuytu bir köşesinde Rab yoksul bir papazın çocukları arasında varlığını sessizce çoğaltıyordu. Gizemli, oysa çok aydınlık bir işaretti bu.

1849, ZOR VE VERİMSİZ BİR YIL

"1849 zor, verimsiz oldu" diye yazıyor Don Bosko. "Herne kadar büyük uğraşlara ve büyük fedakârlıklara mal olmuşsa da...".

Yıl onun için acı bir aile haberiyle başladı. 18 Ocak'ta ağabeyi Antonio ansızın öldü. Daha 41 yaşındaydı. Son zamanlarda Margherita anneyi ve kardeşini ziyaret etmek için sık sık Dua Merkezine geliyordu. Yetersiz hastalardan, savaşı finanse edebilmek için hükümetin koyduğu ağır vergilerin altında ezilen köylülerden söz ediyorlardı. Tanrının ona bahsettiği 7 çocuğunu anlatırdı Antonio. Sonuncusundan bir önceki Nicolao bir kaç saat yaşadık-tan sonra ölmüştü. Ama diğerleri sağlıklı büyümekteydiler.

Yıllar ve yaşam, kardeşleri birbirine yaklaştırmıştı. Aralarında bir soğukluğun hüküm sürdüğü zamanlar artık çok gerilerde kalmıştı.

"Onları Tokatlamak İsterdim"

1 Şubat'ta Carlo Alberto seçimlerden çıkan meclisi açtı. Sol'un oluşturduğu büyük çoğunluk onu sessizce, düşmanca izledi. Sokaklarda: "Yaşasın savaş... Kahrolsun papazlar... Yaşasın Cumhuriyet" sesleri yükselmeye başladı. Gazetelerde "İtalya'ya ihanet eden 9. Pius'un müstehcen karikatürleri yayınlandı. Düdük Gazetesinde Don Bosko'ya da, ağır bir mizahla saldırıldı. Ona "Aziz, Valdocco şifacısı" deniliyordu".

Serseri çeteleri (Don Bosko'nun tamamen kiraladığı) Pinardi evni yeniden taşa tuttular.

Dışarı çıktığında Don Bosko yanına refakatçi olarak "Bersaglieri" piyadesi Brosio'yu alıyordu. Brosio şöyle anlatıyor: "Bugün

Kraliçe Margherita adını taşıyan Caddeden geçerken küçük hainlerden oluşan bir kalabalık her defasında Don Bosko'ya hakaret ediyor, uygunsuz küfürler savuruyor yada iğrenç şarkılar söylüyorlardı. Bir gün onları tokatlamak istedim. Don Bosko ise durdu, bazılarına yaklaşmayı becerdi. Tezgahı yakında olan bir satıcıdan meyve aldı ve "arkadaşlarım" dediği o delikanlılara hediye etti.

Yeniden Savaş

Bu ara Torino'da yeniden savaş havası esiyordu. Duruma hakim olan Demokratik Sol, savaşın devamı yönünde ağırlığını koydu.

12 Mart. Ateşkes bozuldu. 8 gün sonra savaş başlayacaktı. 75.000 asker sınıra vardı. Kral Alessandria'ya hareket etti. Fakat bu defa askerlerde heyecan yoktu. Savoia alayı harekete geçmeyi kabul etmedi. Asker kaçaklarının bazıları kurşuna dizildi.

Lombardiya'da Radetzky askerlerine yeni parolayı verdi: "Torino'ya".

23 Mart. 4 kilometrelik bir cephede Novara Savaşı patladı. Göğüs göğüse yapılan şiddetli çarpışmaların merkezi olan La Bicocca birkaç kez el değiştirdi. Gerçek kahramanlık örnekleri görüldü. Süngülü bir karşı saldırıda General Passalacqua öldü. Eski Başbakan General Perrone ölümcül şekilde yaralandı. Vedalaşmak için kendisini krala kadar kollarda taşıttı. Akşam vakti herşey bitmişti. Daha güçlü olan Radetzky'nin topları meseleyi hallettiler. General Durando bir çok kez Carlo Alberto'yu kolundan tutup savaşanların arasına çektiğini anlatacaktı.

Çarpışma ve savaş kaybedildi. Gece bir kaostu. Novara'dan Oleggio'ya ve Momo'ya kadar terkedilen arabalar yığıldı. Başıbozuk ve silahsız askerler sokaklarda dolaşıp, "eve dönelim. Savaşın hesabını 9. Pius, zenginler ödesinler. Kim isterse ödesin, biz eve dönüyoruz" diye bağırıyorlardı.

Gece saat birde Carlo Alberto tahttan çekildi. Omuzuna bir manto alıp Novara'dan bir araba ile çıktı ve o kaosun içinde sürgün yolunu tuttu.

4 saat süreyle ordu kamplarında yeni kral arandı. Tahttan çekilme haberini alan Radetzky 6 saatlik bir ateşkes vermişti.

Genç ve şaşkın Vittorio Emanuele sakalı kabarmış, gözleri yorgunluktan şişmiş Avusturyalı Mareşal ile bir çiftliğin avlusunda karşılaştı. Ondan imkansız koşullar istememelerini söyledi. Aksi takdirde o da gidip Piemonte'yi devrimcilerin eline bırakacaktı. Ayrıldığında 82 yaşındaydı. Avusturyalı asker General Hess'e alçak sesle: "Zavallı Çocuk" dedi.

Son Özgürlük Kırıntısı

İçinde buldukları anda, herkesten yoksul olan, ülkeydi. Torino'da durum gergindi. Avusturyalılar'ın tazminat olarak 200 milyon istediklerini ve Alessandria'yı istila edecekleri öğrenildiğinde sol patladı. Açık açık Cumhuriyetten söz ediyorlardı. Sonuna kadar savaşın devam etmesi istendi. Genova ayaklandı. Torino'ya ansızın genç kral geldi. Tüm milletvekillerini "tekmeleyerek" kovmak arzusundaydı ama durup düşündü. Top ateşi ile Genova yeniden geri alındı. Massimo D'Azeglio Başbakanlığa atandı. Barış 6 Ağustos'ta imza edildi. Dramatik bir pazarlıktan sonra Avusturyalılar, Alessandria dahil istila ettikleri tüm topraklardan çekilmeyi ve tazminatı 75 milyona düşürmeyi kabul ettiler.

1848'in büyük yangınından bir kaç kor kaldı. Yaz aylarında barikatlarda dirsek dirseğe savaşanların tümü yenilmişti. Bağımsızlığı ısrarla isteyen vatanseverler, Avusturyalılar'ın topları ile susturuldular. İşçiler 12 saatlik ağır çalışmalarına geri döndüler. Liberal anayasalar adeta her yerde iptal edildi. Sadece Piemonte'de "yönetmelik" kaldı.

Yine de bu özgürlük kırıntısı çok önemli olacaktı. İtalya, Piemonte'nin etrafında birleşecekti. Baskının selinde dağılmış gibi görünen diğer özgürlük ve eşitlik tohumları yılların ağır geçmesi ile filizlenecekti.

Bu aylarda 10.000'lerce göçmen Torino'nun nüfusunu arttırmaya geldi. Yaşam zordu. Kiralar çok yüksek, ücretler bir hayli düşüktü.

"Şükran İçin" İki Küçük Yürek

24 Haziran. Vaftizci Yahya'nın bayramı. Don Bosko'nun isim günüydü. Zor şartlara rağmen Carlo Gastini ve Felice Reviglio, Don Bosko'ya küçük bir hediye vermeyi kararlaştırdılar. Aylar öncesinden gizlice anlaşmışlardı.

Ekmek paralarını tasarruf ederek ve küçük bahşişlerini biriktirdiler. Fakat dükkanlarda görülen o pahalı fiyatlarla ne alınabilirdi ki? Sonunda karara vardılar: İki küçük gümüş yürek, insanların satın alıp, "Şükran için" Meryem Ana'ya sundukları cinsten. Garip bir seçimdi fakat aynı zamanda dahiyane ve de duygulandırıcıydı.

Bayram arefesinde herkes yatmaya gittikten sonra Don Bosko'nun kapısını vurup hediyelerini sundular, kulaklarının ucuna kadar kıpkırmızı kesilerek.

Dört Çocuk ve Bir Beyaz Mendil

Gastini ve Reviglio, Don Bosko'nun izlediği iki çocuktü. 1848'de 11 başka çocukla birlikte tinsel eğitimden geçtiler. Bu yıl iki devreye ayrılan 69 çocukla bir arada yeniden aynı eğitimden geçiyorlardı.

Don Bosko'nun sabit fikirlerinden biri papazlık eğilimini gösteren bazı kişileri, incelemek, tanımak ve seçmektir. Tinsel eğitimin sonunda Giuseppe Buzzetti'yi, Giacomo Belia'yı, Carlo Gastini ve Felice Reviglio'yu çağırıp onlara şöyle dedi:

- Dua Merkezinde bana yardım edecek birilerine ihtiyacım var. Sizler olur musunuz?

- Nasıl bir yardım?

- Her şeyden önce yeniden eğitim görmek. Latinceyi de içine alan hızlı eğitim. Daha sonra Tanrı isterse papaz olabileceksiniz.

Dördü birbirlerine baktılar ve teklifi kabul ettiler. Don Bosko'nun bir tek koşulu vardı. Beyaz mendilini çıkarttı ve ellerinde buruşturdu:

- Ellerimde bu mendil gibi olmanızı istiyorum. Her konuda bana itaat edeceksiniz.

Dördü arasında yalnızca Belia ilkokulu bitirmişti. Ağustos'da Don Bosko onları sağlam bir İtalyan'ca eğitimi için Tanrıbilimci Chiaves'e teslim edip, Eylül'de onları Giuseppe'nin konukları olarak Becchi'ye götürüp Latince derslerine başlattı.

Torino'ya Ekim'de döndüler ve tüm kentin Oporto'da ölen Carlo Alberto'nun anısına düzenlediği görkemli cenaze törenine vaktinde yetiştiler.

Vanchiglia Kasabası'nın Bölüğü

Ekim ayında Don Cocchi ile anlaşarak Don Bosko birkaç aydan beri kapalı kalan Vanchiglia Kasabası'ndaki "Koruyucu Melek" Dua Merkezini yeniden açtı. İki saçak, iki oda, şapel olarak kullanılan bir koğuş: Yılda 900 lirete kiralandı. Aziz Luigi Dua Merkezini Don Ponte'ye bırakan Don Carpano orayı yönetmeye gitti.

Vanchiglia Kasabası'nda çocuk çetelerinin vahşi savaşları sürüyordu. Don Carpano'ya yardımcı olarak Don Bosko "Bersagliere" piyadesi Brosio'yu gönderdi. O da oynamaya ve dayak atmaya hazır savaşçı bir bölük kurdu.

"Bir Bayram günü" diye anlatıyor Brosio, "Dua Merkezine dalmak isteyen taşlar, bastonlar ve bıçaklar taşıyan 40 serseri karşımıza dikildiler. Müdür korkusundan yaprak gibi titremeye başladı. Kavgaya kararlı olduklarını görünce en büyük gençleri toplayıp onlara tahta tüfekleri dağıttım.

Delikanlıları gruplara böldüm. Saldırıya geçtiklerinde bir işaretle her taraftan karşı saldırıya atılıp acımasızca ve aynı anda vurmaya başlayacaklardı.

Korkudan ağlaşan en küçükleri toplayıp kilisede sakladım ve saldıranların yüklenerek yıkmaya çalıştıkları giriş kapısında nöbet tuttum. Bu ara birileri atlı askerlere haber vermiş onlar da kılıçlarını savurarak yetiştiler".

Yaprak Döşek

18 Kasım'da Chieri'deki papaz okulundan arkadaşı olan Don Giacomelli, Don Bosko ile oturmaya geldi. Valdocco'da 2 yıl kalacaktı. Onun ve papaz adayı Ascanio Savio'nun yardımı ile Don Bosko konuk edilen çocukların sayısını arttırabildi. Böylece konukların sayısı 30'a çıktı.

1852'de 36, 1853'te 76, 1854'te 115 olacaklardı. 1860'ta 470'e ve 1861'de 600'e çıktılar. Azami sayı 800 olacaktı. O çocukların yaşamı son derece yoksul olmayı sürdürüyordu. Mutfak ve bir odun sobasının yandığı oda hariç kışın kilisede ve diğer yerlerde donuyorlardı. Yün yada kıl şilte pek azının sahip olduğu bir lükstü. Çoğu kuru yaprak veya saman döşeğinde yatıyordu. Cemaatin az miktardaki parası Don Bosko tarafından 1849'da 17 yaşında olan ve bu güvenden şaşırın Giuseppe Buzzetti'ye teslim edilmişti.

Pazar günleri bu konuk çocuklar Dua Merkezini istila eden 500 çocuğun yaşamına, oyunlarına, gezintilerine katılıyorlardı.

Dört Paralık Mısır Lapası

1849'un son yıllarında Torino dolaylarındaki birçok insanın açlık çektiği bir dönemde -tarihler öyle diyor- Don Bosko'nun öyküsünde bazı gizemli olaylar yeraldı. Bunlara deyim fazla abartılı olmasaydı "Bir papazın yoksul insanlar için elde ettiği yoksul mucizeler" diyebiliriz.

İlkini Bersagliere Giuseppe Brosio, Don Bonetti'ye yazdığı bir mektupta anlatıyor.

"Bir gün, Don Bosko'nun odasında bir sadaka isteyen bir adam geldi. 5 çocuk sahibi olduğunu, tam bir gündür yemek yemediklerini anlattı. Don Bosko ceplerini karıştırdı ve yalnızca 4 kuruş buldu. Onları da adama verdi, onu kutsayarak.

Yalnız kaldığımızda Don Bosko daha fazla parası olmadığı için üzüldüğünü, 100 lireti olsaydı adama vereceğini söyledi. Ben de ona:

- Gerçeği söylediğini nereden biliyorsunuz? ya bir sahtekârsa.

- Hayır, açık yürekli ve dürüsttü. Dahasını söyleyeyim o çok çalışkan biri ve ailesini de seviyor.

- Nereden biliyorsunuz?

Don Bosko elimi tuttu, yüzüme dik dik baktı ve alçak bir sesle:

- Yüreğinde okudum, dedi.

- Oh ne güzel... Demek günahlarımı da görebiliyorsun, dedim.

- Evet, kokusunu alıyorum, dedi gülerek. Doğrusunu söylemek gerekirse gerçekten yüreğimi okuyordu. Günah çıkarttığımda bir şeyler unutmuşsam durumu olduğu gibi, eksiksizce, önüme sererdi ve ben ondan bir kilometre ötede oturdum. Bir gün büyük bir fedakârlığa mal olan bir iyilikte bulunmuşum ve bu kimse tarafından bilinmiyordu. Dua Merkezine gittim ve Don Bosko beni görür görmez elimden tutarak şöyle dedi:

- Cennet için kendine güzel bir şey hazırladın.

- Ne yaptım ki? diye sordum ona. O ne yaptığımı bana en ince noktasına kadar anlattı.

Bir süre sonra Torino'da Don Bosko'nun 4 kuruşunu verdiği adama rastladım. Beni tanıdı, durdurdu ve o para ile mısır unu aldığını, onunla lapa yaptıklarını ve tüm ailenin bolca yediklerini söyledi ve tekrar etti:

- Ailede ona mısır unu mucizesini yaratan papaz diyoruz. Çünkü o 4 kuruşla 2 kişiye zor yetecek un vardı, oysa biz 7 kişi karnımızı doyurduk.

"Onu Adı İle Çağurdım: Carlo..!"

2. mucizeyi yazılı olarak Fransızcası ile, kızlık adı De Maistre olan Markiz Fassati anlatıyor:

"Bu öyküyü Don Bosko'dan duydum ve sözlerine sadık kalarak yazmaya çalıştım" diye açıklıyor. "Günün birinde biri Dua Merkezini izleyen ve ağır hasta görünen bir delikanlı ile ilgili olarak Don Bosko'yu çağırılmaya geldi. Don Bosko yoktu, Torino'ya iki

gün sonra dönebildi. Hastanın yanına ertesi gün öğle sonrası saat 4'te gidebildi.

Oturduğu eve vardığında kapıda üzerinde ziyarete geldiği delikanlının adını taşıyan siyah bantı gördü. Yine de aileyi görmek ve teselli etmek için yukarıya çıktı. Onları ağlarken buldu. Oğullarının sabahleyin öldüğünü anlattılar. Don Bosko onu son bir kez görebilmek için ölünün bulunduğu odaya çıkmak için izin istedi. Aileden biri ona eşlik etti.

- Odaya girince, diye doğruladı Don Bosko, "Ölmediğini düşündüm ve yatağa yaklaşarak onu adı ile çağırdım: "Carlo.." O zaman gözlerini açtı ve şaşkın bir gülümseme ile beni selamladı: "Oh... Don Bosko" dedi yüksek sesle. "Beni kötü bir rüyadan uyandırdınız".

O anda orada bulunan bazı kimseler korku içinde bağırarak ve şamdanları devirerek odadan kaçtılar. Don Bosko hemen delikanlıyı saran kefeni çektii, delikanlı da konuşmasını sürdürdü:

- Uzun, karanlık ve soluk almayı engelleyecek kadar dar bir mağaraya itilmiş gibi hissettim kendimi. Dibinde birçok ruhun yargılandığı daha geniş ve aydınlık bir alan görüyordum. Endişem ve dehşetim gitgide artıyordu çünkü büyük sayıdaki mahkumları görüyordum. İşte, sıram gelmişti, onlar gibi yargılanacaktım ve son günah çıkartmamı doğruca yapmadığım için panik içindeydim ki siz beni uyandırdınız".

Bu ara oğullarının yaşadığını duyan Carlo'nun babası ve annesi koşa koşa yetiştiler. Delikanlı onları şefkatle selamladı fakat iyileşmesi konusunda umutlu olmamalarını söyledi. Onları öptükten sonra Don Bosko ile yalnız kalmayı istedi.

Ölümçül olduğunu sandığı bir günahı işlemek gafletine düştüğünü, kötüleştğini hissederek günah çıkartma kararı ile onu çağırtdığını anlattı. Onu bulamadıkları için tanımadığı başka bir papazı çağırtdmışlar fakat o, günahını itiraf etmek cesaretini kendinde bulamamıştı. O saygısızca günah çıkartma ile cehennemi hak ettiğini tanrı ona göstermişti.

Büyük üzüntü içinde günah çıkarttı ve bağışlamanın inayetini aldıktan sonra gözlerini kapattı ve huzur içinde can verdi".

Hiç Boşalmayan Bir Kestane Sepeti

3. olayı Giuseppe Buzzetti anlattı ve Don Bosko'nun konuğu olan ilk çocuklardan Carlo Tomatis yazılı olarak doğruladı.

Ölümler gününde Don Bosko Dua Merkezinin tüm çocuklarını mezarlığa götürmüştü, ziyaret ve dua etmek için. Döndüklerinde onlara haşlanmış kestane yedireceğine dair söz verdi. 3 dolu çuval da kestane aldırılmıştı.

Niyetini pek anlamamış olan Margherita anne ise yalnızca 3-4 kilo haşlamıştı. Genç Muhasebeci Giuseppe Buzzetti, diğerlerinden önce eve döndüğünde, durumu gördü ve:

- Don Bosko bundan hoşlanmayacak. Hemen ona haber vermem gerekiyor, dedi. Fakat aç kalabalığın dönüşte yarattığı karışıklığın içinde Buzzetti derdini anlatamadı. Don Bosko küçük sepeti ellerinden alıp kocaman delikli kepçe ile kestaneleri dağıtmaya başladı. Patırtının içinden Buzzetti ona bağıırıyordu:

- Öyle değil... Herkese yetmeyecek..!

- Fakat mutfakta 3 çuval var.

- Hayır, bunlar, yalnızca bunlar var. Anlatmaya çalıştı Buzzetti. Bağırın, dalga dalga gelen çocukların arasından.

Don Bosko şaşırdı.

- Ama ben herkese söz verdim. Neyse bitirinceye kadar böyle devam edelim.

Herkese dolu bir kepçe dağıtmayı sürdürdü. Buzzetti tedirgin, sepetin içinde kalmış az sayıda kestanelere ve daha da uzamışa benzeyen kuyruğa bakıyordu. Onunla birlikte başkaları da bakmaya koyuldular. Birden bir sessizlik çöktü: Yüzlerce göz o hiç boşalmayan sepete bakıyordu...

Herkese yetti kestaneler ve belki de ilk kez, o akşam, elleri sade kestanelerle dolu çocuklar: " Don Bosko bir azizdir" diye bağırdılar.

BİR EV VE BİR KİLİSE

1849'un son aylarında Don Bosko, Dua Merkezine yardım alabilmek için İçişleri Bakanlığı'na başvurdu.

1850'nin Ocak ayındaki bir pazar öğleden sonra 3 senatörden Sclopis, Pallavicini ve Colegno'dan oluşan bir komisyon, Merkezi ziyaret edip Senato'ya ve Bakanlığa raporunu sunmak için Valdocco'ya geldi.

Edinilen izlenim çok olumlu oldu. Avlularda ve tarlalarda oynayan, şapelde beraber dua eden 500 çocuk gördüler. 30 konuğun bulunduğu yurtla ilgili bilgi aldılar. Kont Sclopis çocuklardan birine, Giuseppe Vanzino'ya sorular sordu. Vareseli olduğunu, taş oymacılığı yaptığını, babasının öldüğünü öğrendi. Çocuğun gözyaşları arasında annesinin hapiste yattığını da öğrendi.

– Akşama nerede kalıyorsun? biraz çekinerek sordu.

– Birkaç gün öncesine kadar işverenimin evinde kalıyordum fakat şimdi Don Bosko beni evine aldı.

Senatoda raporu Pallavicini okudu. 1 Mart tarihli "Resmi Belgeler"e kaydedildi. "Saygın ve gayretkeş papaz Giovanni Bosko'nun kuruluşu üst düzeyde dinsel, ahlâksal ve yararlı görünüyor. Yardımsız kalıp çalışmalarını durdurursa veya yok olursa kent için ciddi bir zarar oluşturacaktır. Böylesine yararlı ve avantajlı bir yurda etkin şekilde yardımda bulunulmasını komisyonumuz İçişleri Bakanlığına talep olarak göndermektedir."

Bu sözler, lîret olarak Don Bosko'ya Senatodan 300'lük banknot ve Bakan Urbano Rattazzi'den 2000'lik kazandırdı.

En büyük kâr (Kabul edilen ve kutsanan) lîretler olmadı. Piemonte'de Devlet ve Kilise arasındaki uzun ve çileli çatışma patlamak üzereydi. Don Bosko'nun ısrarla istediği 3 senatörün ziyareti

ve raporu Dua Merkezine, fazla bir zarar olmadan fırtınayı atlatacak olanağını verecekti.

Başpiskopos'un Tutuklanması

Kızgın günler yaşanıyordu. Bakanlar Kurulunda Adalet Bakanı Siccardi'nin sunduğu yasa tasarısı tartışılıyordu. Amaç kilisenin bazı eski ayrıcalıklarının iptal etmekte: Kilise Mahkemesi (o zamana kadar adi suçlarla suçlanan piskoposlar ve papazlar kamu mahkemelerinde değil de kilise mahkemelerinde yargılanırdı, Kutsal kişiliklerine saygı duyulduğundan) Sığınma Hakkı (o zamana kadar polis bir kilise veya bir manastıra sığınan suçlulara tutuklama emri çıkarttıramazdı) ve kilise Mallarını arttırma olasılığı.

8 Nisan'da Siccardi yasaları Bakanlar Kurulu ve Senato'da (nüfusun yalnızca % 2'si oy hakkına sahipti, çok sayıdaki katolikler parlamentoda azınlığı oluşturuyorlardı) kabul edildi. 9 Nisan'da Kral tarafından veto edildi. Kentte kilise karşıtı ve gruplar kudurdular. "Kahrolsun papazlar... Yaşasın Siccardi" diye bağırarak insanlarla gösteriler düzenlendi. Toplanma noktası Başpiskoposun sarayı oldu. Önce sadece bağrışmalar ve hakaretler yükseldi. "Fransoni'ye ölüm... Papalık temsilcisi defolsun...". Sonradan bunlara taşlamalar eklendi, pencere camları paramparça oldu. Giriş kapısı kırılmak istendi. Kılıçlarını çeken atlı birlikler araya girmek zorunda kaldılar.

Temmuz sonunda Ziraat Bakanı Pietro Derossi di Santarosa ağır hastalandı. Kutsal gizleri talep etti. Seruiti Cemaatinin Başpapazı, Başpiskopostan gelen emirle hastadan Siccardi yasalarına kabulünü açıkça geri almasını istedi. Santarosa kabul etmedi.

Ve "Viatik"siz öldü. (Ölüm döşeğindeki kutsamayı almadan).

Torino sokaklarında olaylar tekrarlandı. Seruitiler kentten kovuldu. Savaş Bakanı Alfonso La Marmora, Monsenyör Fransoni'ye Başpiskoposluktan çekilmesini talep etti. Başpiskopos kabul etmeyince 7 Ağustos'ta jandarmalarca tutuklatılarak Fransız sınırına yakın Fenestrelle hisarında hapsedildi. 28 Eylül'de Başpiskopos devletten uzaklaştırılacaktı.

Kentteki manastırlar serseri gruplarının saldırılarına uğruyordu. Oblatiler, Barnabitiler ve Domenikenler evlerine kapanmak zorunda kaldılar. 14 Ağustos'ta Volpato adlı biri Don Bosko'ya gelip akşam vaktinde Dua Merkezinin saldırıya uğrayacağını bildirdi. Çocukları alıp hemen giderse iyi olacaktı.

Don Bosko düşündü ve sonra kalmaya karar verdi. Akşama doğru saat 4'de göstericiler kenar mahallelere doğru inmeye başladılar. Fakat o insanların arasında (Don Lemoyne de onaylıyor) Don Bosko'dan iyilik görmüş olan biri vardı. İlk grupları durdurup onlara:

- Dua Merkezine saldırırsak kötü bir şey yapmış oluruz. Orada yoksul çocuklardan ve onları besleyen bir papazdan başka şey bulamayız. Don Bosko bizler gibi halktan biridir. Onu rahat bırakalım.

Aralarında tartıştılar ve kalabalık başka yere yöneldi.

İkinci Dörtlü

O büyük fırtınanın içinde Don Bosko sessizce çalışmalarını sürdürüyordu. 1850'de Michelino Rua, hristiyan okullar kardeşlerinin yanında ilk öğrenimini tamamlamıştı ve Don Bosko onu gözünden kaçırmıyordu. Bir gün onu kenara çekti:

- Gelecek yıl ne yapmak niyetindesin?

- Annem silah fabrikasının müdürü ile konuştu. Ofiste çalışmamı kabul ettiler. Böylece aileme yardımcı olabileceğim.

- Ben de birileri ile konuştum. Öğretmenlerin Rab'bin sana güzel bir akıl verdiğini, öğrenimini sürdürmemenin yazık olacağını söylediler bana. Kendine güveniyor musun?

- Kesinlikle. Fakat annem yoksul, babam yok. Okul parasını kimden alacağım ben?

- Bununla ben ilgilenirim. Sen annene latince okuluna başlama izin verip vermeyeceğini sor, o kadar.

Bayan Giovanna Maria soluk yüzlü, uzun boylu oğluna bir süre baktı. Don Bosko'dan heyecanla söz ettiğini duymuştu.

- Ben memnun olurum Michelino fakat sağlığın dayanır mı? Rab 4 kardeşini yanına çağırdı. Sense onlardan da halsizsin. Don Bosko'ya sytle seni kitaplarla fazla yormasin.

Michelino Dua Merkezinden bir kaç adım ötede oturduğundan ve gerçekten pek sağlıklı olmadığından Don Bosko 2 yıl süreyle onu evine bıraktı. Fakat Kasım ayında ğretmen Giuseppe Bonzano'nun özel okuluna göndermeye başladı. Akşamları aritmetik ve onluk ölçü sistemi derslerini onunla tekrarlıyordu. Rua'nın yanında gençlerden Angelo Savio, Francesca ve Anfossi vardı: Don Bosko'nun papazlığa kadar götürmeyi umut ettiği 2. dörtlü.

Pazar günleri Buzzetti ve diğerleri Don Bosko'ya yardım etmekteyken Michele Rua ve Angelo Savio Vanchiglia ve Porta Nuova (Yeni Kapı)'daki Dua Merkezine gidip yerine yardım işlerinde ve din derslerinde destek oluyordu.

2 şubat 1851... 14 aylık Hızlı ğretimden sonra ilk 4 ocuk Torino'daki Piskoposluk Konileryasının sınavını başarı ile verdiler. Buzzetti, Gastini, Belia ve Reviglio Dua Merkezinden papaz giysilerini aldılar. Don Bosko son derece mutluydu. İlk koyunların sonunda oban olduklarını düşünüyordu.

Oysa ki yanılıyordu. Bir gün sonra felsefe okuluna başlayan o 4 çocuktan yalnızca Belia ve Reviglio papaz olacaklar, fakat Dua Merkezinde kalmayacaklardı. Gastino çabucak cesaretini yitirip öğrenimini terk edecek, Buzzetti ise papaz olmadan Don Bosko ile kalacaktı. Tümden gerçekleşecek ilk mit annesi ile yaşamını sürdüren o uzun boylu, soluk yüzlü çocuktur... Michelino Rua.

30.000 Lire ve Biraz Başdönmesi

4 papaz adayının giysi giyme töreninden sonra Don Bosko evini düşündü. Bugün yarın yabancılara satılabilecek kendisine ait olmayan bir yerde yaşayamazdı. Bir pazar öğleden sonra, Don Borel vaaz vermekteyken Francesco Pinardi'nin karşısına dikildi.

- Dürüst bir fiyat verirsiniz evinizin tümünü satın alırım.
- Dürüst fiyat veririm, teklifinizi yapın.
- Mühendis Spezia'dan değerlendirmesini istedim, bir centil-

mendir. Bu durumda 26.000 ile 28.000 lîret değerinde olduğunu söylüyor. Size ben 30.000 lîret teklif ediyorum.

- Peşin ve toptan ödeme mi?

- Olur.

- Verin elinizi, 15 gün sonra anlaşmayı imzalarız.

Don Bosko adamın elini sıktı ve başının azıcık döndüğünü hissetti... O zamanın 30.000 lîreti bugünün 60 Milyonundan fazlaydı. 15 günde o parayı nereden bulacaktı? Don Bosko alçakgönüllülükle bunları yazıyordu.

"Tanrısal inayet güzelce kendini gösterdi. O akşam Don Cafaso beni ziyarete geldi. Bayram günlerinde olağan birşey değildi ve dindar bir kişi olan Kontes Casazza Riccardi'nin Tanrı'nın yüceliği için en uygun şekilde sarfedilmek üzere bana 10.000 lîret teslim etmek için görevlendirdiğini söyledi.

Ertesi gün Rosmini'nin tarafından bir papaz gelip bana ödünç olarak 20.000 lîret getirdi. Borç % 4 faizliydi fakat peder Rosmini faizi ve ana parayı geri almak için hiç ısrar etmedi. 3000 lîretlik masraf tutarı anlaşmanın imzalandığı bankada Şövalye Cotta tarafından eklendi.

19 Şubat 1851 günüydü. İnayetin elini görmemek zordu ve Don Bosko için aynı yoldan ilerlememek daha da zordu.

Şimdi De Güzel Bir Kilise

O ayın bir akşamında Margherita anne ile uyumakta olan çocukların giysilerini dikmekteyken kendi kendine mırıldandı:

- Şimdi de Sales'li Aziz François'in şanına güzel bir kilise inşaa ettirmek istiyorum.

Margherita'nın elindeki iğne ve iplik yere düştü:

- Bir kilise mi? Parayı nereden bulacaksın? Bu zavallılara ekmek ve giysi vermek mümkün değil, sense yeni bir kiliseden söz ediyorsun. Umarım bu tür bir maceraya kalkışmadan iyice düşünüp Rab'le anlaşırsın.

- Anne, paranız olsa bana verir miydiniz?
- Kesinlikle ama hiç bir şeyim kalmadı.
- Ya sizden daha iyi ve cömert olan Tanrının bunu benden esirgemesini mi bekliyorsunuz?

İnsan böyle bir oğulla nasıl başa çıkabilirdi?

Öte yandan Don Bosko her konuda haklıydı: Pınardi şapeli büyütülmüştü fakat 3 katlı bile olsaydı çocuklar sığmıyordu. Bundan başka "içine girebilmek çok zordu" diye yazıyor Don Bosko. "İki basamak inmek gerekiyordu. Kışın ve yağmurlu günlerde su basıyordu. Yazın ise sıcaktan ve kokudan boğuluyoruk".

Planları Şövalye Blanchier çizdi, inşaatın yapımını Federico Bocca üstlendi.

- İhtar ediyorum, dedi gülererek Don Bosko. Bazı zamanlarda size ödeyecek param olmayacaktır.

- Öyleyse çalışmalar daha ağır gider.

- Hayır, hayır... Acele etmemizi, kilisenin bir yıl içinde bitmiş olmasını istiyorum.

Federico Bocca omuz silkti:

- Demek ki acele edeceğiz. Ama siz de para konusunda çabuk olun.

16 Yıl Süreyle Don Bosko Uğraşlarının Yüreği Orada Çarptı

"Temeller kazıldıktan sonra" diye anlatıyor Don Bosko, "Temel taşının kutsaması 20 Temmuz 1851'de yapıldı". Don Bosko'nun en büyük velinimetlerinden biri olan Şövalye Giuseppe Cotta taşı yerleştirdi. Teşekkür konuşmasını 14 yaşındaki Michele Rua okudu. Söylev, ünlü bir konuşmacı olan Peder Barrera tarafından verildi. Genelde böyle durumlarda hep abartılıyor, etkileyici imgeler aranılıyordu. Birara da güzel imgesini yerleştirdi fakat abartıya kaçmadı: "Bu taş hardal tohumudur" dedi. Bir ağaç gibi büyüyecek ve birçok çocuk ona sığınacaklar".

Para büyük bir sorun oldu. Don Bosko tanıdığı tüm kapıları ve başkalarını da çaldı fakat en çok 35.000 liretoplayabildi. 30.000 liret daha eksikti.

Çocuklarda ellerinden geldiği kadar ona yardımcı oluyorlardı. Don Giovanni Turchi anımsıyordu: "Kilisenin duvarları pencere hizasına yükselmişti ve ben, arkadaşlarla birlikte iskelelerde tuğ-
la taşımaya yardımcı oldum".

O 30.000 eksik lireti toplayabilmek için Don Bosko ilk kez bir piyango macerasına atıldı. "3300 hediye toplandı. Papa, Kral, Ana Kraliçe ve Kralın eşi bağışları ile dikkat çektiler" diye anımsıyordu.

Ödüller Aziz Domenico kilisesinin arkasında bulunan büyük bir salonda halka sergilendiler. Ödüllerin listesi kalın bir broşürle açıklandı.

Biletlerin satışı Don Bosko'ya büyük zorluklar getirdi. Fakat elde edilen tutar gerçekten önemliydi. Net 26.000 liret... Bundan böyle parasız kaldığında, artık titrek bir el ile yazdığı, son mektuplarında yine "piyangom için bir deste bilet kabul edilmesini" önerecekti.

Kilise 20 Haziran 1852'de kutsandı. Pinardi Evinin ucunda hala yükseliyor ve kapının üç metre yakınına kadar gelen yardımcı Meryem Ana basiliğinin yüceliğinden biraz utanmış gibi görünüyor. Salesianiler'in "Porziuncula"sı bu. 16 yıl süreyle (Haziran 1852'den Haziran 1868'e kadar) Don Bosko uğraşlarının kalbi burada attı.

Genç Aziz Domenico Savio gelip burada dua ediyordu. Sağdaki Meryem Ana Sunağı'nın önünde kendini ona adadı. Carmagnola'nın afacanı Michele Magone ile 1863'te Domenico Savio'nun kahraman iyiliğini tekrarlayan Argenteralı çocuk Francesco Besucco bu kiliseye geldiler.

Burada Don Michele Rua ilk ayinini yaptı. 4 yıl süreyle ve günde birkaç kez bir kat daha yaşlanmış ve yorgun Margherita anne bu kiliseye gidip geldi. Burada her gün yoksul çocuklar uğrundaki çalışmalarında sarfettiği gücü yeniliyordu.

Belki Şeytan

"Yeni kilise ile" diye yazıyordu Don Bosko, "Ayinlere ve gecgündüz okullarına (Pinardi şapeli, kilise ve Kutsal Eşyaların yeni bölümü gündüz sınıf olarak kullanılıyordu) katılmak arzusunda olan delikanlılara bir destek sağlanıyordu. Fakat her an buraya alınmak için başvuran o yoksul çocuk kalabalığına nasıl destek olunabilirdi ki?" Gayet sakin sonuca varıyordu: "O büyük ihtiyaç anında eve bir ek yapıma kararı alındı".

Sonbahar iyice ilerlemişti fakat hızla hareket edildi ve çabucak dama kadar ulaşıldı. O zaman da kötü hava bastırdı.

"Günlerce, gecelerce yağmur sel gibi akarak taze kireci kemirdi. Duvarlarda tuğlalar ve iyice yıkanan taşlar kaldı". 2 Aralık geceyarısıydı. Şöyle anlatıyor Don Bosko:

- Şeytanın bir şakası bu, fakat Tanrı'nın ve Meryem Ana'nın yardımı ile herşeyi yeniden inşa edeceğiz.

Şeytan karışmış olabilirdi fakat o duvarların kalıntılarını inceleyebilen muhasebeci Don Giradi bunların taşlar ve nehir kumu ile örülmüş olduğunu tasdik etti. Kireç çok azdı. Don Bosko fiyatlarda pazarlık yaptı. Müteahhit de bir şey kazanmak istiyordu.

Don Bosko'nun zararı 10.000 liredi oldu. İnşaat ilkbaharda yeniden başladı ve bina 1853'ün Ekim ayında tamamlandı. "Lokalere çok ihtiyacımız olduğundan" diye yazıyor Don Bosko, "Hemen uçup istila ettik. Okullar, yemekhane, yatakhane, yerleşip düzene girebildiler ve öğrencilerin sayısı 65'e çıkartıldı".

VE TANRI BİR KÖPEĞİ GÖNDERDİ

17 Şubat ve 29 Mart 1848'de Carlo Alberto o zamana kadar sadece hoşgörü ile karşılanan Protestanlara ve Museviler'e "eşit vatandaşlık hakkı" vermişti. Katoliklerin düşüncesine göre Protestanlar eşit haklara sahip olduktan sonra, sakin ve rahat kalacaklardı. Ancak Valdesi tarikatının gerçek bir ikna (kendine çekme) kampanyasını başlatmaya hazır olduklarını fark edince endişeye kapıldılar.

Tarikat 3 gazete yayınladı: İyi Haber, İncil'in Işığı ve Piemonte'li Rogantino. Propaganda kitaplarını hazırlayıp ucuz fiyatlarla dağıttı. Konuşma, konferans dizileri düzenledi. "Çoğunluk"la ilk ve sert çatışmaydı bu. Piemonteli Katolikler buna bozuldular fakat daha fazlasını yapamadılar.

Piemonteli piskoposlar 1849'da Villanovetta'da (Cuneo) toplandılar. "Gücenmek hiç bir işe yaramıyor. Tepki göstermek, basında ve vaazlarda eyleme girişmek gerekiyor" sonucuna vardılar. Toplantıların somut ürünleri Güzel kitaplar dizisi (Eylül 1849)'nin, Çan Gazetesi'nin (Mart 1850) ve Katolik Metinler'in (Mart 1853) yayını oldular.

Bir dizi kolay kitapçıktan oluşan "Metinler" Don Bosko tarafından hazırlanıp özellikle İvrea Piskoposu'nun desteğini gördü.

Diyalog Değil de Duvara Duvar

İlk 6 kitap Don Bosko tarafından yazıldı. 1853'ün Mart-Ağustos Ayları arasında yayımlandılar, Dininde Eğitilen Katolik genel başlığı altındaydı.

Don Bosko, Torino'daki Genel Vekil'in ona: "Ben bunların al-

tına imza koyamam. Siz düşmanlara meydan okuyor, saldırıyorsunuz" dediğini gülümseyerek hatırlıyordu. Don Bosko savaşa gider gibi aynı kararlılıkla yazmıştı. "Diyalog'un ne olduğunu bilmezdi, onun anlatımı **Duvara karşı duvar**'dı. Kilise, Tanrı ve sonsuz yaşam için gençleri ve milleti kurtarmak gerekiyordu, dolayısıyla mücadele etmek, savaşmak şarttı. "Katolik Metinler" çok geniş bir ilgiyle karşılandı. Okur sayısı olağanüstü oldu. "Protestanların kızgınlığı bundan kaynaklandı" diye yazıyordu Don Bosko.

Valdesi Rahipleri Bert ve Meille ile Evanjelist Pugno Valdocco'ya indiler. Metinler'e son vermesi yada yumuşatması için Don Bosko'yu ikna etmeye çalıştılar. Hiç bir sonuca varamadılar.

"Ocak ayında bir akşam üzeri iki zatın benimle görüşmek isteği bildirildi. Girip beni tebrik ettiler:

- Siz, bay Tanrıbilimci. Büyük bir yeteneğe sahipsiniz. Halka kendinizi okutup anlatabiliyorsunuz. Tarihi, coğrafyayı, fiziği anlatmaya koyulmalısınız. "Katolik Metinler"den vaz geçin, bunlar çok tekrarlanan konulardır. Bir tarih yapıtına başlarsanız biz sizi finanse ederiz. (Bana bir 4000'lik uzattılar). Gereksiz çalışmalara da bir son verin.

- Gereksiz bir çalışma ise beni durdurabilmek için neden para harcıyorsunuz? Bakın papaz olunca kendimi kiliseye ve yoksul insanlara adadım, devam etmek niyetindeyim. Hem de "Katolik Metinler"i yazıp yayınlayarak.

Ses tonları değişti, Tehditkâr oldu:

- Çok kötü olur. Evden çıktığınızda geri döneceğinize emin misiniz?

Ayağa kalktım. Odanın kapısını açtım:

- Buzzetti, bu beylere çıkışa kadar eşlik et.

Şarap ve Kestane

Çıkarken o baylar görüşeceğiz diye mırıldanmışlardı. Anılar'ının son bölümünde Don Bosko yeniden nasıl görüşüklerini

anlatıp bir not düşüyor: "Sanki bana karşı kişisel bir komplo vardı" ve şöyle devam ediyor:

"Bir akşam ders vermekteyken iki adam gelip beni acil olarak çağırdılar. Altın Yürek hanında (Cottolengo Caddesi 34) can çekişen biri vardı. Gittim ama beni gitmeye ikna etmeye çalışan delikanlılardan yaşça daha büyük olanları yanıma aldım. Altın Yürek'e vardığımızda beni giriş katındaki bir odaya götürdüler. Odada birkaç kişi neşe içinde kestane yiyordu. Onlara katılmamı istediler, kabul etmedim.

- Bari şarabımızdan bir bardak için. Bir yudum size zarar vermez herhalde.

Herkese şarap verdiler fakat sıra bana geldiğinde, biri kalkıp değişik bir şişe aldığında bardağı kaldırdım, "şerefe" dedim ve masaya koydum.

- Bunu yapmayın... Bizi üzüyorsunuz.

- Hakaret bu...

- Canım içki içmek istemiyor.

Davranışları tehditkâr bir hal aldı:

- Mutlaka içmelisiniz..!

Biri sol omuzumu tuttu, bir diğeri de sağ omuzumu. "İçmelisiniz... Ya tatlılıkla... Ya da zorla".

- Mutlaka içmemi istiyorsanız kollarımı serbest bırakın, dedim onları iterek. Hem ben içmeyeceğime göre benim yerime içecek olan gençlerimden birine vereceğim. Bu sözleri söylerken kapıya doğru bir adım attım, kapıyı açtım ve onları içeri davet ettim.

Delikanlıları gören adamların davranışları değişti. Özür dilediler. Hastanın ertesi gün günah çıkartacağını söylediler. Dost bir kişi araştırdı... Birinin hazırladığı o şarabı bana zorla içirdikleri takdirde o adamlara bir yemek ikram edeceğini bildirdi".

Beni Öldürmek İstediler

"Anlattığım suikastler masala benziyor oysa ne yazık ki ger-

çektirler ve bunların çok sayıda tanıkları oldu.

Eylül'ün bir pazar akşamında ölmek üzere olan yaşlı bir kadına günah çıkartmak için sığınağa yakın olan Sardi evine acil olarak çağırıldım. Artık her şeyden kuşkulandığımdan büyük çocuklardan bir kaçını yanıma aldım. Bazılarını merdiven başında bıraktım, Giuseppe Buzzetti ve Giacinto Arnaud beni kata kadar, hastanın kapısına yakın yere kadar izlediler.

Girdim ve soluk soluğa kalmış sanki can çekişen bir kadını gördüm. Günah çıkartabilmesi için orada bulunan 4 kişinin çıkmasını istedim.

- Günah çıkartmadan önce, diye bağırdı yaşlı kadın, bu utanmazın benden özür dilemesini istiyorum.

- Ben sana bir şey yapmadım ki.

- Kes sesini..! diye bağırdı biri ayağa kalkarak. Korkunç bir kavga koptu ve daha neler olduğunu anlayamadan biri ışıkları söndürdü, sonra da bana vurmaya başladılar. Bir sandalyeyi kapıp başımı korumak için kaldırdım ve kapıya doğru güç bela fırladım. Beni öldürecek olan darbeler sandalyeyi parçaladı. Darbelerden biri sol elimin başparmağına isabet etti ve tırnağımla parmak kemiğimin yarısını götürdü. Delikanlılarımın arasında eve döndüm".

"Öyle görünüyor ki" diye devam ediyor Don Bosko, "Her şey beni protestanları suçlamamam için hazırlanmıştı".

Grigio...

"Hedef olduğum kötü şakalar bana Torino kentine gidip geldiğimde yalnız başıma yürümemeyi öğretmişlerdi. (o zamanlarda dua merkezi ile kent arasında çalılıklar ve akasyalarla dolu geniş bir açık arazi bulunuyordu).

Bir akşam eve yalnız dönüyordum, içimde biraz korku vardı. Birden yanımda beni dehşete düşüren kocaman bir köpek gördüm. Sahibiymişim gibi ona iyi davrandım, kısa sürede anlaştık ve beni Dua Merkezine kadar izledi. Bu durum birkaç kez tekrarlandı. Diyebilirim ki Grigio (Don Bosko ona Piomente lehçesi ile

"İ GRİS" diyordu) bana büyük hizmetlerde bulundu. Gerçek olanı anlatacağım.

1854 yılının Kasım sonlarında sisli ve yağmurlu bir akşam vakti yalnız başıma kenttem dönüyordum. Birden iki adamın yakınımda yürüdüklerini fark ettim. Ben hızlanınca hızlanıyor, yavaşlayınca yavaşlıyorlardı. Geri dönmeye çalıştım fakat geç kalmıştım, fırayıp başıma sessizce bir cübbe geçirdiler. Kurtulmayı denedim, bağırmaya çalıştım, başaramadım. O an Grigio görüldü. Uluyarak birinin yüzüne saldırdı, diğeri ısırdı.

- Köpeğini geri çağır, diye bağırmaya başladılar.
- Beni rahat bırakırsanız çağırırım...
- Hemen çağırın, diye yalvardılar.

Grigio azgın bir kurt gibi ulumayı sürdürüyordu. Koşarak uzaklaştılar ve Grigio yanımdan ayrılmadan bana eve kadar eşlik etti.

Yalnız olduğum akşamlarda ağaçların arasına girer girmez, Grigio ortaya çıkıyordu. Dua Merkezinden gençler onu bir çok kez avluya girerken gördüler. Bir defasında korkuya kapılan iki çocuk taşa tutmak istediler fakat Giuseppe Buzzetti araya girdi:

- Bırakın onu.. Don Bosko'nun köpeği o.

O zaman köpeği okşamaya başladılar. Annem ve birkaç papaz adayı ile akşam yemeğini yemekte olduğum yemekhaneye soktular. Şaşkın şaşkın ona bakıyorlardı:

- Korkmayın. Bu benim Grigio... Bırakın gelsin.

Sofranın etrafında geniş bir daire çizip bayram ede ede yanıma geldi. Ona çorba, ekmek, yemek uzattım fakat hiç bir şeyi kabul etmedi. Bana iyi akşamlar der gibi başını peçeteme dayadı, sonra da gençlerin eşliğinde kapıya gitti. O akşam eve geç geldiğimi, bir arkadaşımın, arabası ile getirdiğini anımsıyorum.

O yıllarda Dua Merkezinin öğrenciliğini yapan Carlo Tomatis kanıtıyor: "Gerçekten korkunç görünüşlü bir köpekti. Margherita anne onu gördüğünde, "aman ne çirkin hayvan" derdi. Bir kurta benziyordu. Uzun bir burnu, dimdik kulakları, gri tüyleri vardı. Bir metre boyundaydı".

Bir akşam -Grigio'yu iki kez gören Michele Rua anlatıyor- Don Bosko acil işler için çıkmak zorundaydı fakat Grigio'yu kapının eşiğine uzanmış olarak buldu. Onu uzaklaştırmak, üzerinden geçmek istedi. Fakat her defasında köpek hırlıyor, onu geri itiyordu. Artık onu iyi tanıyan Margherita da oğluna:

- Beni dinlemek istemiyorsan bari köpeği dinle, dışarı çıkma.

Ertesi gün Don Bosko eli tabancalı kötü niyetli birinin onu dönemeçte beklediğini öğrendi. Don Bosko bir çok kez o köpeğin nereden geldiğini öğrenmeyi düşündü fakat hiç bir şey öğrenemedi. 1872'de Barones Azelia Fassati o köpek hakkında neler düşündüğünü sordu ve Don Bosko gülümseyerek şöyle yanıtladı: "Bir melek olduğunu söylersem gülersiniz. Oysa olağan bir köpek olduğunu da söyleyemem".

Kunduracıda Yatmak

Gündüz Don Bosko çocukları için çalışıyor, bağış toplamak amacıyla dolaşüyor, kentin birçok okulunda günah çıkartıyor, vaaz veriyordu. Gece ise giysileri ve ayakkabıları onarmak, kitap yazmak için saatlerce uğraşıyordu. Uyku birikiyordu, bazen de ansızın saldırıyordu.

Öğlen yemeğinden sonra anımsıyordu Giovanni Cagliero, bazen birden uykuya dalıyordu, sandalyesinde, başı öne düşmüş olarak. Böyle zamanlarda orada bulunanlar onu uyandırmamak için sessiz sedasız parmak uçlarına basarak uzaklaşıyorlardı.

Onun için bu, günün en ağır saati idi. Dışarı çıkıyor, kente gidip işlerine bakıyor, yardım istemek için velinimetlerini ziyaret ediyordu. "Yürekten uyanık kalıyorum" derdi gülümseyerek. Fakat her defasında başaramıyordu.

Bir öğlen sonrası teselli edici Meryem Ana kilisesinin önündeki küçük meydandaydı ve öyle bir uyku bastırdı ki nereden geldiğini ve nereye gitmekte olduğunu anımsayamıyordu. Yakınlarında bir kunduracı dükkanı vardı. Don Bosko içeri girdi ve sahibinden bir kaç dakika bir sandalyede uyumak için izin istedi.

- Buyrun... Buyrun sayın peder. Ne yazık ki çekiç sesi ile sizi

rahatsız edeceğim.

- Hayır, rahatsız etmezsiniz.

Bir tazgahın yanına oturdu ve 14:30'dan 17:00'ye kadar uyudu. Uyandığında etrafına baktı, saati gördü:

- Aman... neden beni uyandırmadınız?

- Azizim, diye yanıtladı adam, öylesine tatlı uyuyordunuz ki sizi uyandırmak büyük bir kötülük olurdu. Keşke ben de böyle uyuyabilseydim.

YARIM DÜZİNE LABORATUAR

Başlangıçta Dua Merkezinin Evi (Don Bosko ona "Konaklama Evi" diyordu. Biz ise, bugünün deyimlerine uyarak "yurt" diyeceğiz) özellikle genç işçileri kabul ediyordu. Yağmurun altından çıkıp Margherita annenin mutfağına ulaşan Sesia vadisindeki ilk çocuktan sonra, Buzzetti ve Gastini'yle, her yıl onlarca çocuk geliyordu. Kimi 3 yıl kalıyor, kimi 2 ay, kimi de yaşamı boyunca. 1856'dan itibaren öğrenciler konukların çoğunluğunu oluşturdular.

Genç işçilere tanınan tercih, yoksul durumlarından kaynaklanıyordu. İşçi, özellikle genç işçi, işverenlerin ellerinde tecrit edilmiş ve savunmasızdı. Sendikalar yoktu. Carlo Alberto, zorlanarak "Yardımlaşma Cemiyetleri"ne izin verdi, liberaller ise bunlara bile karşıydılar.

Don Bosko çocuklarını işverenlerin yanına yerleştiriyor, sağlam anlaşmalarla koruyor, "ailenin nezdinde garantör" olarak her hafta ziyaret ediyordu. İşveren anlaşmaya uymazsa Don Bosko çırağı çekip alıyordu.

1853'te yeni binanın inşaatı tamamlandıktan sonra ilk laboratuvarları kendi evinde başlatmaya karar verdi.

Başlangıç İçin İki Tezgâh

1853'ün sonbaharında Don Bosko kunduracıların ve terzilerin laboratuvarlarını başlattı... Kunduracılarıki bugün Pinar di şapelinde, çan kulesinin yanında, kutsal eşyaların bir mini bölümü olarak kullanılan çok dar bir yere yerleştirildi: 2 tezgâh ve 4 küçük sandalye. İlk öğretmen Don Bosko oldu. Tezgâha oturup 4

küçük çocuğun önünde bir taban çiviledi. Sonra onlara falçatayı ve tutkallı sicimi kullanmayı öğretti. Birkaç gün sonra öğretmen yerini Dua Merkezinin kapıcısı olan Domenico Goffi'ye bıraktı.

Terziler mutfağa yerleştiler, tencereler ve ocaklar ise yeni binaya nakledildi. Terzilerin ilk öğretmeni Margherita anne ve yeniden Castelnuovo'da Giovanni Roberto'dan öğrendiği şekilde onlara dikmeyi ve kesmeyi öğreten Don Bosko oldu.

1854'ün ilk aylarında, sanki şaka edercesine, üçüncü laboratuvarı açtı: Cilt atelyesi. Çocuklarından hiç biri bu mesleği bilmiyordu. Bir gün çocuklarını etrafına alarak bir masaya son kitabı olan **Koruyucu Melekler'in** sayfalarını sıraladı. Sonra parmağını bir çocuğa uzattı:

- Sen cildini yapacaksın.

- Ben mi? Ne olduğunu bile bilmiyorum.

- Çok kolay. Buraya gel. Bak bu büyük sayfalara işaret denir. Ortalarından katlayacaksın. Sonra yine ortalarından ve bir kez daha ortalarından. Haydi deneyelim.

Masanın etrafına toplanan diğer çocukların yardımı ile tüm sayfalar katlandı. Don Bosko katlanan sayfaları üst üste koydu.

- İşte kitap hazır. Şimdi dikmek lazım.

Margherita anne çağrıldı ve sağlam bir iğne ile ve de kanayan bir kaç parmakla o iş başarıldı. Su ile karıştırılan biraz un, kapağı yapıştıracak tutkal olarak kullanıldı. Son bir işlem kalmıştı: Kenarların kesilmesi. Nasıl yapılacaktı? Masanın etrafındaki çocuklar çeşitli önerilerde bulunuyorlardı. Makasları, bıçağı, rendeyi kullanmak gibi. Don Bosko mutfağa gitti soğanları ve maydanozu kesmeye yarayan yarım ay şeklindeki çelik keseri aldı ve bir kaç keskin darbe ile kenarları düzeltti. Çocuklar gülüyorlardı, Don Bosko da gülüyordu. Böylece laboratuvarın açılışı yapıldı ve yeni binanın bir odasına yerleştirildi.

1854'te genç çırakların sayısı öylesine artmıştı ki Don Bosko onlar için bir yönetmelik hazırladı. Bunda kabul edilebilmek için işçi çocuğunun 12-18 yaş arası olması gerektiği, öğrenimini üstlenecek olan kardeş yada amcalara sahipse yurttan yeri olmadığı söyleniyordu.

Matbaaya Sahip Olabilmek İçin Bir Yıl

1856'nın sonlarına doğru 4. laboratuvar olan marangozhaneye başlandı. Hemen ciddiye kazandı: Kentteki fabrikalarda çalışan bir grup çocuk işlerinden alındı ve tezgâhlar, aletler, tahta deposu ile donatılmış geniş bir salona yerleştirildi. İlk öğretmenleri Bay Corio oldu. 5. ve en çok arzu edilen laboratuvar matbaa oldu. Belediyeden izin alabilmek için Don Bosko bir yıl uğraşmak zorunda kaldı. İzin 31 Aralık 1861'de verildi.

Başlangıçlar sade oldu. Kol gücü ile çocukların çevirdiği iki tekerlek... Fakat Don Bosko daha hayatta iken o matbaa çok büyük ve modern oldu. Öylesine ki kentin en iyileri ile yarışabilirdi. Dört baskı makinesi, 12 otomatik makine, setreotip, hurufat dökümhanesi, kalkografi. 1862'de Don Bosko 6. ve son laboratuvarını açtı: Bugünün makine tezgâhlarının atası olan demircilerin atölyesi.

Doğrusunu Bulabilmek İçin Dört Yol

Laboratuvarları çalıştırabilmek için Don Bosko bir çok güçlüklerle karşılaştı ve değişik dönemlerde çeşitli formüller denedi. Başlangıçta normal ücretle ustalar aldı. Sonuç: Bunlar öğrencilerin gelişmesi ve laboratuvarların düzeni ile değil de sadece işle ilgileniyorlardı.

İkinci formül: Ustalara tüm sorumluluk verildi. İşverenmişler gibi işi onlar getireceklerdi. Sonuç: Çocuklar çırak gibi kullanıldılar ve müdürün yönetiminden alındılar.

Üçüncü deney... Don Bosko laboratuvarların tüm ahlaksal ve idari sorumluluğunu üstlendi. Çırakaların profesyonel eğitimini ustalara bıraktı. Yine olumsuz bir sonuç: En iyi öğrencilerin daha baskın çıkmalarından korkan ustalar pek az şey öğretip kendi hallerine bırakıyorlardı.

Don Bosko tam formülü tümünden ona bağlı laboratuvar şeflerini oluşturduktan sonra bulabildi: Papaz adayları ve papazlar gibi din adamları olup meslek okullarına bağlı "Salesiani Yardımcıları".

ASKER CÜBBELİ ÖĞRENCİLER

1 Kasım 1851. Don Bosko köyü olan Castelnuovo D'Asti'ye geldi. Akşam vakti kilisede ölümler günü için bir vaaz vermesi gerekiyordu. Ayın yardımcıları arasında ona kürsüye kadar eşlik eden ve vaaz boyunca gözlerini ondan ayıramayan bir çocuk vardı. Kutsal Eşyalar bölümüne döndüğünde Don Bosko çocuğun halen ona sessizce baktığını gördü ve yanına çağırdı:

- Galiba bana söyleyecek bir şeyin var, öyle değil mi?

- Evet efendim. Öğrenimimi yapmak ve papaz olmak için sizinle Torino'ya gelmek istiyorum.

- İyi. Annene söyle yemekten sonra başrahibin evine gelsin.

O çocuğun adı Giovanni Cagliero'ydu. Babadan öksüzdü. Anne, Giovanni ile birlikte yemekten sonra geldi.

- Oğlunuzu bana satmak istediğiniz doğru mu Teresa? diye şaka etti.

- Ah.. Hayır, diye gülerek yanıtladı kadın, biz danaları satarız ama çocukları hediye ederiz.

- Böylesi çok daha iyi. Ona biraz çamaşır hazırlayın. Yarın beraberimde götürürüm.

Ertesi gün şafakta, Giovanni Cagliero kilisede idi. Don Bosko'ya ayinde hizmet etti. Onunla kahvaltısını yaptı, annesini öptü ve bohçasını kolunun altında tutarak sabırsızlıkla sordu:

- Evet Don Bosko.. Gidiyor muyuz?

Galeta Sepetinde Uyumak

Uzun yolu yürüyerek katettiler. Çocuk aslında o yolu iki kez yürüdü çünkü Don Bosko ile konuşuyor, öne fırlıyor, tarlalarda kuşları kovalıyordu. Hendekleri zıplayarak aşılıyordu.

"O yolculuk sırasında" diye anımsıyordu, "Don Bosko bana bin soru sordu ve ben ona bin yanıt verdim. Ondan sonra hiç bir şeyi kendisinden gizlemedim, yaramazlıklarımı duyunca bundan böyle daha uslu olmam gerektiğini şakalaşarak söylüyordu. Sonunda Torino'ya vardık" ve devam ediyor:

2 Kasım akşamıydı, yorgunduk. Don Bosko:

- Anne, sana Castelnuovo'dan bir çocuk getirdim, diyerek beni Margherita anne ile tanıştırdı.

- Oh evet...Sen hep çocuk arıyorsun bense nereye koyacağımı bilemiyorum.

- Bu öylesine küçük ki, diye şaka yaptı Don Bosko, onu galeta sepetinde yatırırız. Sonra da bir iple, sanki bir kanarya kafesi gibi kirişin altına çekeriz.

Margherita anne gülmeye başladı ve bana bir yer aradı. Gerçekten boş tek bir köşe bile yoktu ve o gece bir arkadaşımın yatağının dibinde yatmak zorunda kaldım.

Ertesi gün o evin ne denli yoksul olduğunu gördüm. Giriş katındaki yatakhanelerimiz vardı. Zeminleri ise kaldırım taşları ile döşenmişti. Mutfakta, kaşıkları ile az sayıda kalaylanmış tas vardı. Çatalları, bıçakları, peçeteleri yıllar sonra görebildik. Yemekhane bir sayacı, Don Bosko yemek servisini yapıyor, yatakhaneyi düzenlememize yardım ediyordu. Giysilerimizi temizleyip yamalıyordu ve en basit işleri görüyordu.

Ortak bir yaşam sürüyorduk. Kolejde değil de kendimizi bir ailenin içinde hissediyorduk. Bizi seven, tinsel ve maddi huzurumuzla ilgilenen bir babanın yönetimi altındaydık.

İlk günlerden beri Giovanni Cagliero canlı bir akıl ve neşeli bir huy gösterdi. Taşkın bir oyun oynamak arzusuna sahipti.

Michele Rua annesi ile birlikte yaşıyor fakat sabahları küçük

öğrenci grubunun başına geçiyor ve birlikte öğretmen Bonzaino'ya gidiyorlardı. Don Bosko'nun isteği üzerine Rua "Asistan" görevini görüyor, kimsenin okuldan kaçmaması için dikkat ediyordu. Michele, Cagliero'yu çok az defa dizginleyebildi. Dua Merkezinden çıkar çıkmaz Giovanni yol değiştiriyor, koşarak Saray Kapısına varıyor, şarlatanları, çadırların önünde kendinden geçmiş dikizliyordu. Sonra da hep koşarak, okula dönüyordu. Diğerleri geldiğinde o kapıda bekliyordu. Ter içinde fakat mutlu. Michele ona ters ters bakıyordu:

- Neden bizimle gelmiyorsun?

- Çünkü başka bir yoldan geçmek hoşuma gidiyor. Bunda ne kötülük var?

- İtaat etmen gerekiyor.

- Etmiyor muyum? Okula gelmem gerekiyor ve geliyorum. Dakik olmalıyım ve öyleyim. Şarlatanlara bakmaktan hoşlanıyorsam sana ne bundan.

Salesianiler'in ilk piskoposu ve kardinali olacaktı. Don Rua'nın yanında Salesiani teşkilatının en sağlam sütunlarından biri de olacaktı. Ancak kişilik olarak Rua ve Cagliero daha çok ayrı kalacaklardı. Michele hamarat, dayanıklı, düşünceli; Giovanni dışa dönük, heyecanlı, taşkın. İkisi de Don Bosko uğruna ateşe atlamaya hazırdı

Kızıldeniz'i ve Çölü Aşacaksın

22 Eylül 1852. Michele Rua kesin olarak Dua Merkezine yatılı öğrenci olarak girdi. Ertesi gün, Don Bosko ile birlikte, Margherita anne ve 26 arkadaşıyla Becchi'ye doğru yola çıktı. Don Bosko Castelnuovo'da tesbih duasının 9 günlük kutlamasını yapacak ve çocuklar, kardeşi Giuseppe'nin konukları olacaklardı. Yola çıkmadan önce Don Bosko Michele'yi çağırıp ona:

- Önümüzdeki yıl burayı yürütebilmek için bana ciddi şekilde yardım etmelisin. 3 Ekim, Tesbihli Meryem Ana'nın bayramıdır. Castelnuovo'nun başrahibi Becchi'ye gelip sana papaz adaylarının siyah giysilerini giydirecektir. Dua Merkezine döndüğünde

arkadaşlarının asistanı ve öğretmeni olacaksın. Anlaştık mı?

- Anlaştık...

Bayram akşamında -diye anımsıyor Don Rua- onları Torino'ya götürürken arabada Don Bosko ona:

- Azizim Rua... Sen artık yeni yaşama başlıyorsun. Yalnız şunu bil ki vaadedilen topraklara girmeden önce Kızıldeniz'i ve çölü aşmak zorunda kalacaksın. Bana yardım edersen ikisini de rahatça aşıp vaadedilen topraklara ulaşacağız, diyerek sessizliği bozdu.

Michele biraz düşünüyor, pek birşey anlamıyordu. Sonunda o da sessizliği bozarak sordu:

- İlk karşılaşmamızı hatırlıyor musunuz? Siz kutsal madalyalar dağıtmıştınız bana hiç kalmamıştı. O zaman garip bir işaret yaptınız, elinizin yarısını verecekmış gibi. Ne anlatmak istemiştiniz?

- Daha anlayamadın mı? İkimizin herşeyi yarı yarıya paylaşacağımızı söylemek istemiştim. Benim olan herşey senin de olacaktır. Borçlar, sorumluluklar, belalar dahil olmak üzere.

Don Bosko gülümsedi: "Fakat güzel şeyler de olacak, göreceksin ve sonunda da en güzel şey: Cennet"...

Elli Yıllık Garanti

1853 paskalyası, Salı günü, Torino'nun gökyüzü kara bir bulut karışıklığıydı. Okul arkadaşları ve candan dost Giovanni Francesca ve Michele Rua İtalyanca dersini birlikte gözden geçiriyorlardı. Michele dalgındı, aklı başka yerdeydi. Sanki büyük bir acının yükünü taşıyordu. Francesca iki kez ona aynı şeyi sorduktan sonra kitabını sertçe kapattı ve patladı:

- Bugün ne oluyor sana?

Ağlamamak için dudaklarını ısırarak Michele mırıldandı:

- Kardeşim Giovanni öldü. Gelecek sefer sıra bana gelecektir.

Evde yaşayan son kardeşti. Silah fabrikasındaki konutta artık

annesi yalnız kalacaktı. Don Bosko bunu öğrendi ve Michele'yi avutabilmek için beraberinde Torino'yu gezdirdi. Po Nehri'nin kıyısında bulunan "Yüce Ana" kilisesi yakınlarında görülecek bir işi vardı. Hızlı yürüyorlar ve dua merkezinden söz ediyorlardı. O günlerde Torino "Çok Aziz Kutsal Giz Mucizesi"nin 400. yıldönümünü kutluyor ve Don Bosko kapış kapış giden bir kitapçık yayınlamıştı. Birden Don Bosko durdu ve alçak bir sesle:

- 50 yıl sonra 450. yıldönümü kutlanacak ve ben burada olmayacağım. Fakat sen olacaksın. Kitabımı yeniden basmayı unutma.

Michele o çok uzak, masalımsı tarihi düşündü. 1903. Başını salladı:

- Don Bosko benim yaşayacağımı söylerken acele ediyorsunuz. Korkarım ki ölüm yakında bana kötü bir şaka yapacak.

- Şaka yok... Ne kötü ne de iyi, diye Don Bosko sözünü kesti, sana garanti ediyorum ki 50 yıl sonra sen olacaksın. Bu kitapçığı yeniden bastır, anlaşıldı mı?

(1903'te Don Rua yaşıyordu ve Salesiani teşkilâtının başındaydı. Don Bosko'nun halefi olarak. 66 yaşında o kitapçığı bastırdı).

Beyzadeler ve Sefiller

Genç işçilerle ilgilenirken Don Bosko öğrencileri de unutmuyordu. Amacı çalışmalarında kendine yardım edecek olan elemanlar, papaz adayları ve papazlar hazırlamaktı: Aynı zamanda, azalan papaz sayısını karşılayabilmek için piskoposluk bölgeleri için de papazlık eğilimlerini de hazırlıyordu.

İlk hazırladığı dörtlü daha önce değindiğimiz gibi onu biraz hayal kırıklığına uğratacaktı. Fakat Rua, Cagliero ve Francesca umutlarını tümenden karşılayacaklardı ve onların yanında Angelo Savio, Rocchietti, Turchi, Durando ve Cerutti iyi yetişiyorlardı...

Öğrenciler yurdu böylece göze batmadan doğdu fakat güçlü şekilde genişledi: 1850'de 12 konuk, 1845'te 35, 1855'te 63, 1857'de 121...

Latincenin ilk üç sınıfından öğrenciler önce Bonzanino'dan

ders alırlardı sonra ise "Teselli Edici Meryem Ana"nın yakınlarında ders veren Don Matteo Picco'nun hümanizm ve retorik sınıflarına devam ederlerdi.

2 özel okulu iyi ücretler veren Torino'da ki zengin aile çocukları izliyordular. Don Bosko'nun çocukları ücretsiz kabul ediliyordular.

İlk Başta "Beyzadeler", giyenlere bir kaçakçı yada karikatür havasını veren, eski asker cübbeleri ile okula gelen sefilleri alaya alıyorlardı. (O cübbeleri, asker şapkası ile birlikte Don Bosko hediye olarak bakanlıktan almıştı. Giysiden çok -diye anımsıyor Don Lemoyne- battaniyeye benziyorlardı fakat yağmurdan ve kardan koruyorlardı). Nedir ki Bonzanino şapkalardan hoşlanmazdı: "Bir çocuğun değeri" derdi, "cübbesinin rengi ile değil de ders sayfaları ile ölçülür". Notlara bakıldığında çoğu kez sefiller aslında beyzadelerdi. Don Bosko'nun çocukları çalışıyorlardı. Don Bosko'nun sevgisi çok şey isterdi, tembellere yer vermezdi. 1863'te Torino Üniversitesi-tesinden profesör Prieri "Don Bosko'da ders çalışıyorlar... Gerçekten ders çalışıyorlar" beyanatında bulunacaktı.

17 Yaşında Bir Öğretmen

Kente gidip gelmek Don Bosko için ideal bir çözüm değildi. Kaldı ki kısa süre sonra Bonzanino ve Picco'nun sınıfları Dua Merkezinin tüm öğrencilerini alamayacak duruma geldiler.

17 yaşındaki Giovanni Battista Francesia başarılı şekilde latince öğrenimini tamamladıktan sonra orta üçüncü sınıf ona teslim edildi. 1855'in Kasım ayı idi.

Sonraki yıl Don Bosko'nun laik bir dostu olan profesör Bianchi'nin yönetimindeki orta bir ve orta ikinci sınıfları da faaliyete başladılar.

Öğrenci çocukları saran dinsel hava çok yoğundu. Onlar gelecekteki papazlık eğilimlerinin nazik filizleriydiler ve Don Bosko onların dinsel, kutsal gizemsel, Meryem Ana'ya ve kiliseye yönelik bir havanın içinde olmalarını istiyordu.

Günah çıkartmak herkes için haftalık yada 15 günlük bir alışkanlıktı. Her gün Don Bosko iki, üç saat günah çıkartırdı. Bayram arefelerinde ise tüm öğleden sonra, "günahları okuma" konusundaki yaygın şöhreti tam bir güvenliği destekliyordu. Yurdun tesisinden bir kaç yıl sonra Kutsal Ekmek ayını bir çok çocuk için artık günlük bir kutsal gizdi. Kutsal Ekmeği en azından haftada bir almayanlar azınlıktaydı.

Meryem Ana'ya tapınma adeta soluklanıyordu. Domenico Savio'nun döneminde ve "Yardım Edici Meryem Ana"nın büyük kilisesinin inşaa edildiği sürede olağanüstü bir yoğunlukta sürdürülecekti.

Don Bosko'nun hristiyan görüşünde papa sevgisi daima sabit bir nokta olarak kalıyordu. Bu sadece sözde kalmıyordu: Bir papanın davetine uymak için Don Bosko yaşamının son yıllarını feda edecekti ve çocuklar bu görüşünü benimsiyorlardı.

1854: "ADIMIZ SALESİANI OLACAK"

26 Ocak 1854. Torino'da tam bir kutup soğuşu hakimdi. Fakat Don Bosko'nun küçük odasında hoş bir sıcaklık vardı. Don Bosko konuşuyor ve sözlerini dinleyen 4 delikanlı güvenli bir hayal yolculuğuna çıkıyorlardı:

- Gördüğünüz gibi Don Bosko elinden geleni yapıyor. Fakat tek başına. Şayet bana yardım ederseniz birlikte iyilik dolu mucizeler yapacağız. Binlerce yoksul çocuk bizleri bekliyor. Meryem Ana bize geniş, havadar Dua Merkezleri, kiliseler, evler, okullar, laboratuvarlar, yardım edecek çok sayıda papaz temin edecektir. Size söz veriyorum ve bu İtalya'da, Avrupa'da ve Amerika'da olacak. Ben şimdiden, aramızda bir piskopos şapkası görüyorum.

4 delikanlı birbirlerine bakıyorlardı. Düş görür gibiydiler. Oysa Don Bosko şaka etmiyordu, ciddiydi, sanki geleceği okumaktaydı.

- Meryem Ana bir cemiyet kurmamızı istiyor. Vereceğimiz adı uzun süre düşündüm: Adımız Salesiani olacak. Öyle karar verdim.

O 4 delikanlının arasında "Salesiani Teşkilatı"nın temel taşları bulunmaktaydı. O gece Michele Rua not defterine dikkatle şunları yazdı: "Don Bosko'nun odasında toplandık. Rocchietti, Artiglia, Cagliero ve Rua. Rab'bin ve Sales'li Aziz François'in yardımı ile başkalarına yönelik pratik bir sevgi deneyiminde bulunmamız teklif edildi.

Daha sonra bir söz vereceğiz. Sonra ise Rab'ba bir adakta bulunacağız, olası ise bu deneyi yapanlara ve ilerde yapacak olanlara Salesiani adı verildi".

Çardak ve Güller

O akşam Don Bosko'nun delikanlılarına açıkladığı "geleceğe yönelik tahminler" birkaç yıl önce ona deli damgasını vurdurtan, tımarhane tehlikesini ortaya atan tahminlerin aynısıydı.

Fakat Don Bosko bunları inatçı bir güvenle tekrarlıyordu. Çünkü (Don Borel'in dediği gibi) "düşünde görüyordu". 1847'de yapılacak şeyleri düzenlemek için ona bir program oluşturan -kendi deyimi ile- bir "Temel Düş" gördü. Bunu 1864'te odasının girişinde, ilk Salesianiler'den olan Don Rua, Don Cagliero, Don Ruando, Don Barberis'e anlatacaktı:

"1847'nin bir gününde, gençliğe iyilik yapmak konusunda çok düşündükten sonra Göklerin Kraliçesi (Don Bosko'da çok ender olan bir ifade şekli. Genelde: Düşümde çok güzel bir bayan gördüm, derdi) bana göründü ve beni harika bir bahçeye götürdü. Çok güzel bir kemer vardı, yapraklar, güller ve sarmaşıklarla doluydu. Bu kemer şahane, çiçekleri tamamen açılmış bir gül bahçesine açılıyordu. Yer bile güllerle doluydu. Meryem Ana bana:

"O çardağın altından ilerle: Katedeçeğin yol odur", dedi. Yürümeye başladım. Yukardan örgü gibi, bir çok dal sarkıyordu. Ben hep gül görüyordum, yanlarımda güller, üstümde güller, ayaklarımda güller. Fakat ayaklarım yerdeki dallara takılıyor ve yaralanıyordu. Çapraz bir dalı kaldırırken elime batıyordu, ellerim ve tüm vücudum kanıyordu. Güllerin tümü çok büyük sayıda dikenler gizliyordu.

İlerlediğimi görenler: "Don Bosko daima güller üzerinde yürütüyor! Her şeyi yolunda!" diyorlardı. Dikenlerin kollarımı, bacaklarımı paraladıklarını görmüyorlardı. Tarafımdan davet edilen bir çok papaz adayı, papaz ve laikler o çiçeklerin güzelliğine kapılarak neşe içinde beni izlemeye başlamışlardı. Dikenlerin üzerinde yürümelerinin gerekli olduğunu fark ederek "aldatıldık" diye bağırılmaya başladılar. Bazıları geri döndü. Neredeyse tek başıma kaldım. O zaman ağlamaya başladım "Bütün bu yolu tek başıma mı katedeçeğim" diyordum.

Fakat çabucak teselli oldum. Bana doğru gelen bir papaz, pa-

paz adayı, laik kalabalığını gördüm. Bunlar bana: "Sizinle beraberiz. Sizi izlemeye hazırız" diyorlardı. Onların başına geçerek yoluma devam ettim. Sadece bazıları cesaretlerini yitirip durdular. Büyük bir kısmı ise hedefe kadar geldiler.

Çardağın tümünü geçtikten sonra kendimi çok güzel bir bahçede buldum. Az sayıdaki izleyecilerim zayıflamış, perişan olmuş ve ayakları kanamıştı.

O zaman hafif bir rüzgâr çıktı, o esinti ile hepsi de iyileşti. Başka bir rüzgâr esti ve mucizevi bir şekilde etrafımı gençlerden, papaz adaylarından, yardımcı laiklerden ve papazlardan oluşan kocaman bir kalabalık sardı. Bunlar, o gençlere yol göstermek için benimle çalışmaya başladılar. Bazılarını tanıdım, çoğunu ise daha tanıyamıyordum.

O zaman rehberim olan Aziz Bakire bana sordu:

- Şimdi ve daha önce gördüklerinin anlamını biliyor musun?

- Hayır...

- Bilin ki güllerin ve dikenlerin arasında katettiğiniz yol gençlere göstereceğiniz ilgi anlamındadır. Dikenler, karşılaşılabileceğiniz engeller, acılar, üzüntülerdir. Cesaretiniz kırılmasın. Sevgi ve çile ile herşeyi aşıp dikensiz güllere erişeceksiniz

Tanrının annesi konuşmasını bitirir bitirmez uyandım ve kendimi odamda buldum. Size bunu anlattım ki teşkilatımızın Meriyem Ana tarafından istenildiğinden emin olun ve hepimiz Tanrı'nın yüceliği uğruna daha çok çalışmak için canlanalım.

Bu sakın emniyetle yönlendirilen Don Bosko gelecekteki Salesianiler'in sayısını artırmak için her gün çocuklarını "avlıyordu". "Hoşuna gidiyor mu?" ya da... "gençlerle uğraşmak için bana yardım etmez misiniz?". "Bak, 100 papazım ve 100 papaz adayım olsaydı, herkese iş verebilirdim... Tüm dünyada yayılabilirdik".

Ne Maaş Vereceksin..?

Avigliana'da Don Bosko'dan 3 yaş daha büyük olan bir papaz vardı. Adı Don Vittorio Alasonatti idi. Don Bosko birçok kez

onunla Aziz İgnazio'nun tinsel inzivalarında karşılaşmıştı. Arkadaş olmuşlardı. Avigliana'da Don Alasonatti ilkokul öğretmeniydi, küçük çocuklarla iyi anlaşıyordu. Biraz sertti, ciddiyet isterdi fakat onu severlerdi.

Don Bosko birçok kez şakayla onu dürtmüştü:

– Kaç öğrencin var? Utanmıyor musun? Benimkiler 600. Sadece 30 çocuk için çalışılır mı? Haydi, Torino'ya bana yardım etmeye gelsene.

– Bana ne maaş vereceksin?

– Ekmek, iş ve cennet. Pek para biriktiremeyeceksin fakat dilediğin kadar uykudan tasarruf edersin.

Şaka ederken Don Alasonatti ciddice düşünmeye başladı. Don Bosko bunu sezdi ve 1854'ün ilk aylarında sadece: "Dua kitabını okumama yardım etmeye gel" diyen bir mektup yazdı.

14 Ağustos'ta tüm işlerini ayarladıktan sonra Don Alasonatti elinde küçük bir valiz ve koltuğunun altında bir dua kitabı ile Dua Merkezine geldi. Don Bosko'yu kucakladı ve ona:

– İşte geldim. Duaları nerede okutacağım.

Don Bosko onu muhasebe defterlerinin tutulduğu odaya götürdü.

– İşte... Krallığın burası olacak. O kadar aritmetik öğrettin ki toplamaları ve çıkartmaları mutlaka becerirsin.

Don Alasonatti ciddileşti:

– Bundan böyle sen emredersin ben de itaat ederim. Benden hiç çekinme çünkü cenneti hak etmek istiyorum.

O günden sonra Don Alasonatti, Don Bosko'nun sakin oysa biraz ciddi bir gölgesi oldu. Elinden geldiği kadar birçok işlerden onu kurtardı: Yurdun genel idaresi, yardımlaşma, giriş ve çıkış defterlerinin tanzimi, muhasebe, en tatsız ve nazik yazışmalar.

Yorulunca, sağlığı bozulunca dua kitabına, sayfaları işaretlemek için koyduğu bir küçük mukavva parçasındaki yazıyı okuyordu: "Vittorio ne için geldin?". Onun yanında Don Bosko'nun arkadaşlarını yorgun gördüğünde sık sık tekrarladığı bir cümleyi

eklemişti: "Cennette istirahat edeceğiz".

Dora Kasabasının Sokaklarındaki Ölüm

Korkunç haber Torino'ya Temmuzda ulaştı. Kolera, Genova'da 3000 kurban alarak, Liguria'yı istila etmişti. Torino'da ki olaylar 30 ve 31 Temmuz'da görüldü. Kral, Kraliçe ve Kraliyet ailesi kapalı arabalar içinde uzaklaştılar. Lanzo ve Susa vadilerinin girişinde bulunan Caselette şatosuna sığındılar.

Vebanın merkezi Valdocco'nun biraz ötesinde bulunan Dora Kasabası oldu. Orda yoksul evlerde ve barakalarda göçmenler, yeterince beslenemeyen ve sağlık olanaklarından yoksun insanlar birikiyordu. Bir ay içinde hastalananlar 800, ölenler 500 oldu.

Belediye başkanı Nota, kente çağrıda bulundu: Salgının artarak yayılmaması için hastalara yardım edecek, hastahanelere taşımak için cesur insanlar gerekiyordu.

5 Ağustos'ta karların Meryem Ana'nın bayramında, Don Bosko çocuklarla konuştu. Bir vaad ile başladı:

- Tanrı'nın inayetine teslim olursanız ve hiç bir ölümcül günah işlemezseniz, kimsenin hastalanmayacağını size temin ediyorum.

Sonra bir davette bulundu:

- Belediye Başkanının bir çağrıda bulunduğunu biliyorsunuz. Koleraya tutulan hastaları tedavi etmek için hastabakıcılar ve yardımcıları gerekiyor. Birçoğumuz daha çok küçük. Fakat büyüklerin arasında benimle iyi ve Rab'bin hoşuna gidecek bir çalışma yapmış oluruz.

Aynı gece 14 kişi listeye girdi. Bir kaç gün sonra daha çok genç olan 30 tanesi de diğerlerine katılma iznini kopartabildiler.

Günler sert ve hiç sevimli olmayan bir çalışma ile geçti. Bolca terletmek amacıyla doktorlar hastaların bacaklarına yapılacak masaj ve friksiyonlarla tedavi edilmelerini öneriyorlardı. Çocuklar 3 gruba ayrılmışlardı: En büyükleri gün boyunca hastahanelerde ve hastaların evlerinde hizmet veriyorlardı, ikinci grup yeni hastaları saptayabilmek için sokakları tarıyorlardı, üçüncüsü ise

(en küçükleri) herhangi bir çağrıda müdahale etmek için dua merkezinde bekliyorlardı.

Don Bosko her türlü tedbirin alınmasını ısrarla istiyordu. Herkes yanında bir şişe sirke taşıyor ve hastalara dokunduktan sonra onunla elini yıkıyordu.

"Hastalar sık sık çarşafsız, battaniyesiz, çamaşırsız kalıyorlardı. Çocuklar gelip Margherita anneye anlatırlardı. O çamaşır dolabına gider, elindeki az sayıdaki şeyleri verirdi. Bir kaç gün içinde hiç bir şey kalmadı. Bir gün genç bir hastabakıcı gelip ona bir hastanın çarşafsız bir yatakta sefil halde yatmakta olduğunu anlattı. "Örtünmesine yarayacak bir şeyiniz yok mu?" dedi. Kadın düşündü sonra gitti. Sunağın beyaz örtüsünü çekti ve delikanlıya verdi. "Bunu hastana götür. Rab'bin şikayet edeceğini sanmıyorum".

Üzgün Yüzlü Devler

Ağustos'un sonlarına doğru bir akşam 16 yaşındaki Giovanni Cagliero, veba hastahanesinden döndüğünde rahatsızlandı. Büyük bir olasılıkla o günlerin boğucu sıcağında bozuk meyve yemişti. Don Bosko tarafından hemen çağrılan doktor çok kötü bir teşhiste bulundu: "Tifoya yakalandı" dedi.

Tüm Eylül ayı boyunca Cagliero ateşle boğuştu. Son günlerde bir deri bir kemik haline gelmiş, kendinden geçiyordu. Konsültasyona çağrılan iki doktor durumun umutsuz olduğunu bildirdiler. Ona son kutsal gizlerin verilmesini önerdiler.

Don Bosko derin şekilde sarsıldı. O çocuğu seviyordu. Acı haberi ona verme cesaretini kendinde bulamadı. Giuseppe Buzzetti'den son derece nazikçe, bildirmesini rica etti ve Viatik'i almak için kiliseye indi.

Giuseppe Buzzetti Giovanni ile yeni konuşmuştu ki, elinde kutsal emanetler kutusu ile Don Bosko geri döndü. Onlara doğru gelmedi, birkaç saniye durdu, boşluğa bakarak diğerlerinin görmedikleri bir şeyleri görüyormuş gibi. Sonra hastanın yatağına doğru ilerledi fakat onda belirli, derin bir değişiklik vardı. Biraz önceki üzüntü, acı silinmişti. Neşeliydi, gülümsüyordu:

- Son günah çıkartmam mı? Gerçekten ölmeli miyim?

Don Bosko emin bir ses tonu ile yanıtladı:

- Cennete gitmenin zamanı daha gelmedi. Yapılacak çok şeyler var daha. İyileşeceksin, dinsel giysiyi giyeceksin... Papaz olacaksın... Sonra da... Sonra da koltuğunun altındaki dua kitabıyla çok dolaşacaksın. Dua kitabını başkalarına da taşıttiracaksın... Ve uzaklara, çok uzaklara gideceksin.

Bu sözleri söyledikten sonra Don Bosko kutsal emanetler kutusunu kiliseye geri götürdü. Birkaç gün sonra ateş birden düştü ve Giovanni uzun bir dinlenme için Castelnuovo'ya gidebildi.

Buzzetti ve Cagliero uzun süre Don Bosko'nun odaya girdiğinde neler gördüğünü merak ettiler. Yanıtını daha sonra Don Bosko verdi.

"Odanın eşiğindeydim ki birden büyük bir ışık gördüm. Ağzında bir zeytin dalı taşıyan bembeyaz bir güvercin hastanın yatağına doğru iniyordu. Cagliero'nun soluk yüzünün bir kaç santim ötesinde durdu ve ağzındaki dalı alına düşürdü. Hemen sonra odanın duvarları sanki açıldı ve uzak, gizemli ufuklara ulaştı. Yatağın etrafında bir sürü garip, ilkel yaratıklar görüldü. Dev boyunda vahşilere benziyorlardı. Bazılarının derisi siyahtı, gizemli kırmızısı dövmeleleri vardı. Soylu ve üzgün yüzlü devlerden ikisi hastaya doğru eğildiler ve heyecanla mırıldanmaya başladılar: "O ölürse bize kim yardım eder?". Bu görüntü birkaç saniye sürdü fakat Cagliero'nun iyileşeceğine kesinlikle emin oldum".

Bir Sayfa İçin Sekiz Dakika

Sonbaharın ilk yağmurları ile koleraya tutulanların sayısı belirli bir şekilde azaldı. Kışın başlangıcında 1-2 olay görüldüyse de 21 Kasım'da "acil durum"un sona erdiği beyan edildi. 1 Ağustos-21 Kasım arasında kentte 2500 olay görüldü, 1400 kişi öldü.

Don Bosko'nun hiç biri hastalanmayan çocukları rahatça derilerine döndüler. Bir kısmı kısa bir tatil için ailelerinin yanına döndü.

Her yıl olduğu gibi Don Bosko, tesbihli Meryem Ana'nın bayramı için Becchi'ye gitti. Orada iken papaz okulundan arkadaşı olan ve Mondonio'da ilkokul öğretmenliği yapan Don Cugliero ziyaretine geldi:

- Dinle, dedi ilk konuşmasından sonra, küçük yaramazlarla birlikte Dua Merkezine, papaz olma umudunu veren, yetenekli çocukları da kabulettiğini söylediler bana. Mondonio'da tam işine yarayacak bir çocuk var. Adı Domenico Savio. Fazla sağlıklı değil fakat iyilik konusunda böyle birine rastlamadığına bahse girmeye hazırım. Gerçek bir Aziz Louis.

- Abartma, diye gülümsedi, her neyse ben varım. Bir kaç gün daha buradayım. Babası ile birlikte onu bana tanıştırdı. Konuşacağız ve ne biçim birşey olduğunu göreceğiz.

2 Ekim 1854. Giuseppe'nin evinin önündeki bahçede görüşme yapıldı. Don Bosko öylesine etkilendi ki en ince ayrıntısına kadar, kaydını yapmış gibi olayı anlattı.

Kullandığı dil 19. yüzyılın dili ve sahne çok canlı, sanki insan içinde yaşamış gibi aktarıldı:

"Ekim'in ilk pazartesi günüydü. Sabah erkenden babası ile birlikte gelen ve benimle konuşmak için yaklaşan bir çocuk gördüm.

Neşeli yüzlü, güleç oysa saygılı davranışı ilgimi çekti. "kim-sin, nereden geliyorsun?" diye sordum".

- Don Cugliero'nun sözünü ettiği Savio Domenico'yum. Mondonio'dan geliyoruz.

Onu bir kenara çektim ve gördüğü eğitim, sürdüğü yaşam tarzı hakkında görüştükten sonra iyice samimi olduk. O delikanlıda Rab'bin öğretisine tümü ile uygun bir ruh buldum ve tanrısal inayetin öylesine genç birinde başardıklarını görünce az şaşırmadım.

Oldukça uzun bir konuşmadan sonra, babasını çağırmadan önce, bana harfi harfine şu sözleri söyledi:

- Evet ne düşünüyorsunuz? Eğitim görmem için beni Torino'ya götüreceksiniz?

- Eh... Bence sende iyi bir kumaş var.
- Bu kumaş neye yarayabilir?
- Rab'be armağan edilecek bir giysi dikilebilir.
- Ben kumaşsam siz de terzi olun, öyleyse beni yanınıza alın, rab için güzel bir giysi dikeceksiniz.

- Fakat latince öğrenimini tamamladıktan sonra ne yapmak niyetindesin?

- Rab böyle bir bağışta bulunacaksa papaz olmayı çok isterim.

- İyi. Şimdi öğrenim konusunda yeterli derecede yetenekli olup olmadığını anlamak istiyorum. Bu kitapçığı al, (Katolik Me-tinlerin bir sayısı idi), bugün bu sayfayı çalış, yarın döndüğünde bana okursun.

Bunu söyledikten sonra onu oynaması için serbest bıraktım ve babası ile konuşmaya başladım. 8 dakika kadar geçmişti ki Do-menico gülümseyerek yaklaştı ve bana:

- Dilerseniz o sayfayı şimdi okurum.

Kitabı aldım ve şaşırarak gördüm ki seçtiğim sayfayı öğren-mekten başka, içerdiği konuların anlatımını da çok iyi anlamıştı.

- Kutlarım, sen dersini vaktinden önce öğrendin. Ben de sana cevabımı vaktinden önce vereceğim. Evet seni Torino'ya götüre-ceğim, şimdiden sevgili çocuklarımdan biri oldun. Sen de şim-di-den Tanrı'ya dua etmeye başla ki kutsal isteğini yerine getirebilmek için bana da, sana da yardımcı olsun.

Memnuniyetini ve minnettarlığını nasıl göstereceğini bileme-yen çocuk elimi kaptı, sıktı, bir kaç kez öptü ve sonunda:

- Umarım davranışlarımdan hiç bir zaman şikayetçi olmazsı-nız.

Don Cugliero'nun sözlerini düşündüğünde Don Bosko abart-madığı sonucuna varmak zorunda kaldı. Aziz Louis Monferrato tepelerinde dünyaya gelip köylü çocuğu olmuş olsaydı, "Rab'ba armağan edilecek güzel bir giysi" olmayı isteyen o gülümseyen çocuktan değişik olamazdı.

Gizemli Bir Pankart

O günlerde Castelnuovo'da dinlenme devresinde iken Giovanni Cagliero tedbirsiz davrandı: Bol miktarda üzüm yedi. (Bağbozumu dönemiydi) Ve yüksek ateşi yeniden bastırdı. Don Bosko bunu öğrendi ve ziyaretine gitti. Umutsuzluğa kapılan annesiyle görüştü:

- Benim Giovanni gidici... Sayıklıyor, papaz giysisini giymekten söz ediyor ve ateş onu alıp götürüyor.

- Hayır sevgili Teresa, oğlunuz sayıklamıyor. Papaz adayı giysisini şimdiden hazırlayın çünkü Kasım'da Dua Merkezinde onu ben giydireceğim. Ateş onu alıp götürmeyecek. Bu dünyada yapacağı bir sürü iş var.

Gerçekten böyle oldu. 22 Kasım'da Azize Cecilia'nın bayramında tümüyle iyileşen Giovanni Cagliero papaz adaylarının giysisini giydi. Kentteki papaz okulunun rektörü Rahip Vogliotti, papaz adayı Cagliero'ya, Don Bosko'nun yanında kalması ve papaz okulunun derslerini izlemesi için izin verdi.

Bu arada, 29 Ekim'de, Domonico Savio Dua Merkezine katılmıştı. Babası ile birlikte Don Bosko'nun ofisine çıkmış ve hemen üzerinde gizemli sözlerin bulunduğu duvardaki pankart dikkatini çekmişti: DA MİHİ ANİMAS, COETERA TOLLE.

Babası gittikten sonra, ilk duraksamasını yenerek Don Bosko'ya duvara asılı o sözlerin anlamını sordu. Don Bosko çevirmesi için ona yardım etti: "Ey Rab, ruhları bana ver ve gerisini sen al". Don Bosko'nun havariliği için seçtiği parolaydı bu. Anladığında Domenico bir an düşünceli kaldı. Sonra: "Anladım... " dedi. "Burada para değilde ruh alış verişi yapılıyor. Umarım ruhum da bu alış verişin bir parçası olur".

Bu şekilde Domenico'nun günlük yaşamı başladı. Belki o da bir asker cübbesi giydi ve her sabah, Rua'nın yönettiği katımla, Bonzanino'nun yönettiği okuluna gitti. Günü küçük bir öğrencinin birazcık renksiz günüydü: Ödevler, dersler, okul, kitaplar, sınıf arkadaşları. Onu günden güne izleyen Don Bosko hakkında şunları yazdı: "Geldiği günden beri görevlerinin yerine getirilmesinde güçlükleri aşılabilecek bir dakiklik gösterdi".

Po Kıyılarında Renkli Balonlar

Kasım sonunda Dua Merkezi özel bir havaya büründü. Lekesiz Meryem Ana'nın 9 günlük kutlaması başlıyordu ve yıl 1854'dü. 9. Pius, Roma'dan 8 Aralık gününde Meryem Ana'nın Lekesiz Hamileliğinin doğmasını törenle tamamlayacağını ilan etmişti. Tüm katolik dünyasında Meryem Ana sevgisi yeniden uyanıyor, görkemli şenlikler yeniden hazırlanıyordu.

Meryem Ana tarafından elinden tutulduğunu hisseden Don Bosko her akşam gençlerine bunu anlatıyor, 9 günlük kutlama büyük bir inançla yaşıyordu. Avluda veya ofisinde onlarla sohbet ederken bayramı için "Meryem Ana'ya neler hediye etmek" istediklerini soruyordu. Domenico Savio ona : "Ölümçül günaha amansız bir savaş açmak, günaha düşmektense beni ölüme terk etmeleri için Rab'ba ve Meryem Ana'ya dua etmek istiyorum" dedi.

İlk komünyonda yaptığı bir niyetin tekrarıydı: "Günah yerine ölüm". Tarafından yaratılan özgün bir tümce değil, o dönemde günah çıkarttıktan sonra okunan "Tövbe Duası"nın son sözleriydi. Bir çok çocuk, İsa-Efkaristiya ile ilk karşılaşmalarının bir görevi olarak bu sözlere bağlanıyordu.

Domenico Savio'nun yaşıtı sayılabilecek prens Savoia'lı Umberto'nun -sonradan I. Umberto'nun- (Savio 1842'de, Umberto 1844'de doğmuşlardı) annesi tarafından önerilen niyetleri arasında bu sözleri de bulmak insanı meraklandırıyor. Derin bir heyecan yaratan şu ki, binlerce genç çocuk o niyetlerini oyuncakları ile birlikte terk ederken Domenico Savio, ölümüne kadar buna kahramanca sadık kalmıştır.

8 Aralık. Saygı uyandıran Kardinal ve Piskopos kalabalığının önünde 9. Pius inanç doğması olarak Meryem Ana'nın var oluşunun ilk anından itibaren " ilk günah" ile hiç bir zaman lekelenmediğini beyan ediyor.

Domenico Savio, Dua Merkezinde kutlanan bu bayram gününün bir molasında, Aziz Francesco Kilisesine girdi. Meryem Ana sunağının önünde diz çöküp cebinden üzerinde bir kaç satır yazdığı bir kağıt parçasını çıkarttı. Kendini tanrının annesine

adamasıydı bu, tüm Salesiani dünyasında ünlenecek kısa bir dua:

"Meryem Ana, yüreğimi size veriyorum. Daima sizin olmasını sağlayın. İsa ve Meryem siz daima arkadaşlarım olun. Fakat yalvarırım, bir tek günah bile işlemektense ölmemi sağlayın".

O gece tüm Torino fantastik bir aydınlıkla parladı. Binlerce renkli balon pencerelerde, balkonlarda, Po kıyılarında parlıyordu. Millet sokakları doldurdu ve muazzam bir dinsel yürüyüş "Teselli Edici" Meryem Ana Kilisesine doğru ilerledi. Valdocco'lu gençler de Don Bosko'nun etrafında kent sokaklarından şarkı söyleyerek geçtiler.

Aziz Domenico'nun Küçük Öksüzü

Don Bosko'nun yaşamında yoğun bir yıl olan 1854 üzücü bir ayrıntı ile kapandı. Aziz Domenico Kilisesinin yakınlarında belediye, kolerada annelerini ve babalarını yitiren 100 kadar öksüzü barındırmak için geçici bir öksüzler yurdunu acil olarak açmak zorunda kalmıştı. İlk soğukların başlaması ile belediye başkanı Nota, bazılarını almaları için katolik enstitülerine başvurdu. Don Bosko 20 tanesini kabul etti. O küçüklerden birinin adı Pietro Enria idi ve o anları bu şekilde anımsıyordu:

"Günün birinde Don Bosko geldi. Daha önce onu hiç görmemişim. Adımı soyadımı sordu, sonra bana şöyle dedi:

- Benimle gelmek istiyor musun? Hep iyi dost kalırız.
- Evet efendim, diye yanıtladım.
- Bu yanındaki kardeşin mi?
- Evet efendim.
- Söyle ona, o da gelsin.

Bir kaç gün sonra başkaları ile birlikte, Dua Merkezine götürüldük. Annem koleradan ölmüştü. Babam aynı hastalıktan yatıyordu. Don Bosko'nun annesinin onu azarladığını anımsıyorum:

- Sen hep yeni çocuklar kabul ediyorsun fakat bunlar ne ile beslenir, ne ile giydirilir ?

Doğrusu girer girmez bir çok gece, üzerimde sadece küçük bir battaniye ile bir yaprak yığını üzerinde uyumak zorunda kaldım. Don Bosko ve annesi akşamları, yırtılan pantolonumuzu, gömleğimizi onarıyorlardı çünkü yedekleri yoktu".

O öksüzler için Don Bosko yeni binada ayrı bir bölüm hazırladı. Bir yıldan fazla onlara ders verdi. Önce tek başına daha sonra da papaz adaylarının ve arkadaşlarının yardımı ile. Dua merkezindeki diğer öğrenciler onlara çok küçük oldukları için "bücürler sınıfı" diyorlardı.

Pietro Enria tüm yaşamı boyunca Don Bosko ile kaldı. Son hastalığında ona bir oğlu gibi bakan, gözlerini kapatan o oldu. Kentte yayılan bir sürü kötülüklerin arasında koleranın Dua Merkezine, dolaylı bile olsa, bir yararı oldu: Gençlerin, cömert şekilde, kolera hastalarına verdikleri destek kentliler tarafından tanınmalarına, takdir edilmelerine yol açtı. Belediye başkanının açık bir tebriği Dua Merkezine yetkililerin nezdinde güven kazandırdı. Çocuklardan (salgına adeta bulaşmalarına rağmen) hiç birinin vebaya tutulmaması- ki bu adeta inanılmaz bir olaydı bir çoklarını Don Bosko'nun çılın sözlerine daha çok ciddiyetle bakmaya ikna etti.

1855: GENERALA'DA Kİ KÜÇÜK SUÇLULAR

1855 yılı, devlet ile kilise arasındaki yeni ve çok sert bir çatışmaya tanık oldu.

1852'nin Ekim'inde Camillo Cavour, Massimo D'Azeglio'nun yerine başkan olmuştu. Soylu bir ailenin bu huzursuz ve son derece zengin torunu uyuklamakta olan Piemonte'yi sarsmaktaydı. Demiryolları 850 km.'ye vardı, tüm İtalya'daki demiryollarının toplamına eşit olarak. Liguria'da Ansaldo Endüstri Merkezi (İtalya'nın en büyüğü), Odero ve Orlando şantiyeleri oluştu. Verceles'de kanal çalışmaları hızlandırıldı. Buğday vergisinin iptali ile ziraat güçlendirildi.

1854'ün sonlarında ekonomik bir atılım olarak, Bakanlar Kurulunda Bakan Urbana Rattazzi tarafından bir yasa tasarısı sunuldu: "Kilisenin etkinliğini azaltmaya yönelik eksiksiz bir plandı" diye yazıyor tarihçi Francesco Traniello. Tasarı gözlemsel, yani eğitim, vaaz yada hastaların bakımı ile uğraşmayan dinsel tarikatların ortadan kaldırılmasını ve tüm varlıklarının "Bu şekilde en yoksul cemaatlere destek olabilecek" devletin eline geçmesini teklif ediyordu.

Devletin kilisenin yaşamına karışmasıydı bu, diye yazıyor Traniello. Özellikle ciddi idi. Çünkü Cavour'un birçok kez siyasetinin temelinde bulunduğunu söylediği kilise ile devlet arasındaki ayırım ilkelerine karşı geliyordu.

Tahminlere göre, güçlü katolik muhalefetine rağmen, yasa bakanlar kurulundan ve zorlanarak senatodan geçecekti. Yalnızca Kral onu durdurabilirdi.

Sarayda Büyük Cenazeler

1854'ün dondurucu Aralık ayının bir öğle sonrasında (tanıklar Don Bosko'nun eski ve yırtık eldivenler giydiğini, elinde bir deste mektup tuttuğunu anımsıyorlar) Don Bosko, Don Alasonatti'ye, Rua, Cagliero, Francesia, Buzzetti ve Anfossi'ye garip bir düş gördüğünü anlattı. Bir avlunun ortasındaydı. Birden kırmızı giysili "sarayda büyük cenaze, sarayda büyük cenaze" diye bağırarak bir saray uşağının geldiğini gördü. Papaz adaylarına uyanır uyanmaz eline kalemi alıp Kral'a bir mektup yazarak düşünü anlattığını söyledi. 5 gün sonra da düş tekrarlandı.

Kırmızı giysili uşak at sırtında avluya girdi ve bağırdı: "İlan ediyoruz... Sarayda büyük cenaze değil, büyük cenazeler..." Şafak vaktinde Don Bosko Kral'a ikinci bir mektup yazdı. Ona "ceza tehditlerinden kurtulabilmek için önlem almasını" önererek "her ne pahasına olursa olsun o yasayı engellemesini rica etti".

5 Ocak 1855. Ana Kraliçe Maria Teresa ağır hastalandı. Hızla kötüleşti ve 12 Ocakta öldü. 54 yaşındaydı. 16 Ocak'ta çok soğuk bir günde, naaşı Superga'da Savoilar mezarına konuldu.

20 Ocak. Kraliçe Maria Adelaide'ya son kutsal gizler verildi. 12 gün önce doğum yaptıktan sonra iyileşemedi. Aynı gün öldü. Daha 33 yaşındaydı.

11 Şubat. Yirmi gün süren ağır bir hastalıktan sonra Kralın kardeşi Genova dükü, Savoia'lı Prens Ferdinando öldü. 33 yaşındaydı.

Dua Merkezindeki papaz adayları (ki Don Bosko'nun düşlerini ve Kral'a mektuplarını yalnız onlar biliyorlardı) "Don Bosko'nun kehanetlerinin bu denli hızlı şekilde gerçekleşmesi ile şaşkınlığa kapılmışlardı, diye yazıyor Don Lemoyne. Veba döneminde bile bir ay içinde kraliyet için üç mezar kazılmamıştı".

Don Francesia, Kral 2. Vittorio Emanuele'nin Don Bosko'yu görmek için Valdocco'ya iki kez gittiğini ve büyük bir kızgınlık duyduğunu beyan ediyordu.

Yine de yasa, bakanlar kurulundan (23'e karşı 94 oy ile) ve Senatodan (42'ye karşı 53 oyla) geçti. Kral yasayı 29 Mayıs'ta imza

etti. Böylece, Lemoyné'nin verdiği sayılara göre, 5456 kişinin konakladığı 334 dinsel kuruluş ortadan kaldırıldı. Roma'dan "Yasanın yazarları, hazırlayıcıları, uygulayıcıları" için (yalnızca papanın bozabileceği) "Büyük Afaroz" ilan edildi.

Bu arada Kralın son oğlu olan Vittorio Emanuele Leopoldo daha 4 aylıkken 17 Mayıs'ta ölmüştü. Aziz yada başbelası (bu görüşüne göre değişir) Don Bosko, ne yazık ki doğru tahmin etmişti.

Bakanla Baş başa

O yılların siyasi karikatürcüleri, hükümeti çizdiklerinde, Camillo Cavour'u kedi gövdeli, uzun bıyıklı, dışişleri bakanı Urbano Rattazzi'yi de kocaman bir fare gibi gösteriyorlardı. "Kedi ve Fare" Torino'da yaygın olan takma adlarıydı.

Don Bosko Rattazzi'nin yanına (tüm siyasal düşünceler konusunda kesinlikle karşıt görüşlü olmalarına rağmen) istediği an girebiliyordu. Dışişleri bakanı onu takdir ediyordu çünkü "insanların yararına çalışıyordu" ve yoksul çocukları toplayarak hükümeti bir sürü beladan kurtarıyordu.

1854'de Torino'da, Stupinigi yolunda, yeni bir hapisane açılmıştı: "General" (Genel Hapishane). Çocukların "ıslah yurdu" idi ve 300 kadar çocuğu alabiliyordu. Don Bosko düzenli şekilde ziyaret ediyor, hırsızlık yada serserilik yüzünden yargılanan o çocuklarla arkadaş olmaya çalışıyordu.

Gençler 3 kategoriye ayrılmışlardı: Geceleri hücrelerine kapatılan ve "özel gözaltı"nda olanlar, bir hapishanenin normal yöntemleri ile düzene sokulan "sıradan gözaltı"nda olanlar ve onlardan sıkıldığı için başından savarcasına birileri tarafından kurtulmak amacıyla polise teslim edildikleri için orada bulunan "tehlikeli durumda" olanlar. Bunlar zamanlarını ziraat çalışmalarında ve dahili atelyelerde geçiriyorlardı.

1855'in "Karem"inde Don bosko herkes için eksiksiz bir din dersi kursu düzenledi. Buna gerçekten genel bir günah çıkartma ile sonuçlanan üç günlük bir inziva ekledi.

Don Bosko iyi niyetlerinden öylesine etkilendi ki onlara "olağanüstü bir şeyler" için söz verdi. Müdüre gitti ve (kapalı kaldıkları için üzülen) çocuklar için Stupinigi'ye kadar bir gezinti düzenlemeyi teklif etti.

- Ciddi mi söylüyorsunuz Sayın Peder?, diye sordu adam şaşırarak.

- Son derece ciddiyim.

- Kaçanlardan sorumlu olacağımı biliyor musunuz?

- Kimse kaçmayacaktır. Size söz veriyorum.

- Bakın boşuna nefes tüketmeyelim. Böyle bir izin istiyorsanız bakana başvurun.

Don Bosko, Rattazzi'ye gitti ve gayet sakin tasarısını anlattı.

- Pekiyi.., dedi bakan, bir gezinti muhakkak ki genç tutuklulara iyi gelecektir. Yol boyunca sivil giyinmiş yeter derecede jandarma bulunması için gereken emirleri vereceğim.

- Ah... Hayır, diye itiraz etti kararlı şekilde, koyacağım tek şart hiç bir jandarmanın bizi korumamasıdır ve siz bana şeref sözü vereceksiniz. Riski ben üstleneceğim: Kaçan olursa yerine beni hapsedersiniz.

Birlikte güldüler. Sonra Rattazzi ciddileşti:

- Don Bosko makul olun. Jandarmalar olmazsa siz bir tek tanesini bile geri getiremezsiniz.

- Ben de tamamını getireceğimi söylüyorum. Bahse girelim mi?

Rattazzi biraz düşündü, sonra:

- Pekâla, kabul ediyorum. Size güveniyorum ve firar halinde 3-4 çocuğu enselemek için fazla uğraşmayacak olan jandarmalara da güveniyorum.

Bir Günlük Özgürlük

Don Bosko "General"ya döndü ve gezintiyi bildirdi. Küçük tutuklular neşe içinde bağırıyorlar. Bir anlık bir sessizlikte Don

Bosko devam etti:

- Tmnzn iyi davranacağına, kaçmaya kalkışmayacağınıza dair söz verdim. Bakan da ister üniformalı, ister sivil olarak hiç bir jandarmayı gndermeyeceğine dair söz verdi. Fakat şimdi siz de bana söz vermelisiniz. Tek bir kişi kaçarsa bile ben şerefimden olurum. Buraya ayak basmama kesinlikle izin vermezler. Size güvenebilir miyim?

Bir süre aralarında konuştular, sonra en büyükleri ona:

- Söz veriyoruz. Hepimiz geri döneceğiz ve çok iyi davranacağız.

Ertesi gün neşeli, ılık, bahara yakışan bir gün oldu. Köy patikalarından Stupinigi'ye doğru yol aldılar. Zıplıyor, koşuyor, bağırıyorlardı. Don Bosko küçük kalabalığın ortasındaydı. şaka ediyor, birşeyler anlatıyordu. En nde erzak yüklü eşek yürüyordu.

Stupinigi'de Don Bosko ayin yaptı ve sonra otlar üzerinde oğle yemeklerini yediler. Sangone nehrinde çılgınca yarıştılar, oynadılar. Kraliyet parkını ve sarayını ziyaret ettiler.

gleden sonra kahvaltı edip, günbatımında geri döndüler. E-şeğin yükü boşalmıştı ve Don Bosko biraz yorulmuştu. Çocuklar onu eşeğe bindirdiler ve dizginleri çeke çeke şarkı söyleyerek hapishaneye vardılar. Müdür hemen onları saydı: Hepsi oradaydılar.

Hapishanenin kapısının önünde zgn ayrıldılar. Don Bosko tek tek herkesle vedalaştı. Evine canı sıkılarak döndü, onlara yalnızca bir günlük özgürlük verebildiği için.

Raporu aldığında bakan, bir zafer kazanmış gibi zevklenmişti.

- Nasıl oluyor da bunları siz yapabiliyorsunuz, biz ise yapamıyoruz?

- Çünkü devlet emir verir ve cezalandırır. Daha fazlasını yapamıyor. Bense o çocukları seviyorum ve bir papaz olarak sizin anlayamadığınız ahlaksal bir güvene sahibim.

Yöntemini Açıklamak İçin Dokuz Sayfa

Birçok kez Don Bosko'dan "eğitim yöntemini" bir kitapta açıklaması istendi. Zamansızlık, eğitim anlayışının temel çizgileri üzerinde organik olarak düşünebilmenin olanaksızlığı Don Bosko'yu bize "bilimsel" bir yanıt vermesi açısından engelliyordu.

1876'da cesaretini toplayarak "Salesiani okullarında uygulanan" eğitim yönteminin bir müsveddesini çıkardı. Bu 9 sayfanın sadece bir bölümünü aşağıda açıklıyoruz:

"Bu yöntem özellikle sağduyuya, dine ve sevgiye dayanmaktadır. Herhangi bir şiddetli cezaya başvurmadığı gibi hafif cezaları da uygulamamayı önerir.

Müdür ve yardımcılar sevecen baba gibidirler. Konuşurlar, rehberlik yaparlar, önerilerde bulunurlar ve sevgi ile düzeltirler.

Öğrenci utanç duymaz, dost olur. Yardımcıda, iyiliği için uğraşan, üzüntülerden, cezalardan, şerefsizlikten kurtarmak isteyen bir velinimetini görür.

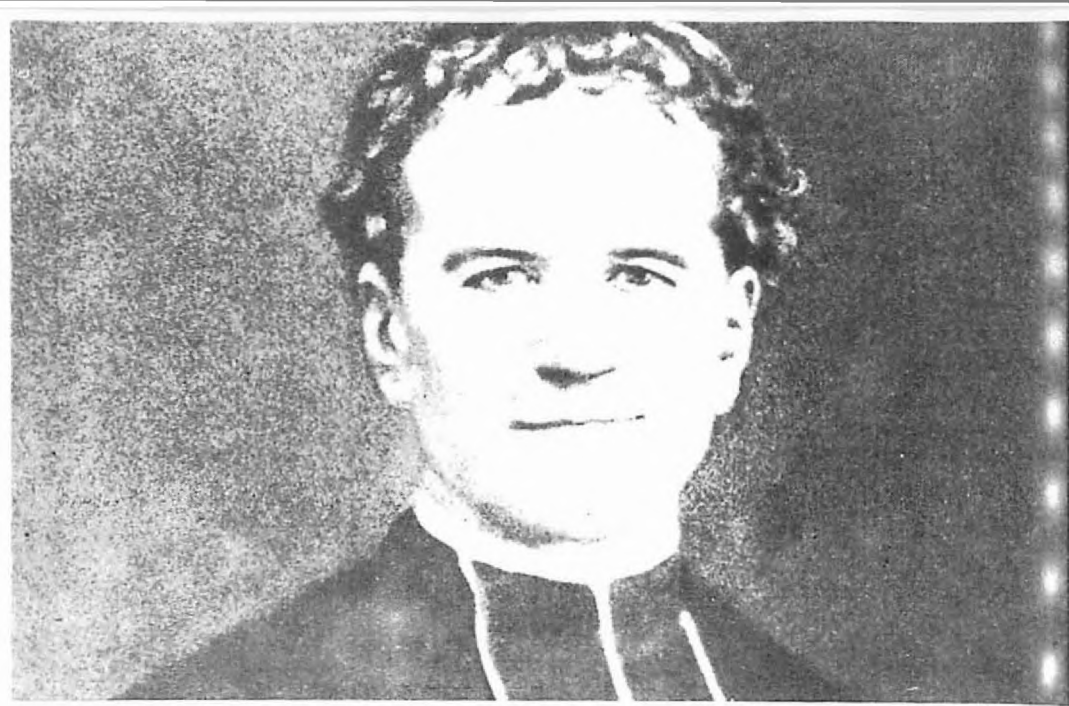
Eğitimci, eğittiği kimsenin kalbini kazandıktan sonra, yetişkin yaşında da onu izleyebilecek, önerilerde bulunabilecek ve de düzeltebilecektir.

Bu yöntem pratiği: "Sevgi iyiliksever ve sabırlıdır: Herşeye katlanır ama herşeyi de ümit eder ve herhangi bir rahatsızlığı da üstlenir" diyen Aziz Pavlus'un sözlerine dayanmaktadır. Bunun içindir ki önleyici yöntemi yalnızca hristiyan olan uygulayabilir. Sağduyu ve din, eğitimcinin sürekli olarak kullanacağı araçlardır.

Bu yüzdendir ki müdür tümüyle kendilerini öğrencilerine adanmalı, onların boş zamanlarında bile daima yanlarında bulunmalıdır.

▲ *Don Bosko Çocukları İle Birlikte (1861).*

▲ *Don Bosco'nun Rahipliği Zamanındaki En Eski Hali.*

▼ *Don Bosco Paolo Albera'ya Günah Çıkarttırıyor. O Sonra İkinci Başkan Olacaktır (1861).*

▲ *Ölümünden Bir Kaç Ay Önce (1887).*

▲ *Don Bosko Oratoryonun Badosuyla.*

▼ *Don Bosko İspanya - Barselona (1886).*

BİR ANNEYE VE BİR ÇOCUĞA ELVEDA

1855 Nisan ayının ilk pazar gününde Don Bosko Azizlik konusunda çocuklarına bir vaaz verdi. Bazıları burun kıvırdı. Domenico Savio ise dikkatle dinledi.

Don Bosko o sıcak ve ikna edici sesi ile konuşmasını sürdürürken sanki vaaz sadece kendisi için veriliyormuş gibi geliyordu. Küçük Prens Aziz Louis gibi yüce misyoner Francesco Saverio ve kilisenin şehitleri gibi azizliğe erişmek...

O andan sonra Domenico düş görmeye başladı ve düşü "Azizlik" oldu. 24 Haziran Don Bosko'nun isim günüydü. Her yıl olduğu gibi Dua Merkezinde büyük şenlikler yapıldı. Don Bosko sevgisinin ve iyiliğinin, karşılığını vermek istedi.

- Herkes benden istediği armağanı kağıda yazsın. Sizi memnun edebilmek için elimden geleni yapacağıma temin ediyorum.

Beş Kelimelik Bir Not

Notları okuduğunda Don Bosko ciddi ve mantıklı isteklerle, gülümsemesine neden olan aşırı istekler de buldu: Biri, "tüm yıla yetsin diye" ondan 100 kilo pasta istedi. Domenico Savio'nun notunda beş kelime buldu: "Aziz olabilmem için yardımcı olun".

Don Bosko o sözleri ciddiye aldı. Domenico'yu yanına çağırıp: "Sana azizliğin formülünü armağan etmek istiyorum. İşte: 1- Seni rahatsız eden, huzurunu bozan şey Tanrı'dan gelme değildir. 2- Öğrenim ve inançtaki görevlerin. Okulda dikkat, öğrenimde ve duada bağlılık. Bunları hırs ile değil, Rab sevgisi için yap. 3-

Başkalarına iyilik yap, arkadaşlarına daima yardımcı ol, fedakârlık gerektirse bile. Azizlik buradadır".

Domenico gerçekten gayret gösterdi. Don Bosko'nun, çocuğun hemen ölümünden sonra yazdığı "Domenico Savio'nun Yaşamı"nda sade ve duygulu bir çok olay anlatılmaktadır. Biz yalnızca birini anımsatıyoruz.

Bir gün çocuklardan biri Dua Merkezine çizimleri pek ahlâklı olmayan resimli bir dergi getirmişti. Etrafına hemen 5-6 arkadaş toplandı.

Bakıyorlardı, gülüyorlardı. Domenico da yaklaştı. Çocuğun elinden dergiyi alıp yırttı. Çocuk itiraz etmeye başladı. Fakat Domenico daha da yüksek sesle itirazlarda bulundu:

- Dua Merkezine güzel şeyler getirmiyorsun! Don Bosko bizleri iyi birer vatandaş ve hristiyan olarak yetiştirebilmek için tüm gün yoruluyor, sen ise evine bu rezaletleri getiriyorsun! Bu resimler Rab'ba hakaret teşkil ediyorlar ve buraya girmemelidirler.

1855'in tatili hızlı geldi ve hızlı geçti. Ekim ayında çocuklar dua merkezine döndüklerinde Don Bosko Domenico Savio'yu yeniden gördü ve endişelendi.

- Tatilde dinlenmedin mi?

- Evet Don Bosko... Neden sordunuz?

- Eskisinden de solgunsun. Sebep nedir?

- Belki yolculuk yorgunluğu, ve huzur içinde gülümsedi.

Fakat geçici bir yorgunluk değildi bu. Çökük ve parlak gözler, solgun, zayıf yüz Domenico'nun sağlığının iyi olmadığını açıkça gösteriyorlardı. Don Bosko bazı önlemler almaya karar verdi.

- Bu yıl kente okula gitmeyeceksin. Yağmur yada karda dışarı çıkmak senin için kötü olabilir. Burada Don Francesca'nın okuluna gideceksin. Bu şekilde sabahları da fazla dinlenirsin. Derslerinde ölçülü ol: Sağlık Tanrı'nın bir bağışıdır. Onu harcamamalıyız.

Domenico itiraz etti. Fakat birkaç gün sonra başına gelecek ciddi birşeyi öngörürcesine Don Bosko'ya:

- Aziz olabilmem için bana acil olarak yardım edin.

Lekesiz Meryem Ana'nın Birliği

Ondan 4-5 yaş büyük olmalarına rağmen Domenico, Michele Rua ve Giovanni Cagliero'nun yakın arkadaşıydı. Diğer arkadaşları ise o yıllarda Dua Merkezine gelen çok iyi çocuklardı: Bongiovanni, Durando, Cerutti, Gavio, Massaglia.

1856'da Dua Merkezinin konukları 153 oldu: 63 ğrenci ve 90 esnaf.

İlkbaharda Domenico'nun aklına bir fikir geldi: Neden tüm iyi niyetli gençler diğerlerinin içinde yoğun bir havari topluluğunu oluşturabilmek için bir "Gizli Cemiyet"te birleşmiyorlardı? Bazıları ile konuştu. Fikir hoşlarına gitti. Cemiyete "Lekesiz Meryem Ana'nın Birliği" adını vermeyi kararlaştırdılar.

Don Bosko acele etmelerini önerdi. Deneyip kk bir yönetmelik hazırlamalıydılar. Daha sonra dşnlecekti.

Denediler. İlk toplantıda kimleri davet edeceklerini karara bağladılar. Az, güvenilir, sır saklayabilen kişiler. Genç edebiyat ğretmeni herkesin arkadaşı olan saf Francesca tartışma konusu oldu. Kabul edilmedi çünkü fazla konuşuyordu, onunla sır kısa ömürlü olacaktı.

Toplantıda yönetmeliğin taslağını hazırlayacak olan 3 kişiye seçti: 19 yaşındaki Michele Rua, 18 yaşındaki Giuseppe Bongiovanni, 14 yaşındaki Domenico Savio. Don Bosko metnin Domenico tarafından yazıldığını bildiriyor. Diğerleri düzeltmelerde bulundular.

Kk yönetmelik 21 maddeden oluşuyordu. Üyeler, Meryem Ana'nın koruması ve İsa'nın yardımı ile daha iyi olmaya, arkadaşları arasında tedbirli ve nazik bir şekilde kk havariler olarak Don Bosko'ya yardım etmeye, etraflarına sevinç ve huzur yaymaya bağlanıyordu.

Son madde olan 21. madde birliğin özünü özetliyordu:

"Meryem Ana'ya yönelik içtenlikli, sevgi dolu, sonsuz bir güven. O'na karşı özel bir şekât, sürekli bir ibadet. Bizi her engelden üstün, kararlarımızda ısrarlı, kendimize karşı sert, başkalarına sevecen ve her konuda kusursuz hale getirecekler".

Birlik 8 Haziran 1856'da Aziz Francesco kilisesinin Meryem Ana Sunağında açıldı. O gün Domenico başyapıtını gerçekleştirdi. Daha 9 aylık bir ömrü kalmıştı fakat "Lekesiz Meryem Ana'nın Birliği" 100 yıldan fazla dayanacaktı. (Daha doğrusu 1967'ye kadar). Salesianiler'in tüm yurtlarında ve dua merkezlerinde görevlerine bağlı, ileriye dönük papazlık eylemlerini (vokasyonlarını) oluşturan bir topluluk olacaktı.

Birliğin üyeleri, gizli dillerinde "Müşteri" dedikleri, bir çocuk kategorisini -disiplinsiz olanları, kolayca sövenleri ve kavga çıkarıcıları- tedavi etmeye karar verdiler. Üyelerden her biri bunlardan birini teslim alıyor ve onu doğru yola sokuncaya kadar onun "koruyucu meleği" oluyordu. İkinci bir "müşteri" kategorisi yeni gelenlerdi. Kimseyi tanımadıkları, oyun bilmedikleri, yalnızca köylerinin lehçesini konuştukları, özlem duydukları o ilk günlerini neşe içinde geçirmelerine yardımcı oluyorlardı.

Margherita Anne Gidiyor

15 Kasım 1856. Margherita anne hastalandı. Ağır çalışma ile yıpranan 68 yılı için hemen öldürücü görünen şiddetli bir zatürre. Dua merkezinde yaşam bir an için durur gibi oldu. Onsuz nasıl devam edeceklerdi? Yatağın etrafında Don Bosko'nun papaz adayları, en büyük çocukları nöbetleşiyorlardı. Kaç kez mutfağına girip ona:

- Anne, bir elma verir misin?

- Anne, çorba hazır mı?

- Anne, mendilim yok.

- Anne, pantolonum yırtıldı, demişlerdi. Ölmek üzere olan bu yüce kadının kahramanlığı dikilen paçavralar, kesilen otlar ve samanlar, çamaşırlar ve tencereler arasında geçti. Ama o alçakgönüllü çalışmalarda hiçbir zaman yorulmamanın gücü, inayete duyulan güven vardı. Soyulacak patateslerin, karıştırılacak mısır lapasının arasından inancın öğretileri, pratik sağduyu, annenin tatlı iyiliği ortaya çıkıyordu.

Don Bosko eğitim yöntemini ondan öğrenmişti. İlk olarak sağ-

duyu, din ve sevgi ile eğitilen o oldu. Salesiani teşkilâtı şimdi bir mum gibi sönmekte olan Margherita annenin dizlerinde büyüdü.

Becchi'den en büyük torunlarla Giuseppe geldi. Torino'ya vardığı günden beri günah çıkartıcısı olan tanrıbilimci Borel ona Viatik'i getirdi. Giovanni ile konuşmak için son güçlerini topladı:

- Dikkatli ol çünkü pek çok kişi tanrının yüceliğinden çok kendine yarayanı arar. Senin yanında yoksulluğu kendilerine değil de başkalarında sevenler vardır. Başkalarından istediğimizi önce biz yapmalıyız.

Giovanni'nin ızdırabını görmesini istemedi. Son anına kadar başkalarını düşündü.

- Git Giovanni... Beni bu durumda görmek sana çok acı veriyor. Unutma ki bu yaşam acı çekmektir. Gerçek mutluluklar sonsuz yaşamda olacaklar. Git artık rica ediyorum... Benim için dua et... Elveda.

Ölmekte olan yaşlı annenin yanında Giuseppe ile Don Alasonnati kaldılar. 25 Kasım sabahının üçünde can verdi. Giuseppe, Don Bosko'nun odasına girdi ve ağlayarak kucaklaştılar.

2 saat sonra Don Bosko Giuseppe Buzzetti'yi çağırdı. Önünde ağlamaktan çekinmediği, en acı anlarını paylaşan dostuydu. "Tesselli Edici"nin kilisesindeki yeraltı şapelinde annesi önünde diz çöktü ve Don Bosko dua etti: "Artık ben ve çocuklarım bu dünyada annesiz kaldık. Yanımızda kalın. Annemiz siz olun". Birkaç gün sonra Michele Rua annesi olan bayan Giovanna Maria'yı ziyarete gitti.

- Margherita annenin ölümünden beri, ne yapacağımızı şaşırдық. Çorba hazırlayacak, çorapları dikecek kimse yok. Anne sen gelmek ister misin?

56 yaşındaki bayan Giovanna Maria oğlunu izledi ve dua merkezinin 20 yıl süreyle ikinci annesi oldu.

Tanrı İle Konuşan Bir Çocuk

Aralık... Torino sokaklarına ilk kar düştü. Gece vakti sokaklar-

da gaz lambaları yanıyordu. Her akşam olduğu gibi Don Bosko, önünde yanıt bekleyen bir deste mektup, çalışma masasının üzerine eğilmişti. Saat geceyarısını geçmişti. Birden hafifçe kapısına vuruldu:

- Girin.. Kim o?

- Benim..., dedi Domenico Savio çabucak girerek, acele edin. Benimle gelin. Yapılacak bir iyilik var.

- Şimdi mi? Gece vakti? Beni nereye götüreceksin?

- Çabuk olun Don Bosko, çabuk olun.

Don Bosko tereddüt etti. Fakat Domenico'nun yanında huzurlu olan yüzünün o an çok ciddi olduğunu gördü. Sözleri de bir emir kadar kararlıydı. Don Bosko yerinden kalktı, şapkasını alıp onu izledi.

Domenico hızla merdivenlerden indi, avluya çıktı. Kent yoluna saptı, bir sokaktan sonra ikinci bir sokağa döndü. Konuşmuyordu ve durmuyordu. Cadde ve sokak labirentinde emin adımlarla ilerledi. Bir merdivenden çıktı. Don Bosko onu izledi: Birinci, ikinci, üçüncü kat. Domenico durdu, kapıya vurdu. Kapı açılmadan önce Don Bosko'ya:

- Buraya girmeniz gerekiyor, deyip eve geri döndü. Kapı açıldı. saç başı dağılmış bir kadın dışarı çıktı. Don Bosko'yu gördü ve :

- Sizi tanrı gönderdi. Çabuk, çabuk yoksa vakti kalmayacak. Kocam yıllar önce inancını yitirme gafletinde bulunmuştu. Şimdi can çekişiyor ve günah çıkartmak için yalvarıyor.

Don Bosko hastanın yatağına yaklaştı ve korkuya, ümitsizliğe kapılmış zavallı bir adam gördü. Günah çıkarttırdı. Günahlarını bağışlattı. Bir kaç dakika sonra adam öldü.

Bir kaç gün geçti. Don Bosko hala o olayın etkisi altındaydı. Domenico o hastayı nereden bilmişti? Kimsenin onları duyamayacağı bir anda ona yaklaştı:

- Domenico, geçen akşam beni çağırmak için çalışma odama geldiğinde sana o hastadan kim söz etmişti? Bunu nasıl bilebildin?

Don Bosko'nun beklemediği bir şey oldu: Çocuk üzgün üzgün ona bakıp ağlamaya başladı. Don Bosko ona başka bir soru sormaktan çekindi. Fakat Dua Merkezinde Tanrı ile konuşan bir çocuk bulunduğunu anlamıştı.

Cennet'ten Arkadaşlarımı Görebilecek miyim?

1857'nin Şubat ayında Torino kışı iyice sertleşti. Domenico Savio daha da solgunlaştı. Derin bir öksürükle sarsıldı, gücü hızla azaldı. Endişe eden Don Bosko, muayene etmeleri için çok iyi doktorlar çağırdı. Profesör Vallavri ayrıntılı bir muayeneden sonra:

- Dayanaksız bünye ve sürekli ruhsal gerilim yaşamını kemiren törpüler gibi.

- Onun için ne yapabilirim, diye ısrarla sordu Don Bosko. Vallavri çaresiz omuz silkti. O yıllarda ilaç diye bir şey pratikte yok gibiydi.

- Doğduğu yere gönderin ve bir süre derslerini erteleyin.

Domenico kararı öğrendiğinde boyun eğdi. Fakat eğitiminden, arkadaşlarından özellikle Don Bosko'dan ayrılmak onu çok üzüyordu.

- Fakat neden gidip ailenle kalmıyorsun?

- Çünkü yaşamımı burada, Dua Merkezinde bitirmek istiyorum.

- Öyle konuşma. Sen şimdi evine gidersin. Sağlığına kavuşursun ve sonrada dönersin.

- Hayır, Domenico başını salladı ve gülümsedi, ben giderim ama geri dönmem. Don Bosko biz son kez konuşuyoruz. Söyleyin Rab için başka neler yapabilirim?

- Sık sık acılarını ona sun.

- Ya başka?

- Yaşamını da ona sun.

- Cenneten Dua Merkezindeki arkadaşlarımı, ailemi görebilecek miyim?

- Evet, diye mırıldandı Don Bosko heyecanını bastırmaya çalışarak.

1 Mart pazar günü idi. En duygulu vedalaşmayı "Birlik"teki arkadaşları ile yaptı. Sonra, arabası ile onu Mondonio'ya götürecek olan babası geldi. Sokağın köşesinde yeniden el salladı. Dua Merkezini, arkadaşlarını, derin bir acı ile uzaklaşan arabaya durup bakan Don Bosko'sunu selamladı. En iyi öğrencisi, Meryem Ana'nın Dua Merkezine 3 yıl için armağan ettiği küçük aziz gitmişti.

9 Mart 1857'de ansızın can verdi. Babası yanibaşındaydı. Güçlkle mırıldanabildi.

- Elveda baba... Başrahip anlatmıştı... Fakat anımsamıyorum... Gördüğüm o güzel şeyi...

12 Haziran 1954'te 12. Pius. Onu Aziz ilan edecekti. 15 yaşındaki ilk Aziz.

İNŞA ETMEK İÇİN OTUZ YIL

Don Bosko'nun yaşamı yüzlerce sayfa boyunca sürebilir. Fakat artık bir kaç sayfamız kaldı. Bu yüzden son 30 yılı hızla geçeceğiz.

1857'nin Mart ayıydı. Domenico Savio'nun ölümüyle Don Bosko derin şekilde üzülmüştü. Fakat 1855'in Martı ise ona büyük bir mutluluk getirmişti.

"Onun Gibi Olmayı" İstiyorlardı

25 Mart günü "ilan" (Anonsiyasyon) bayramında, küçük odasında gösterişsiz bir tören yapılmıştı. Kendisi ayakta dinliyordu, haçın önünde diz çökmüş Michele Rua ise bir adamada bulunuyordu: "Yoksul, âri, itaatkâr olmayı diliyorum ve kendimi ellerinize teslim ediyorum Don Bosko...". Hiç bir tanık yoktu oysa ki o anda Salesiani teşkilatı doğuyordu. Kurucusu Don Bosko, ilk Salesiani ise Michele Rua idi. Bir kaç ay sonra Don Alasonatti adamasını yapıp Salesiani oldu. 1856'da da Giovanni B. Francesia.

Onları Cagliero, Provera, Ghivarello, Lazzero, Bonetti izlediler. Don Bosko'nun evinde barındırdığı ve sevgi ile yetiştirdiği yoksul çocuklardı bunlar. Her geçen yıl "onun gibi olmayı" Rab için, diğer yoksul çocuklar için çalışmayı ondan istiyorlardı.

Papaz adayı giysisini giymiş olan bu çocuklar öğrenimlerini sürdürüyorlardı. O dönemde çok sık ve zor olan sınavlarını veriyorlardı. Aynı zamanda Don Bosko onlara din derslerini yemekhanede ve laboratuvarında hizmeti, öksüzler okulunu teslim ediyordu.

Tavanarasında Kar

Pazar günleri onları Dua merkezlerine gönderiyordu. 1855'te "Koruyucu Melek" Dua Merkezi müdürsüz kaldı. Don Bosko 17 yaşındaki Michele Rua'yı bu göreve atadı. Özellikle küçük baca temizleyicilerinin toplandığı bir yerdi. Bu çocuklar omuzlarında bir ip ve bir fırça ile sonbaharda Aosta vadisinden inerlerdi. Sokaklarda dolaşp özel bir şekilde bağıyorlar ve kış mevsimi başlamadan bacaları temizlemeleri için ailelerin onları çağırma-larını bekliyorlardı. Kışın çünkü dairelerin iyice ısınabilmeleri için şöminelerin iyi çekmesi gerekiyordu.

Tırmandıkları bacalar çok dar olduğu için bunlar çok küçük çocuklardı. Yüzleri, elleri, isle, kurumla kapkaraydı. Pazar gün-leri erkenden Michele Rua, Dua Merkezine geliyor, odaları süpü-rüp kiliseyi düzenliyordu. İlk çocuklar geldiğinde ayın yapmaya gelen papaza günah çıkartmaları için onlara yardımcı oluyordu. Saat 9'da 100 kadar genç toplanmış oluyordu ve bütün gün bo-yunca Michele bir "Don Bosko" oluyordu. Oyunları başlatıyor, çocuklarla konuşuyor, dertlerini dinleyip din dersini veriyordu.

Akşam vakti, sokaklarda gaz lambaları yakılınca çocuklar ay-rılıyorlardı. Bazıları ona Valdocco'ya kadar eşlik ediyorlardı. "Pa-zar günü görüşürüz Michele..."

Rua çok yorgun dönüyordu. Onun kadar diğer Dua Merkezle-rinden yorgun dönen Cagliero, Francesia ve diğerleri için bir parça ısıtılmış yemek bekliyordu. Yedikten sonra yataklarının bulunduğu tavan arasına tırmanıyorlardı. Michele çarpılmış gibi birden uykuya daldığını anımsıyordu. Bir pazartesi sabahı Cag-liero elinde çoraplarıyla bir sandalyede uyandı. Yatağına kadar gidememişti, orada uykuya dalmıştı.

Sabahları çalar saat erken, felaket şekilde erken çalardı: Saat 4'te. Giovanni Cagliero anımsıyordu:

"Torino'da kış şaka değildir. Dama bakan tavanarasında ne ısıtma ne de akar su vardı. Yıkınmak için geceden leğeni doldu-ruyordu. Fakat sabahleyin don suyu buza dönüştürüyordu. Yı-kanmak için pencereyi açmak, damdaki karı toplamak ve onunla hızla ellerimizi, yüzümüzü, boynumuzu sıvazlamak zorunda ka-

lıyorduk. Bir kaç dakika sonra tenimiz tütüyordu. O zaman bir battaniyeye sarılıyor ve derslerimize başlıyorduk: Rua Musevice öğreniyordu. Francesca latince şiirler yazıyor ve ben de müzik çalışmalarımı yapıyordum".

1855'in Kasım ayında dahili lise başladı. Francesca, diğer faaliyetlerine, edebiyat öğretmenliğini ekledi. Rua matematiği, Cagliero müziği.

İnsanın düşünmesi geliyor: Pek genç olan yardımcılarının dersleri ve çalışmaları arasında bu denli yıpranmalarına göz yuman Don Bosko yoksa çılgın mıydı? Sonra da bu kişilerin nasıl bir sonuca vardıklarına bakılıyor:

Kardinal Giovanni Cagliero 88 yaşında öldü. Salesiani teşkilatının başı Michele Rua 73 yıl yaşadı. Tüm Avrupa'da ünlü latince uzmanı Giovanni Francesca 92 yıl yaşadı. Don Bosko çalışmanın, çok sert bile olsa onları bu denli erken öldürmeyeceğini "biliyordu".

Büyük İşler

İlk Salesiani'lerin sayısı git gide artınca Don Bosko artık "Büyük işler" in zamanının geldiğini hissetti. Sonraki yıllar yoğun çalışmaların, güçlükleri artan sorunların, zamana meydan okuyan yapıtların yılları olacaktı.

30 Temmuz 1860. İlk ayinini yapmak için Don Michele Rua sunağa çıktı. Don Bosko'nun Dora yakınlarında değirmenlerde karşılaştığı ve elinin yarısını teklif ettiği soluk yüzlü çocuktaki bu. Bundan böyle Don Bosko'nun yardımcısı, sadık gölgesi olacaktı.

1863. Torino'nun dışındaki ilk Salesiani kuruluşu doğdu: Mirabello Monferrato'daki "Küçük Papaz Mektebi". Onu Lanzo, Alassio, Sampierdarena, Varazze, Valsalice kolejleri izledi. Don Bosko öldüğünde teşkilatın 6 ülkedeki kuruluş sayısı 64 olacaktı. Salesianiler ise 768.

Nisan 1864. Valdocco tarlasında Don Bosko yardım edici Merem Ana kilisesinin ilk taşını koydu. İnşaatçının eline ilk ödemeyi yaptı: 8 kuruş. (Yarım lirat bile değil).

1872. Don Bosko "Yardım edici Meryem Ana kızları"nın teşkilatını kurdu. İlk rahibelere: "Siz yoksul ve az sayıdasınız fakat öylesine çok öğrenciniz olacak ki nereye yerleştireceğinizi bilemeyeceksiniz" dedi.

11 Kasım 1875. Duygulanan bir kalabalıkla dolup taşan "Yardım edici Meryem Ana" kilisesinde Don Bosko Güney Amerika'ya hareket edecek olan ilk 10 Salesiani Misyonerlerine haçı teslim etti. Onların başında, her sabah panayırları ve şarlatanları görmeye giden ele avuca sığmaz çocuk, Don Giovanni Cagliero bulunuyordu. Böylece tüm dünyaya yayılacak olan Salesiani misyonları doğdu.

Aynı yıl Don Bosko "Harici Salesiani" adını verdiği "yardımcıları" teşkilatlandırdı. Bunlar parasal katkılarla ona yardım, gençliğin kurtuluşu için çalışan teşkilatlarının dostlarıydı.

Ölmeden önce Don Bosko onlara "Sevginiz olmasaydı ben pek az şey ya da hiç bir şey yapabilecektim. Oysaki sevginiz sayesinde çok göz yaşları sildik ve çok ruh kurtardık" diyecekti.

1877. Yardımcıları (ki yüzbinleri bulmuştu) ile bağlantı kurabilmek için Don Bosko "Salesiani bülteni"ni kurdu. Teşkilatın haberlerini, dünyanın ucunda çalışan misyonerlerin mektuplarını, Don Bosko'nun sözlerini herkese ulaştıran resimli bir aylık dergidir bu. Muazzam bir gelişimi olacaktı.

7 Aralık 1884. "Yardım edici Meryem Ana" basiliğinde Giovanni Cagliero piskoposluğa atandı. Don Bosko gerçekten mutlu bir gün yaşadı. Güvercin ile zeytin dalının eski düşü gerçekleşecekti:

Can çekişen bir çocuğa söylenen: "Dua kitabını bir çocuklarına tanıştıracaksın... Ve uzaklara, çok uzaklara gideceksin" sözleri bir anlık bir hayal değillerdi: Gerçek oluyorlardı.

Fakat Salesiani kuruluşları gitgide dünyaya yayılınca muazzam paralar da yutuyorlardı. Amerika'daki misyonları ayakta tutabilmek için yaşamının son yıllarında Don Bosko, binlerce kimsesiz gence bakabilmek amacı ile sadaka peşinde, İtalya'yı, İspanya'yı, Fransa'yı dolaşmak zorunda kaldı.

Yıpratıcı bir çalışma. Belli ki Meryem Ana o yolculukları kutladı: Don Bosko'nun elleri sayesinde körler görüyor, sağırlar duyuyor, hastalar sağlıklarına kavuşuyorlardı. Artık tüm Avrupa'da

"mucize yaratan papaz" olarak tanınıyordu.

Büyük Ağlayış

Mayıs 1887. Sadaka dilenmek için Don Bosko İspanya'ya son bir yolculuk yaptı. Roma'da "kutsal yürek" için adanacak bir tapınağın inşaatını ona veren papanın görevlisi olarak bunu yapıyordu. Yılların ve yorgunluğun yükü altındaki Don Bosko şimdi ayin yapmak için yüce tapınağın sunağına çıktı. Kutsamaya geldiğinde etrafında olan papazlar, ağladığını görüyorlardı. Adeta tüm ayin süresince devam eden uzun, durdurulamayan bir ağlayıştı bu. Sonunda onu kutsal eşyalar bölümüne götürmek zorunda kaldılar. Don Viglietti endişe içinde ona:

- Don Bosko neyiniz var? Rahatsız mısınız?

Don Bosko başını salladı:

- Gözümün önünde, canlıymış gibi, 9 yaşındayken gördüğüm bir düş geldi gördüklerim hakkında tartışan annemi ve kardeşlerimi gerçekten görüyor ve duyuyordum...

O çok eski düştten Meryem Ana ona: "Vakti gelince anlayacaksın" demişti. şimdi de dönüp yaşamına baktığında her şeyi anlar gibi oluyordu. Bunca çocuğun kurtuluşu için bunca fedakârlıklarda bulunmak, bu kadar uğraşmak değmişti.

31 Ocak 1888'in şafak vaktinde öldü. Yatağının çevresinde nöbet tutan Salesianilere: "Herkeseye iyilik yapalım, kimseye kötülük etmeyelim... Çocuklarıma cennette hepsini beklediğimi söyleyin" diye mırıldandı.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	3
1 -ONİKİ YAŞINDA BİR GÖÇMEN	5
Sis ve Bohça	6
Geleceği İşaretleyen Bir Düş	8
Anımsamak İçin 180 Sayfa	9
2 -KÜÇÜK VE BÜYÜK TRAJEDİ	11
Büyülü Bir Mevsim	12
Dünyanın Gidişatını Değiştirebilecek Bir Olay	13
27 Yaşında Bir General: Napolyon	14
Kral Saati 15 Yıl Gerisine Ayarlıyor	15
3 -AİLE YILLARI	18
Yüce Bir Kişi	18
Top ve Kan	18
Köşedeki Değnek	21
Tavanarasındaki Şeytan	23
Yağ Lekesi Büyüyor	24
4 -MART HAVASI	26
Yoksulun Ayakları	27
Ormandaki Haydutlar	28
"Annem Dua Etmemi Öğretti"	29
Ölü Mevsimde Okul	30
Ufacık Bir Kara Tavuk	31
Toprağı	33
5 -KÜÇÜK CAMBAZ	34
Tepeden Borazanlar	35
Tarlada Gösteri	36
İlk Komünyon	37
Yaşamın En Kara Kışı	38

6 -ÇİFTLİKTE ÜÇ, KİLİSEDE BİR YIL	40
İki Buğday Tohumu ve Dört Başak	41
Michele Amca	43
Bir Vaiz'e Dört Kuruş	44
Onunla Her Umut Yokoluyordu	46
7 -CASTELNUOVO YOLU	48
Çantadaki Yemek	48
Becchi'de Sadece Eşekler Yetişir	50
"Ayrımcı" Bir Siyah Giysi	51
Giovanni'nin Hobileri	52
8 -BEN EĞİTİM GÖRMELİYİM	53
Direğin Tepesindeki 20 Lire	54
El Uzatmanın Nefreti	54
Tarih Yürümüştü	55
Prens'e Bildirin	56
Başka Kimsenin Değil de Salt Tanrı'nın	
İnayeti İle Kral	57
Oruç Kadar Uzun ve Üzgün	58
9 -CHIERI'DE YEŞİL YILLAR	60
Küçüklerin Arasında Bir Sütun	61
Küçük Bir Olay Olunca	62
Neşeli Şirket	64
Cambaza Meydan Okuma	65
İlk Kez Torino'ya	68
10 -DOSTLUK MEVSİMİ	69
Luigi Comollo İçin İki Tokat	69
İnsan Sopası	70
Gece Bilardo'da	71
Giona Denilen Giacomo Levi	72
Blanchard'ın Elmaları	73

11 -YİRMİ YAŞ	75
Siyah Şal'lı Köylü Kadını	75
Çok Acayip Bir Düş	76
Neden Don Cafasso'ya Başvurmuyorsun?	77
12 -SİYAH GİYSİ VE PAPAZ OKULU	79
Yaşamı Ters Yüz Eden Yedi Satır	79
Bu Sözleri Hiç Unutmayacağım	80
Demir Gibi Bir Program	81
Perşembe Soluğu	82
Zengin Gençlerin Arasında	83
13 -"DON BOSKO" OLDU	84
Cavour, Mazzini, Garibaldi Neredeydiler?	85
Fakat İnsanlar Anlamıyor	86
"Papaz Cennete Tek Başına Gitmez"	87
Sonsuza Dek Papaz	88
14 -DENEY HALİNDE BİR PAPAZ	90
İlk Keşif: Kenar Mahallelerin Sefaleti	91
Genç Güçler Pazarı	91
Sanayi Devrimi	92
Dünyaya Armağan Edilen Sonsuz Gelişim	93
Korkunç Bir İnsan Sarfiyatı	94
İtalya'da da Suçsuzların Katliamı	95
Sonuca Varmak	96
15 -ADIM BARTOLOMEO GARELİ	98
Parmaklıkların Arkasındaki Çocuklar	98
Karar	99
Başlamak İçin Bir Meryam Ana Duası	100
"Hemen..." Damga Gibi Bir Söz	103
16 -KÜÇÜK DUVARCILARIN DUA MERKEZİ	105
Kutsal Resimler Ve Ekmek Somunları	106
Caronno'lu Çocuk	107
Keşke Bir Dilim Ekmeğim Olsaydı	107

Başkanlık Papa'ya, Kılıç Carlo Alberto'ya	108
Giysiniz Çok İnce	109
Sakin Sakin Tanrı'dan Söz Ediyordu	110
17 - MARKİZ VE KÜÇÜK PEDER	111
Zevkli Giysilerin Altındaki Azap Gömleği	111
Kuzular Çobana Dönüşüyordu	113
Don Bosko Nerede, Dua Merkezi Nerede?	114
Kar Taneleri Mangalda Cızırdıyordu	115
Vincoli'de ki Aziz petrus'ta İflas	117
18 -GEZGİNCİ BİR DUA MERKEZİ	119
Ağır Suçlamalı Bir Mektup	119
Al, Michelino, Al	120
Uykudan Çalınan Kitaplar	121
Moretta Evinde Üç Oda	122
Dua Merkezinin Üzerindeki Kara Bulutlar	123
Alessandria'da Bir İdam	123
Yeniden Evden Çıkartılırlar	124
19 -TARLADA CAN ÇEKİŞME, DAMIN ALTINDA DİRLİLİŞ	126
Marki ve Polisler	128
Don Bosko Deli Mi?	129
Tarlada Can Çekişme	131
Her Şeyin Başlangıcı Olan Karanlık Kök	132
Çanlar Çalınca	133
20 -KÜÇÜK DUVARCILARIN MUCİZESİ	135
Papaz Oluyordu	135
Kavşakta Vedalaşma	136
Don Bosko Kan Tükürüyor	137
Rab'bim Ölmesine İzin Vermeyin	139
Ya Paranı Ya Canını	141
Parasız Pulsuz Yabancılar	143

21 -PATLAMAK ÜZERE OLAN BİR BARUTHANE	145
Çocuk Dolusu Aydınlık Odalar	145
Papa Mastai-Ferritti 9. Pius Adını Alıyor	146
Kızgın Taşa Tutmalar	147
Hırsız Papaz	148
Sarhoşların Şarkıları ve Naraları	150
Öğretmen ve Laikler	150
22 -ÖKSÜZÜM, VALSESİA'DAN GELİYORUM	152
Ağaç ve Sis	152
İslanmış ve Yarı Donmuş Bir Çocuk	154
Küçük Berber Bir Yaprak Gibi Titriyordu	155
Başpiskopos Başını Çarptı	157
Kutsal Eşya Bölümünde Güzel Bir Ateş	158
23 -1848 ATEŞİ	160
Liberal, Vatansever Ve İşçi Barikatlarda	160
Anayasa'nın Adı "Yönetmelik"tir	161
Avusturya'ya Savaş	163
Valdocco'da Gerçek Ve Yapay Savaşlar	163
Bırak Eve Döneyim	164
Lombardiya'da İtalyan Savaşı	165
24 -UMUTLARIN ÇÖKÜŞÜ	166
Ani Değişim	166
Dua Merkezinde Tas ve Karavana	167
Dramatik Haberler	168
Pinardi Şapelinde Tüfek Patlıyor	168
Roma'dan Trajik Haberler	169
Valdocco'da İki Umudun İşareti	170
25 -1849, ZOR VE VERİMSİZ BİR YIL	172
"Onları Tokatlamak İsterdim"	172
Yeniden Savaş	173
Son Özgürlük Kırıntısı	174
"Şükran İçin" İki Küçük Yürek	175
Dört Çocuk ve Bir Beyaz Mendil	175
Vanchiglia Kasabası'nın Bölüğü	176

Yaprak Döşek	177
Dört Paralık Mısır Lapası	177
"Onu Adı İle Çağırdım: Carlo..!"	178
Hiç Boşalmayan Bir Kestane Sepeti	180
26 -BİR EV VE BİR KİLİSE	181
Başpiskopos'un Tutuklanması	182
İkinci Dörtlü	183
30.000 Lire ve Biraz Başdönmesi	184
Şimdide Güzel Bir Kilise	185
16 Yıl Süreyle Don Bosko Uğraşmalarının	
Yüreği Orada Çarptı	186
Belki Şeytan	188
27 -VE TANRI BİR KÖPEĞİ GÖNDERDİ	189
Diyalog Değil de Duvara Duvar	189
Şarap ve Kestane	190
Beni Öldürmek İstediler	191
Grigio...	192
Kunduracıda Yatmak	194
28 -YARIM DÜZİNE LABORATUAR	196
Başlangıç İçin İki Tezgâh	196
Matbaaya Sahip Olabilmek İçin Bir Yıl	198
Doğrusunu Bulabilmek İçin Dört Yol	198
29 -ASKER CÜBBELİ ÖĞRENCİLER	199
Galeta Sepetinde Uyumak	200
Kızıldeniz'i ve Çölü Aşacaksın	201
Elli Yıllık Garanti	202
Beyzadeler ve Sefiller	203
17 Yaşında Bir Öğretmen	204
30 -1854: "ADIMIZ SALESİANİ OLACAK"	206
Çardak ve Güller	207
Ne Maaş Vereceksin..?	208
Dora Kasabasının Sokaklarındaki Ölüm	210
Üzgün Yüzlü Devler	211

Bir Sayfa İçin Sekiz Dakika	212
Gizemli Bir Pankart	215
Po Kıyılarında Renkli Balonlar	216
Aziz Domenico'nun Küçük ksz	217
31 -1855: GENERALA'DA KI KÜÇÜK SUÇLULAR	219
Sarayda Büyük Cenazeler	220
Bakanla Başbaşa	221
Bir Günlük zgrlk	222
Yöntemini Açıklamak İçin Dokuz Sayfa	224
32 -BİR ANNEYE VE BİR ÇOCUĞA ELVEDA	225
Beş Kelimelik Bir Not	225
Lekesiz Meryem Ana'nın Birliği	227
Margherita Anne Gidiyor	228
Tanrı İle Konuşan Bir ocuk	229
Cennet'ten Arkadaşlarımı Görebilecek miyim?	231
33 -İNŞAA ETMEK İÇİN OTUZ YIL	233
"Onun Gibi Olmayı" İstiyorlardı	233
Tavanarasında Kar	234
Büyük İşler	235
Büyük AĞlayış	237
İÇİNDEKİLER	239